

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

GÜMÜŞHANE BEBEK MAMASI VE DİYET ÜRÜN TESİSİ

Fizibilite Raporu

Temmuz 2025

RAPORUN KAPSAMI

Bu fizibilite raporu, “*Tahıl Bazlı Bebek Maması ve Diyet Ürünler Tesisi*” yatırımını değerlendirmek, yatırımın bölgesel, ulusal bazda ekonomiye katkısını, bölgesel gıda üretiminde yaşanan sorunlara cevap verebilme durumunu ve kamu destekleri açısından projenin uygunluğunu tespit etmek üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) tarafından hazırlanmıştır.

Bu rapor, yalnızca ilgililere genel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgi ve analizler raporun hazırlandığı zaman diliminde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan kaynaklar ve bilgiler kullanılarak, yatırımcıları yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı olarak yazılmıştır. Rapordaki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanılması sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan şahıs ve kurumlara aittir. Bu rapordaki bilgilere dayanarak bir eylemde bulunan, eylemde bulunmayan veya karar alan kimselere karşı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansına aittir. Raporda yer alan görseller ile bilgiler telif hakkına tabi olabileceğinden, her ne koşulda olursa olsun, bu rapor hizmet gördüğü çerçevenin dışında kullanılamaz. Bu nedenle; Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASUDER	Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Derneği
CIF	Taşıma ve sigorta dahil mal bedeli (<i>cost, insurance and freight</i>)
EB	Endüstri Bölgesi
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
GTS	Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (<i>Generalized System of Preferences</i>)
KKO	Kapasite Kullanım Oranı
MBDS	Merkez Bankası Döviz Satış
NACE	Avrupa Topluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması
NBD	Net Bugünkü Değer
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
OVP	Orta Vadeli Program
PRODTR	Sanayi Ürün İstatistikleri Kod Listesi
S.S.	Sınırlı Sorumlu
SEGE	Sosyal Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
SGP	Satın Alma Gücü Paritesi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TSO	Ticaret ve Sanayi Odaları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
USD	Amerikan doları
YDO	Yatırım Destek Ofisi
YEP	Yeni Ekonomi Programı
Yİ-ÜFE	Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

KISALTMALAR	1
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
1 GİRİŞ	11
1.1 Raporun Amacı ve Kapsamı	11
1.2 Çalışma Yöntemi ve Görüşme Yapılan Kişi ve Kurumlar	11
1.3 Seçim Kriterleri	12
1.3.1 Ürün Seçimine İlişkin Kriterler	12
1.3.2 Kurulu Kapasite Seçimine İlişkin Seçim Kriterleri	14
1.3.3 Üretim Yöntemine İlişkin Seçim Kriterleri	14
1.4 Bulguların Özeti	15
1.5 Sonuç ve Öneriler	16
2 PROJENİN TANIMI ve KAPSAMI	18
2.1 Projenin Adı, Amacı ve Türü	19
2.2 Üretilen Ürünler ve Kurulu Kapasite	19
2.3 Uygulama Süresi	19
2.4 Yatırımın Yeri	19
2.5 Kurulu Kapasitede Öngörülen İstihdam Sayısı	19
2.6 Ana Girdiler	19
2.7 Hedef Kitle	19
2.8 Proje Sahibi Kuruluş ve Yasal Statü	19
3 ÜRETİLECEK ÜRÜNLER ve KURULU KAPASİTE	21
3.1 Bebek Mamasının Genel Özellikleri	21
3.2 Bebek Maması Türleri	22
3.3 Proje Konusu Bebek Mamasının Türü	22
3.4 Tahıl Bazlı Diyet Ürünler	23
3.5 Kurulu Kapasitede Yıllık Üretim Miktarı	24
4 PROJENİN ARKA PLANI	26
4.1 Sektörel, Bölgesel Politikalar ve Programlara Uygunluk	27
4.2 Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat	28
4.3 Proje Fikrinin Kaynağı ve Uygunluğu	28
4.4 Projenin Sektörel ve Bölgesel Kalkınma Amaçlarına Uygunluğu	29
4.5 Projenin Geçmiş, Yürüyen ve Planlanan Diğer Projelerle İlişkisi	29
4.6 Projenin Diğer Kurum Projeleri ile İlişkisi	29
4.7 Proje ile Eşzamanlı Götürülmesi Gereken Diğer Kurum Projeleri	29
4.8 Projede Başka Kurum Projesi ile Fiziki Çakışma Oluşmamasına Yönelik Tedbirler	29
4.9 Projenin İdarenin Stratejik Planı ve Performans Programına Uygunluğu	29
4.10 Proje Fikrinin Ortaya Çıkışı	30
4.11 Projeye İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt, Araştırma ve Diğer Çalışmalar	30
5 EKONOMİK İNCELEME ve DEĞERLENDİRME	31
5.1 Proje Konusu Sektörün Tanıtımı	32
5.2 Sektöre Sağlanan Teşvikler	33

5.3	Türkiye Ekonomisi ve Ekonomik Temel Göstergeler	35
5.4	Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasasının Genel Yapısı	37
5.5	Dünya Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası	37
5.5.1	Bebek Maması Dünya Pazarı	37
5.5.2	Diyet Gıda Dünya Pazarı	39
5.6	Dünya Dış Ticareti	39
5.6.1	Dünya İhracatı	39
5.6.2	Dünya İthalatı	42
5.7	Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası	45
5.8	Gümüşhane İli Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası	49
6	PROJE YERİ	51
6.1	TR90 Bölgesi ve TR906 Gümüşhane İli Sosyal ve Ekonomik Durum	52
6.2.	Fiziksel ve Coğrafi Özellikleri	70
6.3.	Sosyal Altyapı	80
6.4.	Çevresel Etkilerin Ön-Değerlendirmesi	88
6.5.	Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti	88
7.	TALEP TAHMİNİ ve FİYATLAR	90
7.1.	Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Talep Analizi	90
7.1.1.	Talebi Belirleyen Temel Nedenler ve Göstergeler	90
7.1.2.	Talebin Geçmişteki Büyüme Eğilimi	93
7.2.	Mevcut Talep Düzeyi Hakkında Bilgiler	95
7.3.	Mevcut Kapasite ve Geçmiş Yıllar Kapasite Kullanım Oranları	96
7.4.	Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Gelecekteki Talebin Tahmini	97
7.5.	Ürün Satış Fiyatları	98
7.6.	Bölgenin Ekonomik Büyüme Senaryosu ile Talep Tahmini İlişkisi	98
7.7.	Talebin Gelecekteki Gelişim Potansiyeli ve Talebin Tahmini	99
7.8.	Talep Tahminindeki Varsayımlar ve Kullanılan Yöntemler	100
8.	TEKNİK ANALİZ ve TASARIM	102
8.1.	Kapasite Analizi ve Seçimi	102
8.2.	Alternatif Teknolojilerin Analizi ve Teknoloji Seçimi	103
8.3.	Seçilen Teknolojinin Çevresel Etkileri, Koruma Önlemleri ve Maliyeti	104
8.4.	Teknik Tasarım	105
8.5.	Sabit Yatırım Tutarları	110
9.	MAL ve/veya HİZMETLERİN SATIŞ-ÜRETİM PROGRAMI	116
9.1.	Satış Programı	117
9.1.1.	Tahıl Bazlı Bebek Mamasının Pazara Giriş Stratejisi	117
9.1.2.	Glutensiz Tahıl Bazlı Diyet Ürünlerin Pazara Giriş Stratejisi	119
9.1.3.	İhracat Hedefli Bir Satış Pazarlama Stratejisi Yaratma	120
9.2.	Üretim Programı	121
10.	PROJE GİRDİLERİ	122
10.1.	Girdi İhtiyacı (<i>ham ve yardımcı maddeler</i>)	123
10.2.	Girdi Fiyatları ve Harcama Tahmini	125
11.	ORGANİZASYON YAPISI, YÖNETİM ve İNSAN KAYNAKLARI	127

12. PROJE YÖNETİMİ ve UYGULAMA PROGRAMI	129
13. İŞLETME DÖNEMİ GELİR ve GİDERLERİ	131
14. PROJENİN FİNANSMANI	134
14.1. Yürütücü ve İşletmeci Kuruluşların Mali Yapısı	135
14.2. Finansman Yöntemi (özkaynak, dış kredi, hibe, YİD vb.) Varsayımlar	135
14.3. Finansman Kaynakları ve Koşulları	135
14.4. Finansman Maliyeti	135
14.5. Finansman Planı (Finansman İhtiyacı ve Kaynakları)	136
15. FİNANSAL ANALİZ	137
15.1. Finansal Tablolar ve Likidite Analizi, Varsayımlar	138
15.1.1. İndirgeme /İskonto Oranı	138
15.1.2. Ekonomik Ömür	138
15.1.3. Hurda Değer	138
15.1.4. Yenileme Yatırımları	138
15.1.5. Enflasyon Oranı	138
15.2. Gelir/Gider ve Proforma Nakit Akım Tablosu	138
15.3. Finansal Fayda-Maliyet Analizi (NBD, İKO vb.)	141
15.3.1. Yatırımın Net Bugünkü Değeri	141
15.3.2. İç Kârlılık Oranı, Geri Dönüş Süresi, BBN'deki KKO ve Fayda Maliyet Oranları	142
15.3.3. Devlet Bütçesi Üzerindeki Etkisi	143
16. EKONOMİK ANALİZ	145
16.1. Ekonomik Maliyetler	145
16.2. Ekonomik Faydalar	146
17. ÇEVRESEL ANALİZ	149
17.1. Projeden Kaynaklanan Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirmesi	150
17.2. Projeden Kaynaklanan Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri	151
17.3. Program ve Eylem Planı Gerektiren Bölgesel Çevre Sorunları	152
18. SOSYAL ANALİZ	153
18.1. Sosyal Fayda-Maliyet Analizi	154
18.2. Sosyo-kültürel Analiz (katılımcılık, cinsiyet etkisi vb.)	154
18.2.1. Sosyal Yapıya Etkisi	154
18.2.2. Cinsiyet Etkisi	154
18.3. Projenin Diğer Sosyal Etkileri (istihdama katkı vb.)	155
19. BÖLGESEL ANALİZ	156
19.1. Projenin bölgesel düzeydeki doğrudan ve dolaylı etkileri	157
19.1.1. Doğrudan Ekonomik Faydalar	157
19.1.2. Dolaylı Sosyal ve Ekolojik Faydalar	157
19.2. Bölgesel Kalkınma ve Stratejik Etki	157
20. DUYARLILIK ANALİZİ	158
21. RİSK ANALİZİ	160
21.1. Risk Unsurları	161
21.2. Risk Bertarafına İlişkin Önlemler	162
22. KAYNAKLAR	163

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Görüşme Yapılan Kişi ve Kurumlar	11
Tablo 2: Proje Özeti	16
Tablo 3: Bebek Mamalarının Temel İçerikleri, Türk Gıda Kodeksine Göre	21
Tablo 4: Faaliyet Sınıflandırması	32
Tablo 5: Ürün Sınıflandırması	33
Tablo 6: Dış Ticaret Sınıflaması	33
Tablo 7: Sanayi Bakanlığı Devlet Destekleri	34
Tablo 8: Türkiye Ekonomisi Temel Ekonomik Göstergeler	35
Tablo 9: Orta Vadeli Program (2025-2027) Hedefleri	36
Tablo 10: Diğer Hububat Unları İhracatçı Ülkeler (GTİP 1102)	39
Tablo 11: Hububat Peletleri İhracatçı Ülkeler (GTİP 1103)	40
Tablo 12: Bebek Maması ve Diyet Ürünler İhracatçı Ülkeler (GTİP 1901)	41
Tablo 13: Diğer Hububat Unları İthalatçı Ülkeler (GTİP 1102)	42
Tablo 14: Hububat Peletleri İthalatçı Ülkeler (GTİP 1103)	43
Tablo 15: Bebek Maması ve Diyet Ürünler İthalatçı Ülkeler (GTİP 1901)	44
Tablo 16: Türkiye Tahıl Üretimi, 2023- 2024, ton	49
Tablo 17: Gümüşhane İli Tahıl Üretimi, 2023- 2024, ton	50
Tablo 18: Kişi Başı GSYH Değerlerindeki Değişim %	54
Tablo 19: İhracat Rakamları, Bin USD	54
Tablo 20: Gümüşhane İhracat Mallarının Dağılımı (2023-2024)	55
Tablo 21: Gümüşhane İhracat Yapılan Ülkeler Dağılımı (2023-2024)	56
Tablo 22: İthalat Rakamları (2022-2024), Bin USD	56
Tablo 23: Gümüşhane İli İthalat Rakamlarının Dağılımı (2024)	56
Tablo 24: Gümüşhane İli Kredi Kullanım ve Takipli Alacak Durumu (Bin TL)	57
Tablo 25: Gümüşhane İli Mevduat Durumu, Bin TL	57
Tablo 26: Gümüşhane İli Banka Şube ve Mevduat Durumu, TL	57
Tablo 27: Gümüşhane İli Sanayi İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Firmalar Dağılımı, Mayıs 2025	59
Tablo 28: Gümüşhane İli TSO Yapıları, 2024	60
Tablo 29: Gümüşhane TSO Üye Sayısı, 2025 Mayıs	60
Tablo 30: Gümüşhane İli TSO Üye Sektörel Dağılımı, Mayıs 2025	60
Tablo 31: Gümüşhane TSO'nun Faal Üye Dağılımı, 2025 Mayıs	60
Tablo 32: Kelkit TSO'nun Faal Üye Dağılımı, 2025 Mayıs	61
Tablo 33: Gümüşhane OSB Firma Dağılımı, 2025	64
Tablo 34: Gümüşhane Kooperatifler	66
Tablo 35: Türkiye Tarım Alanları, 2024	66
Tablo 36: Gümüşhane İli Tarıma Dayalı İşletmeler, 2023	66
Tablo 37: Gümüşhane İli İlçeler Bazında Hububat Üretim Verileri	68
Tablo 38: Gümüşhane ili Yağış ve Sıcaklık İstatistikleri	71
Tablo 39: Gümüşhane Arazi Yapısı	72
Tablo 40: DSİ 22. Bölge İlleri Su Potansiyeli ve Sulama Durumu	73
Tablo 41: Gümüşhane İli Elektrik Üretimi Yapan HES'ler	74
Tablo 42: Gümüşhane İlindeki KSS'ler	79
Tablo 43: Lisanslı Depoların Bulunduğu İller Bazında Dağılımı, Haziran 2025	80
Tablo 44: Gümüşhane İli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Dökümü, 2016	85
Tablo 45: Çocuk Bakımından Sorumlu Kişiler, 2021	93
Tablo 46: Bebek Maması İhracatı Yapılan Ülkeler, Bin USD	94
Tablo 47: Bebek Maması İhracatı Yapılan Ülkeler, ton	95
Tablo 48: Öngörülen KKO'ları	98
Tablo 49: Etüt ve Projelendirme Giderleri	111
Tablo 50: İnşaat Harcaması, TL	111
Tablo 51: Üretim Grubu Makine Ekipman Listesi ve Harcaması, USD	112
Tablo 52: Yardımcı Makine Ekipmanlar, USD	113
Tablo 53: İthal ve Yerli Makine Grubu Montaj Maliyeti	114
Tablo 54: Taşıt Araçları	114
Tablo 55: Tefriş Malzemeleri	114
Tablo 56: Sabit Yatırım Tutarı , İthal Makine Ekipman Seçeneği ile (USD)	115
Tablo 57: Sabit Yatırım Tutarı , Yerli Makine Ekipman Seçeneği ile (USD)	115
Tablo 58: Bebek Maması Üretimindeki Girdiler ve Üretilecek Toplam Bebek Maması Miktarı	124
Tablo 59: Satışa Sunulacak Glutensiz Un Madde Balansı	124
Tablo 60: Üretime Konu Toplam Un ve Toplam Hammadde Miktarı	125
Tablo 61: Hammadde Giderlerinin Yıllık Maliyeti (Kurulu Kapasitede)	126

Tablo 62: Katkı Maddelerinin Yıllık Maliyeti (Kurulu Kapasitede) _____	126
Tablo 63: Kurulu Kapasitede Yıllık Personel Giderleri, TL/Yıl _____	128
Tablo 64: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri, Bin TL/Yıl _____	132
Tablo 65: İşletme Sermayesi İhtiyacı, Bin TL _____	133
Tablo 66: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri, Bin TL/Yıl _____	133
Tablo 67: Yerli Makine Parkına Göre Yatırımın Finansman İhtiyacı ve Kaynakları _____	136
Tablo 68: İthal Makine Parkına Göre Yatırımın Finansman İhtiyacı ve Kaynakları _____	136
Tablo 69: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri ve Gelirleri, (USD/Yıl) _____	138
Tablo 70: Yıllar İtibariyle Öngörülen KKO _____	138
Tablo 71: Proforma Maliyet ve Gelir/Gider Tablosu (Yerli Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD/Yıl _____	139
Tablo 72: Proforma Maliyet ve Gelir/Gider Tablosu (İthal Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD/Yıl _____	140
Tablo 73: NBD Tablosu (Yerli Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD _____	141
Tablo 74: NBD Tablosu (İthal Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD _____	141
Tablo 75: Finansal Özet _____	143
Tablo 76: Yatırımın Devlet Desteği Üzerindeki Yaklaşık Maliyeti _____	144
Tablo 77: Maliyet Etkinlik Analizi _____	147
Tablo 78: Katma Değer Etkisi, bin USD _____	147
Tablo 79: Çevresel Riskler ve Bertaraf Usulleri _____	151
Tablo 80: Duyarlılık Analizi, Bin USD _____	159

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Tahıllı Bebek Mamalarına İlişkin Örnekler _____	22
Fotoğraf 2: Türkiye'de Önde Gelen Bebek Maması Markaları _____	23
Fotoğraf 3: Glutensiz Karabuğday, Arpa, Mısır, Nohut ve Mercimek Unları _____	24
Fotoğraf 4: Gümüşhane OSB _____	63
Fotoğraf 5: Gümüşhane Taşınmaz Kültür Varlıkları Örnekler _____	86
Fotoğraf 6: Zigana Kış Sporları Merkezi, Yürüyüş Rotası ve Endemik Bitki Yapısı Örnekleri _____	86
Fotoğraf 7: Galandar ve Yayla Şenlikleri, Herfene Toplantıları ve Dağcılık Aktivitesi Örnekleri _____	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sırasıyla Nohut, Mercimek ve Kelkit Şeker Fasulye Tohumları ve Hasadı _____	25
Şekil 2: Toplam Tarım Alanı ve Tahıl Ekilen Alanlar, 2024, Bin Dekar _____	28
Şekil 3: Yeni Teşvik Sistemine Göre İllerin Bölgesel Dağılımı, 2025 _____	33
Şekil 4: SGP'ye göre Kişi Başı GSYH Ülkeler Sıralaması, 2024 _____	36
Şekil 5: Bölgeler Bazında Küresel Bebek Maması Pazar Büyüklüğü 2024 ve 2025 _____	38
Şekil 6: Bebek Maması Pazar Büyüklüğünün Öngörülen Coğrafik Dağılımı, Milyar USD _____	38
Şekil 7: Bebek Maması Pazar Büyüklüğünün Öngörülen Dağılımı, % _____	38
Şekil 8: Türkiye Hububat Unu (GTİP 1102) İhracatı, Ton, 2020-2024 _____	40
Şekil 9: Türkiye Hububat Peleti (GTİP 1103) İhracatı, ton, 2020-2024 _____	41
Şekil 10: Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün (GTİP 1901) İhracatı, ton, 2020-2024 _____	42
Şekil 11: Türkiye Hububat Unu (GTİP 1102) İthalatı, Ton, 2020-2024 _____	43
Şekil 12: Türkiye Hububat Peleti (GTİP 1103) İthalatı, ton, 2020-2024 _____	43
Şekil 13: Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün (GTİP 1901) İthalatı, ton, 2020-2024 _____	44
Şekil 14: İllere Göre Üretici Dağılım Haritası (*) _____	45
Şekil 15: Organik Buğday ve Organik Karabuğday Üretiminin İller Bazında Dağılımı, 2023 _____	48
Şekil 16: Bölgeler Bazında GSYH'nin Dağılımı, 2023, Milyar TL ve % _____	52
Şekil 17: Bölgesel GSYH, 2023, Cari Fiyatlarla _____	53
Şekil 18: Gümüşhane İli GSYH Dağılımı, Bin TL ve %, 2023 _____	53
Şekil 19: Ekonomik Büyüme Kişi Başı GSYH, USD/kişi/yıl _____	54
Şekil 20: TOBB Sistemine Kayıtlı Gümüşhane İli Firma ve Çalışan Sayıları, 2025 _____	58
Şekil 21: Gümüşhane İlindeki Büyük Sanayi Tesislerinin Konumu ⁴² _____	59
Şekil 22: Bölgeler Bazında Kapasite Raporlarının Sayısı, 2024 _____	62
Şekil 23: TR90 Sanayi Kapasite Raporları ve Çalışan Sayılarının Dağılımı, 2024 _____	62
Şekil 24: Gümüşhane OSB'nin Konumu ve Parsel Durumu _____	63
Şekil 25: Kelkit OSB Uydu Görüntüsü _____	64
Şekil 26: Kelkit OSB Arazisi Fotoğrafları, Haziran 2025 _____	65

Şekil 27: Buğday Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)	67
Şekil 28: Mısır Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)	67
Şekil 29: Arpa Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)	67
Şekil 30: Karabuğday Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2021-2024)	68
Şekil 31: Kuru Fasulye Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)	68
Şekil 32: Gümüşhane Tarım Ürünleri	71
Şekil 33: Gümüşhane Bitki Örtüsü Örnekleri	73
Şekil 34: Gümüşhane Tabiat Parkları ve Doğal Güzellikler	75
Şekil 35: Gümüşhane Arkeolojik Kalıntılar ve Tarihi Eser Örnekleri	75
Şekil 36: Gümüşhane Maden Durumu, MTA	76
Şekil 37: Gümüşhane İli Karayolu Durumu, km	77
Şekil 38: Trabzon-Gümüşhane Kara Yolu	77
Şekil 39: Ulaştırma Planı (2023-2053) Planlanan Havalimanları	78
Şekil 40: Lisanslı Depoların Bulunduğu İller Bazında Dağılımı, Haziran 2025	80
Şekil 41: TR90 İleri Nüfus Durumu, bin Kişi	81
Şekil 42: Gümüşhane İli Göç ve Nüfus Durumu, 2020-2024	81
Şekil 43: TR90 İleri Göç Durumu 2020-2024	82
Şekil 44: TR90 Bölgesi İleri İstihdam Durumu, 2024	82
Şekil 45: Gelir Gruplarına Göre Gelir Dağılımı (%)	83
Şekil 46: Sosyal Yardım Ödeneğinden En Fazla ve En Az Yararlanan 5 İl, (milyon TL), 2023	84
Şekil 47: Sosyal Yardım Ödeneğinden En Yoğun ve En Az Yoğun Yararlanan İller (%), 2023	84
Şekil 48: Hane Başına Yardım Tutarı En Yüksek ve En Düşük 5 İl, 2023, TL/yıl	85
Şekil 49: Türkiye Nüfus Durumu, 2015-2024, Bin Kişi	91
Şekil 50: Bölgeler Bazında Kadın (+15 yaş) İşgücünün İstihdama Katılma Oranı, %,2023	92
Şekil 51: Ebeveyn Olan ve Çocuk Sahibi Olmayan Çalışanların Durumu, 2023	93
Şekil 52: Dünya ve Türkiye İthalatı, bin USD	94
Şekil 53: Dünya ve Türkiye İhracatı, bin USD	94
Şekil 54: Gıda Sektörü Yıllık KKO'ları, %	96
Şekil 55: İthal Üretim Hattının Şeması	106
Şekil 56: Yerli Üretim Hattının Şeması	107
Şekil 57: Tesisin Öngörülen Bölüm ve Oturum Alanı	108
Şekil 58: Üretim Tesisi Konsept Tasarımı, Açık Plan ve Perspektifler	109
Şekil 59: Tesis Cephe Görüntüleri	110
Şekil 60: Üretimin Akım Şeması, Bebek Maması İçin	123
Şekil 61: Gümüşhane Hububat Üretimi, 2024, Kurulu Kapasitede Üretimde Kullanım Durumu	125
Şekil 62: Organizasyon Şeması	128
Şekil 63: Yatırımın Termin Planı (Yatırım Yerinin Kelkit OSB olması Durumuna Göre)	130
Şekil 64: Kuraklık Haritası	152

YÖNETİCİ ÖZETİ

İklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkilerinin hızlanarak artması, tarımsal üretimin ve gıda tedarikinin daha stratejik hale gelmesine neden olmuştur. Gümüşhane ili konumu nedeniyle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini, diğer birçok ile oranla nispeten daha geriden ve yavaş yaşamaktadır. İldeki tahıl ve bakliyat üretimi, hem çiftçilerin kimyasal kullanımdan uzak durma eğilimleri hem de iklimin sağladığı şartlar nedeni ile nitelikli ürün eldesine izin verir durumdadır. Ancak çiftçi gelirinin artması, bölgedeki hasadın miktar ve niteliğinin artması ürünlerin daha katma değerli hale gelmesi ve üreticinin hasadını daha değerli şekilde değerlendirmesi ile mümkündür. Bu çiftçi nüfusunun erimemesi ve tarımsal faaliyetin sürdürülebilirliği açısından bölgedeki tarımsal üretimin hem niteliğinin hem de gelir getiren boyutunun yukarı taşınması gereklidir. Proje konusu yatırım Gümüşhane'de hububat ve bakliyat üretiminin katma değerli hale getirilmesini hedefleyen bebek maması ve glutensiz

diyet un üretimidir. Yapılan değerlendirmeler, “*tahıl bazlı GDO’suz tahıl ile yapılacak toz formdaki bebek maması ve glutensiz diyet bakliyat un*” projesinin, yatırım dönemi dahil 4 yıl, yatırım döneminden sonra, kabaca 2 yıllık bir işletme sürecinde geri dönüş verdiğini göstermektedir.

Bebek maması ve diyet ürünlerinin üretiminde kullanılacak yöresel tahıl ve hububatın özellikleri bu yatırımda kritik öneme sahiptir. Yatırımcı açısından, tahıl bazlı, toz bebek maması üretimi ne tekniği ne de satışı açısından gerçekleştirilmesi imkânsız bir üretim ya da girilmesi zor bir piyasa değildir. Ancak bu raporda öngörülen fiyat ve oranlarda bebek maması satışının gerçekleştirilmesi, kullanılan girdinin GDO’suz olması varsayımına dayanmaktadır. Eğer Gümüşhane buğdayı ve diğer hububatların GDO’suz olduğu belgelenebilir ise üretilecek mamanın satışı, raporda öngörülen oranlarda mümkündür. Buğdayın bir adım öteye taşınıp organik olarak üretilmesi ve bunun da belgelenmesi mümkün olursa, bu durumda bebek maması satışının da fiyatının da artacağı muhakkaktır.

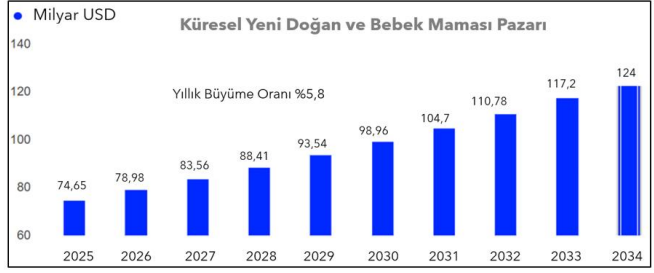
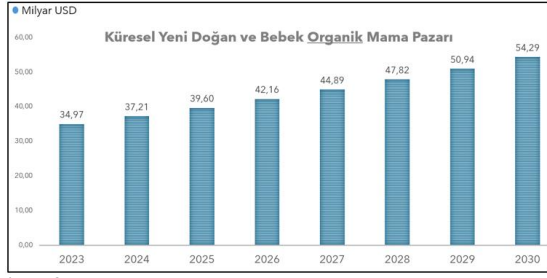
Diyet ürünlerde kullanılan hububatlar açısından ise temel argüman glutensizliktir. Bu ürünlerde hammaddenin doğasında gluten olmadığından yapılacak üretim doğal olarak piyasa talebine uygundur. Diyet unların organik ve/veya GDO’suz olması ürünü bu raporda öngörülenden daha üst seviyeye çıkartır. Ancak mevcut durumda piyasa talebinde diyet ürünlerde öncelik organiklikten çok glutensizliktir. Bu nedenle, diyet unların piyasaya girmesi konusunda ne bölgesel ne de ulusal düzeyde bir sorun tespit edilmemiştir.

Yapılan araştırmalar, ilerleyen dönemde (*kabaca 5 işletme yılı içinde*) tahılın sertifikalı organik üretilmesi durumunda, hem kârlılığın hem de tarımsal üretimdeki çevresel sürdürülebilirliğin artacağını göstermektedir. Dolayısı ile bu projeye yatırımcı olacakların ürün kalitesi ve fiyatının üst nitelikte olmasına odaklanması, otomasyonu yüksek kaliteli teknolojiye yatırım yapması önerilir. Yapılan duyarlılık analizleri de bunu göstermektedir. Ürün kalitesinin artması bölgesel hasadın organik üretime taşınması ile mümkün olacaktır. Halihazırda bölge çiftçisinin tarımsal eğilim ve alışkanlıkları, organik üretime geçişe uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bölge çiftçisi sözleşmeli tarım uygulamalarına aşinadır. Bu nedenle bu proje yatırımcısının, yatırımın yanı sıra sözleşmeli olarak organik üretim konusunda da yatırım yapmasının projeyi daha kârlı hale getireceğini ve ekonomik/çevresel/ekolojik sürdürülebilirliğinin ön şartı olduğunu değerlendirmesinde fayda olacaktır.

Projenin destekçisi olacak kamusal irade açısından ise Gümüşhane iline yapılacak lisanslı bir hububat deposu yatırımının, bölge çiftçisi için oldukça elzem olduğunu ve bu projeye de değerli bir katkı sunacağını belirtmekte fayda olacaktır. TR90 bölgesinde lisanslı bir hububat deposu yoktur. Önerilen bu acil depo yatırımının, üretici birlikleri ve çiftçilerin ortak olacağı bir yapı eli ile işletilmesi ve depoyu kullanacak olanların öncelikli olarak çiftçi olmasının önemli olduğunu altını çizmekte fayda vardır.

Bu projede sabit yatırım tutarı yaklaşık 4,2 milyon USD, işletme sermayesi ihtiyacı 4,2 milyon USD olmak üzere, toplam yatırım 8,4 milyon USD, gerekli finansman ihtiyacı KDV hariç 8,5 milyon USD hesaplanmıştır. Yatırım süresi 20-21 ay (*bu süre kısaltılabilir*), 10 işletme yılı, USD üzerinden %9 indirgeme oranı ile NBD yaklaşık 25 milyon USD (*yatırımın 2026 da başlaması durumunda NBD 34-36 milyon USD dolayındadır*), başabaş noktadaki KKO amortisman hariç %10 dolayındadır. Yatırımın geri dönüş süresi yatırımın başlangıcından itibaren 4 yıl, işletmeye geçtikten sonra 2 yıldır.

(25 Haziran 2025 tarihli Merkez Bankası Döviz Satış Kuru 1 Amerikan Doları = 39,7 TL olarak hesaplarda kullanılmıştır).

1 ve 2

Küresel düzeyde yeni doğan ve mama pazarının organik ürünlerde daha fazla artış (yıllık %6,5 dolayında) göstermesi beklenmektedir.

¹ <https://www.expertmarketresearch.com/reports/baby-food-and-infant-formula-market-report> [1]

² <https://www.marketresearchfuture.com/reports/organic-baby-food-market-1613> infant formülü ile birleştirilerek tarafımızdan hazırlanmıştır.[2]

1 GİRİŞ

1.1 Raporun Amacı ve Kapsamı

Bu raporun amacı, Gümüşhane ilinin Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde yapılan tahıl üretiminin daha yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesini sağlayacak bir yatırımın yapılabilirliğini değerlendirmektir. Yatırımın kapsamında tahıl bazlı bebek maması ve tahıl bazlı glutensiz diyet unların üretimi değerlendirilmiş ve yatırım tasarımı bu iki ana ürün üzerinden gerçekleştirilmiştir.

1.2 Çalışma Yöntemi ve Görüşme Yapılan Kişi ve Kurumlar

Fizibilite konusu yatırım değerlendirilmesinde ekonomik değerlendirme ve yatırım tasarımına ilişkin mevcut durum internet araştırması, aday yatırım yerindeki incelemeler ve Gümüşhane ilindeki ilgili kişi ve kurumlarla yapılan görüşmeler, ülkemizdeki mevcut bebek maması üreticileri, ithal ve yerli makine ekipman tedarikçileri, bebek maması ve diyet ürün pazarlama zincirinde çalışanlar ile yapılan görüşmeler, üretim yöntemleri konusunda yapılan akademik çalışmalar, pazar araştırması, yatırım yeri ve kurulu kapasitenin belirlenmesine ilişkin araştırmanın yapılması ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ile yatırım tasarımı geliştirilmiştir. Geliştirilen bu yatırım tasarımı üzerinden de finansal analiz, çevresel ve sosyal analizler oluşturulmuştur. Diğer bir deyişle bu raporda sahadan görüşmeler yoluyla, dijital ortamdaki araştırma ile ve akademik düzeyde toplanan ekonomik ve teknik veriler kullanılarak oluşturulan yatırım tasarımının finansal, sosyal ve çevresel analizi yapılmıştır.

Raporu içeriğinde geliştirilen yatırım tasarımına esas olan tercihler, bu tercihlerin dayanakları 1.3. başlığında ve kullanılan kaynaklar, ilgili bölümlerde ayrıntısı ile verilmiştir. Bu yolla yatırımın gerçekleştirilmesi durumunda proje yatırımcısının kendi değerlendirmesini kolayca yapabilmesi ve yatırım tasarımına ilişkin zamanla oluşabilecek farklı tercihleri kullanabilmesi amaçlanmıştır.

Aşağıda bu raporun hazırlanması sürecinde görüşme yapılan kişi ve kurumların dökümü verilmiştir.

Tablo 1: Görüşme Yapılan Kişi ve Kurumlar

	Kurum	Kişi	Tarih
1	ASUDER	Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Sanayicileri Derneği	
2	Trakya Un A.Ş.	Aylin Karakaş Muhasebe Müdürü	15 Mayıs 2025
3	Şiran Tarım İlçe Müdürlüğü	Celil BAŞIR - Müdür	20 Mayıs 2025
4		Kurtuluş HALEP- Ziraat Mühendisi	
5	Şiran Belediyesi	Abdullah KARABACAK - Fen İşleri Müdürü	
6		Abdülbaki KARA - Belediye Başkanı	
7	Çiftçi Kooperatifi Üyesi ve TKDK Yararlanıcısı	Fatih KOYUNOĞLU	
8	TAM Tarım A.Ş.	Tayyar GÜRSOY- Genel Müdür Kurucu Ortak	
9	Kelkit TSO	Mustafa Servet DALTABAN - Başkanı	
10		Ebubekir DAĞDEVİREN - Ziraat Mühendisi	
11	Kelkit İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Hüsamettin MERAL	
12		Bahadır NASUHBEOĞLU	
13	Gümüşhane Çevre İl Müdürlüğü	Cemil BAYRAM - İl Müdürü	21 Mayıs 2025

14		Selçuk SEVEN - Uzman	
15	Gümüşhane Ticaret İl Müdürlüğü	Mürsel YAŞAR - İl Müdürü	
16	Gümüşhane Sanayi İl Müdürlüğü	Tarkan Tarık KOCAGÖZ	
17		Sinan KAYA - Makine Mühendisi Uzman	
18	Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü	Gonca SOYDAŞ - Şube Müdürü	
19		Halil İbrahim YILMAZ - Gıda Yem Şube Müdürü	
20	Gümüşhane TSO	Cahit BAL - Genel Sekreter	
21	Gümüşhane OSB	Metin ŞEKER - OSB Müdürü	
22		Cihan CANLI - Yatırımcı ve OSB Yararlanıcısı	
23	Gümüşhane Üniversitesi	Prof Oktay YILDIZ - Rektör	
24	Konya Yıldız Un Firması Genel Müdürü	Mustafa ÖZDEMİR - Genel Müdür	16 Haziran 2025
25	Konya Bulvar Gıda Sanayi	Mustafa KAĞNICIOĞLU - Kurucusu ve Genel Müdür	
26	GESPER GES	Yusuf HUNDEMİR - Elektrik Elektronik Mühendisi	
27	ÇEMSAN Gıda ve Kimya Teknolojileri A.Ş.	Beyza ÖZÇAKIR - Yönetici Asistanı	18 Haziran 2025
28		Yalçın AÇILDI - Genel Müdür	
29	LOYAL Food Machinery	Kellen LOYAL- Satış Asistanı	10-16-22 Haziran
30	JBT Businesses FoodTech Automated Systems	https://www.jbtc.com/foodtech/support-form-thank-you/	18-20-22 Haziran 2025
31	NATEC Industrial Food Machinery	Manfred Selig - Sales and Technology Manager	
32	Ligant Laboratuvar Ekipmanları	Mustafa YILMAZ - Satış Uzmanı	25 Haziran 2025
33	LUSHAN Win Tone Engineering Technology Co., Ltd	Murat YALÇIN - Satış ve Teknik Ekib Türkiye Sorumlusu	7-18 Temmuz 2025
34	And Makine- Çorum	Ali Osman KAYIŞ - Firma Sahibi	
35	Gümüşhane Kuru Fasulyeciler Birliği	Gökhan DURMUŞ - Birlik Başkanı	5-15 Temmuz 2025
36	İMAŞ MAKİNE A.Ş.	Fatih ÖZKAN - Yönetici	4 Temmuz 2025

1.3 Seçim Kriterleri

1.3.1 Ürün Seçimine İlişkin Kriterler

Proje konusu yatırımın amacı Gümüşhane ilindeki tahılın katma değerli ürüne dönüştürülmesi ve bu yolla ekonomiye, bölgeye ve üretici kesime fayda sağlanması, üretimin daha sürdürülebilir hale gelmesine katkı vermektir. Bu amaçla tahıl bazlı bebek maması ve tahıl bazlı diyet ürün üretimi hedeflenmektedir. Yöresel tahıl/bakliyat dışında, maliyeti artırıcı nitelikte bölge dışından girdi nakli gerektiren sıvı veya pelte formunda bebek mamaları bu proje kapsamında dikkate alınmamıştır.

Yapılan pazar araştırmaları bebek maması ve diyet ürünlerde tüketicilerde sağlıklı olma bilincinin artışına paralel sağlıklı ürünlere olan bir talep artışına işaret etmektedir. Bu ürünlerde sağlıklı seçenekler ise GDO'suz, **organik ve/veya glutensiz** seçenekler olarak ortaya çıkmaktadır.

Diyet ürünler için yapılan saha araştırması ve görüşülen kesimlerde öncelikle glutensiz ürünlerin satış potansiyelinin daha yüksek olduğu görüşü hakimdir. Bu nedenle yatırım kapsamında diyet ürünler için, doğasında gluten olmayan ve Gümüşhane ilinde yetiştirilen bakliyatların (*mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimek*) un formu üretilecek temel ürün olarak belirlenmiştir.

Gümüşhane ilinde yapılan tarımsal üretimde yetkililerce dile getirilen şekilde, her ne kadar kimyasal ilaç ve kimyasal gübre kullanımı son derece sınırlı olarak kullanılıyor olsa da bakanlık kayıtlarına giren organik tahıl üretimi halihazırda mevcut değildir. Bu yatırım için tahıl bazlı bebek mamasında kullanılacak hammaddelerin organik olarak üretilmesi – *sözleşmeli tarım yapılması şartı ile* - en az 4

veya 5 yıl gibi bir süreyi gerektirmektedir. Diğer bir deyişle organik bebek maması üretiminin temel şartı olan organik tahıl üretimi üreticilerle yapılacak sözleşmeler ve alım garantisi vermek suretiyle en az 4 yılda gerçekleştirilebilmektedir. Bu tür bir girişimde, organik tahıl üretimi gerçekleştirilir ise bu yatırım projesi kapsamında üretilecek organik bebek maması ve glutensiz organik diyet ürünlerin satış miktarı da kâr marjları da bu projede hesaplananın en az 2 ya da 3 katı daha fazla olacaktır.

Ancak bu projede organik tarımsal üretimin en az 4 yıl sürecek bir zamanı alması durumu göz önüne alınarak, yatırımcının ilk yıllarda sözleşmeli ve alım garantili bir girişimde bulunmayacağı, mevcut tarım uygulamasının devam edeceği kabul edilmiştir. Tahıl bazlı bebek mamasında da diyet ürünlerde de organik tahıl kullanımının olmayacağı kabul edilerek bir yatırım tasarımı geliştirilmiş ve bu durumda elde edilecek ürünlerin satış potansiyeli araştırılarak finansal analiz gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda açıklanan organik tahıl için sözleşmeli ve alım garantili tahıl üretiminin yaptırılmasının önünde kuşkusuz teknik bir engel yoktur. Organik tahıl kullanılması durumunda yatırım tasarımında değişiklik gerektiren bir durum da olmayacaktır. Diğer bir deyişle, kullanılacak hammaddelerin organik olup olmaması üretim yöntemini etkilememektedir. Ancak üretimin organik girdilerle yapılması girdi maliyetini, satış miktarlarını ve satış fiyatlarını etkilemektedir. Ve potansiyel bir yatırımcı eğer halihazırda ülkemizde üretilen yerli bebek mamalarındaki ürün kalitesini daha yukarıya taşıma kararlılığında olur ise, Gümüşhane ili, çiftçisinin mevcut tarımsal üretimde sergilediği üretim alışkanlıkları ve tecrübesi, nispeten kimyasalla kirlenmemiş tarım toprakları, iklimi ve bol su kaynakları ile oldukça şanslı bir coğrafyadadır.

Dolayısıyla bu projede öngörülen tahıl bazlı bebek maması ve tahıl bazlı diyet ürünler organik tahıl ve bakliyattan değil, Gümüşhane ilinde yetişen mevcut GDO'suz olduğu kabul edilen tahıl ve bakliyalardan üretilecek şeklinde kabul edilmiştir. Ürünlerin niteliğine ilişkin ayrıntılar ilgili başlıklarda verilmiştir.

Üretilen ürünlerin glutensiz olma durumu irdelendiğinde ise diyet ürünlerde glutensiz ürünlerin ön plana çıktığı, bebek mamalarında glutensiz ürünlerin sadece çölyak gibi hastalığı olabilecek oldukça sınırlı bir talep için üretilebileceği görülmüştür. Gümüşhane ilinde yetiştirilen tahıl ve bakliyatlar dikkate alındığında buğday dışındaki tüm bakliyat ve tahılın doğasında gluteni barındırmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle glutensiz diyet ürün üretebilmek için, buğday hariç Gümüşhane ilinde yetişen tüm bakliyatların girdi olarak kullanılabilmesi anlaşılmaktadır.

Buğday doğasında gluten proteini vardır. Gümüşhane buğdayı protein oranı yüksek buğday olarak bilinmektedir. Yapılan teknik araştırmalar buğdaydan, glutenin bakanlık genelgesi kapsamındaki oranlara (2003/33 Türk Gıda Kodeksi Glutensiz Gıdalar Tebliği'ne göre, glutensiz olarak etiketlenecek bir ürünlerdeki gluten miktarı bir kilogramda 20 mg'ı geçemez) düşürülmesini sağlayacak yatırımın yöredeki ürün miktarları, ülkemizdeki mevcut nişasta³ üreticilerinin kurulu kapasiteleri ve yatırım tutarları açısından bu kapsamda rasyonel bir yatırım olmayacağını işaret etmektedir.

Bu nedenle, bu yatırım projesinde diyet ürünlerde buğdayın değerlendirilmesi söz konusu edilememiştir. Bununla birlikte buğday ya da mısırdan glutensiz ürün (yani saf nişasta) üretimine ilişkin rasyonel ölçekte bir tesisin kurulmasına ve yatırım tutarına ilişkin elde edilen veriler EK1'de özet halinde bir olanak etüdü olarak sunulmuştur.

Özetlemek gerekirse bu yatırım projesinde organik olmayan GDO'suz tahıl bazlı toz formunda bebek maması ve organik olmayan glutensiz toz formunda diyet ürünlerin üretimi söz konusu edilmiştir.

³ Glutensiz buğday = buğday nişastası

1.3.2 Kurulu Kapasite Seçimine İlişkin Seçim Kriterleri

Bebek maması üreten fabrikalar, en son teknolojinin kullanıldığı prosesleri içeren ve sanitasyon kurallarının eksiksiz uygulandığı fabrikalardır. Mama ve formülasyonlar steril şartlarda üretilmektedir. Sektörde üretim tesisleri dikkate alındığında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB envanteri dikkate alınır 7 adet üretim tesisi mevcuttur. Bu tesislerin ürettiği mama ve diyet un türlerine ilişkin firma özelinde kurulu kapasite verisi veri gizliliği nedeni ile erişilebilir değildir. Bu nedenle ülkemizde üretim yapan tesislerin her birinin üretim kapasitesine erişilememiştir. TOBB verileri bu 7 üretim tesisinin tamamı için yıllık toplam 28.3 bin ton üretim olduğunu göstermektedir. (Bakınız Bölüm 5.7).

Buna göre kurulu kapasite seçimini etkileyen unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

- Seçilen teknoloji ve makine parkının üretim kapasitesi (*Tahıl bazlı toz bebek mamalarının saatlik üretim kapasitesi 100 kg ile 4,5 ton arasında değişmektedir*)⁴,
- Üretim hatlarındaki makine parklarının maliyet ve özellikleri konusunda görüşme yapılan yerli ve ithal makine üreticileri ile yapılan görüşmelerde elde edilen üretim kapasitesi alternatifleri ve bu alternatiflerin ülkemizdeki bebek maması/diyet ürün üretim kapasitesi içindeki büyüklüğü,
- Üretimde kullanılacak hammaddelerin bölgede üretim miktarı ve hasat dönemleri; Hammadde olan, buğday, mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimek hasatlarının yıllık periyodu ve dönemi dikkate alındığından üretimin mevsimlik olma durumu, (*buğday hasadı ağustos, mısır hasadı eylül, kuru fasulye hasadı eylül-ekim, mercimek ekim ve nisan ayında yapılmaktadır. Yazlık ve kışlık ekimle yapılacak hasat yıl boyu mercimek tedarikini mümkün kılmaktadır*). Yörede buğday, mısır, kuru fasulye ve nohut hasadı yılda bir defa yaz sonu sonbaharda yapılırken mercimek hasarı ilkbahar ve sonbaharda gerçekleştirilmektedir.
- Seçilen teknoloji ve üretim kapasitesinin hedeflenen ürün özelliklerini karşılama durumu,
- Hammadde stok ihtiyacı durumu ve sözleşmeli tarım yaptırma imkânı,
- Mamul stok ihtiyacı ve stok maliyetleri kurulu kapasite seçimini etkileyen etkenlerdir.

Tesiste saatte 1 ton hammaddeyi işleyecek tek hatlık bir yatırım kapasitesi seçilmiştir. Günlük üretim 8 saat, yıllık çalışma günü 300 kabul edilmiştir. Buna göre işlenen hammadde cinsinden kurulu kapasitedeki yıllık üretim miktarı 2.400 ton olarak hesaplanmıştır. Bu üretim kapasitesi günlük vardiya sayısı artırılarak veya iki farklı ürünün aynı anda üretimi istenirse ilave bir hat daha alınarak artırılabilir. Fiziki yatırımda üretim holü 2 üretim hattına göre tasarlanmıştır. Ancak sabit yatırımda başlangıçta tek üretim hattında iki farklı ürünün farklı zamanlarda işlenebileceği öngörülmüştür.

1.3.3 Üretim Yöntemine İlişkin Seçim Kriterleri

Tahıl bazlı bebek maması ve glutensiz bakliyat un üretimindeki ana üretim adımları değişmemektedir. Üretim yönteminde değişen temel olgu, işlenen hammaddenin doğrudan ya da yarı mamul olarak kullanılmasıdır. Yani bu tesis tahılı ya tarladan çıktığı gibi dökme olarak alıp işleyerek bebek maması ve diyet un yapacak, ya da bu tahıllardan elde edilmiş unu alıp katkı maddeleri ekleyerek işleyip bebek maması ve diyet un yapacaktır.

Diğer bir deyişle tahıl bazlı bebek maması ya tahıl ve bakliyatın tarladan alınıp önce un haline getirilmesi sonra diğer katkıların eklenerek, kurutma, standardize hale getirilmesi ile üretimi, ya da un haline getirilmiş bu girdilerin hammadde olarak alınıp diğer katkıların eklenerek, kurutma, standardize hale getirilmesi ile üretimdir. Bu projenin amacı Gümüşhane ilindeki mevcut üretilen tahıl ve bakliyatın kullanımı olduğu için üretim yönteminde yöreden ve doğrudan çiftçiden alınacak tahıl ve bakliyatın işlenmesini esas alan birinci yatırım ve üretim yöntemi tercih edilmiştir. Üretim yönteminin detayı ilgili bölümde ayrıntılı olarak verilmiştir.

1.3.4 Yatırım Yeri Seçimine İlişkin Seçim Kriterleri

İki binli yılların başından bu yana yatırım yeri olarak giderek yükselen eğilim, OSB'ler, endüstri bölgeleri ve serbest bölgeler gibi üretim yapacak yatırımcılar için altyapısı oluşturulmuş bölgelerin tercihidir. Zira

⁴ www.loyalmachines.com [3]

bu bölge yönetimleri, bir yandan yatırımcısına altyapısal ve işletme sürecinde sundukları hizmetlerle ciddi kolaylık sağlar iken diğer yandan da özellikle çevresel izinlerin alınması, arıtma olanakları, lojistik hizmetler ve enerji temini gibi konularda yatırımcıların elini güçlendirmektedirler.

Gümüşhane ilinde biri halihazırda mevcut işleyen, diğeri de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca programa alınmış, izinleri verilmiş ve yapımının 2026 yılında başlayacağı ifade edilen iki OSB söz konusudur. Mevcut OSB Gümüşhane merkeze yaklaşık 9 km mesafededir. 2027 yılında tamamlanması beklenen OSB ise Kelkit ilçesinde olacaktır. Yatırımın her iki OSB’de de gerçekleştirilmesinde teknik bir sorun yoktur.

Yatırımcı açısından, bu iki OSB’den hangisini tercih edeceği hususunda, tercihi etkileyecek önemli iki kriter söz konusu olacaktır. Bu kriterlerin biri süre, diğeri ise yatırım ve işletme maliyetleridir. Süre ile kast edilen bu yatırım kararını alacak yatırımcının yatırıma başlama kararı verdiğinde Kelkit OSB’nin tamamlanmış olması gereğidir. Halihazırda Gümüşhane OSB’de metrekaresi 180 TL olan boş parseller mevcuttur ve OSB yönetimi yeni yatırımcılarına hizmet vermeye hazır durumdadır.

Maliyetler açısından bakıldığında ise sabit yatırım ve işletme dönemindeki hammadde nakliye maliyetleri açısından Kelkit OSB’nin daha avantajlı olacağı anlaşılmaktadır. Gümüşhane OSB’deki kaya zeminlerin hafriyat maliyetini artırabileceği, yöredeki yetkililerce ifade edilmektedir. Buğday, mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimek üretimlerinin yeri dikkate alındığında da Kelkit OSB, Gümüşhane OSB’ye oranla çok daha avantajlı bir konumdadır. Başlangıçta Kelkit OSB’de yatırım için parsellerin bedelsiz tahsisinden bahsedilmiştir. Bu avantajlar dikkate alınarak bu yatırım projesinde Kelkit OSB parsel fiyatı Gümüşhane OSB’nin yarısına olacak bir maliyet kabulü yapılarak tercih edilmiştir.

1.3.5. Pazar Öngörüsündeki Kriterler

Ülkemizde bebek maması üreten yerli üreticilerin kuruluşundaki hedefleri, Türkiye’nin mama ihracatındaki ülkeler dikkate alındığında yurt içi pazarın yanı sıra Asya ve orta doğu ülkeleri Avrupa’da bazı ülkelere ihracat yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak ülkemizdeki üreticilerin, üretim miktar verileri TÜİK tarafından yayınlanmadığı için üretimlerinin ne kadarının yurt dışına ihraç edildiğini tespit etmek mümkün olmamıştır. Bu nedenle her ne kadar satış yöntemleri içinde ihracata yönelik tavsiyeler de yer almasına rağmen, temkinli bir yaklaşımla satışların tamamının yurt içine yapılacağı kabul edilmiştir.

1.3.6. Finansman İhtiyacı ve İhtiyacın Karşılanmasına İlişkin Seçim Kriterleri

Yatırımın finansman ihtiyacı belirlenirken, yatırımcı tarafından yatırım için teşvik belgesi alınacağı kabul edilmiştir.

- Bu kapsamda yatırım KDV muafiyeti elde edeceğinden yatırım döneminde ödenecek KDV’ler finansman ihtiyacında dikkate alınmamıştır.
- Gümüşhane ili 5. Bölgededir ve yatırımın %20’si devlet katkısı almaktadır. Bununla birlikte finansal analiz yapılırken yatırımın bu desteği almadığı kabul edilerek yatırımın NBD, iç kârlılık oranı ve geri dönüş süreleri hesaplanmış ve duyarlılık analizinde bu konu desteğin finansal analiz sonuçlarına olan etkisi değerlendirilmiştir.
- Fizibilite raporu sürecinde proje yatırımcısı netleşmediğinden finansman kaynakları içinde yabancı kaynağa yer verilmemiş, yatırım finansmanının tamamının özkaynaklarla karşılanacağı kabul edilmiştir.

1.4 Bulguların Özeti

Bu projede seçilen, tek hatlık bir makine parkı ile günde tek vardiya ve yıllık 300 işgünü üzerinden kurulu kapasitede yıllık 4.800 ton toz hububat bazlı bebek maması ile yaklaşık 2.158 ton bakliyat unu üretiminin yapılabilecektir.

Projenin sabit yatırım tutarı yaklaşık 4,2 milyon USD, işletme sermayesi ihtiyacı 4,2 milyon USD olmak üzere, toplam yatırım 8,4 milyon USD, gerekli finansman ihtiyacı (*KDV hariç*) 8,5 milyon USD hesaplanmıştır. Yatırım süresi 20-21 ay (*bu süre kısaltılabilir*), 10 işletme yılı, USD üzerinden %9

indirgeme oranı ile NBD yaklaşık 25 milyon USD (yatırımın 2026 da başlaması durumunda NBD 34-36 milyon USD dolayındadır), başabaş noktadaki KKO amortisman hariç %10 dolayındadır. Yatırımın geri dönüş süresi yatırımın başlangıcından itibaren 4 yıl, işletmeye geçtikten sonra 2 yıldır. Yatırımın fayda/maliyet oranı 1.3, katma değer etkisi 10 yıl ve USD üzerinden %9 indirgeme oranı ile 50 milyon USD'nin üstündedir. İç kârlılık oranı %64 dolayındadır.

Tablo 2: Proje Özeti

Finansal Değerlendirme Özeti	Yerli Makine Yatırım Seçeneği	İthal Makine Yatırım Seçeneği
Kurulu Kapasitedeki Ürünler	1 ton/h,8 h/gün, 300 g/yıl	1 ton/h,8 h/gün, 300 g/yıl
- Tahıl Bazlı Bebek Maması	4.800	4.800
- Glutensiz Kuru Fasulye Unu	2.027	2.027
- Glutensiz Nohut Unu	131	131
Öngörülen KKO		
- BB Kesim, Sakatat, Nakliye ve Soğuk Oda	%50-%60-%65-%70-%75+	%50-%60-%65-%70-%75+
Gerekli Minimum Arazi Büyüklüğü	13 Dekar	13 dekar
Sabit Yatırım Tutarı	4.199.000	4.315.000
İşleme Sermayesi İhtiyacı	4.210.474	4.210.474
Toplam Yatırım Tutarı	8.409.474	8.525.474
Finansman İhtiyacı (KDV Hariç)	8.560.093	8.680.213
İskonto (İndirgeme) Oranı ve Enflasyon Oranı USD Üzerinden	%9-%3,5	%9-%3,5
NBD (Hurda Değer Hariç)	24.997.132	24.913.265
İç Kârlılık Oranı (Hurda Değer Hariç)	64,68%	63,67% %
Geri Dönüş Süresi	3 yıl 11 ay	4 yıl
Geri Dönüş Süresi (İşletmeye Geçtikten Sonra)	20 ay	21 ay
Başabaş Noktadaki KKO (Amortisman Hariç)	9,7%	9,7%
Fayda/Maliyet Oranı	1,30	1,30
Katma Değer Etkisi (Net)	52.114.887	52.102.743
Katma Değer Etkisi (Brüt)	54.152.310	54.152.310
Yatırımın Gerçekleştirilme Süresi	21 ay	21 ay
Kurulu Kapasitede İstihdam Sayısı	28 kişi	28 kişi

1.5 Sonuç ve Öneriler

Gümüşhane ili bulunduğu coğrafya ve yüksekliğin etkisi, çiftçinin tarım yapma eğilimleri nedeni ile tüm dünyayı ve ülkemizi etkileyen iklim krizinin toprak ve su üzerindeki etkisini en hafif yaşayan illerimizden biridir. Tarım nispeten daha temiz ve geleneksel yöntemlerle yapılmaya devam etmektedir. İklim krizi tarımsal verimliliği düşürmekte bu hem üretici hem de tüketici üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. En kritik hususlardan biri tarım yapan üretici/çiftçi nüfusun yaşlanması ve ürününü yeterli fiyattan satma sıkıntısı nedeniyle, tarımsal faaliyeti terk etmesi ve sayıca azalmasıdır. Bu nedenle tarımdan elde edilen ürünlerin muhafazası ve üreticinin emeğinin zamanında doğru şekilde karşılığını bulması, ürünlerin katma değerli hale getirilmesi ile mümkündür.

Bu projenin amacı tahıl üretiminin katma değerli ürüne dönüştürülmesidir. Finansal analiz sonuçları yukarıda verilmiştir. Yatırım gerçekleştirilebilir türdedir.

Bebek maması ve diyet ürün unlarının üretiminde kullanılacak yöresel tahıl ve hububatın özellikleri bu yatırımda kritik öneme sahiptir. Yatırımcı açısından, tahıl bazlı, toz bebek maması üretimi ne tekniği ve ne de satışı açısından gerçekleştirilmesi imkânsız bir üretim ya da girilmesi zor bir piyasa değildir. Ancak bu raporda öngörülen fiyat ve oranlarda bebek maması satışının gerçekleştirilmesi, kullanılan girdinin

GDO'suz olması varsayımına dayanmaktadır. Eğer Gümüşhane buğdayı ve diğer hububatların GDO'suz olduğu belgelenebilir ise üretilecek mamanın satışı, raporda öngörülen oranlarda mümkündür. Buğdayın bir adım öteye taşınıp organik olarak üretilmesi ve bunun da belgelenmesi mümkün olursa, bu durumda bebek maması satışının da fiyatının da artacağı muhakkaktır.

Diyet ürünlerde kullanılan hububatlar açısından ise temel argüman glutensizliktir. Bu ürünlerde hammaddenin doğasında gluten olmadığından yapılacak üretim doğal olarak piyasa talebine uygundur. Diyet unların organik ve/veya GDO'suz olması ürünü bu raporda öngörülenden daha üst seviyeye çıkartır. Ancak mevcut durumda piyasa talebinde diyet ürünlerde öncelik organiklikten çok glutensizliktir. Bu nedenle, diyet unların piyasaya girmesi konusunda ne bölgesel ne de ulusal düzeyde bir sorun tespit edilmemiştir.

Bu noktada proje konusu bebek maması ve diyet ürün üretim tesisi yanında, tarımsal üretimde kalite ve emek getirisini düşürmeyecek yatırımların da yapılmasının hayati öneme haiz olduğu düşünülmektedir. Bu yatırımların başında lisanslı depo ve soğuk hava depo yatırımları gelmektedir. Özellikle Gümüşhane ilindeki tahılının üretici lehine gelir getirici özelliğini yükseltecek ve üreticiyi koruyacak yatırımlardan biri ve en önceliklisi lisanslı depoculuk projelerinin hayata geçirilmesi elzemdir. TR90 bölgesinde lisanslı depo yoktur. Gümüşhane iline en yakın lisanslı depo Bayburt ilindedir.

Bu proje konusu yatırımın yörede gerçekleştirilmesi bu yatırıma tahıl verecek çiftçi açısından kuşkusuz faydalıdır. Ancak tahılın yıl boyu niteliğini kaybetmeden böyle bir tesise yöreden sağlanması ve araçların elinde, üreticinin mağduriyetine sebep olmayacak çözüm lisanslı depo yatırımının yapılması ile mümkündür. Bu tür bir yatırım hem tarımsal üretimde niteliğin artırılmasına hem de bu proje konusu yatırımın ekonomik tedarik konusundaki sürdürülebilirliğine de katkı sunacaktır.

Gümüşhane ilinde, tarımsal faaliyetlerde kimyasal ilaç ve kimyasal gübre kullanımı sınırlı olsa da kayıtlı organik üretim yoktur. Bu nedenle, bu projede temel girdilerden biri olan buğday organik üretimi olmaması nedeni ile oldukça sınırlı bir miktarda değerlendirilebilmiştir. Bu nedenle bölgedeki buğday üreticisinin bu tür bir yatırım kapsamında mağdur edilmeden, gelir kaybı yaşamasına izin verilmeden sözleşmeli organik tarıma geçirilmesi hem orta hem uzun vadede tarımsal üretim açısından neredeyse zorunludur.

Bu proje ile eşzamanlı, Gümüşhane ilinde sadece tahıl üreticisine hizmet verecek lisanslı bir depo yatırımı bölge için tavsiye edilir. Bu yatırımın, devletin desteği alarak ve tahıl/bakliyat üreticisi birlikler eliyle yapılması bu bölgedeki üreticinin korunması, tahıl üretiminin yıl boyu aynı kalitede pazara sunulabilmesi ve iklim krizinin tarımsal üretim üzerindeki etkilerini hafifletmek adına olumlu bir girişim olacaktır.

Türkiye'de bebek başına yıllık mama tüketimi 2009 yılında yaklaşık 9,5 kg seviyesinde⁵ iken 2017 yılında 24 kg düzeyine çıktığı⁶ Avrupa genelinde bebek başına mama tüketiminin ise 180 kg olduğu ifade edilmektedir.

2 PROJENİN TANIMI ve KAPSAMI

⁵ <https://www.capital.com.tr/capital-dergi/capitalde-bu-ay/bebekler-cok-hizli> [4]

⁶ <https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r> [5]

2.1 Projenin Adı, Amacı ve Türü

Yatırım konusu projenin adı “*Tahıl Bazlı Bebek Maması ve Diyet Ürün Üretim Tesisi*”dir. Yatırımın türü komple yeni yatırım olup amacı ise Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde yapılan tahıl üretiminin daha yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesini sağlayacak bir yatırımın yapılabilirliğini değerlendirmektir.

2.2 Üretilen Ürünler ve Kurulu Kapasite

Günde 8 saat yılda 300 işgünü üzerinden yılda 2.400 ton hammadde işleme kapasitesine sahip olacak tesiste, kurulu kapasitede 2.376 ton tahıl ve bakliyat unu üretilerek;

1. Tahıl bazlı toz formda, 250 gr'lık karton ambalajda pazarlanacak bebek maması (*üretilen unun 218 ton miktarı ve katkı maddeleri kullanarak 4.800 ton bebek maması*)
2. Tahıl bazlı toz veya granül formda 250 gr'lık karton ambalajlarda glutensiz diyet un üretilmektedir. (*Satışa sunulacak miktar 2.158 ton*)

2.3 Uygulama Süresi

Yatırımın yaklaşık 20 ayda tamamlanacağı öngörülmüştür. Projenin Başlama Tarihi: Nisan 2028, Yatırımın İşletmeye Geçme Tarihi: Ocak 2030

2.4 Yatırımın Yeri

Gümüşhane İli Kelkit ilçesi OSB, Kelkit OSB'de yapılması planlanmıştır. Öngörülen proje başlama tarihinde Kelkit OSB'nin tamamlanmaması durumunda yatırım Gümüşhane OSB'de de gerçekleştirilebilir.

2.5 Kurulu Kapasitede Öngörülen İstihdam Sayısı

Tek vardiyada 28 kişi öngörülmüştür.

2.6 Ana Girdiler

Gümüşhane ilinde yetiştirilen buğday, kuru fasulye, nohut, yeşil ve kırmızı mercimek ana hammaddelerdir. Bebek maması için B12 ve ürün türüne bağlı ilave vitamin ve/veya süt tozu eklenebilir.

2.7 Hedef Kitle

Yatırımın potansiyel müşterisi bebek maması talep edecek kesimler ile diyet ürün talebinde bulunacak kesimlerdir. Diğer bir deyişle yeni doğan ve ilk bir yaştaki bebekli aileler, yeni doğan ve hastanede bakım gerektiren bebekler için bölümü bulunan hastaneler, diyet ürün kullanan kesimler ile bu ürünlerin satışını yapan büyük marketlerdir.

Yatırımın sözkonusu olası getirisinden yararlanacak kesim öncelikle Gümüşhane ilindeki hububat üreticileridir. Tarım Bakanlığı ÇKS'nde 2023 itibarıyla 5160 çiftçi kayıtlıdır.⁷ Bu çiftçilerin büyük kısmının tahıl üreticisi olduğu tahmin edilmektedir. Bölge ekonomisinin de bu yatırımla olumlu etkileneceği ve dahası hububat üretimi yapan nüfusun artması ve sürdürülebilir tarım yapılabilmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Gıda üretimi artık stratejik bir konu haline gelmiştir ve tarımsal üretim yapan nüfusun gençleşmesi ciddi sorun olarak ortadadır. Bu nedenle tarım yapan üreticinin gelirinin artması da üretimin devamlılığı açısından kritik öneme sahiptir. Bu gelirin artması katma değerli üretim yapmakla mümkündür.

2.8 Proje Sahibi Kuruluş ve Yasal Statü

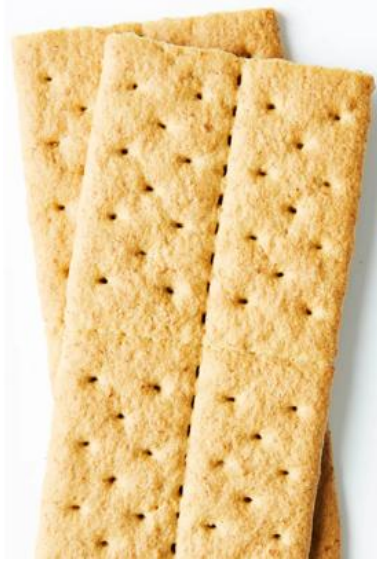
Proje sahibi kuruluş Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'dır. Fizibilite raporunun hazırlandığı süreçte yatırımcı kuruluş netleşmemiştir.

⁷ Gümüşhane Tarımsal Yatırım Rehberi, 2024 [6]

İlk ticari bebek maması 1928

1880 yılında ABD'de piyasaya çıkan tam buğdaydan ilk ürün olan Graham Krakeri

İlk ticari bebek maması, 1928 yılında üretilen dana suyu bazlı bir sebze çorbasıydı. Hikâyeye göre bu ürünün mucidinin Harold Clapp, karısı hastalandığında bebeklerini doyurmak için, dana suyu, sebze ve tahıldan yapılmış bir çorba yapar ve çorbanın bebeğe iyi geldiğini gören Clapp, büyük miktarlarda yaptığı çorbaları eczaneler aracılığıyla diğer ebeveynlere satır.

İlk gerçek "diyet" buğday ürünleri, genellikle sanatoryumlarda sağlıklı olarak teşvik edilen kepekli tahıllar ve tam buğday krakerleri şeklinde 20.yy. ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası işlenmiş gıdaların yükselişiyle, buğday kepeği ve lif açısından zengin ürünler kilo kaybı ve kolesterol kontrolü için pazarlanmaya başlamıştır.

3 ÜRETİLECEK ÜRÜNLER ve KURULU KAPASİTE

3.1 Bebek Mamasının Genel Özellikleri

Bebek mamaları, anne sütünün mevcut olmadığı, mevcut olsa dahi bebeğe (0-12 ay arası yaş grubu)⁸ verilmesinin uygun olmadığı ve anne sütünün tek başına yetersiz olduğu dönemlerde alternatif gıda olarak⁹ kullanılmaktadır. Türk Gıda Kodeksine göre bebek mamalarının temel içerikleri¹⁰ aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Bebek Mamalarının Temel İçerikleri, Türk Gıda Kodeksine Göre

Formül İçeriğindeki Maddeler	En Az	En Çok	Formül İçeriğindeki Maddeler	En Az	En Çok	
1 Enerji	60 kcal/100 ml	75 kcal/100 ml	6 Sadece soya proteini veya inek sütü soya proteini karışımı olan, mamalarda			
2 Protein	1,8 g/100 Kcal	3,0 g/100 Kcal	Demir	(100 kcal üzerinden mg olarak)	1	2
3 Yağ	4,4 g/100 Kcal	6,5 g/100 Kcal	Çinko		0,75	2,4
4 Karbonhidrat	7 g/100 Kcal	14 g/100 Kcal	7 Vitaminler	100 kcal üzerinden (µg olarak)		
5 Mineral	100 kcal üzerinden		A		60	180
Sodyum (mg)	20	60	D		1	2,5
Potasyum (mg)	60	145	Tiamin		40	
Klorür (mg)	50	125	Roboflavin		60	
Kalsiyum (mg)	50		Niasin		0,8	
Fosfor (mg)	25	90	Pantotenik Asit		300	
Magnezyum (mg)	5	15	B ₆		35	
Demir (mg)	0,5	1,5	Biotin		1,5	
Çinko (mg)	0,5	1,5	Folik Asit		4	
Bakır (µg)	20	80	B ₁₂		0,1	
İyot (µg)	5		C		8	
Selenyum (µg)		3	K		4	
			E (mg)		0,5	
			8 Nükleotid (opsiyonel)			

⁸ Bebek Beslenmesinde Kullanılan Gıdaların Mikrobiyolojik Kalitelerinin Araştırılması Tuğçe BAHÇECİ, Burcu ÇAKMAK SANCAR, Haydar ÖZPINAR İstanbul Kültür Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü [7]

⁹ Türk Gıda Kodeksine göre bebek maması: Hazırlama ve kullanma talimatına göre; ilk 4 veya 6 aya kadar normal ağırlıklı ve sağlıklı bebeklerin besin ihtiyaçlarını karşılayabilen, normal büyüme ve gelişmeyi sağlamak amacıyla üretilen, bileşimi anne sütüne yakın olan; protein, yağ, karbonhidrat, vitaminler, mineral maddeler ve katkı maddeleri ile teknolojisine uygun olarak hazırlanan ve ısı ile işleme dayanıklı hale getirilen; doğrudan tüketilen veya su ilavesi dışında hiçbir işleme gerek göstermeyen tüketime hazır süt esaslı ürünlerdir.

¹⁰ https://www.istanbul saglik.gov.tr/w/mev/mev_teb/tebl_temel_saglik/bebek_mama.pdf [8]

Bebek mamasının paketlenmesinde kullanılan Ambalaj malzemeleri 16/11/1997 tarihli ve 23172 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği'nin "Ambalajlama" bölümüne uygun olmalıdır."

3.2 Bebek Maması Türleri

İnek sütü ve hidrolize peynir altı proteini içeren toz, sıvı süt ve çok sayıda katkı maddesi içeren mamalar, anne sütü kompozisyonuna benzer içerikler (*formüla*) 100 yıldır geliştirilmektedir. ¹¹Formülasyonlara pro ve prebiyotik ilavesi son yıllarda yaygınlaşmaktadır. Bebek maması türlerini aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür;

Hazır bebek yemekleri (*Tavuk ve diğer etleri de içeren kaşık yemekler*).

Tahıllı bebek mamaları (*Toz ve püre tipi*) (*Buğday + Arpa + Çavdar + Yulaf = Glüten*)

Kavanoz bebek mamaları: Meyve ve sebze püreleri, (*tahıl karışımı ve sade*) Yoğurt içeren bebek mamaları.

Meyve ve sebze suları ve Bebek bisküvileri, krakerleri vb. (*Katı gıdalar*)

Bebek mamaları 3 ayrı şekilde servis edilmektedir:

- Toz-en ucuz mama ve tüketim öncesi su ile karıştırılarak verilmektedir
- Sıvı konsantreler-Eşit miktarda su ile karıştırılarak verilen mamalardır.
- Tüketime hazır (RTE)- En pahalı sıvı veya konsantre biberon veya kaşıkla verilen mamalardır.

3.3 Proje Konusu Bebek Mamasının Türü

Yukarıda türleri verilen mamalardan tahıllı toz bebek maması (*kompozit homojenize olmayan*) bu yatırım kapsamında üretilecek türde maması olacaktır. Aşağıda organik olan (*altta sağdaki üç*) ve organik olmayan (*aşağıda soldaki ilk iki*) tahıl bazlı bebek maması örnekleri verilmiştir.

Fotoğraf 1: Tahıllı Bebek Mamalarına İlişkin Örnekler

Bu ürünün tercih edilmesinin nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

- Tahıllı toz bebek mamaları su, meyve suyu, yoğurt gibi sıvılarla karıştırılabilmekte ve bebek ihtiyacına göre farklı türlerde tüketilebilmektedir.
- Tahıllı toz mamaların sıvı ve konsantre ürünlere göre muhafazası kolay, daha ucuz ve raf ömrü daha uzundur.
- Yöredeki mevcut hammadde varlığı dikkate alındığında üretim maliyetleri ve nakliye maliyetleri daha düşük olduğundan tahıl bazlı mama tercih edilmiştir.

¹¹Formüla Üretimi, Pro-Prebiyotik Eklenmesi ve Gıda İndeksleri, Prof.Dr.Fatih Yıldız, ODTÜ Gıda Mühendisliği Bölümü, Ankara, 28 Mart 2014 [9]

- Sadece tüketici değil diğer mama üreticileri için tahıllı toz bebek maması diğer bebek mamalarının üretiminde yarı mamul olarak kullanılabilir. Diğer bir deyişle bu ürünün pazarı hem doğrudan tüketici hem de diğer yurtiçi veya olası yurt dışı üreticiler olabilecektir.
- Tahıl bazlı toz bebek maması üretiminde kullanılan makine parkı diyet bazlı un imalatına da uygundur. Diğer bir deyişle aynı üretim hattında hem un hem de tahıl bazlı granül şeklindeki diyet ürün üretiminde de kullanılabilirliğinden daha esnek yapıda farklı ürünler yılın farklı dönemlerinde talebe göre üretilebilir. Bu yolla, yatırım maliyetlerini düşürecektir.

Türkiye’de en çok tercih edilen bebek mamaları genellikle formül sütler, organik mamalar ve özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik mamalar olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır:

- Formül sütler: Aptamil, SMA, Bebelac ve Similac gibi markalar, anne sütüne yakın içerikleriyle popülerdir.¹²
- Organik bebek mamaları: HIPP ve Töpfer gibi markalar, GDO’suz ve katkısız içerikleriyle tercih edilmektedir.¹³
- Özel beslenme mamaları: Gazlı veya alerjik bebekler için protein hidrolizatlı ve prebiyotik destekli mamalar öne çıkmaktadır.
- Tahıl bazlı organik bebek mamaları Hipp, organik olmayan tahıl bazlı bebek mamaları Arı Mama ve Hero Baby olarak tespit edilmiştir.

Fotoğraf 2: Türkiye’de Önde Gelen Bebek Maması Markaları

3.4 Tahıl Bazlı Diyet Ürünler

Diyet ürün olarak tanımlanabilecek gıdalar çok fazla çeşit içeren türdedir. Bunlar sebze, meyve, tahıl ve yağlı tohumlar olmak üzere pek çok farklı hammadde grubu kullanılarak üretilebilen un, granül, çubuk bar, kahvaltılı gevreği vb türde olabilmektedir. Bu yatırım kapsamında üretilmesi hedeflenebilecek diyet ürünler özelinde bakıldığında Gümüşhane merkez ve ilçelerinde üretilen, kuru fasulye, mısır, nohut ve mercimekten üretilebilecek diyet ürünlere odaklanılmıştır.

Bu hububatların kullanıldığı ve son dönemde tüketimi giderek yükselen diyet ürünlerin başında glutensiz unlar ve lifli granül tahıllar gelmektedir. Glutensiz un olarak tanımlanan ürünler, sindirim sistemi rahatsızlıkları, inflamasyon ve inflamasyonun sebep olduğu bağışıklık, diyabet, demans, geçirgen bağırsak, çölyak vb gibi birçok hastalığın nedeni olan gluten proteinin girdiden uzaklaştırılarak üretildiği ürünlerdir. Mercimek, mısır, nohut, karabuğday, patates, bezelye, fasulye, pirinç gibi gıdaların doğasında gluten yoktur. Bu gıdalardan glutensiz un yapılabilir. ¹⁴

Buğday, arpa, yulaf, çavdar gibi ürünlerin doğasında gluten vardır ve bu tahıllardan glutensiz un üretebilmek için üretim hattına glutenin tahıl içinden belli bir oranda uzaklaştırılmasını sağlayacak makine parkının da eklenmesi gereklidir. Gluten uzaklaştırma işleminin başlangıçta böyle bir tesiste

¹² <https://annebebekkulubu.com/blog/en-iyi-bebek-maması-hangisi-hangi-mamayı-tercih-etmeliyim/>[10]

¹³ <https://www.tgrthaber.com/mavikadin/annelerin-en-memnun-kaldigi-ve-tavsiye-ettigi-en-iyi-9-bebek-maması/>[11]

¹⁴ <https://www.glutensizhayat.com.tr/gluten-hakinda-dogru-bilinen-yanlislar> [12]

hem yatırım maliyetleri hem de glüten uzaklaştırma işleminin hassas yapıda olması nedeni ile buğdaydan glutensiz diyet un üretimi bu projede dikkate alınmamıştır. Diğer bir deyişle bu üretim hattında glutensiz diyet ürünler tahıl dışındaki bakliyat türlerinden elde edilecek ürünler olacaktır.

Fotoğraf 3: Glutensiz Karabuğday, Arpa, Mısır, Nohut ve Mercimek Unları

3.5 Kurulu Kapasitede Yıllık Üretim Miktarı

Bebek maması üreten fabrikalar, en son teknolojinin kullanıldığı prosesleri içeren ve sanitasyon kurallarının eksiksiz uygulandığı fabrikalardır. Mama ve formülasyonlar steril şartlarda üretilmektedir. Sektörde üretim tesisleri dikkate alındığında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB envanteri dikkate alınır 7 adet üretim tesisi mevcuttur. Bu tesislerin ürettiği mama ve diyet un türlerine ilişkin firma özelinde kurulu kapasite verisi veri gizliliği nedeni ile erişilebilir değildir. Bu nedenle ülkemizde üretim yapan tesislerin her birinin üretim kapasitesine erişilememiştir. TOBB verileri bu 7 üretim tesisinin tamamı için yıllık toplam 28.3 bin ton üretim olduğunu göstermektedir. (Bakınız Bölüm 5.7).

Buna göre kurulu kapasite seçimini etkileyen unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

- Seçilen teknoloji ve makine parkının üretim kapasitesi (*Tahıl bazlı toz bebek mamalarının saatlik üretim kapasitesi 100 kg ile 4,5 ton arasında değişmektedir*)¹⁵,
- Üretim hatlarındaki makine parklarının maliyet ve özellikleri konusunda görüşme yapılan yerli ve ithal makine üreticileri ile yapılan görüşmelerde elde edilen üretim kapasitesi alternatifleri ve bu alternatiflerin ülkemizdeki bebek maması/diyet ürün üretim kapasitesi içindeki büyüklüğü,
- Üretimde kullanılacak hammaddelerin bölgede üretim miktarı ve hasat dönemleri Hammadde olan, buğday, mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimek hasatlarının yıllık periyodu ve dönemi dikkate alındığından üretimin mevsimlik olma durumu, (*buğday hasadı ağustos, mısır hasadı eylül, kuru fasulye hasadı eylül-ekim, mercimek ekim ve nisan ayında yapılmaktadır. Yazlık ve kışlık ekimle yapılacak hasat yıl boyu mercimek tedarikini mümkün kılmaktadır*). Yörede buğday, mısır, kuru fasulye ve nohut hasadı yılda bir defa yaz sonu sonbaharda yapılırken mercimek hasarı ilkbahar ve sonbaharda gerçekleştirilmektedir.
- Seçilen teknoloji ve üretim kapasitesinin hedeflenen ürün özelliklerini karşılama durumu,
- Hammadde stok ihtiyacı durumu ve sözleşmeli tarım yaptırma imkânı,
- Mamul stok ihtiyacı ve stok maliyetleri kurulu kapasite seçimini etkileyen etkenlerdir.

Tesiste saatte 1 ton hammaddeyi işleyecek bir kapasite seçimine gidilmiştir. Günlük üretim 8 saat, yıllık çalışma günü 300 kabul edilmiştir. Buna göre işlenen hammadde cinsinden kurulu kapasitedeki yıllık üretim miktarı 2.400 ton olarak hesaplanmıştır. Bu üretim kapasitesi günlük vardiya sayısı artırılarak veya iki farklı ürünün aynı anda üretimi istenirse ilave bir hat daha alınarak artırılabilir. Fiziki yatırımda üretim holü, 2 üretim hattına göre tasarlanmıştır. Ancak sabit yatırımda başlangıçta tek üretim hattında iki farklı ürünün farklı zamanlarda işlenebileceği öngörülmüştür.

Teknik KKO %90 olarak öngörülmüştür.

¹⁵ www.loyalmachines.com [13]

Şekil 1: Sırasıyla Nohut, Mercimek ve Kelkit Şeker Fasulye Tohumları ve Hasadı

Bebek mamasında Türkiye'nin en köklü yerli firması olan Arı Gıda, 1945 yılında İstanbul'da kurulmuştur ve 2020 yılında Türkiye'nin ilk instant tahıl bazlı bebek mamasını çıkarmıştır. Türk mama markaları arasında yer alan Evolvia, Montero Gıda Sanayi tarafından 2014 yılında üretilmeye başlanmıştır. 2016 yılında piyasaya çıkan Baby Goat ise, Türkiye'nin ilk keçi sütü bazlı bebek maması olma özelliği taşımaktadır.

4 PROJENİN ARKA PLANI

Yatırım, komple yeni yatırım olup, gıda sektörüne yönelik stratejik bir üretim tesisi kurulmasını amaçlamaktadır. Bu yatırım, gıda güvenliğinin artırılması, tarımsal üretimin katma değerli hale getirilmesi, üretiminde ve ambalajlama konusunda yeniliklerin kullanılması, tarım nüfusunun gelir seviyesinin artırılması, imalat sanayide yerli üretimin teşvik edilmesi ve ihracatın artırılması gibi ulusal önceliklere uygun olduğu ifade edilebilir.

4.1 Sektörel, Bölgesel Politikalar ve Programlara Uygunluk

Fizibilite konusu “Gümüşhane ili Tahıl Bazlı Bebek Maması ve Diyet Gıda Üretim Tesisi Fizibilite Raporu”, Türkiye'nin ulusal kalkınma planları, sektörel stratejileri ve bölgesel kalkınma programları ile uyumlu olarak tasarlanmıştır. Bu yatırım, Türkiye'nin On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi ile doğrudan ilişkilidir. On İkinci Kalkınma Planı'nın Gıda Güvenliği ve Suyun Etkin Kullanımı 97'nci maddede “Covid-19 küresel salgını, kuraklık başta olmak üzere Rusya-Ukrayna savaşı tarımsal girdi ve ürün fiyatlarında yüksek artışlara, arz kesintilerine ve gıda güvenliği konusunda ciddi sorunlara neden olmuş, küresel düzeyde tedbir alınması ihtiyacını artırmıştır” tespiti mevcuttur. 3.2.2. numaralı Öncelikli Gelişme Alanları başlığının 493.2'nci maddesinde “Ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası rekabetçiliğin artırılması sağlanarak ihracat gelirleri artırılabilecektir.” hedefi konmuştur. Ayrıca 495'inci maddede de “Gıda güvenliğini teminen israfın önlenmesi, etkin stok yönetimi ile pazarlamaya yönelik altyapı ve uygulamaların geliştirilmesi sağlanacaktır.” denilmektedir.

On İkinci Kalkınma Planı'nın “2053 Yılında Türkiye” başlığı altında ise “2053 yılına gelindiğinde gen kaynakları başta olmak üzere tarımda sahip olduğumuz doğal kaynaklar etkin şekilde korunacak, tarım ve gıda ürünlerinde verimlilik ile üretim artışı, kendine yeterlilik ve arz güvenliği sağlanmış olacaktır.” hedefi bulunmaktadır. Aynı bölümün 266. maddesi; “2053 yılına doğru Türkiye'nin ihracat vizyonu, teknolojik gelişmelerin ve çevresel unsurların ön plana çıktığı küresel eğilimleri dikkate alarak, bilgi ve teknoloji yoğun, çevre dostu, markalı, katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerle uluslararası mal ve hizmet ticaretinde sürdürülebilir bir şekilde fazla veren bir yapıya dönüşmek üzerine inşa edilecektir.” İbaresini yer almaktadır.

Planın Hedef ve Politikaları başlığında 299'uncu maddede “Tarım sektöründe sanayiyle etkileşimi daha yüksek bir yapı içinde gıda arz güvenliğinin sağlandığı, verimliliğin artırıldığı, risklere karşı dayanıklı bir üretim yapısı tesis edilecektir.” denilmiştir.

Planın vizyon, temel amaç ve ilkeler bölümü 287. Maddesi temel ilkeler olarak şu ilkelere yer verilmiştir:

- Ailenin beşerî ve sosyal yapının güçlenmesi,
- Verimlilik temelli, sanayi ağırlıklı, ihracata dayalı nitelikli büyüme.

Planın hedef ve politikaları bölümünde ise ana politikalarından biri madde 306'a şu şekilde açıklanmıştır: İşgücüne dâhil olmayan nüfusun ekonomide aktif hale gelmesi amacıyla kadın ve gençler başta olmak üzere işgücüne katılımın teşvik edilmesine, yeşil ve dijital dönüşümün de gerektirdiği mesleki becerilerin kazandırılmasına ve işgücü piyasasının esnekleştirilmesine yönelik programlar hayata geçirilecektir. İmalat sanayi politikalarında ise 427. Maddede “İmalat sanayinde yeşil dönüşüm desteklenecek, döngüsel ve sürdürülebilir üretim uygulamalarının artırılması sağlanacaktır.” diye belirtilmiştir. Ülkemizin Kalkınma Planı üzerinden incelediğinde ana hatları ile ihracat odaklı, dijital dönüşümü yakalamış, nitelikli istihdam yaratan, katma değerli ürün üretecek, yeşil dönüşüme önem veren bir sanayi yaratılması hedeflenmektedir. Ayrıca aile yapısının korunması ve toplumun bu yönde gelişmesi hedeflenmektedir. Fizibilite konusu yatırım 12. Kalkınma Planı hedef, vizyon ve tedbirleri kapsamındadır.

Orta Vadeli Program'da (2025-2027) Makroekonomik Hedefler ve Politikalar ana başlığında yer alan İthalat bağımlılığının azaltılması başlığı altında “Stratejik ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi, enerji ve gıda arz güvenliğinin temini, bölgesel bağlantısallığın artırılması ve uzak kıtalarla bağların ülkemiz öncelikleri doğrultusunda kuvvetlendirilmesine yönelik politikalar, etkin ve bütüncül bir biçimde sürdürülecektir.” denilmiştir.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) 2024-2028 Raporunda “8.3.6. Sosyal Gelişme Kapsamında Bölgesel Gelişme Stratejileri” alt başlığında “Gençlerin tarım sektöründe istihdamının artırılması amacıyla programlar hayata geçirilecektir. Kırsal alanda genç nüfusunun artması ve gençlerin tarımsal üretim faaliyetlerine katılımlarının desteklenmesi amacıyla girişimci destek programları uygulanacaktır. Başta ziraat, su ürünleri, gıda ve ormancılık bölümleri olmak üzere, yükseköğretim ve üniversitelerin ilgili

bölümlerinden mezun olan gençlerin kırsalda istihdamının artırılmasına yönelik eğitim ve mentörlük programları düzenlenecektir.” denilmektedir. Fizibilite konusu yatırım BGUS’de vurgulanan hedef ile birebir uyumaktadır. Raporda 7.2.3. alt başlığında “İllerin potansiyelleri ve öncelikli alanlarına göre ekonomileri çeşitlendirilecektir. İllerin maden varlığı, turizm ve tarımsal üretim potansiyelleri değerlendirilerek ekonomilerinin çeşitlendirilmesi teşvik 84 edilecektir. Tarımsal üretim potansiyeli olan illerde tarım sanayi entegrasyonu güçlendirilecektir. Başta Bilecik, Karaman, Tokat, Ordu, Giresun ve Rize illerinde katma değerli gıda ürünleri imalatı yatırımları desteklenecektir.” ifadesi yer almaktadır.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı TR90 Bölgesi 2024-2028 Bölge Planında Stratejik Öncelik 1, Hedef 1.1: Üretimde Katma Değer Artırılacak ve Yatırım Ortamı İyileştirilecektir. Stratejik Öncelik 3, Hedef 3.5: Tarımsal Üretim, Katma Değer ve Verimlilik Artırılacaktır. Denilmektedir. Özetle fizibilite konusu yatırım projesi DOKA’nın belirlediği hedef, strateji ve tedbirler ile birebir uyumludur.

4.2 Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat

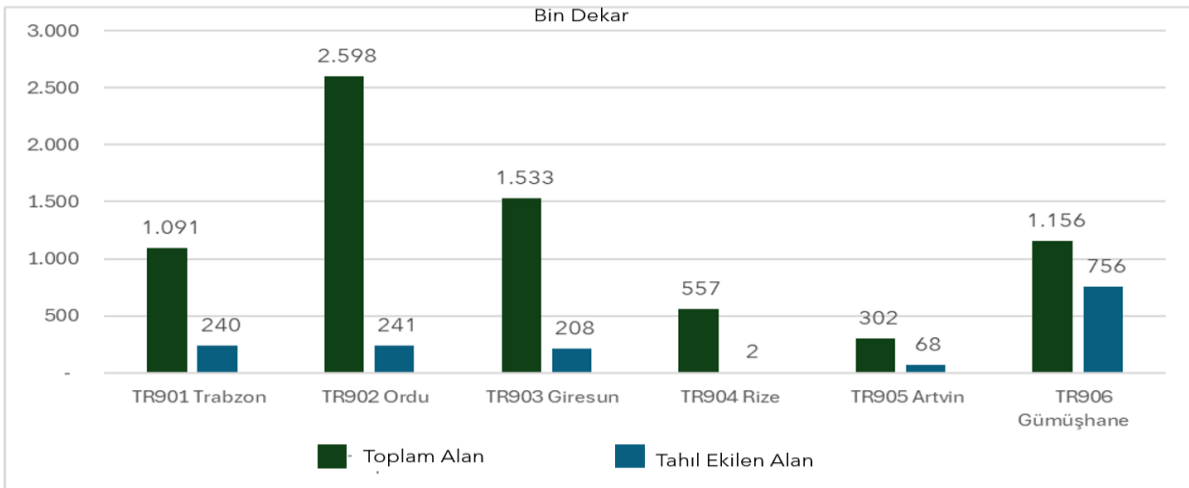
Fizibilite raporunun hazırlandığı dönemde kesinleşen halihazırda bir yatırımcı olmadığı için yatırımcı olarak irdelenecek bir kurum analizi de yapılamamıştır. Bununla birlikte yatırımın Gümüşhane ilindeki uygun bir OSB içinde bir özel sektör firmasınınca gerçekleştirileceği ve yatırımın yeri dolayısıyla T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından Bölgesel Yatırım Teşvik Belgesi ile desteklenmesi ve yatırımın 3. Bölgede olan Gümüşhane ilindeki OSB içinde olacağı için bir alt bölge yani 4. Bölge teşviklerinden faydalanması da beklenmektedir. Buna göre fizibilite konusu yatırım, 4562 sayılı OSB Kanunu ve 30674 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirilecektir.

4.3 Proje Fikrinin Kaynağı ve Uygunluğu

Gümüşhane ilindeki hububat ve tahıl üretimi, doğu Karadeniz illeri içinde önde gelen üretimlerden biridir ve üretimin tamamı bölge büyük kısmı satılmaktadır. Gümüşhane ilindeki tahıl ürünlerine gelen talebin yüksekliği, ürün kalitesi ve ürünlerin doğal olması ile bağlantılıdır.

Gümüşhane ili 2024 rakamları ile TR90 bölgesindeki ekili tahıl/hububat alanlarının yaklaşık yarısına sahiptir. Bunun yanı sıra Gümüşhane ilinde tahıl ekilen alanlar, 2024 yılı itibarıyla toplam alanın %65’ini oluşturmaktadır. Bu oran diğer TR90 bölgesi illeri içindeki en yüksek orandır. Ayrıca Gümüşhane ili tarımda istihdam edilenlerin oranı açısından da TR90 bölgesindeki iller içinde en yüksek oranda istihdama sahiptir.

Şekil 2: Toplam Tarım Alanı ve Tahıl Ekilen Alanlar, 2024, Bin Dekar

2024 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde yetişen tahıl/hububat miktarı TR90 bölgesi il toplamının yaklaşık %57'sini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle Gümüşhane ili doğu Karadeniz illerinde yetişen toplam tahıl miktarının yarısından fazlasını üreten il konumundadır. Bu itibarla Gümüşhane ili hem tarım nüfusu hem de tahıl tarımı üretimi açısından doğu Karadeniz illeri içinde ayrıcalıklı bir konumdadır.

- Tarım nüfusunun korunması,
- Tahıl tarımından elde edilen gelirlerin artırılması,
- Daha katma değerli ürün eldesi,
- Tarımsal sanayi ile tarımsal üretimin teşvik edilmesi,
- Stratejik öneme haiz sürdürülebilir gıda üretiminin sağlanması

adına yetiştirilen tahılın bebek maması ve/veya diyet ürünlere dönüştürülmesi projesi geliştirilmiştir. Fizibilite raporun hazırlanmasının amacı da proje fikrinin uygunluğunu değerlendirmektir.

4.4 Projenin Sektörel ve Bölgesel Kalkınma Amaçlarına Uygunluğu

Fizibilite konusu proje Onikinci Kalkınma Planı'nın

- 2053 Yılında Türkiye başlığı altındaki 266'ncı maddesi,
- Planın Hedef ve Politikaları başlığının altındaki 299'uncu maddesi,
- Planın vizyon, temel amaç ve ilkeler bölümü altındaki 287. maddesi
- Ana plan 306 madde ve
- İmalat sanayi politikalarında ise 427. madde ile doğrudan ilgilidir.

4.5 Projenin Geçmiş, Yürüyen ve Planlanan Diğer Projelerle İlişkisi

Projenin geçmiş, yürüyen ve planlanan diğer projelerle bağlantısı yoktur.

4.6 Projenin Diğer Kurum Projeleri ile İlişkisi

Projenin diğer kurumların projeleri ile ilişkisi yoktur. Bununla birlikte Gümüşhane ilinde ekimi başlayan karabuğdayı işleyen yeni ve başarılı bir yatırımın varlığı (TAM TARIM A.Ş), üretim türü, ürün ve pazarlama ağı gibi unsurları açısından, bu yatırımın gerçekleştirilmesi durumunda sinerji ve işbirliği yaratacak potansiyele sahiptir.

4.7 Proje ile Eşzamanlı Götürülmesi Gereken Diğer Kurum Projeleri

Bu projenin başarısına etki edecek faktörlerden biri de bölgede lisanslı depoculuk yatırımının varlığıdır. Halihazırda bölgede lisanslı bir tahıl/hububat deposu yatırımı yoktur. Bu tip bir yatırım hem üreticiyi hem de sürdürülebilir tarım koşullarının sağlanmasına yardım edeceği için tüketiciyi koruyacaktır.

4.8 Projede Başka Kurum Projesi ile Fiziki Çakışma Oluşmamasına Yönelik Tedbirler

Bu tip bir risk söz konusu değildir.

4.9 Projenin İdarenin Stratejik Planı ve Performans Programına Uygunluğu

Bebek maması ve diyet ürün yatırımı ile DOKA ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın stratejilerinin keşiştiği noktalar başlıca dört konuda ön plana çıkmaktadır. Bunlar;

- Katma değerli gıda üretimi,
- Beşeri sermayenin desteklenmesi¹⁶,
- Tarımsal tabanlı girdi kullanımı,
- Tedarik zinciri ve pazarlama ağlarının geliştirilmesidir.

Katma değerli gıda üretimi konusunda, DOKA, bölgenin güçlü yönlerini ön plana çıkaracak katma değerli üretim ve ticarileşme faaliyetlerini desteklemektedir. Bebek maması ve diyet ürünler hitap ettiği müşteri kesimi ve bu kesimin talepleri dikkate alındığında klasik un üretimine oranla daha katma değerli bir üründür. Söz konusu ürünlerin üretimi, üretimde kullanılacak istihdam, yatırımın ileri ve geri bağlantılı

¹⁶2024-2028 dönemi Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Stratejik planı [14]

sektörlerdeki işgücü irdelendiğinde ise yatırımın kadın istihdamını ve beşeri sermayenin geliştirilmesini destekleyeceği açıktır. Yatırımın bu özelliği DOKA'nın stratejik planlarında hedeflediği kadın girişimciliği ve beşeri sermayenin geliştirilmesi¹⁷ hedefleri ile uyumaktadır.

Tarım ve hayvancılık tabanlı girdi kullanımı konusunda, DOKAP, tıbbi ve aromatik bitkiler, hayvansal üretim, ve tarımsal altyapının modernizasyonu gibi alanlara yatırım yapmaktadır. Bebek mamasında kullanılacak yerel hammaddeler (Gümüşhane'den tahıl ve meyve, Bayburt'tan süt) bu stratejilerle örtüşmektedir. Ayrıca DOKA'nın stratejik hedefleri arasında örgütlenme destekleri, kısa gıda zincirlerinin kurulması ve pazarlama ağlarının geliştirilmesi yer almaktadır. Bebek maması gibi ürünlerde yerel tedarik zinciri kurmak, hem kalite kontrolü hem de bölgesel kalkınma açısından avantaj sağlayacak faaliyetler sınıfındadır.

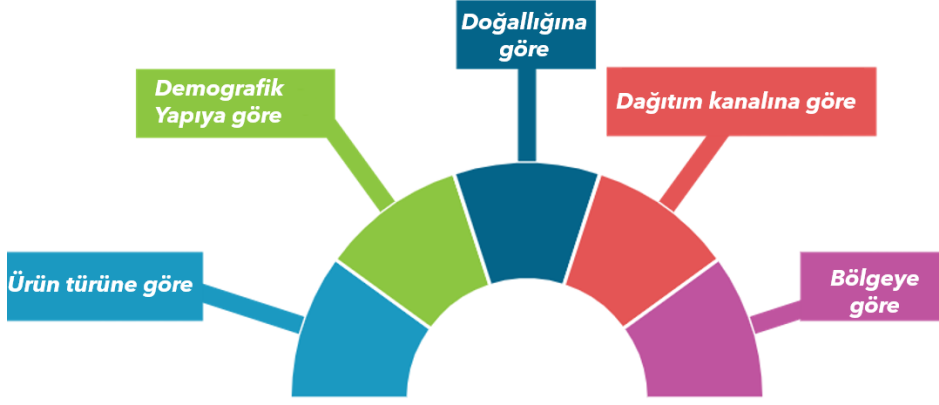
4.10 Proje Fikrinin Ortaya Çıkışı

Proje fikri Gümüşhane ilinde yetiştirilen tahıl ve hububatın daha yüksek katma değerli ürüne dönüştürülmek suretiyle hem ekonomik kalkınmayı desteklemek hem de çiftçinin gelirlerini artırmak suretiyle bölgedeki tarımsal faaliyetleri desteklemek amacından ortaya çıkmıştır.

4.11 Projeye İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt, Araştırma ve Diğer Çalışmalar

Böyle bir çalışma söz konusu değildir.

¹⁷ https://www.doka.org.tr/dosyalar/page_99/attachment/2024-yili-doka-faaliyet-raporu-2.pdf [15]

www.fortunebusinessinsights.com

Bebek Maması Pazar Segmenti

Bebek maması pazarının büyüklüğü 2024 yılında 109,02 milyar USD idi.

Pazarın 2025 yılında 115,76 milyar USD'den 2032 yılına kadar

185,47 milyar USD'ye çıkması beklenmektedir.

5 EKONOMİK İNCELEME ve DEĞERLENDİRME

5.1 Proje Konusu Sektörün Tanıtımı

Proje konusu yatırım ile 3. bölümde tanımlanan tahıl bazlı bebek maması ile tahıl bazlı diyet glutensiz un üretimi gerçekleştirilecektir.

1980'lerden bu yana giderek etkisi artan ve günlük hayatımızı derinden etkileyen küresel ısınmanın olumsuz sonuçlarından biri de gıda üretimi ve gıda güvenliğinin istikrarsızlaşmasıdır. Gıda üretiminde dışa bağımlı kalmak, sağlıklı beslenme bilincindeki artış ile birleştiğinde yerel tarım ürünlerinin sağlıklı besinlere dönüştürülmesi ihtiyacı da daha belirgin hale gelmiştir.

Dünya Meteoroloji Kurumunun verilerine göre,1900'lü yıllara göre yerkürenin sıcaklığı 2025 yılında 1,67-1,75°C dolayında artmıştır. İlk kez 2024 yılında 1,5°C'nin üzerine çıkan küresel ısınma verileri son on dokuz ayın on sekizinde küresel yüzey sıcaklığının 1,5°C'nin üzerinde olduğunu göstermektedir.¹⁸

Küresel ısınma ve iklim değişikliği, ülkemizde de yağış rejiminde bozulma, aşırı yağış ve kuraklık, deniz seviyelerinde yükselme, tarımsal üretimde düzensizlik vb sorunlara neden olmaktadır. Proje konusu yatırımın yeri dikkate alındığında Gümüşhane ili, iklim değişikliğinin etkilerini diğer kıyı ve güneydeki illere oranla daha hafif yaşayan şanslı coğrafyalardan birindedir. Bu itibarla mevcut tahıl/hububat üretimi ve diğer tarımsal üretimler açısından bu yatırımın hem ekonomik hem de stratejik olarak gerekli olduğu ifade edilebilir.

Bebek maması anne sütünü ikame eden bir üründür ve annelerin çalışma durumu ile diğer olumsuz etkenler dikkate alındığında üretime konu olan organik mamalar bebek beslenmesinde vazgeçilmez ürünler olarak ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde artan sağlıklı yaşama bilinci yetişkinler açısından glutensiz ve laktosuz beslenmeyi gündeme getirmiştir. Bu itibarla diyet ürünlere olan talep de artmaktadır.

Söz konusu bu iki ürüne ilişkin faaliyet, ürün ve faaliyet, ürün ve dış ticaret sınıflandırması aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 4: Faaliyet Sınıflandırması

NACE Kodu	Faaliyetin Tanımı
C	İmalat Sanayii
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı
10.8	Diğer Gıda Ürünlerinin İmalatı
10.86	Homojenize gıda müstahzarları ve diyetetik gıda imalatı
10.86.01	Bebek ve çocukların beslenmesinde kullanılan müstahzarların imalatı (<i>bebek mamaları, pudingleri vb.</i>)
10.86.02	Hastalar için veya diyet amaçlı hazırlanan homojenize gıda müstahzarlarının imalatı (<i>glüten içermeyen gıda maddeleri, sodyum içermeyen tuzlar vb. gıdalar</i>)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sınıflama Sunucusu, Sınıflamalar [16]

¹⁸ <https://wmo.int/media/news/january-2025-sees-record-global-temperatures-despite-la-nina> [17]

Tablo 5: Ürün Sınıflandırması

PRODTR Kodu	Ürün Tanımı
10.61.22	Diğer tahıl unları
10.61.22.00	Tahıl unları (<i>buğday veya meslin unu hariç</i>)
10.61.23.00.01	Mercimek unu
10.61.23.00.02	Fındık unu ve granülleri
10.61.23.00.03	Fasulye unu
10.61.23.00.04	Diğer bakliyat, meyve ve sert kabuklu yemişlerin un ve tozları
10.61.31	Dövülmüş kabuksuz buğday ve kaba buğday unu
10.61.31.35.01	Dövülmüş kabuksuz normal ve kılçıksız/kaplıca buğdayından küçük parçalar
10.61.31.35.03	Dövülmüş kabuksuz normal ve kılçıksız/kaplıca buğdayından diğer kaba un ve kabuksuz taneler
10.61.32	Başka yerde sınıflandırılmamış dövülmüş kabuksuz diğer tahıllar, bunların kaba unları ve peletleri
10.61.32.40.00	Buğday peletleri
10.61.33	Tahıldan yapılmış kahvaltılık yiyecekler ve diğer taneli tahıl ürünleri
10.61.33.33.00	Yassılaştırılmış, pul haline getirilmiş, kabuğu alınmış, kıyılmış veya ezilmiş tahıl taneleri (<i>pirinç hariç</i>)
10.61.33.51.00	Esası kavrulmamış tahıl pulları olan müsli tipi müstahzarlar
10.86.10.70.00	Bebekler için gıda müstahzarları (<i>perakende satışa hazır (homojenize kompozit gıda müstahzarları hariç)</i>)

Tablo 6: Dış Ticaret Sınıflaması

GTIP Kodu	Tanım
11029090	Diğer hububat unları
110311	Buğdayın kabaca öğütülmesinden elde edilen küçük parçalar ve kaba unlar
11032040	Mısırdan pelletler
11032060	Buğdaydan pelletler
11032090	Diğer hububattan pelletler
1901.10	Bebek veya küçük çocukların beslenmesinde kullanılan müstahzarlar
1901.10.00.11	Diyet mamaları esası 0401
1901.10.00.19.00	Müstahzar çocuk gıdaları ve diğer müstahzar çocuk gıdaları
1901.10.00.20	Müstahzar çocuk gıdaları esası
1901.90.99.90.19	Un veya hububat ürünleri içeren diğer müstahzarlar

Organik gıda sektörü dünyada ve Türkiye’de her geçen gün büyümektedir. Ürün çeşitliliği her geçen gün artmakta ve ihtiyaçtan doğan alternatif ürünler tüketicilerin yüksek talebiyle karşılanmaktadır. Yakın dönemde en çok tercih edilen ürünler arasında ise glüten içermeyen un karışımlarından ve bunlardan yapılan ürünlerin gıda pazarında her geçen gün daha çok ilgi görmesi de yatırımcıları bu sektöre yatırım yapmaya yönlendirmektedir.

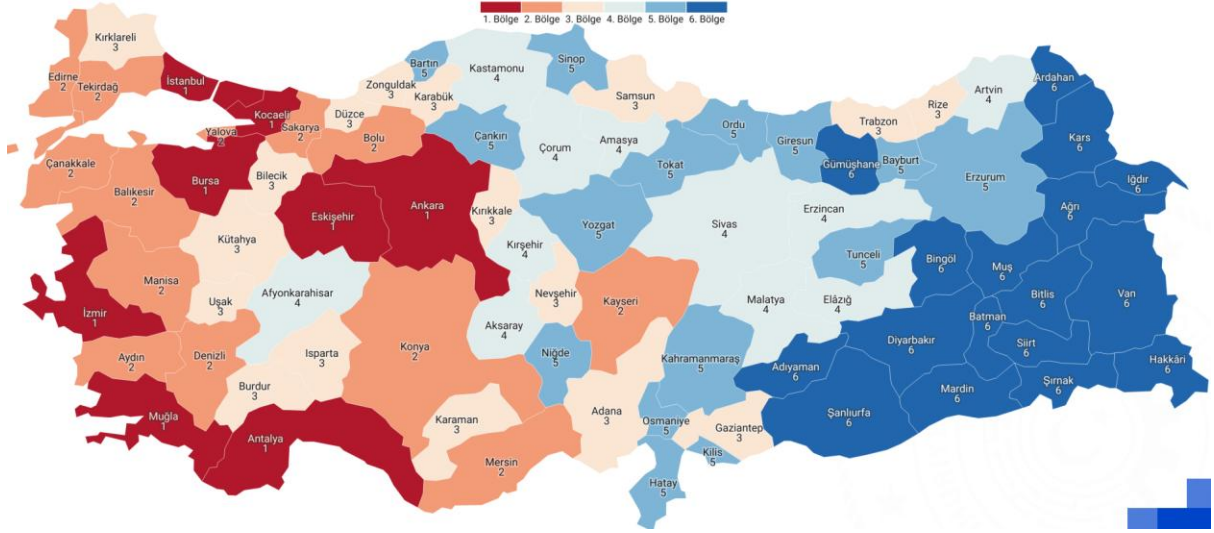
5.2 Sektöre Sağlanan Teşvikler

Mayıs 2025 tarihinde açıklanan yeni teşvik sistemine göre Gümüşhane ili Türkiye genelinde 6. Bölgede yer alan 17 ilden biridir.¹⁹

Aşağıda teşvik sistemine göre bölgeler düzeyinde illerin durumu gösterilmiştir.

Şekil 3: Yeni Teşvik Sistemine Göre İllerin Bölgesel Dağılımı, 2025

¹⁹ <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615> [18]

Gümüşhane ilinde yapılacak yatırımlar aşağıdaki devlet desteklerinden yararlanabilecektir. Aşağıdaki tabloda bu konudaki destek oranları verilmiştir.

Tablo 7: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Devlet Destekleri

Destek Türleri	Teknoloji Hamlesi	Yerel Kalkınma Hamlesi	Stratejik Hamle
KDV İstisnası	√	√	√
Gümrük Vergisi Muafiyeti	√	√	√
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı	50	40
	Vergi İndirimi Oranı	60	60
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	8 yıl (6. bölge için 12 yıl)		
Sigorta Primi Desteği	Sadece 6. bölge için 10 yıl		
Faiz veya Kâr Payı Desteği	Destek Oranı	40%	30%
	Azami Destek Tutarı	240 m TL	180 m TL
	Azami Destek Oranı	Yatırımın %20'si	Yatırımın %15'i
Makine Desteği	Destek Oranı	25%	25%
	Azami Destek Tutarı	240 m TL	180 m TL
	Azami Destek Oranı	Yatırımın %15'i	Yatırımın %15'i
Yatırım Yeri Tahsisi	√	√	√

Buna göre proje konusu yatırım KDV istisnası, Gümrük vergisi muafiyeti, %50 yatırıma katkı, %60 vergi indirimi, 12 yıl sigorta primi işveren hissesi, 10 yıl sigorta prim desteği, bedelsiz yatırım yeri tahsisinden kesin şekilde yararlanabilecektir. Faiz veya kâr payı desteği ile makine desteğinin ise sadece birinden yararlanabilecektir.

Bu yatırım ayrıca IPARD III Programı (2021–2027) Gıda işleme ve pazarlama yatırımları için %50–70 oranında hibe desteğinden de yararlanabilecek özelliktedir.

Bu raporda yapılan yatırımın *finansal analizinde temkinli bir yaklaşım sergilemek adına sadece yatırım dönemi KDV muafiyeti dikkate alınmış, diğer desteklerden yatırımın yararlanma durumu ihmal edilmiştir. Bununla birlikte yatırımın alacağı devlet desteklerinin, devlete olan maliyeti ilgili başlıkta hesaplanmıştır.*

5.3 Türkiye Ekonomisi ve Ekonomik Temel Göstergeler

Türkiye ekonomisi 2022 yılındaki %5,5 büyümenin ardından 2023 yılında %4,5 oranında büyüme kaydetmiştir. Türkiye ekonomisi 2024 yılının ilk çeyreğinde %5,3, ikinci çeyreğinde %2,5, üçüncü çeyreğinde ise geçen yılın aynı dönemine göre %2,1 oranında büyümüştür. 2003-2023 döneminde ise Türkiye ekonomisi yıllık ortalama %5,4 oranında büyüme kaydetmiştir.²⁰

Tablo 8: Türkiye Ekonomisi Temel Ekonomik Göstergeler²¹

Göstergeler	2015	2020	2021	2022	2023	2024
GSYH Artışı, Zincirlenmiş Hacim Endeksi, %	6,1	1,9	11,4	5,5	5,1	3,2
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar TL	2.351	5.049	7.256	15.012	26.546	43.411
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar USD	867	717	808	906	1130	1322
Nüfus, Bin Kişi	78.218	83.385	84.147	85.280	85.326	85.665
Kişi Başına GSYH, Cari Fiyatlarla, USD	11.085	8.600	9.601	10.659	13.243	15.463
İhracat (GTS, F.O.B.), Milyon USD	151	169,6	225,2	254,2	255,6	261,8
İhracat (GTS)/GSYH, (%)	17,4	23,7	27,9	28,1	22,6	19,8
İthalat (GTS, C.I.F.), Milyon USD	213,6	219,5	271,4	363,7	362	344
İthalat (GTS)/GSYH, (%)	24,6	30,6	33,6	40,2	32	26
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	70,7	77,3	83	69,9	70,6	76,1
Seyahat Gelirleri, Milyar USD	33,2	14,2	27,9	45,4	49,5	56,3
Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Milyar USD	19,3	7,7	12,9	13,7	10,7	11,3
Cari İşlemler Dengesi (Milyar USD)	-21,4	-31,1	-6,4	-46,6	-40,5	-10
Cari İşlemler Dengesi/GSYH, (%)	-2,5	-4,3	-0,8	-5,1	-3,6	-0,8
İşgücüne Katılma Oranı, (%)	51,3	49,3	51,4	53,1	53,3	54,2
İşsizlik Oranı, (%)	10,3	13,2	12	10,4	9,4	8,7
İstihdam Oranı, (%)	46	42,8	45,2	47,5	48,3	49,5
TÜFE (%)	8,81	14,6	36,08	64,27	64,77	44,38
ÜFE (%)	5,71	25,15	79,89	97,72	44,22	28,52

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm Raporu, Ocak 2025 [19]

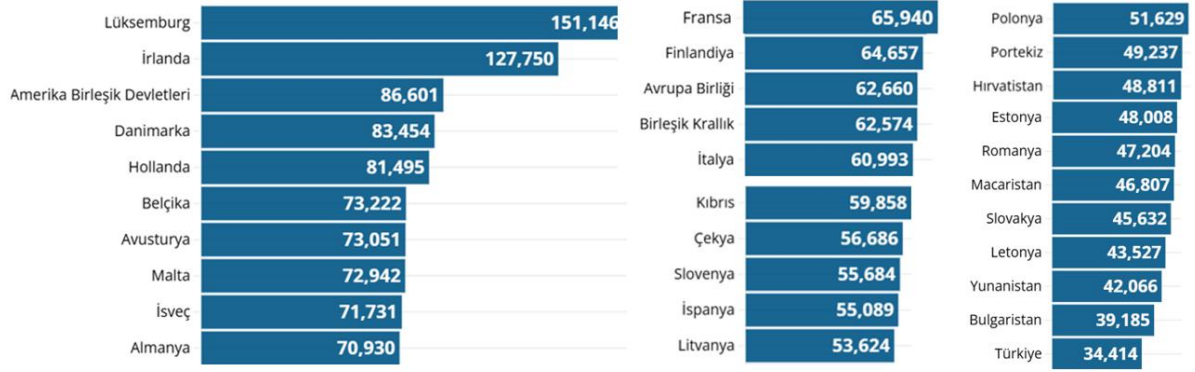
Kişi başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2024 yılında 15.463 USD'ye yükselmiştir. Satın Alma Gücü Paritesine (SGP) göre 2024'te kişi başı GSYH 34.414 USD olmuştur.²² Türkiye, 2023 ve 2024 yılı itibarıyla SGP'ye göre GSYH sıralamasında dünyanın 12'nci, Avrupa'nın 4'üncü büyük ekonomisidir. Türkiye SGP'ye göre kişi başı GSYH'da 2024 yılında 17. sırada yer almıştır.

²⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) [20]

²¹ T.C. Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm Raporu, Ocak 2025 [21]

²² <https://tr.euronews.com/business/2025/01/03/turkiyede-kisi-basina-dusen-milli-gelir>[22]

Şekil 4: SGP'ye göre Kişi Başı GSYH Ülkeler Sıralaması, 2024

G20 üyesi 20 ülkenin SGP'ye göre 2024 yılındaki GSYH incelendiğinde, Türkiye G20 ülkeleri içinde 2024 yılı itibarıyla 3,5 trilyon USD'lik GSYH ile 12. sırada yer almaktadır. Bu rakam toplam G20 GSYH değerinin yaklaşık %2'si mertebesindedir. Veriler Ekim 2024 itibarıyla Uluslararası Para Fonu'ndan alınmıştır.

Kaynak: [https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-worlds-20-largest-economies-by-gdp-ppp/\[23\]](https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-worlds-20-largest-economies-by-gdp-ppp/[23])

2024 yılı itibarıyla gelişmiş ekonomilerdeki sanayi üretimindeki düşüş durma noktasına yaklaşırken, Euro Bölgesi'nde ise bu eğilim sınırlı bir hızda devam etmiştir. Diğer taraftan, gelişmekte olan ekonomilerdeki büyüme eğilimi büyük ölçüde sürmüştür. 2024 yılı aralık ayında, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) yıllık bazda 1,7 puan, aylık bazda ise 0,3 puan azalışla %75,8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi 2023 yılını 107,9 endeks değeriyle kapatırken, 2024 yılı yaz aylarındaki düşüşün ardından toparlanma eğilimine girmiş ve kasım ayı itibarıyla aylık bazda %2,9 artış kaydederek 106,6 puan düzeyine ulaşmıştır.

Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı 2025 yılı şubat ayında %8,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2025 yılı Şubat ayında, mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı ABD'de %4,1, Euro Bölgesi'nde %6,1, Almanya'da %3,5, Fransa'da %7,4 ve İtalya'da %5,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde istihdam edilenlerin sayısı 2025 yılı şubat ayında 32 milyon 314 bin kişi, istihdam oranı ise 0,3 puanlık azalışla %48,8 olmuştur.

2023 yılı sonu itibarıyla Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) %64,8 artarken, GSYH Deflatör Artışı %68,2 olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı ikinci yarısı itibarıyla dezenflasyon süreci başlamış olup, yıl sonu itibarıyla TÜFE %44,4, Yİ-ÜFE ise %28,5 olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı sonu merkezi yönetim bütçe verilerine göre, bütçe gelirleri 8 trilyon 437 milyar 100 milyon TL, bütçe giderleri ise 11 trilyon 89 milyar 37 milyon TL olarak gerçekleşmiş olup bütçe 2 trilyon 651 milyar 937 milyon lira açık vermiştir.

Türkiye'nin AB tanımlı Genel Devlet Borç Stokunun GSYH'ye oranı 2023 yılında, Maastricht kriteri olan %60'ın oldukça altında, %29,3 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılı ocak-kasım döneminde 38,6 milyon USD açık veren cari işlemler dengesi, 2024 yılı sonu itibarıyla 10 milyar USD açık vermiştir.

Tablo 9: Orta Vadeli Program (2025-2027) Hedefleri

Göstergeler	2025	2026	2027
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	61.540	72.915	83.132
Kişi Başına Milli Gelir (USD)	17.028	18.990	20.420
GSYH Reel Büyümesi (%)	4	4,5	5

İşsizlik Oranı (%)	9,6	9,2	8,8
Seyahat Gelirleri (Milyar USD)	56,1	61,5	66,4
Cari İşlemler Dengesi (Milyar USD)	-28,6	-25,6	-22,6
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-2	-1,6	-1,3
İhracat (Milyar USD)	279,6	296,1	319,6
İthalat (Milyar USD)	369	390,6	417,5
Dış Ticaret Dengesi (Milyar USD)	-89,4	-94,6	-97,9
Dış Ticaret Hacmi/GSYH (%)	44,3	41,8	41,6
İhracat/İthalat (%)	75,8	75,8	76,6
GSYH Deflatör Artışı (%)	33,9	13,4	8,5
TÜFE Yıl Sonu, (%) Değişme	17,5	9,7	7

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı, Orta Vadeli Program (2025-2027). [24]

İlan edilen Orta Vadeli Program (2025-2027), On İkinci Kalkınma Planı'nın (2024-2028) genel çerçevesiyle uyumlu olarak makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmeyi, yüksek katma değerli üretimi teşvik etmeyi, yeşil ve dijital dönüşüm odağıyla verimlilik ve ihracat artışı yoluyla büyümeyi ve cari işlemler dengesinde kalıcı iyileşme sağlamayı, enflasyonu orta vadede tek haneye düşürmeyi, iş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi ve afetlerle etkin mücadele ederken mali disiplinin korunmasını esas alan politika zeminini tesis etmeyi amaçlamaktadır. OVP projeksiyonuna göre 2024 yılında %3,5 büyüme öngörülmüşken, TÜFE beklentisi ise %41,5 düzeyindedir.²³

5.4 Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasasının Genel Yapısı

Bebek maması pazarının küresel düzeyde büyüklüğü 2023 yılında 88,96 milyar USD²⁴, 2024 yılı itibarıyla 109,02 milyar USD dolayındadır. Pazarın 2025 yılında 115,76 milyar USD'ye ve yıllık %6,97 büyüme oranı ile 2032 yılına kadar 185,47 milyar USD'ye çıkması beklenmektedir.²⁵

Diyet gıda ve içecek sektöründe pazarının küresel düzeyde büyüklüğü 2024 yılı itibarıyla 245,5 milyar USD dolayındadır. Pazarın yıllık %4 büyüme oranı ile 2033 yılına kadar 349,5 milyar USD'ye çıkması beklenmektedir. Pazar büyüklüğünün yaklaşık dörtte biri içecek, dörtte üçü ise diyet gıdalardan oluşmaktadır.²⁶

5.5 Dünya Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası

5.5.1 Bebek Maması Dünya Pazarı

Dünya bebek maması pazarının 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 109 milyar USD'lik pazar büyüklüğünün yaklaşık %64'lük kısmını Asya Pasifik pazarı oluşturmaktadır. Kuzey Amerika'daki bebek maması pazarı büyüklüğünün, bölge halkı arasında yüksek kaliteli bebek beslenme ürünlerinin faydalarına ilişkin yüksek farkındalığın etkisiyle 2025 yılında dünya genelinde 115,76 milyar USD'ye, 2032 yılında da

²³ Cumhurbaşkanlığı, Orta Vadeli Program (2025-2027) [25]

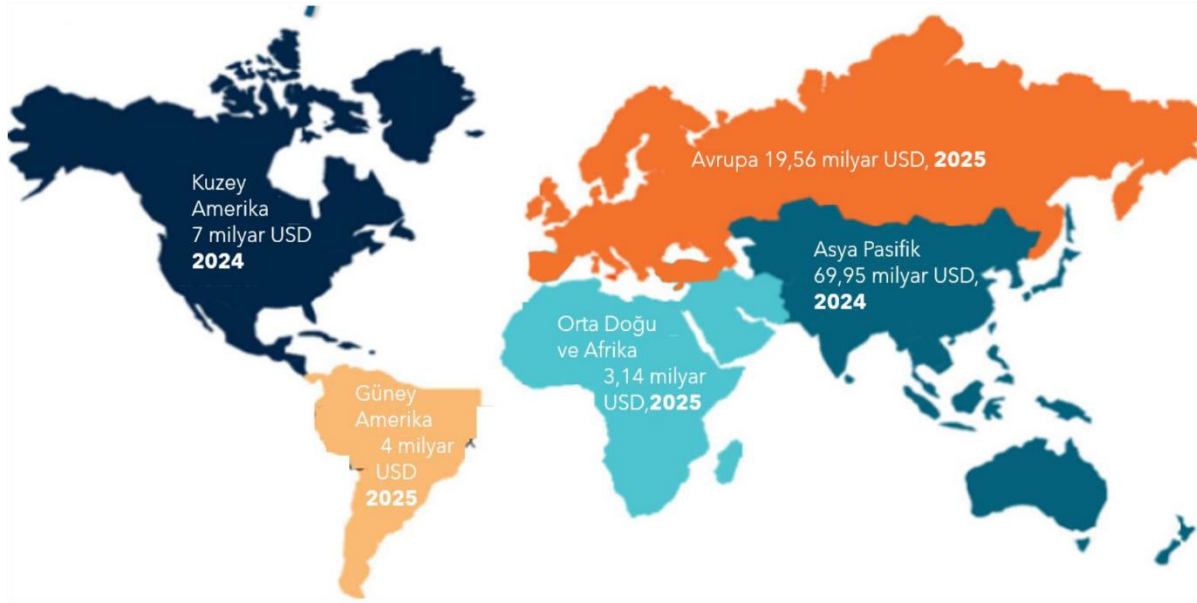
²⁴ [https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-\[26\]](https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-[26])

²⁵ [https://www.fortunebusinessinsights.com/baby-food-market-103849 \[27\]](https://www.fortunebusinessinsights.com/baby-food-market-103849 [27])

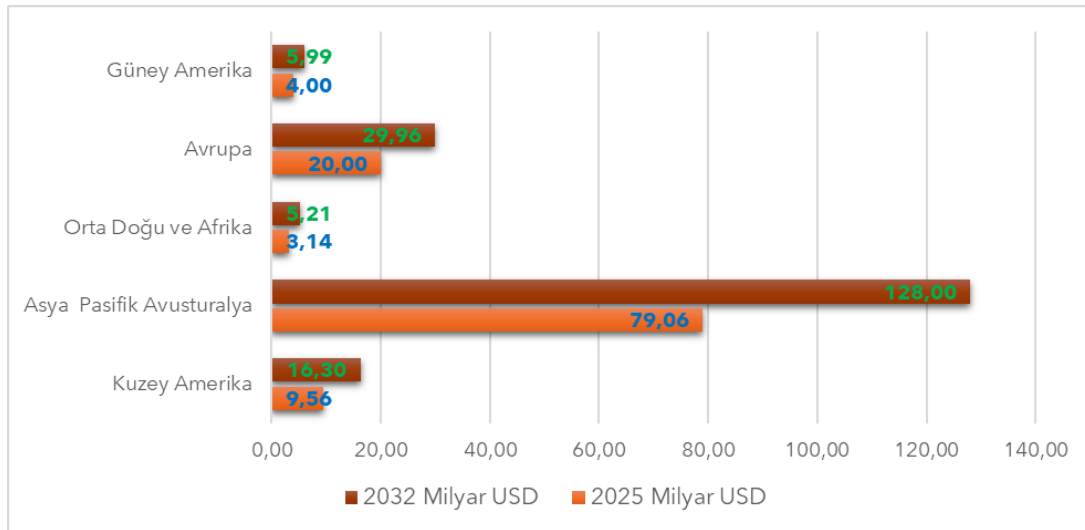
²⁶ [https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market-\[28\]](https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market-[28])

tahmini yaklaşık 190 milyar USD'ye ulaşarak önemli ölçüde artması beklenmektedir. Aşağıda bebek maması pazarının bölgeler düzeyindeki büyüklüğü gösterilmiştir.²⁷

Şekil 5: Bölgeler Bazında Küresel Bebek Maması Pazar Büyüklüğü 2024 ve 2025

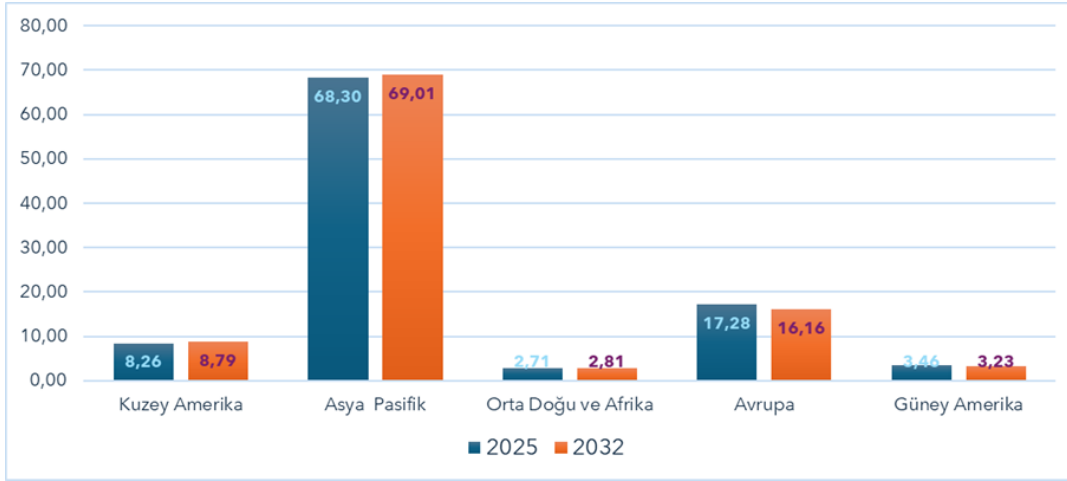
Şekil 6: Bebek Maması Pazar Büyüklüğünün Öngörülen Coğrafik Dağılımı, Milyar USD

Buna göre bebek maması pazarında Asya-Pasifik ve Avustralya'yı içine alan grup en büyük pazar görünümündedir.

Şekil 7: Bebek Maması Pazar Büyüklüğünün Öngörülen Dağılımı, %

²⁷ <https://www.fortunebusinessinsights.com/baby-food-market-103849> [28] ve Statista [29] ve Grand View Research [30] internet sitesindeki raporlardan derlenerek oluşturulmuştur.

Yukarıda 2025 yılı için bölgeler bazında bebek maması pazarının büyüklüğündeki dağılım verilmiştir. Grafiklerde Türkiye, Orta Doğu ve Afrika pazarı içinde yer almaktadır.

5.5.2 Diyet Gıda Dünya Pazarı

Dünya diyet gıda ve içecek pazarının 2024 büyüklüğü yılı itibariyle yaklaşık 245,5 milyar USD'dir. Bu pazarın 2033 yılına kadar yıllık %4 büyüme ile tahmini 349,5 milyar USD'ye ulaşması beklenmektedir. Bu pazar değerinin yaklaşık dörtte biri diyet içeceklerden, dörtte üçü diyet gıdalardan oluşmaktadır.²⁸

5.6 Dünya Dış Ticareti

Bebek maması ve diyet ürünleri kapsayan mamuller bazında dış ticaret durumu aşağıda özetlenmiştir.

5.6.1 Dünya İhracatı

Proje konusu olan yatırımın hayata geçmesi durumunda üretilecek ürünler üç GTİP numarası üzerinden değerlendirilmiştir. Bunlar;

- 1102 Diğer Hububat Unları
- 1103 Hububat Peletleri
- 1901 Bebek ve Diyet Mamaları

Aşağıda bu ürünlerin dünyadaki en büyük 10 ihracatçısı ve bu ihracatçı ülkelerin 2024 yılı ihracat değerleri ile son beş yıllık ihracat miktarları verilmiştir.

Tablo 10: Diğer Hububat Unları İhracatçı Ülkeler (GTİP 1102)

²⁸ [https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market-106007\[31\]](https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market-106007[31])

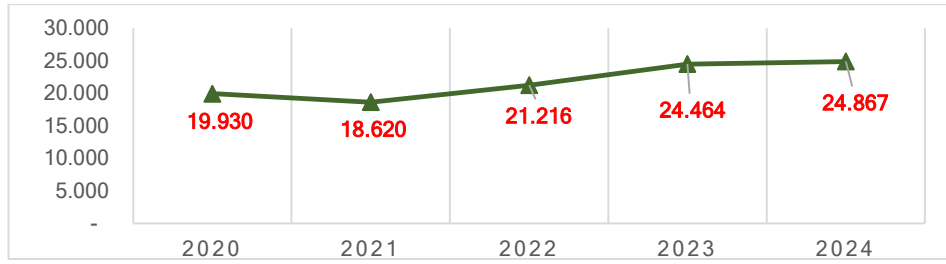
İhracatçı Ülkeler	İhracat Değeri 1000 USD 2024	İhracatçı Ülkeler	2020 2021 2022 2023 2024				
			İhracat Miktarı ton				
Dünya	1.389.003	Dünya					
1 Meksika	233.384	1 Meksika					272.853
2 Tayland	161.714	2 Tayland	159.479	162.051	156.865	160.902	166.778
3 ABD	108.252	3 Güney Amerika	48.646	54.167	52.656	90.546	144.561
4 İtalya	105.231	4 ABD	138.061	128.473	116.395	112.149	109.221
5 Hindistan	88.147	5 Almanya	104.404	98.016	102.788	97.392	98.228
6 Almanya	80.016	6 Hindistan	33.280	38.474	51.189	66.520	85.653
7 Güney Afrika	57.015	7 Belçika	56.362	61.752	63.981	63.564	66.526
8 Belçika	55.301	8 Kolombiya	40.607	47.372	56.398	57.699	64.261
9 Kolombiya	53.598	9 El Salvador	71.308	61.958	69.055	57.210	58.606
10 Fransa	43.156	10 Fransa	46.008	50.792	65.970	51.645	53.557
21 Türkiye	10.706	17 Türkiye	19.930	18.620	21.216	24.464	24.867

Buna göre dünyadaki ilk 10 ihracatçı ülkenin ihracat değeri tüm dünya ihracatının yaklaşık %71'ini oluşturmaktadır.

İlk üç sıradaki ihracatçı ülkeler Meksika, Tayland ve ABD'dir.

Türkiye hububat un ihracat sıralamasında 2024 yılı itibariyle 21. sırada yer almaktadır. Aşağıda Türkiye hububat un ihracatının son 5 yıllık seyri verilmiştir.

Şekil 8: Türkiye Hububat Unu (GTİP 1102) İhracatı, Ton, 2020-2024

Buna göre 2020 yılına göre 2024 yılında Türkiye hububat unu ihracatını %25 artırmıştır.

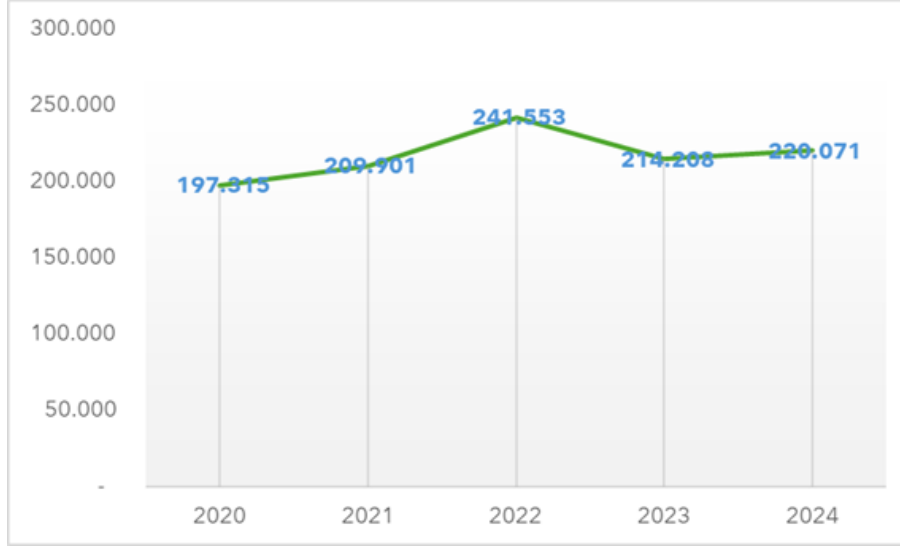
Hububat peletleri açısından bakıldığında dünyadaki en büyük 10 ihracatçısı ve bu ihracatçı ülkelerin 2024 yılı ihracat değerleri ile son beş yıllık ihracat miktarları verilmiştir.

Tablo 11: Hububat Peletleri İhracatçı Ülkeler (GTİP 1103)

İhracatçı Ülkeler	İhracat Değeri 1000 USD 2024	İhracatçı Ülkeler	2020 2021 2022 2023 2024				
			İhracat Miktarı ton				
Dünya	1.504.858	Dünya					
1 Güney Afrika	218.456	1 Güney Afrika	513.549	368.135	276.472	456.906	563.316
2 Kanada	174.783	2 Pakistan	90.806	152.701	170.415	235.968	298.820
3 ABD	149.310	3 Kanada	312.822	299.410	275.576	276.979	284.999
4 İtalya	141.143	4 ABD	170.871	152.122	190.142	183.297	250.984
5 Fransa	101.698	5 Türkiye	197.315	209.901	241.553	214.208	220.071
6 Türkiye	94.846	6 İtalya	163.101	171.680	165.379	176.079	185.409
7 İspanya	70.551	7 Fransa	144.964	135.268	132.041	129.283	178.006
8 Almanya	55.490	8 İspanya	160.245	157.053	101.048	124.771	115.103
9 Macaristan	52.863	9 Almanya	95.656	105.569	87.121	78.049	105.477
10 Polonya	49.852	10 Hindistan	69.190	93.731	115.309	98.940	81.355

Buna göre dünyadaki ilk 10 ihracatçı ülkenin ihracat değeri tüm dünya ihracatının yaklaşık %74'ünü oluşturmaktadır. En büyük üç ihracatçı ülke Güney Afrika, Kanada ve ABD'dir. Türkiye 2024 yılı itibariyle dünya ihracatçı ülkeler sıralamasında 6. sıradadır. Son 5 yıllık Türkiye ihracatının seyri aşağıda verilmiştir.

Şekil 9: Türkiye Hububat Peleti (GTİP 1103) İhracatı, ton, 2020-2024

2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin ihracatı dalgalı bir seyir izlemesine karşın 2020 yılına oranla, 2024 yılında %12 oranında artmıştır.

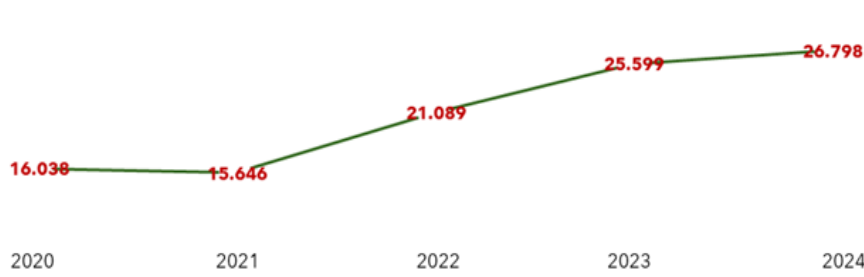
Bebek mamaları ve diyet ürünler açısından bakıldığında dünyadaki en büyük 10 ihracatçısı ve bu ihracatçı ülkelerin 2024 yılı ihracat değerleri ile son beş yıllık ihracat miktarları aşağıda verilmiştir.

Tablo 12: Bebek Maması ve Diyet Ürünler İhracatçı Ülkeler (GTİP 1901)

İhracatçı Ülkeler	İhracat Değeri 1000 USD 2024	İhracatçı Ülkeler	2020	2021	2022	2023	2024
			İhracat Miktarı ton				
Dünya	28.801.523	Dünya	7.081.117	7.249.872			7.557.492
1 Almanya	3.574.383	1 Fransa	560.803	601.615	672.887	686.562	772.418
2 Fransa	3.310.004	2 Almanya	675.061	682.486	691.679	743.634	762.446
3 Hollanda	3.191.562	3 Hollanda	566.253	543.433	565.457	515.760	550.279
4 İrlanda	1.838.064	4 Malezya	455.415	445.655	423.922	536.383	545.333
5 Yeni Zelandya	1.495.795	5 ABD	491.952	497.111	493.478	491.346	495.482
6 ABD	1.364.847	6 İrlanda	487.967	389.202	389.322	396.095	430.978
7 Belçika	1.277.405	7 Belçika	415.025	475.359	501.697	450.534	413.305
8 Polonya	987.501	8 Polonya	230.158	214.232	272.599	291.538	313.896
9 Kanada	929.482	9 Kanada	234.057	275.062	301.530	289.928	297.960
10 Danimarka	841.011	10 Singapur	348.229	326.071	310.314	292.447	254.059
45 Türkiye	62.741	36 Türkiye	16.038	15.646	21.089	25.599	26.798

Buna göre dünyadaki ilk 10 ihracatçı ülkenin ihracat değeri tüm dünya ihracatının yaklaşık %65'ini oluşturmaktadır. İlk üç sıradaki ihracatçı ülkeler Almanya, Fransa ve Hollanda'dır. Türkiye 2024 yılı itibariyle dünya ihracatçı ülkeler sıralamasında 45. sıradadır. Son 5 yıllık Türkiye ihracatının seyri aşağıda verilmiştir.

Şekil 10: Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün (GTİP 1901) İhracatı, ton, 2020-2024

2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin ihracatı dalgalı bir seyir izlemesine karşın 2020 yılına oranla, 2024 yılında %67 oranında artmıştır.

5.6.2 Dünya İthalatı

Proje konusu olan yatırımın hayata geçmesi durumunda üretilecek ürünler üç GTİP numarası üzerinden değerlendirilmiştir. Bunlar;

- 1102 Diğer Hububat Unları
- 1103 Hububat Peletleri
- 1901 Bebek ve Diyet Mamaları

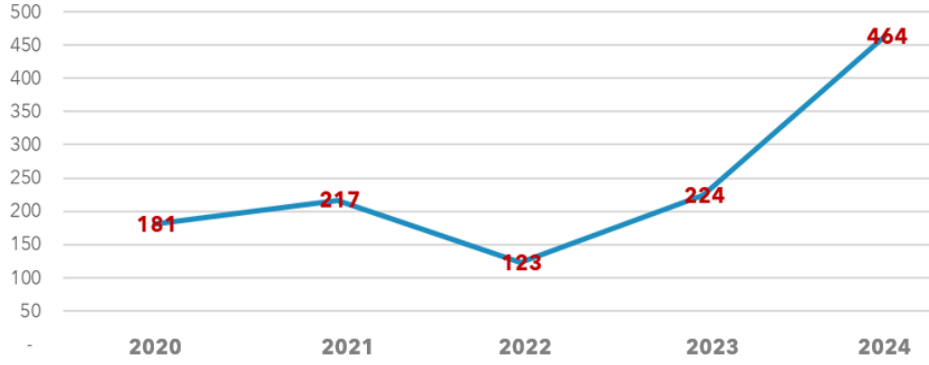
Aşağıda bu ürünlerin dünyadaki en büyük 10 ithalatçısı ve bu ithalatçı ülkelerin 2024 yılı ithalat değerleri ile son beş yıllık ithalat miktarları verilmiştir.

Tablo 13: Diğer Hububat Unları İthalatçı Ülkeler (GTİP 1102)

İthalatçı Ülkeler	İthalat Değeri 1000 USD 2024	İthalatçı Ülkeler	2020 2021 2022 2023 2024					
			İthalat Miktarı ton					
World	1.538.121							
1 ABD	342.695	1 ABD	296.715	279.535	292.195	314.901	389.692	
2 İspanya	90.243	2 Kongo	40.229	48.154	80.405	133.531	95.258	
3 Kanada	71.021	3 Hollanda	50.333	46.993	57.040	54.867	74.509	
4 Mozambik	65.406	4 Almanya	77.693	84.041	82.056	76.113	72.341	
5 Almanya	60.114	5 Belçika	73.709	79.802	66.724	61.476	66.899	
6 İngiltere	55.466	6 Kanada	59.722	57.237	57.454	63.019	63.534	
7 Hollanda	54.656	7 Fransa	69.825	66.234	55.704	51.640	63.087	
8 Fransa	52.896	8 İngiltere	47.014	42.018	51.758	50.595	57.538	
9 Belçika	42.056	9 Lesotho	107.772	88.511	76.939	69.937	47.390	
10 Polonya	35.954	10 Polonya	24.690	31.049	36.484	30.370	42.086	
109 Türkiye	529	113 Türkiye	181	217	123	224	464	

Buna göre dünyadaki ilk 10 ithalatçı ülkenin ithalat değeri tüm dünya ithalatının yaklaşık %57'sini oluşturmaktadır. İlk üç sıradaki ithalatçı ülkeler ABD, İspanya ve Kanada'dır. Türkiye hububat un ithalat sıralamasında 2024 yılı itibariyle 109. sırada yer almaktadır. Aşağıda Türkiye hububat un ithalatının son 5 yıllık seyri verilmiştir.

Şekil 11: Türkiye Hububat Unu (GTİP 1102) İthalatı, Ton, 2020-2024

Buna göre 2020 yılına göre 2024 yılında Türkiye hububat unu ithalatı %156 artmıştır.

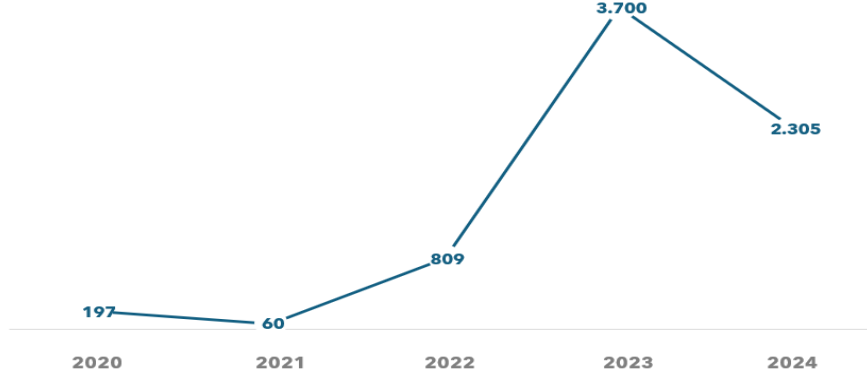
Hububat peletleri açısından bakıldığında dünyadaki en büyük 10 ithalatçı ve bu ithalatçı ülkelerin 2024 yılı ithalat değerleri ile son beş yıllık ithalat miktarları verilmiştir.

Tablo 14: Hububat Peletleri İthalatçı Ülkeler (GTİP 1103)

İthalatçı Ülkeler	İthalat Değeri 1000 USD 2024	İthalatçı Ülkeler	İthalat Miktarı ton				
			2020	2021	2022	2023	2024
Dünya	1.424.787						
1 ABD	198.888	1 Kongo	6.769	23.074	33.880	14.419	392.418
2 Kongo	171.094	2 ABD	312.649	278.808	299.405	291.596	301.908
3 Fransa	68.317	3 Afganistan	96.725	152.215	159.660	228.178	294.522
4 Suudi Arabistan	54.835	4 İspanya			137.796	178.782	120.212
5 Hollanda	49.859	5 Hollanda	309.011	222.458	131.825	144.873	116.993
6 Belçika	47.744	6 Suudi Arabistan	100.871	203.386	133.759	103.086	100.231
7 Almanya	47.030	7 Fransa	98.208	91.911	92.644	95.526	97.071
8 Meksika	41.951	8 Belçika	81.878	81.801	81.660	86.425	85.984
9 İngiltere	40.458	9 Meksika					83.924
10 Fildişi Sahili	38.716	10 Almanya	93.768	72.476	76.942	65.872	66.003
88 Türkiye	1.765	94 Türkiye	197	60	809	3.700	2.305

Buna göre dünyadaki ilk 10 ithalatçı ülkenin ithalat değeri, tüm dünya ihracatının yaklaşık %53'ünü oluşturmaktadır. En büyük üç ithalatçı ülkeler ABD, Kongo ve Fransa'dır. Türkiye 2024 yılı itibariyle dünya ithalatçı ülkeler sıralamasında 88. sıradadır. Son 5 yıllık Türkiye ithalatının seyri aşağıda verilmiştir.

Şekil 12: Türkiye Hububat Peleti (GTİP 1103) İthalatı, ton, 2020-2024

2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin ihracatı dalgalı bir seyir izlemesine karşın 2020 yılına oranla, 2024 yılında %1070 oranında artmıştır.

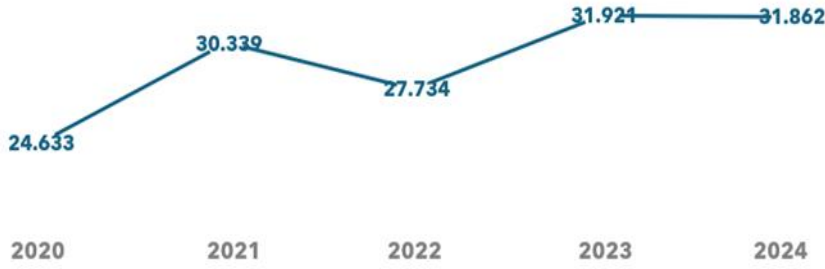
Bebek mamaları ve diyet ürünler açısından bakıldığında dünyadaki en büyük 10 ithalatçısı ve bu ithalatçı ülkelerin 2024 yılı ithalat değerleri ile son beş yıllık ithalat miktarları aşağıda verilmiştir.

Tablo 15: Bebek Maması ve Diyet Ürünler İthalatçı Ülkeler (GTİP 1901)

İthalatçı Ülkeler	İthalat Değeri 1000 USD 2024	İthalatçı Ülkeler	2020	2021	2022	2023	2024
			İthalat Miktarı ton				
Dünya	28.363.500	Dünya				6.737.251	7.096.778
1 Çin	4.640.418	1 ABD	374.704	392.467	447.003	445.655	487.169
2 ABD	1.817.669	2 Almanya	286.629	297.058	313.514	331.718	373.726
3 İngiltere	1.493.240	3 İngiltere	225.550	248.125	284.331	299.894	326.041
4 Almanya	1.236.463	4 Çin	456.323	390.965	369.463	326.665	288.517
5 Suudi Arabistan	921.173	5 Fransa	210.232	241.774	274.891	259.160	268.112
6 Fransa	900.816	6 Kanada	250.942	244.897	235.181	225.454	233.571
7 Kanada	825.681	7 Hollanda	204.420	207.903	229.560	223.731	232.540
8 Hollanda	737.421	8 İtalya	166.130	212.146	228.624	258.030	232.449
9 Belçika	660.487	9 Belçika	171.987	200.793	211.788	214.416	221.052
10 Polonya	586.982	10 Japonya	290.334	267.891	237.706	203.393	214.621
34 Türkiye	188.386	49 Türkiye	24.633	30.339	27.734	31.921	31.862

Buna göre dünyadaki ilk 10 ithalatçı ülkenin ithalat değeri tüm dünya ithalatının yaklaşık %49'unu oluşturmaktadır. İlk üç sıradaki ithalatçı ülkeler Çin, ABD ve İngiltere'dir. Türkiye 2024 yılı itibariyle dünya ithalatçı ülkeler sıralamasında 34. sıradadır. Son 5 yıllık Türkiye ithalatının seyri aşağıda verilmiştir.

Şekil 13: Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün (GTİP 1901) İthalatı, ton, 2020-2024

2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin ihracatı dalgalı bir seyir izlemesine karşın 2020 yılına oranla, 2024 yılında %29 oranında artmıştır.

5.7 Türkiye Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası

Türkiye'de organik olmayan ürünler organik emsallerine göre çok daha ucuza mal olduğu için ebeveynler tarafından önceden tercih edilir iken, beslenme konusunda bilinç düzeyinin artması ile 2020'lerin başından itibaren organik mamalara olan talep artış eğilimi göstermektedir. Gelişen teknolojiye bağlı olarak tarımsal ürünlerde farklı üretim teknikleri kullanılmakta ve daha fazla ürün elde etmek için kimyasal katkı malzemeleri kullanılarak üretim gerçekleştirilmektedir. Günümüz tüketicisi daha kaliteli, orijinal, katkısız, genetiği değiştirilmemiş, kimyasal katkı kullanılmamış sağlıklı ve doğal olan ürünleri tercih sağlıklı olmak adına tercih etmektedir. Diğer bir deyişle sağlıklı olmak tüketicinin gıda tercihinde birinci faktördür.²⁹ Tüketici nezdinde ikinci faktör ise uygun fiyat olmaktadır.

Şekil 14: İllere Göre Üretici Dağılım Haritası (*)

Üreticinin Bulunduğu İl	Kayıtlı Üretici Sayısı	M	T	U	i	İd	Toplam	Üretim Kapasitesi (Kg)
Ankara	1	17	9	2	37	41	106	
Aydın	1	2	2	0	6	4	14	
İzmir	1	1	0	0	7	1	9	
Manisa	1	5	0	3	43	4	55	
Tekirdağ	1	7	6	2	30	16	61	
Düzce	2	2	0	1	32	0	35	
Toplam	7	34	17	8	155	66	280	28.327.343

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB veri tabanına göre ülkemizde bebek maması ve/veya diyet ürünlerde kullanılan gıda müstahzarı üreten firma sayısı 7 olup, bu yatırımlardaki yıllık üretim kapasitesi 28,3 bin ton düzeyindedir. Bu firmaların yeri ve sayısı yanda gösterilmiştir.

(*) *Bebekler için gıda müstahzarları (perakende satışa hazır) (homojenize kompozit gıda müstahzarları hariç)*³⁰

Türkiye'deki bebek maması ve diyet ürün üreticileri, üretim ve satış değerleri ve piyasa büyüklüğü ile ilgili TÜİK ve bakanlık verisi mevcut değildir. TÜİK'in istatistikleri içinde, veri gizliliği nedeni ile bebek maması ve diyet ürünlere ilişkin üretim ve satış bilgisi yer almamaktadır.

²⁹ Türk Tüketicisinin Organik Ürün Tercih Etmesine Neden Olan Faktörlerin Uygulamalı Olarak İncelenmesi, UHBAB, Setenay TETİK, 2012 [32]

³⁰ Kompozit gıda müstahzarları tahıl dışında bünyesinde hayvansal katkı taşıyan gıdalar olup bu projedeki ürünlerde hayvansal katkı maddesinin olmayacağı kabul edilmiştir.

Ancak Techsci Research'in raporuna göre Türkiye Bebek Maması Pazarının 2024 yılında 789,65 Milyar USD bir büyüklüğe sahip olduğunu belirtmektedir.³¹ Söz konusu rapordaki bu rakam güven vermemiştir. Kingsresearch araştırma grubuna göre ise 2024 itibarıyla Türkiye'deki bebek maması pazarı yaklaşık 12 milyar TL seviyesinde, küresel pazarın büyüklüğü ise 93,84 milyar USD olarak belirlenmiştir.³²

Aynı rapora göre:

- Küresel pazarın büyüme oranı %6,15 olarak öngörülmektedir ve 2031 yılına kadar pazar büyüklüğünün 142,55 milyar USD'ye ulaşması beklenmektedir.
- Türkiye pazarı, özellikle organik ve GDO'suz ürünlere olan talep ile büyümesini sürdürmektedir. Ancak, Kuzey Amerika ve Avrupa pazarları daha yüksek tüketici bilinci ve düzenlemeler nedeniyle daha büyük hacimlere sahiptir.
- Asya-Pasifik bölgesi, artan doğum oranları ve kentleşme ile en hızlı büyüyen pazarlar arasında yer almaktadır.

2024 yılında Türkiye'deki Bebek Tahılları ve Diğer Kurutulmuş Bebek Mamaları pazarındaki gelir yaklaşık 203,20 milyon USD'dir. Pazarın 2024'ten 2029'a kadar yıllık %11,10 büyümesi beklenmektedir.³³ Aynı raporda Türkiye bebek maması pazarının, artan kentleşme, ebeveynler arasında daha fazla sağlık bilinci, birinci sınıf beslenme ürünlerine geçiş ve e-ticaret kanallarının genişlemesi nedeniyle büyüdüğü de ifade edilmektedir.

Türkiye'deki bebek maması sektöründeki önemli firmalar aşağıda verilmiştir.

1. Hero Gıda San ve Tic A.Ş.: İsveç kökenli firma 2003 yılında, Mısır reçeli şirketi Vitrac'ın satın alınması ve Ülker Gıda ile Türkiye'de bebek maması üretmek için ortak girişimin kurulmasıyla Türkiye ve Orta Doğu pazarına nüfuz etmiştir. 2009 yılında, Hero ve Ülker arasındaki ortak girişimin bir parçası olarak Ankara'da yeni bir bebek maması tesisi açılmış ve ABD'de Abbott Nutrition ile bir pazarlama ortaklığı kurulmuştur. Haziran 2010'da Hero, ABD'de yeni inşa edilmiş Beech-Nut bebek maması fabrikasında üretime başlamıştır. 2014 yılında Hero, tüm ürünlerin "Hero Baby" markası altında satıldığı Türkiye'de işin tam mülkiyetini satın almıştır.³⁴ 2021 yılında Ticaret Bakanlığı Damping ve Sübvansiyon Dairesi Eylül 2021 Damping Soruşturma Raporunda söz konusu şirketin yerli firma olduğu ifade edilmektedir.³⁵

2. Abbott Laboratories Imp. Ihr. ve Tic. Ltd. Sti.

3. Arı Gıda Sanayi A.Ş.: Arı Gıda, 1945 yılında İstanbul'da kurulmuştur. 1985 yılında Sultanlar Grup, distribütörlükten üreticiliğe geçiş stratejisi kapsamında, satın almalar gerçekleştirmeye başlamış ve bu kapsamda, 1975 yılından beri distribütörlüğünü yaptığı Arı Gıda'yı, 1992 yılında satın alarak bünyesine katmıştır. İçeriklerini geliştirmesinin yanı sıra, ürün yelpazesini de zaman içinde zenginleştiren ARI, 2020 yılında Türkiye'nin %100 yerli, ilk instant Tahıl Bazlı Bebek ve Çocuk Ek Gıdası' üretimine başlamıştır. Üretim tesisi İstanbul Kurtköy'dedir.³⁶

³¹ <https://www.techsciresearch.com/news/7796-turkey-baby-food-market.html>[33]

³² <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262> [34]

³³ <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/baby-food/baby-cereals-other-dried-baby-food/turkey>[35]

³⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Hero_Group[36]

³⁵ <https://ticaret.gov.tr/data/5e95606913b876b0cc1f69b4/Nihai%20Bildirim%20Raporu.pdf>[37]

³⁶ <https://arisylabuyusun.com/tr/ariyla-tanis> [38]

4.Eti Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.: Eti, Eti Gıda A.Ş. adıyla 1962 yılında Eskişehir'de kurulmuştur. Türkiye'nin 72 ilinde 7.000'den fazla çalışanı istihdam eden firma kahvaltılık buğday gevreği ve bebek bisküvisi yanında onlarca farklı bisküvi ve tatlı markasını üretmektedir.

5.HiPP Dış Ticaret Ltd. Şti.: Hipp Holding, Sachseln merkezli bir İsviçre bebek maması üreticisidir. Alman şehri Pfaffenhofen an der Ilm'de de bulunmaktadır. Firma Türkiye'den anlaşmalı çiftçilerin organik olarak ürettiği meyveleri dondurarak veya konsantre olarak (*elma, kayısı, çilek gibi*) Almanya, Avusturya, Macaristan, Hırvatistan, Rusya, Polonya, İtalya'da üretim tesislerine gönderip bu tesislerde bebek maması üretiminde kullanmakta ve bu mamalar Türkiye'de satmaktadır. 2023 yılı itibariyle HiPP ve Bebivita markaları ile Türkiye pazarında, pazar ikincisi konumundadır.³⁷

6.Nestlé Türkiye Gıda San. A.Ş.: 1875 yılında ilk olarak bebek maması ürünleriyle geldiği Türkiye'de, ilk ofisini 1909 yılında İstanbul Karaköy'de açan Nestle, 1927 yılında ülkenin ilk çikolata fabrikasını Feriköy'de açmıştır. Nestle Türkiye üretimini 12 kategoride 800'ün üzerinde ürün ve 50 marka ile devam etmektedir.³⁸

7.Sütaş Süt Ürünleri A.Ş.: Geçmiş 1958 yılına dayanan ve tamamen yerli sermaye olan firma süt ürünleri temelli Türkiye'de 4 büyük üretim tesisine sahip olup bebek gıdası türünde bebek yoğurdu üretmektedir.³⁹ Marmara Bölgesinde Karacabey'de, İç Anadolu Bölgesinde Aksaray'da, Ege-Akdeniz Bölgesinde Tire'de, Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bingöl'de üretim yapılmaktadır. 2014 yılından itibaren de Makedonya'da, 2021'de Pakistan'da süt ürünlerinin üretimine başlanmıştır.

8.Yaşar Holding A.Ş.: Gıda içecek sektörü yanında farklı 6 sektörde üretim yapan firmanın gıda ürünleri Pınar markası ile piyasaya sürülmektedir. Firmanın geçmişi 1970'li yıllara dayanmaktadır. Bebek ürünleri içinde bebek devam sütleri yer almaktadır. İzmir, Eskişehir ve Şanlıurfa illerindeki süt işleme tesislerinin kurulu kapasitesi 2023 yılı itibariyle toplam 550 milyon litredir.⁴⁰

9.Yıldız Holding: Yıldız Holding, ortağı Hero AG ile Hero Gıda'daki ortaklığını 2014 yılında noktalarak Ülker bebe bisküvisi markası ile üretimine devam etmektedir.⁴¹ Yıldız Holding – Hero AG ortaklığı, Ankara'da kurulan iki fabrikada üretilen kavanoz ve kaşık mamaları, Türkiye'nin yanı sıra Avrupa ve Ortadoğu ülkelerine de ihraç edilmiştir.2014 yılından sonra, Hero Gıda, Hero AG çatısı altında aynı kalitede ürünlerini üretmeye devam ederken, ürünlerin dağıtımını Yıldız Holding üstlenmiştir.

11.Danone Tikveşli Gıda ve İçecek Sanayi ve Ticaret A.Ş.: Milupa, Alman markası Nutricia tarafından üretilen bebek maması ürünleridir. 2007'den bu yana Danone şirketler grubunun bir parçası olmuştur.

³⁷ [https://www.platinonline.com/sirketler/kisa-surede-ulkemizin-kiymetli-ailelerinin-guvenini-\[39\]](https://www.platinonline.com/sirketler/kisa-surede-ulkemizin-kiymetli-ailelerinin-guvenini-[39])

³⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/turk-ekonomisinin-asirlik-cinarlari/bebek-mamasıyla-girdigi-turkiyede-4-fabrika-kurdu-/1389131> [40]

³⁹ <https://www.sutas.com.tr/sutas-bebek-ve-cocuk-urunleri> [41]

⁴⁰ <https://pinar.com.tr/images/pdf/Yasar-2023-Surdurulebilirlik-Raporu.pdf> [42]

⁴¹ [https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ulker-ortakliktan-cikiyor-25979509\[43\]](https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ulker-ortakliktan-cikiyor-25979509[43])

Milupa'nın ürün gamında; şişelenmiş süt formülü (*Bebelac, Aptamil, Milumil gibi*), çocuk hapları, hasta çocuklar için özel diyetler, çocuk çayları ve Sanosan bebek bakım ürünleri bulunmaktadır.⁴²

12.Baby Goat: Türkiye'nin ikinci ve içeriğinde keçi sütü kullanılan ilk ve tek maması 'Baby Goat', Aydın'ın Koçarlı İlçesi'nde 10 bin metrekare, İzmir Dikili ilçesinde 80 bin metrekare kurulmuş çiftliklerde üretilen keçi sütü ile ürettiği mamayı 2016 Temmuz ayında piyasaya çıkarmıştır.⁴³ Tamamen yerli sermaye ve yerli içeriğe sahip ikinci bebek markasıdır.

Tahıl bazlı bebek maması ve diyet ürün müstahzarlarının içinde yer aldığı 1901 GTİP kodlu ürünler esas alındığında Türkiye'nin 2024 yılı itibarıyla 188,4 milyon USD'lik (*31,8 bin ton*) bir ithalatına karşılık 62,7 milyon USD'lik (*26,8 bin ton*) ihracatının olduğu görülmektedir.⁴⁴ Diğer bir deyişle bebek mamasının da içinde yer aldığı tahıl bazlı ürün dış ticaretinde ihracatın ithalatı karşılama oranı %33,3 olarak hesaplanmıştır. İthalattaki ortalama fiyat 5.925 USD/ton, ihracattaki ortalama fiyat ise 2.340 USD/ton olarak hesaplanmıştır.

Tarım bakanlığı kayıtlarına göre doğrudan bebek maması olarak ithal edilen organik mama miktarı 2023 yılında 3.345 tondur.

Tahıl bazlı diyet ürünleri açısından bakıldığında ise (*GTİP 1102 ve 1103*) 2024 yılı itibarıyla Trademap verileri kapsamında 2,3 milyon USD'lik (*2,8 bin ton*) bir ithalatına karşılık 105,6 milyon USD'lik (*106,2 bin ton*) ihracatının olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle tahıl bazlı diyet ürünlerin dış ticaretinde ihracat, ithalatın yaklaşık 46 mislidir. İthalattaki ortalama fiyat 994,4 USD/ton, ihracattaki ortalama fiyat ise 821,5 USD/ton olarak hesaplanmıştır.

Hammadde açısından bakıldığında, tahıl bazlı organik bebek maması ve diyet ürün üretiminin temel girdisi olan **organik tahıl**/hububat üretiminin irdelenmesi gerekmektedir. Tarım Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde 2023 yılı itibarıyla toplam 74 ilde organik tarım yapıldığı kayıtlanmıştır.

TÜİK, Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de 2002 yılında 150 olan organik ürün sayısı 2023 yılında 259 adede, organik tarım yapan çiftçi sayısı 12.4 binden 42.2 bine, organik tarım yapılan alan 89,8 bin hektardan 342,5 bin hektara, organik ürün miktarı 310 bin tondan 1.636 bin tona çıkmıştır. Diğer bir deyişle 2002 yılından 2023 yılına kadar üretilen organik ürün sayısı %73, çiftçi sayısı %239, organik tarım yapılan alan %281, organik ürün miktarı ise yüzde 427 oranında artmıştır.

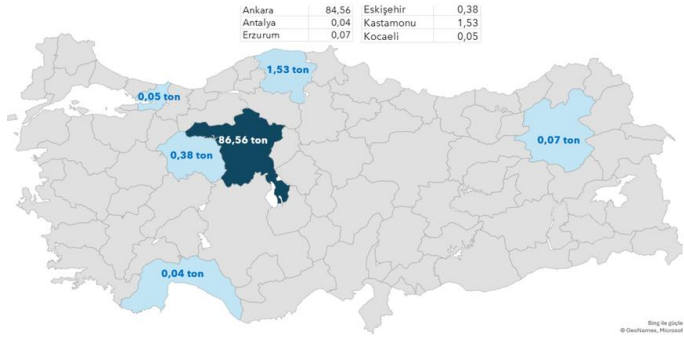
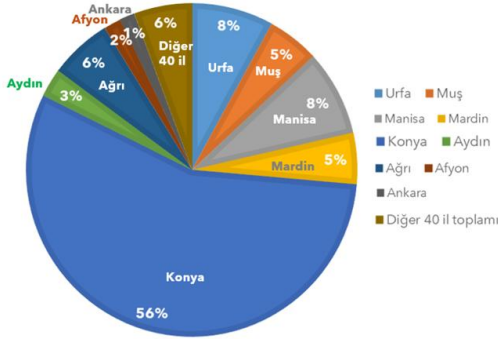
Organik tarım yapan çiftçilerin yaklaşık %26'sı Konya (%7,56), Aydın (%7,12), Manisa (%3,43), İzmir (%3,25), Ordu (%1,92), Ağrı (%1,76) ve Muş (%1,85) illerindedir. Organik tarım yapılan tarım alanının Konya (%15,37), Aydın (%5,96), Manisa (%2,84), Balıkesir (%2,89), Urfa (%4,47) ve Ağrı (%2,3) yer almaktadır. Organik ürün miktarının yaklaşık %31'i, beş ilde yetiştirilmiştir. Bu iller Konya (%13,41), Aydın (%5,71), Manisa (%4,4), Afyon (%4,43) ve Eskişehir (%2,89)'dir. Aşağıda 2023 yılı itibarıyla organik buğday üretiminin yapıldığı 49 ilin dağılımı **solda**, karabuğday üretiminin yapıldığı 6 ilin dağılımı da sağda verilmiştir.

Şekil 15: Organik Buğday ve Organik Karabuğday Üretiminin İller Bazında Dağılımı, 2023

⁴² <https://tr.wikipedia.org/wiki/Milupa> [44]

⁴³ <https://www.aydin24haber.com/ilk-ve-tek-yerli-mama-kocarlinin-kecilerinden-306810h.htm>[45]

⁴⁴ Trademap verileri Erişim tarihi 1-15 Mayıs 2025[46]

Organik buğday üretiminin Konya ilinde yoğunlaştığı görülmektedir. Konya ilini Manisa ve Urfa ili takip etmektedir. Üçüncü grupta ise Ağrı, Muş ve Mardin illeri gelmektedir. Organik karabuğday üretiminde ise üretim öncüsü Ankara ilidir.

Bakanlık verilerine göre organik ürün yetiştiriciliği açısından Gümüşhane ilinde kayıtlı üretim ve üretici mevcut değildir. Yerelde ilçe tarım müdürlükleri ve il tarım müdürlüğünde yapılan görüşmelerde yoğun tahılın üretildiği Kelkit, Şiran ve Köse ilçelerinde kimyasal gübre ve kimyasal ilaç kullanımının eser miktarda olduğu ve bu yönü ile Gümüşhane ilçesinde organik tarımın yapılmasına olanak veren daha temiz ve doğal tarım toprağının bulunduğu yetkililerce vurgulanmıştır.

5.8 Gümüşhane İli Bebek Maması ve Diyet Ürün Piyasası

TR90 bölgesi ve Gümüşhane ilinde bebek maması üretimi mevcut değildir. Gümüşhane ili Kelkit ilçesinde 2021 yılında faaliyete geçmiş glutensiz kara buğday unu ve diyet ürünler yapan bir yatırım mevcuttur⁴⁵. Bu yatırımın günlük üretim kapasitesi (35 ton girdiye karşılık) 20 ton un üretimi olarak ifade edilmektedir. Bunun dışında bölgede kurulmuş başka bir tesis tespit edilmemiştir. Olası girdiler açısından bakıldığında, Türkiye’de yapılan tahıl üretiminin (Gümüşhane ilindeki üretimlere paralel ürünler üzerinden) son 2 yıllık miktarları aşağıda verilmiştir. Kaynak: TÜİK

Tablo 16: Türkiye Tahıl Üretimi, 2023- 2024, ton

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	Üretim Ton		Üretim Ton		Değişim (%)
	2023	Pay (%)	2024	Pay (%)	
Toplam	79 449 572	100,0	75 476 989	100,0	-5,0
Tahıllar	42 198 659	53,1	39 022 509	51,7	-7,5
Buğday	22 000 000	27,7	20 800 000	27,6	-5,5
Mısır (dane)	9 000 000	11,3	8 100 000	10,7	-10,0
Arpa	9 200 000	11,6	8 100 000	10,7	-12,0
Çavdar	305 000	0,4	257 000	0,3	-15,7
Yulaf	410 000	0,5	390 000	0,5	-4,9
Karabuğday	2 530	0,0	2 856	0,0	12,9

Bir önceki yıla göre, buğday üretimi %5,5 oranında azalarak 20,8 milyon ton, arpa üretimi %12,0 oranında azalarak 8,1 milyon ton, çavdar üretimi %15,7 oranında azalarak 257 bin ton, yulaf üretimi %4,9 oranında azalarak 390 bin ton, mısır üretimi ise %10,0 oranında azalarak 8,1 milyon ton olmuştur. Kuru baklagiller grubunda nohut, kuru fasulye ve kırmızı mercimek üretimi sırasıyla 575 bin ton, 279 bin ton ve 405 bin ton olmuştur.

⁴⁵ [https://tamtarim.com.tr/turkiyenin-ilk-karabugday-un-ve-bulgur-tesisi-gumushanede-uretime-basladi-\[47\]2/?srslid=AfmBOorg7BD6VbaTE0mjiQdVwly8BDh6pzUsHHIIaOPyLrD1w1VfxcZ7](https://tamtarim.com.tr/turkiyenin-ilk-karabugday-un-ve-bulgur-tesisi-gumushanede-uretime-basladi-[47]2/?srslid=AfmBOorg7BD6VbaTE0mjiQdVwly8BDh6pzUsHHIIaOPyLrD1w1VfxcZ7)

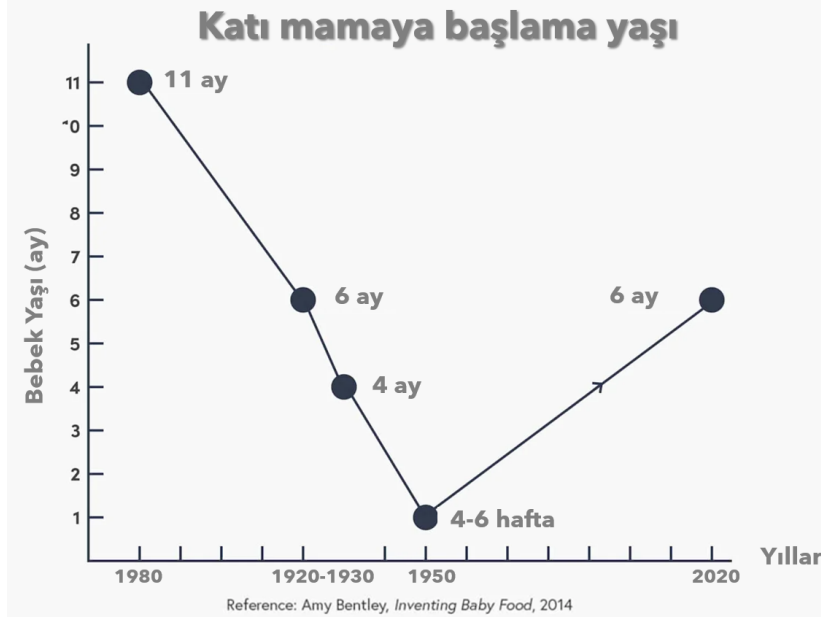
Gümüşhane ili için tahıl üretimi incelendiğinde son 2 yıldaki durum aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 17: Gümüşhane İli Tahıl Üretimi, 2023- 2024, ton

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	Üretim Ton		Üretim Ton		Değişim (%)
	2023	Pay (%)	2024	Pay (%)	
Toplam	357.765	100	331.677	100,0	-7,3
Tahıllar	141.904	40	135.274	41	-4,7
Buğday	64.613	46	59.336	44	-8,2
Mısır (silaj)	58.709	41	58.593	43	-0,2
Arpa	18.325	13	17.012	13	-7,2
Karabuğday	257	0	333	0	29,6

Kaynak: Gümüşhane İl Tarım Müdürlüğü[48]

Buna göre son 2 yılda Gümüşhane ilindeki tahıl üretimi de tıpkı Türkiye genelinde olduğu gibi karabuğday hariç diğer tahıllarda %7-%8 oranında azalmıştır.

1930'larda mama satışı ciddi bir ivme kazanmış olsa da, ebeveynler mamalara şüpheyle yaklaşıyordu. Gerber bebek maması firması, bunun üstesinden gelmek için iddialı bir reklâm kampanyası başlatarak, reklâmlarda bebeklerin, 3 aylıkken katı gıdalarla beslenmesini teşvik etti. Nitekim, 1950'lere gelindiğinde bebeklere altı haftalıkken katı mamalar verilir olmuştu.

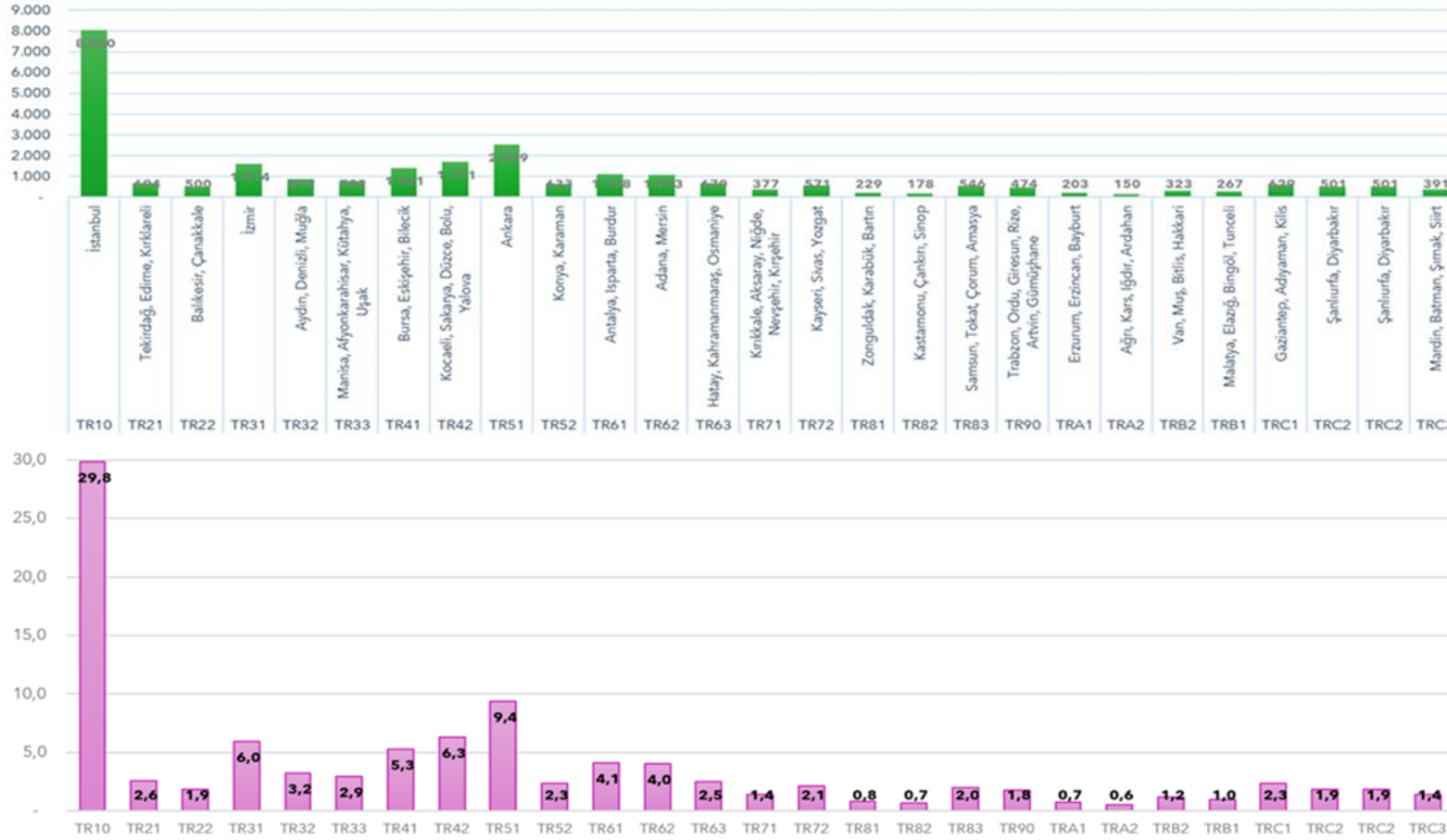
6 PROJE YERİ

6.1 TR90 Bölgesi ve TR906 Gümüşhane İli Sosyal ve Ekonomik Durum

6.1.1. GSYH Durumu

İstatistiki bölgeler bazında GSYH'nın 2023 yılı için dağılımı aşağıda verilmiştir.

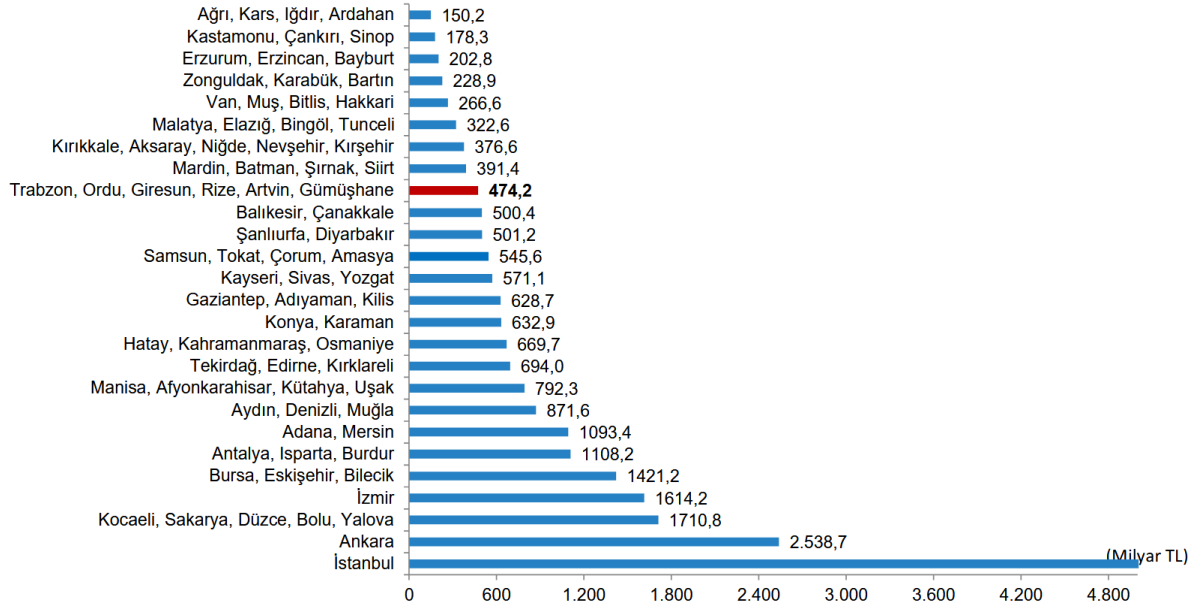
Şekil 16: Bölgeler Bazında GSYH'nın Dağılımı, 2023, Milyar TL ve %

Birinci şekilde 2023 yılı GSYH'nın bölgeler bazında değeri (milyar TL olarak) ve toplam GSYH içindeki oranı (% olarak) aşağıda gösterilmiştir.

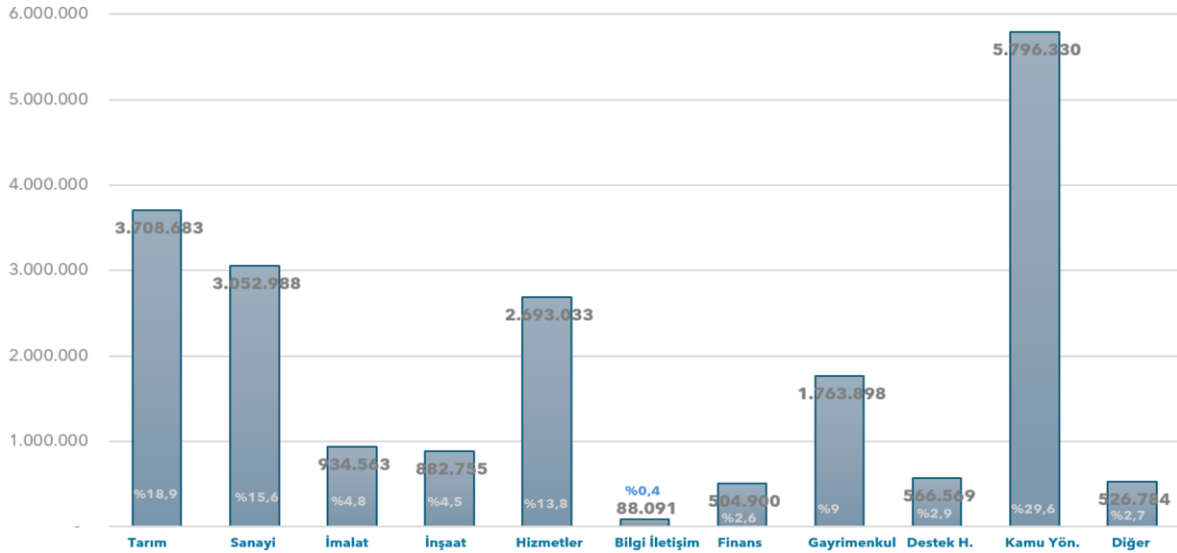
Buna göre 2023 yılı itibariyle TR90 Bölgesi toplam GSYH'nın %1,8'ni üretmiştir. Toplam GSYH'nın %29,8'i İstanbul, %9,4'ü Ankara, %6,3'ü TR42, %6'sı TR61 bölgelerinde elde edilmiştir.

Şekil 17: Bölgesel GSYH, 2023, Cari Fiyatlarla

TR90 bölgesinde ise 2023 yılında üretilen 1,8 milyar TL GSYH'nın %25'i hizmetler, %21'i kamu, %18'i sanayi, %14'ü imalat sanayi ve %12'si tarım sektörü tarafından üretilmiştir. Gümüşhane ilinin 2023 yılı itibariyle GSYH'nın sektörler bazında dağılımı aşağıda verilmiştir.

Şekil 18: Gümüşhane İli GSYH Dağılımı, Bin TL ve %, 2023

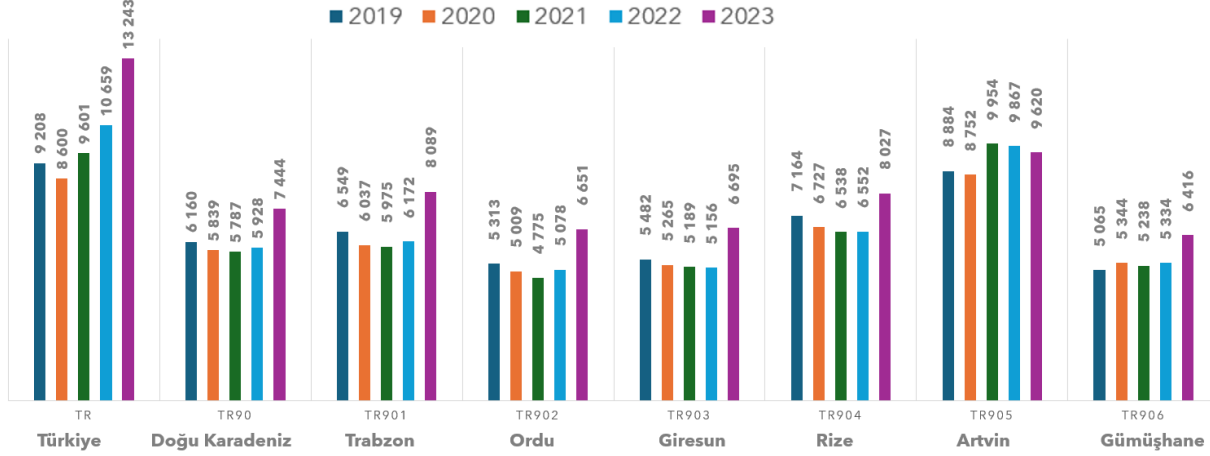
Kaynak: TÜİK

Buna göre Gümüşhane ilinde üretilen vergi hariç 19,6 milyar TL GSYH'nın yaklaşık %30'u kamu hizmetlerinden, %19'u tarımdan, %16'sı sanayiden, %14'ü hizmetlerden %9'u gayrimenkul sektöründen kaynaklanmaktadır.

6.1.2. Büyüme:

Ekonomik büyümenin en önemli göstergesi olan kişi başına düşen GSYH verisi Türkiye geneli, TR90 bölgesi ve doğu Karadeniz illeri bazında ve son 5 yıl üzerinden aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 19: Ekonomik Büyüme Kişi Başı GSYH, USD/kişi/yıl

Buna göre 2019-2023 döneminde Türkiye genelinde kişi başı GSYD değeri yaklaşık %48 artarken, TR90 bölgesi genelinde yaklaşık %21 artmıştır. TR90 illeri içinde bu sürede en yüksek artışı Gümüşhane ili (%27) sağlarken, ikinci sırayı Ordu (%25), üçüncü sırayı Trabzon (%24), dördüncü sırayı Giresun (%22), son iki sırayı da Rize (%12) ve Artvin (%8) illeri almıştır. Tüm illerin ve Türkiye geneli değerlendirildiğinde 2020-2021 pandemisinin etkilerinin 2023 yılında etkisinin iyice azaldığı ifade edilebilir. Ekonomik büyümenin negatife döndüğü yıllardaki GSYH değişimi aşağıdaki tabloda kırmızı ile renklendirilmiştir.

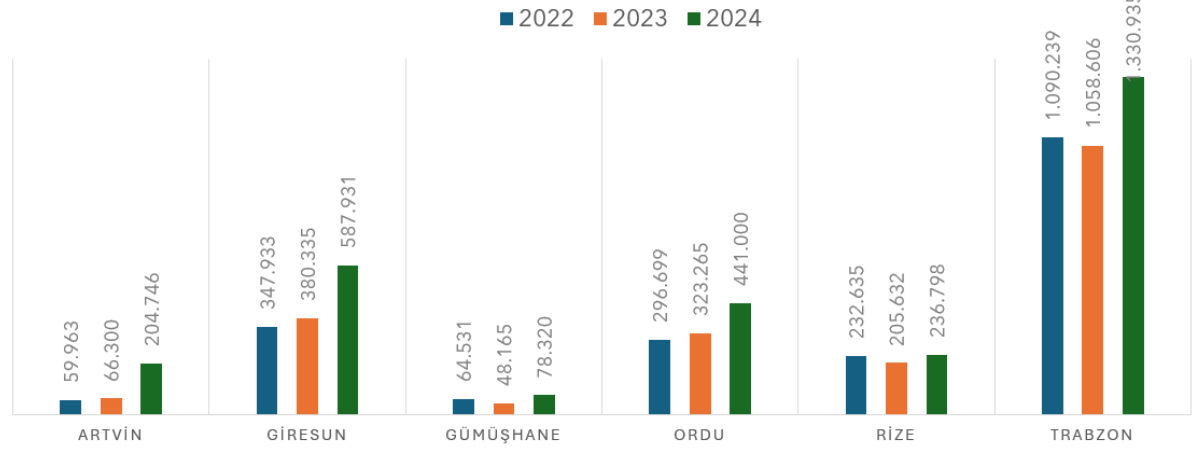
Tablo 18: Kişi Başı GSYH Değerlerindeki Değişim %

Bölgeler	2020	2021	2022	2023	2019/2023
TR Türkiye	-6,6	11,6	11,0	24,2	43,8
TR90 Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	-5,2	-0,9	2,4	25,6	20,9
TR901 Trabzon	-7,8	-1,0	3,3	31,1	23,5
TR902 Ordu	-5,7	-4,7	6,3	31,0	25,2
TR903 Giresun	-4,0	-1,4	-0,6	29,8	22,1
TR904 Rize	-6,1	-2,8	0,2	22,5	12,1
TR905 Artvin	-1,5	13,7	-0,9	-2,5	8,3
TR906 Gümüşhane	5,5	-2,0	1,8	20,3	26,7

6.1.3. Dış Ticaret:

Aşağıda Türkiye geneli ve TR90 bölgesi illeri bazında genel dış ticaret sisteminde son 3 yılın ihracat rakamları verilmiştir.

Tablo 19: İhracat Rakamları, Bin USD

	2022	2023	2024	2022/2024 Değişim %
Türkiye	254.169.748	255.628.429	261.800.269	3,0
Artvin	59.963	66.300	204.746	241,5
Giresun	347.933	380.335	587.931	69,0
Gümüşhane	64.531	48.165	78.320	21,4
Ordu	296.699	323.265	441.000	48,6
Rize	232.635	205.632	236.798	1,8
Trabzon	1.090.239	1.058.606	1.330.935	22,1

Kaynak: TÜİK

Buna göre son 3 yılda Türkiye genelinde ihracat %3 dolayında artmıştır. Artvin ihracatını en fazla artıran il olmuştur. Gümüşhane ili bu sürede TR90 illeri içinde Rize'den sonra ihracatını en az oranda artıran il olmuştur. TÜİK tarafından açıklanan ihracat verilerine göre Gümüşhane'den 2024 yılında gerçekleştirilen 78 milyon USD'lik ihracatın yıl içinde en fazlası Kasım ayında, en düşüğü ise mart ayında gerçekleştirilmiştir. Gümüşhane 81 il içinden toplam ihracat rakamıyla 75. sırada yer almaktadır.

12 ülkeye 12 kalem ürünle ihracatın yapıldığı Gümüşhane'de en büyük ihracat madencilik ürünleri ile gerçekleştirilmiştir. Aşağıda 2023 ve 2024 yılı Gümüşhane ihracat detayı verilmiştir.

Tablo 20: Gümüşhane İhracat Mallarının Dağılımı (2023-2024)

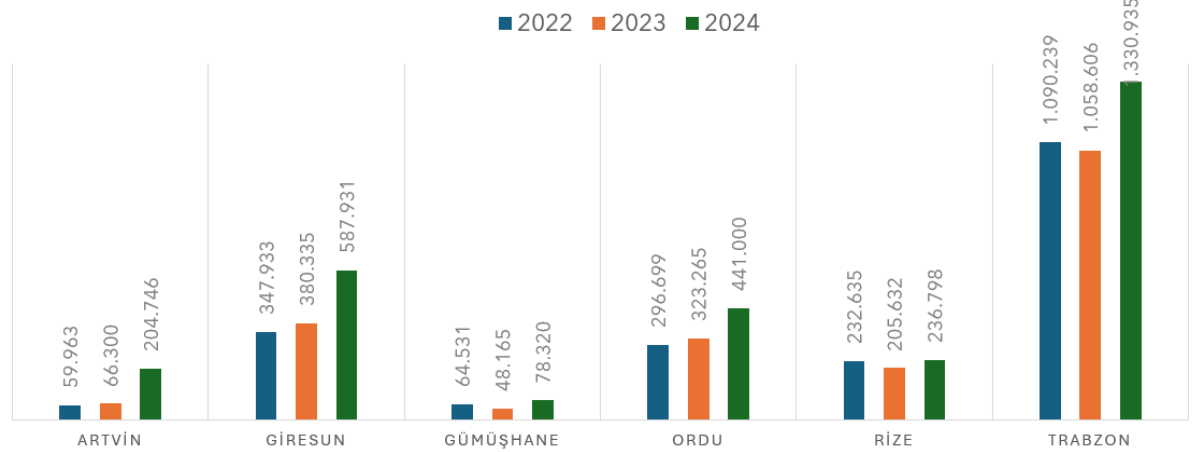
Sektör	2023		2024	
	Miktar (kg)	Değer (USD)	Miktar (kg)	Değer (USD)
Maden ve Metal	70.932.597	47.828.644	156.401.765	78.089.978
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohum ve Mamulleri	8.687	59.048	14.833	63.697
Ağaç ve Orman Ürünleri	2.192.222	253.693	503.167	61.886
Meyve ve Sebzeler	3.886	17.868	926	7.270
Çelik			2.500	6.082
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	321	1.840	3.228	5.340
Demir ve Demir Dışı Metaller	34	359	2.290	3.210
Kimyevi Maddeler			130	1.231
Kuru Meyve			70	950
Yaş Meyve ve Sebze			50	407
Findık			7	238
Makine ve Aksam	11.000	21.200		81
Toplam	73.148.747	48.182.652	156.928.966	78.240.370

Buna göre 2024 yılında 2023 yılına oranla toplam ihracat miktarı %115, ihracat değeri ise %62 oranında artmıştır. Aşağıda ihracat yapılan ülkelerin detayı verilmiştir.

Tablo 21: Gümüşhane İhracat Yapılan Ülkeler Dağılımı (2023-2024)

Ülke	2023		2024		Ülke	2023		2024	
	Miktar (ton)	Değer (bin USD)	Miktar (ton)	Değer (bin USD)		Miktar (ton)	Değer (bin USD)	Miktar (ton)	Değer (bin USD)
Çin	33.772	23.615	130.612	47.227	KKTC			2	7
Belçika	5.536	4.329	17.463	15.826	Fransa	3	13	0	2
Güney Kore	4.400	3.369	3.483	9.412	Bulgaristan	4.439	3.280		
Finlandiya	3.497	2.601	4.193	4.453	Kanada	9.014	1.771		
Almanya	4.598	7.224	560	904	Malezya	5.667	1.654		
Japonya			106	298	Gürcistan	4	22		
İran	2.186	239	495	50	Azərbaycar	11	21		
Irak			8	29	Panama	23	20		
Hollanda	3	19	3	27	Avusturya	1	5		
Romanya			2	7	Toplam	73.154	48.182	156.927	78.242

Aşağıda Türkiye geneli ve TR90 bölgesi illeri bazında son 3 yılın ithalat rakamları verilmiştir.

Tablo 22: İthalat Rakamları (2022-2024), Bin USD

	2022	2023	2024	2022/2024 Değişim %
Türkiye	363.710.575	361.966.913	344.013.200	-5,4
Artvin	38.109	23.070	157.443	313,1
Giresun	20.639	22.554	22.935	11,1
Gümüşhane	2.175	1.793	362	-83,4
Ordu	66.142	91.202	61.061	-7,7
Rize	86.674	14.326	9.363	-89,2
Trabzon	222.631	150.065	143.702	-35,5

Buna göre son Türkiye genelinde son 3 yılda Türkiye ithalatı yüzde 5 dolayında azalmıştır. TR90 bölgesi illerinden Artvin ili ithalatını en fazla artıran il olmuştur. Gümüşhane ili bu sürede TR90 illeri içinde ithalatını en fazla oranda azaltan iki ilden biridir.

Tablo 23: Gümüşhane İli İthalat Rakamlarının Dağılımı (2024)

Sektör	USD	Sektör	USD
Başka Yerde Sınıflanmamış Makineler	192.674	Diğer Ulaşım Araçları	567
Tarım Hayvancılık	76.680	Basın Yayımları	559
Dabaklı Deri ve Seraciye	38.298	Radyo TV ve Haberleşme	557
Giyim Eşyası	10.144	Büro Muhasebe ve Bilgi İşlem	376
Kimyasal Madde	9.825	Metalik Olmayan Diğer Metalik Ürünler	339
Başka Yerde Sınıflanmamış Elektrikli Makineler	9.406	Motorlu Kara Taşıtı ve Romork	315
Metal Eşya	6.144	Ağaç ve Mantar Ürünler	78
Plastik ve Kauçuk	5.058	Kağıt ve Kağıt ürünleri	61
Mobilya ve Diğer	4.344	Ana Metal Sanayi	25
Tekstil	3.375	Taşocakçılığı	12
Tıbbi Alet	2.739	Eğlence Kültür	3
		Toplam	361.579

6.1.4. Kredi Kullanımı ve Bankacılık Mevduat Durumu

Gümüşhane ili kredi kullanımının durumu aşağıda verilmiştir.⁴⁶

Tablo 24: Gümüşhane İli Kredi Kullanım ve Takipli Alacak Durumu (Bin TL)

Dönem	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayri nakdi Krediler
2024	9.139.861	9.018.968	120.893	637.533
2025- 3.ay	9.513.441	9.359.774	153.667	694.691

57

2025 yılı 3. Ay sonu itibariyle Gümüşhane ilindeki mevduat ve banka durumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 25: Gümüşhane İli Mevduat Durumu, Bin TL

Tasarruf Mevduatı	Tasarruf Mevduatı (TL)	Tasarruf Mevduatı (DTH)	Diğer Mevduat	Diğer Mevduat (TL)	Diğer Mevduat (DTH)	Toplam Mevduat
9.499.560	5.045.156	4.454.404	1.147.593	1.029.014	118.579	10.647.153

Tablo 26: Gümüşhane İli Banka Şube ve Mevduat Durumu, TL

Yurtiçi Şube Sayısı	Şubeye Düşen Nüfus	Kişi Başı Nakdi Kredi	Kişi Başı Takipteki Alacak	Kişi Başı Tasarruf Mevduatı	Kişi Başı Toplam Mevduat
20	6.001	77.984	1.280	79.149	88.711

Gümüşhane ili, 2025 yılının ilk çeyreğinde toplam mevduatını %40,4 oranında artırmıştır. 2024 yılının ilk çeyreğinde 7,6 milyon TL olan mevduat tutarı 2025 yılının aynı döneminde 10,6 milyon TL'ye ulaşarak, Gümüşhane ili Türkiye genelindeki toplam mevduat sıralamasında 76. sıraya yükselmiştir.

6.1.5. Sanayi ve OSB'ler

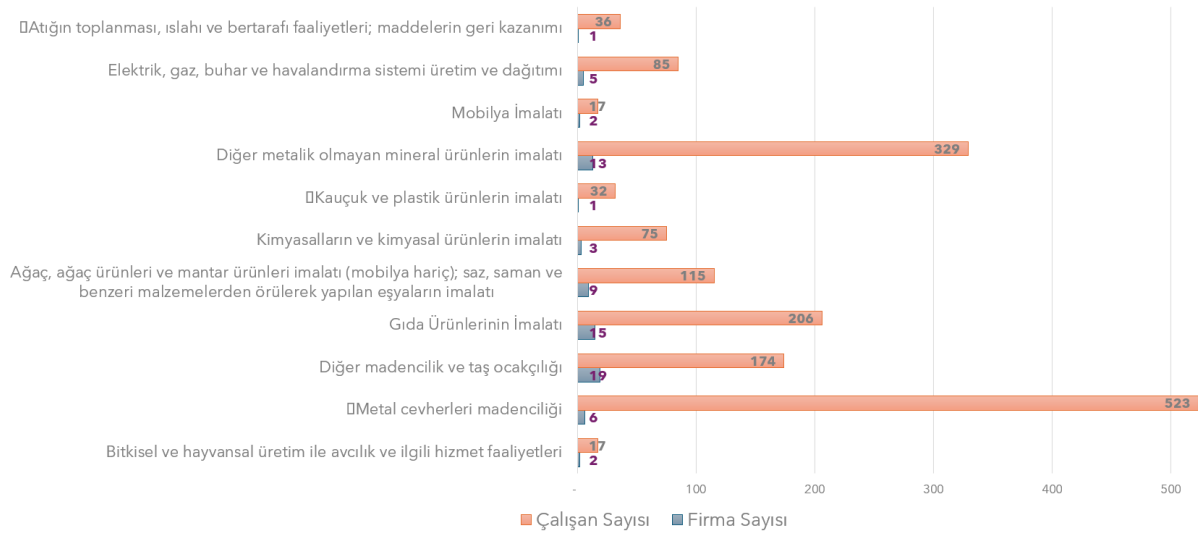
⁴⁶ <https://www.bddk.org.tr/BultenFinTurk> [49]

TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde 2024 sonu itibariyle sanayi üretimi yıllık %7,0 artmıştır. Sanayinin alt sektörleri (2021=100 referans yılı) incelendiğinde, 2024 yılı Aralık ayında;

- Madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %1,8,
- İmalat sanayi sektörü endeksi %6,8 ve
- Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %11,4 artış kaydetmiştir.

Gümüşhane ili sanayi sektörü irdelendiğinde ana faaliyet kollarına göre firma sayısı ve çalışan sayılarının dağılımı 2025 Mayıs itibariyle aşağıda verilmiştir.⁴⁷

Şekil 20: TOBB Sistemine Kayıtlı Gümüşhane İli Firma ve Çalışan Sayıları, 2025

Kod	Faaliyet Açıklama	Firma Sayısı	Çalışan Sayısı	Firma Oranı	Çalışan Oranı
1	Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri	2	17	2%	1%
7	Metal cevherleri madenciliği	6	523	7%	31%
8	Diğer madencilik ve taş ocakçılığı	19	174	23%	10%
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı	15	206	18%	12%
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı	9	115	11%	7%
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	3	75	4%	5%
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	1	32	1%	2%
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	13	329	16%	20%
31	Mobilya İmalatı	2	17	2%	1%
35	Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtım	5	85	6%	5%
38	Atığın toplanması, işlahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı	1	36	1%	2%
56	Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	6	56	7%	3%
Toplam		82	1.665	100%	100%

Gümüşhane ilinde en yüksek istihdamı sağlayan sektörün sırasıyla metal cevheri madenciliği, metalik olmayan mineral ürün imalatı, gıda ürünlerinin imalatı ve madencilik ile taş ocakçılığı sektörü olduğu görülmektedir. Gümüştaş Ticaret A.Ş. tamamı yerli sermayeli hem üretici hem de ihracatçı olarak Türkiye'deki en büyük 1000 ihracatçı listesinde Gümüşhane ilinden tek firma olarak 2022 yılında 495,

⁴⁷ https://sanayi.tobb.org.tr/yeni_kod_liste70.php, kullanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır. Erişim tarihi 16 Mayıs 2025[50]

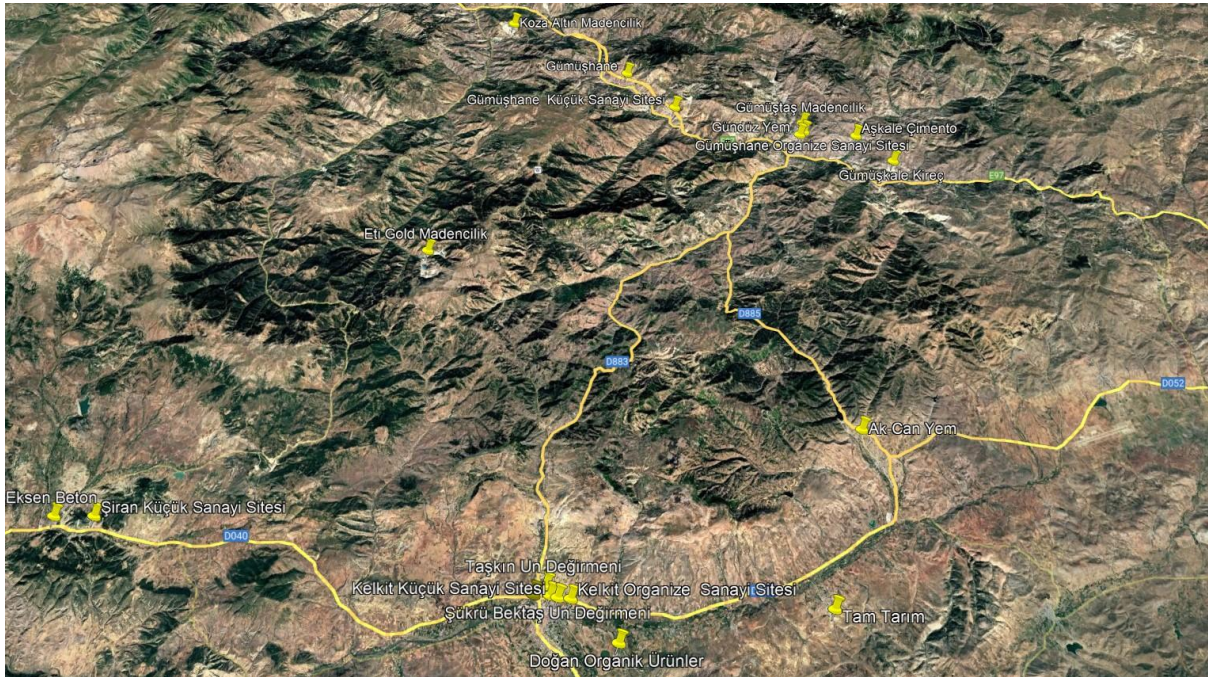
2023 yılında ise 619. sırada yer almıştır.⁴⁸ Gümüşhane Sanayi İl Müdürlüğü verilerine göre ilde faaliyet gösteren sanayi firmaların dağılımı faaliyet gruplarına göre aşağıda özetlenmiştir.⁴⁹

Tablo 27: Gümüşhane İli Sanayi İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Firmalar Dağılımı, Mayıs 2025

Gümüşhane İlinde Sanayi İl Müdürlüğü Kayıtlarında Mevcut Firmaların Sektörü	Sayı	Gümüşhane İlinde Sanayi İl Müdürlüğü Kayıtlarında Mevcut Firmaların Sektörü	Sayı
Gıda Ürünlerinin İmalatı	95	Giyim Eşyası İmalatı	2
Mobilya Hariç Ağaç İleri	35	Kağıt ve Kağıt Ürünler İmalatı	1
Medya Basımı ve Çoğaltılması	6	Motorlu Kara Taşıtı İmalatı	2
Kauçuk ve Plastik ürünlerin İmalatı	28	Yiyecek ve İçecek Hizmeti	5
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürün İmalatı	32	Toptan ve Perakende Ticaret	2
Ana Metal Sanayi	1	Mesleki Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	2
Makine, Teçhizat Metal Ürün İmalatı	23	Elektrik, Gaz Buhar ve İklimlendirme	15
Mobilya İmalatı	41	Madencilik ve Taş Ocaklığı	19
Başka Yerde Sınıflanmamış Makine Ekipman İmalatı	5	Metal Cevher Madenciliği	3
Kimyasallar ve Kimyasal ürünler İmalatı	2	Kömür ve Linyit Çıkarımı	1
Makine Kurulumu ve Onarımı	1	Toplam	321

Buna göre sanayi faaliyeti açısından bakıldığında, Gümüşhane ilindeki imalat sanayi sektörü firmalarının %30'u gıda, %13'ü mobilya, %11'i mobilya hariç ağaç işleri, %10'u diğer metalik olmayan mineral ürünler, %9'u da kauçuk ve plastik ürünler sektörü ve kalan %28'i de diğer imalatlardan oluşmaktadır.

Şekil 21: Gümüşhane İlindeki Büyük Sanayi Tesislerinin Konumu⁴²

⁴⁸ TİM 1000 İhracatçı Listesi [51]

⁴⁹ Gümüşhane İli Sanayi Müdürlüğü, 2025 Mayıs[52]

Gümüşhane ilinde 2 ticaret ve sanayi odası faaliyet göstermektedir. Gümüşhane TSO Gümüşhane Merkezi, Torul ve Kürtün İlçelerini kapsamaktadır. Kelkit TSO ise Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerini kapsamaktadır. 2024 yıl sonu itibariyle bu iki TSO'nun üyelerinin yapısı aşağıda verilmiştir.⁵⁰

Tablo 28: Gümüşhane İli TSO Yapıları, 2024

Firma Türleri	Gümüşhane TSO	Kelkit TSO
	Firma Sayısı	Firma Sayısı
A.Ş	121	62
Ltd Şti	364	244
Kolektif Şti.	2	1
Gerçek Kişi ŞTİ:	170	244
Kooperatif	56	21
Komandit Şti.	1	
Diğer	3	1
TOPLAM	717	573

Gümüşhane TSO'nun 2025 yılı Mayıs ayı itibariyle üye durumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 29: Gümüşhane TSO Üye Sayısı, 2025 Mayıs

	Gümüşhane TSO	Kelkit TSO
Faal Üye Sayısı	685	
Tasfiye Süreci Devam Eden Üye Sayısı	23	Dağılımı verilmemiştir.
Durumu Askıda Olan Üye Sayısı	90	
Toplam Üye Sayısı	798	490

Gümüşhane TSO'nun sektörel bazda üye dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 30: Gümüşhane İli TSO Üye Sektörel Dağılım, Mayıs 2025

Meslek Grubu	Faal	Askıda	Tasfiye	Toplam
Tarım Orman Balıkçılık Madencilik ve Taş Ocakçılığı	52	4	-	56
İmalat	103	18	-	121
İnşaat Gayrimenkul Faaliyetleri	172	29	20	221
Gıda Toptan Perakendecileri	90	5	-	95
Gıda Dışı Ürün Toptan Perakendecileri	61	7	-	68
Ulaştırma Depolama	96	12	2	110
Konaklama, Yiyecek Hizmetleri Bilgi ve İletişim Finans Sigorta Mesleki Teknik Bilimsel Faaliyetler	111	15	1	127
Toplam	685	90	23	798

Tablo 31: Gümüşhane TSO'nun Faal Üye Dağılımı, 2025 Mayıs

⁵⁰ Gümüşhane TSO 2024 Faaliyet Raporu [53]

İnşaat Mühendislik Hizmetleri	169	Elektrik tesisatı perakende ticareti	4
Yiyecek İçecek	26	Konaklama Sektörü	18
Akaryakıt Sektörü	21	Beyaz Eşya Mobilya Sektörü	14
Katı Yakıt ve Tüpgaz perakende ticareti	10	Hırdavat İnşaat Malzemeleri Sektörü	17
Taşımacılık Sektörü	60	Elektrik Tesisatı Aydınlatma	4
Sürücü kursu faaliyetleri	3	Bakkal Market Gıda	76
Posta, Kurye, İnternet bazlı perakende ticaret	6	Yapı Denetim Faaliyetleri	5
Teknik muayene faaliyetleri	3	Banka Sigorta Kefalet Kooperatifleri	31
Madencilik Taşocakçılığı Mermer Ocakçılığı	34	Kuyumcu	6
Ancılık+Balıkçılık+Koyun Keçi+Tavukçuluk + BB Sektörü	15	Otomobil, Hafif motorlu taşıtla, parçalarının ticareti bakımı onarımı	17
Hazır yem imalatı	1	Binaların genel temizliği	6
Tahıl ve yenilebilir kök ve yumru yetiştiriciliği	2	Giyim-Ayakkabı-Tekstil-Halı-Perde Perakende ticareti	14
Bitkisel ve Tarımsal amaçlı sulama faaliyetleri	2	Temizlik malzemesi perakende ticareti	5
Çimento-Beton- Kireç-Plastik-Cam İmalatı	19	Alkollü, Alkolsüz içecek süt ürünleri perakende ticareti	6
Pestil - Köme Sebze Meyve Suyu İmalatı	35	Telekomünikasyon güç sistemleri perakende ticareti	8
Ekmek ve Pastane Ürünleri İmalatı	13	Tv gazete	5
Mobilya	7	Genel personel, kamu yönetim hizmetleri,destekleyici faaliyetler	9
Zil İmalatı	1	Sağlık Medikal Tıbbi ortopedik ürün kişisel bakım ilaçlama	9
Takı Mücevher imalatı	1	Gıda ürünleri sebze meyve et ürünleri perakende ticareti	12
Hazır mukavva koli imalatı	1	Eğitim kerş ve yaşlı bakım Faaliyetleri	10
Orman ürünleri + Marangozluk Ürünleri İmalatı	19	Bilgisayara bilgi işlem faaliyetleri	3
Elektrik Enerjisi Üretimi	12	Spor müzik tiyatro kongre gösteri düğün salonu şans oyunları faaliyetleri	9
Elektrik Enerjisi İletim Gaz Dağıtımı	4	Mesleki bilimsel teknik faaliyetler ve danışmanlık	7
Elektrikli cihazların bakım onarımı	4	Diğer muhtelif perakende ticaret	35
TOPLAM			798

Kaynak: Gümüşhane TSO[54]

Buna göre Gümüşhane Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerinde faal firmaların yaklaşık %47'sini oluşturan ilk 5 faaliyet sırasıyla %21'i inşaat hizmetleri, %9,5'ü bakkal ve market, %7,5'ü taşımacılık, %4,4'ü pestil ve köme, %4,4'ü diğer perakende ticarettir.

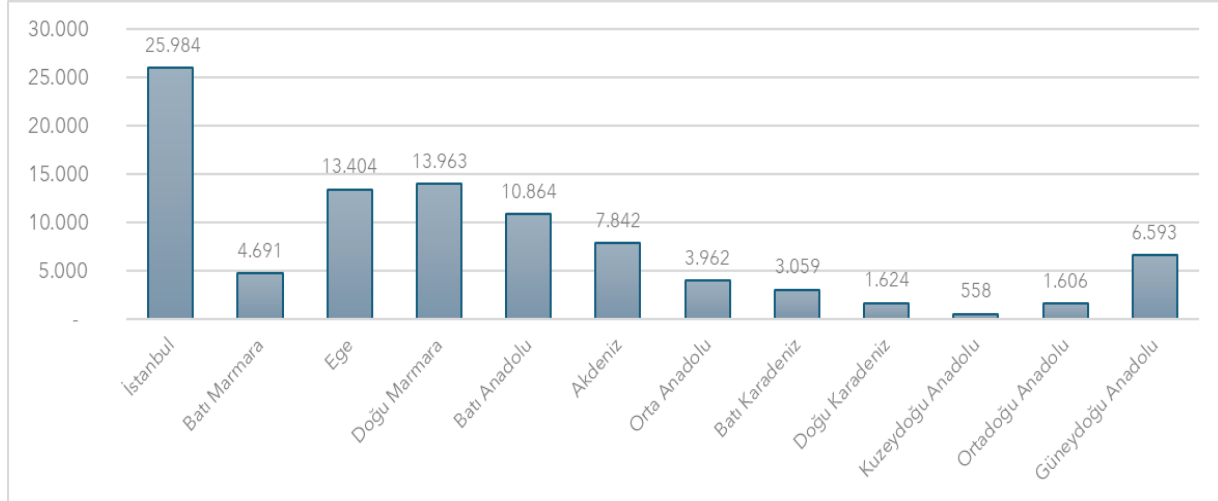
Tablo 32: Kelkit TSO'nun Faal Üye Dağılımı, 2025 Mayıs

NACE	Faaliyet	Üye Sayısı	NACE	Faaliyet	Üye Sayısı
1	Bitkisel ve hayvansal üretim avcılık	17	45	Toptan ve perakende ticaret ve motorlu taşıtlar ve	10
2	Ormancılık	1	46	Toptan ve perakende ticaret(motorlu taşıtlar ve	25
3	Balıkçılık Su Ürünleri	1	47	Perakende Ticaret (Motor ve Motorlu Taşıtlar Hariç)	152
5	Kömür ve Linyit	1	49	Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	19
8	Diğer Madencilik Taş Ocakçılığı	5	52	Taşımacılık için Depolama ve Destekleyici Faaliyetler	5
9	Madencilik Destekleyici Hizmetler	4	53	Posta ve Kurye Faaliyetleri	1
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı	21	55	Konaklama	1
11	İçecek İmalatı	1	56	Yiyecek İçecek Hizmetleri	6
14	Giyim Eşyalarının İmalatı	2	58	Yayıncılık Faaliyetleri	1
16	Ağaç Biçimi Planyalama	8	62	Bilgisayar Programlama Danışmanlık	1
13	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	2	63	Bilgi Hizmeti Faaliyetleri	1
18	Kayıtlı Medyanın Basılması Çoğaltılması	2	65	Sigorta, reasürans ve emeklilik faaliyetleri	1
19	Kok Kömürü Rafine Edilmiş Petrol	2	68	Gayrimenkul Faaliyetleri	1
20	Kimyasallar ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	1	71	Mimarlık Mühendislik Muayene Analiz	19
21	Temel Eczacılık Ürünleri	1	74	Diğer Profesyonel Bilimsel teknik Faaliyetler	2
22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	5	77	Kiralama ve Leasing Faaliyetleri	1
23	Diğer Metalik Olmayan Minera İmalatı	9	79	Seyahat Acentası Tur Operatörleri	3
24	Ana Metal Sanayi	1	81	Bina ve Çevre Düzenleme	2
25	Makine Teçhizat Hatice diğre metalik Olmayan	2	84	Kamu Yönetimi Savunma ve Sosyal Politika Yönetimi	1
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	1	85	Eğitim	1
31	Mobilya İmalatı	4	86	İnsan Sağlığı Hizmeti	2
33	Makine Donanım Kurulumu ve Onarımı	3	87	Yatılı Bakım Faaliyetleri	1
35	Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve	6	88	Barınacak yer sağlanmaksızın yürütülen sosyal	1
41	Bina İnşaatı	106	94	Üye Olunan Kuruluşların Faaliyetleri	1
42	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	3	95	Bilgisayar ve Kişisel Eşya Onarımı	1
43	Özel İnşaat Faaliyeti	21	96	Diğer Hizmet Faaliyetleri	1
			TOPLAM		490

Buna göre Kelkit, Şiran ve Köse ilçelerinde faal firmaların yaklaşık %69,4'ünü oluşturan ilk 5 faaliyet sırasıyla %36,1'i perakende ticaret, %21,6'sı bina inşaatı, %4,3'sü özel inşaatçılık, %3,9'u kara taşımacılığı, %3,5'u bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetidir.

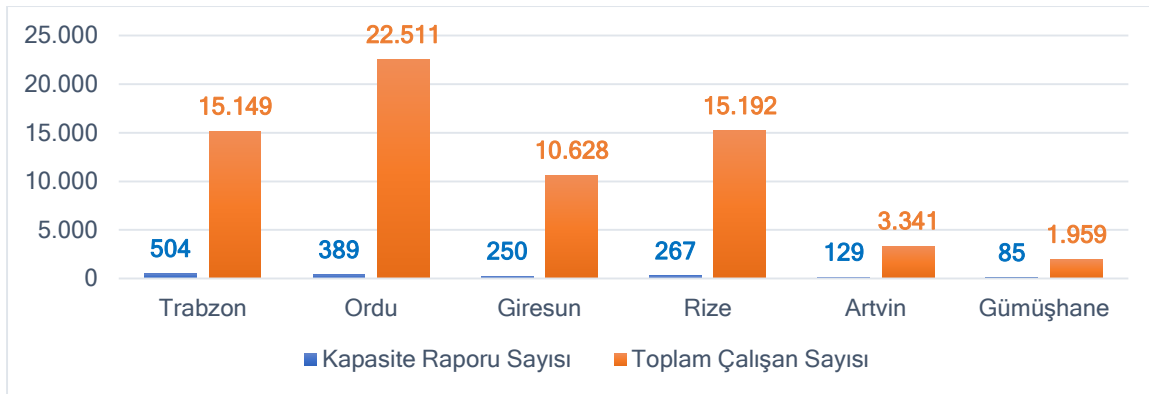
Bölgeler bazında sanayi kapasite raporlarının dağılımı aşağıda verilmiştir.⁵¹

Şekil 22: Bölgeler Bazında Kapasite Raporlarının Sayısı, 2024

TR90 İllerinin kapasite rapor sayıları aşağıda verilmiştir. Buna göre kapasite raporu sayısında Trabzon, kapasite raporuna göre istihdam sayısında Ordu ili ilk sırada yer almaktadır.

Şekil 23: TR90 Sanayi Kapasite Raporları ve Çalışan Sayılarının Dağılımı, 2024

TR90 bölgesi, Türkiye genelindeki sanayi kapasite raporlarının %2'sini teşkil etmektedir. Gümüşhane ilindeki sanayi kapasite raporları da TR90 bölgesindeki sanayi kapasite raporlarının %5'ini teşkil etmektedir.

Gümüşhane ilinde faaliyette olan 1 adet Organize Sanayi Bölgesi, 3 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Merkez ilçedeki OSB ile halen kamulaştırması yapılan Kelkit OSB mevcuttur.

⁵¹ TOBB Kapasite Raporu İstatistikleri[55]

gerçekleştirilen istihdam sayısı 400 kişidir. Gümüşhane OSB'deki tahsis ve aktif üretimdeki firmaların sektörel dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 33: Gümüşhane OSB Firma Dağılımı, 2025

Tahsisli Firmalar Faaliyet Türü	Firma Sayısı	Tahsisli Firmalar Faaliyet Türü	Firma Sayısı	Üretimde Olan Firmaların Faaliyet Grubu	Firma Sayısı
Fayans Yapıştırıcısı	1	Meyve Sebze Kurutma	1	Gıda Ürünleri İmalatı	18
Mermer Üretimi	1	Yapı Kimyasalları imalatı	1	Ağaç, Ağaç Ürünleri İmalatı	1
Organik Gübre	1	Orman Ürünleri ve Palet İmalatı	1	Mobilya İmalatı	3
Yem Üretimi	1	Pelet İmalatı	1	Diğer İmalatlar	7
Pestil,Köme ve Dut Pekmezi	23	Tarım Kireci Üretimi ve Güçlendirme katkı Maddeleri Öğütme Tesisi	1		
Meyve ve Bitki Çayları	1	Gıda Üretimi, Küp, Kesme Şeker vb. Üretimi	1		
Mobilya Üretimi, kereste ve Ahşap	3	Kaymaz Taban Halı, Makine Dokuma Halı, Dijital Baskı Halı, Keçe Taban Halı vb. Üretimi	1		
Plastik Doğrama İmalatı ve pvc	2	Endüstriyel Yöresel Ürünleri İmalatı	3		
İzolasyon Malzemeleri, İnşaat Toz Grubu İmalatı	1	Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı	1		
Maden İşletmesi ve Cevher Zenginleştirme Tesisi	2	Meyve İşleme ve Soğuk hava Deposu imalatı	1		
Yaş Meyve Tasnifleme ve Paketleme İmalatı	2	Kutu, Sandık,Fiçı ve Benzeri Ahşap Ambalaj Malzeme İmalatı	1		
Gıda Un	1	Süt Ürünleri İmalatı	1		
		Patates İşleme Üretimi	1		

Kaynak: Gümüşhane OSB Yönetimi [57]

Tahsisi yapılmış, projelendirme süreci devam eden ve 2027 yılında tamamlanması beklenen Kelkit OSB'nin toplam tapu alanı 53,61 hektar olup Gümüşhane merkeze yaklaşık 60 km mesafededir. Kelkit OSB'nin konumu aşağıda gösterilmiştir.

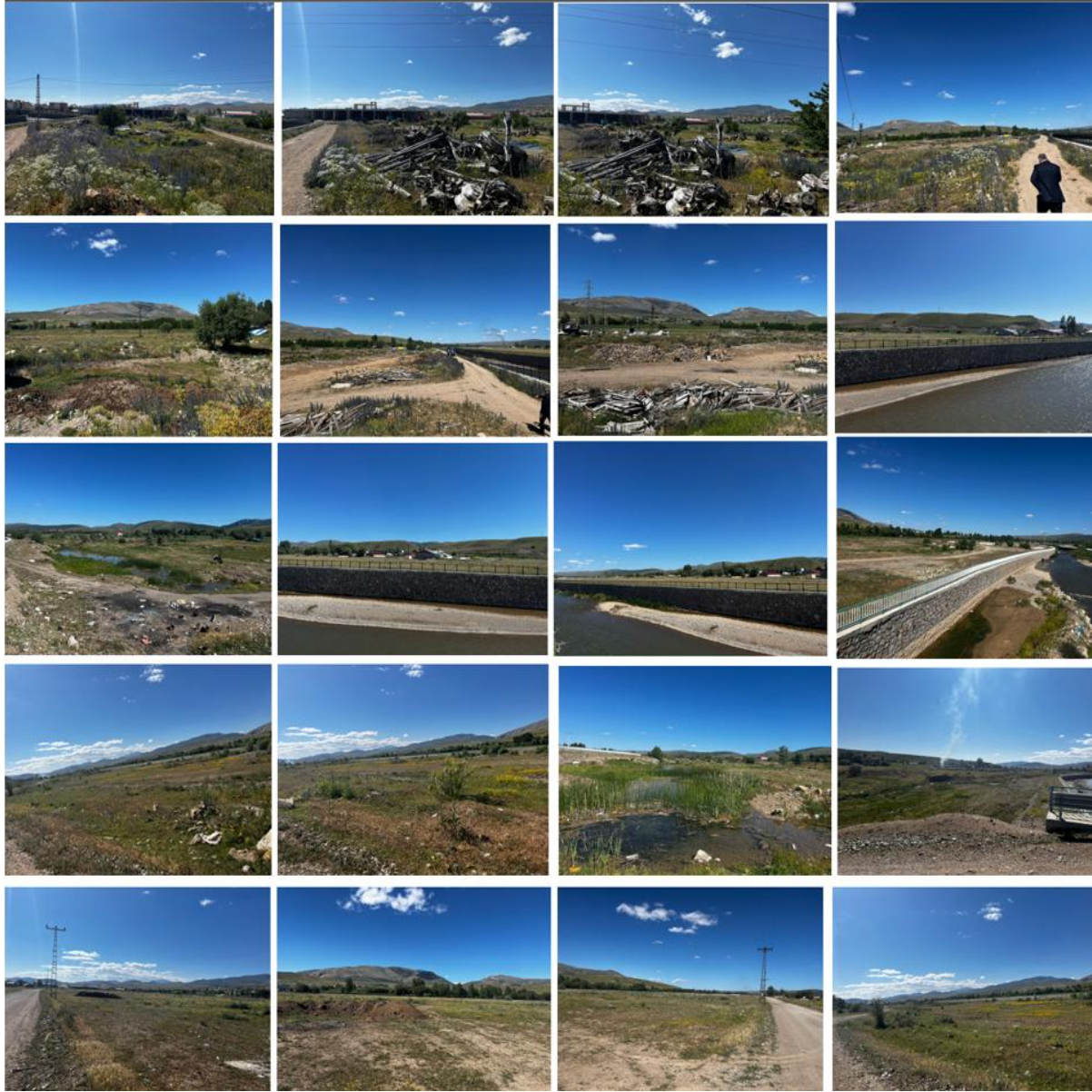
Şekil 25: Kelkit OSB Uydu Görüntüsü

Kelkit OSB Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2025 yılındaki onayı ile 410 sicil numarası olarak tüzel kişilik kazanmıştır. Kelkit OSB yönetiminde %51 oranında hisse ile Gümüşhane İl Özel İdaresi, %34 hisse ile Kelkit Belediye Başkanlığı, %15 hisse ile Kelkit TSO yer almaktadır.

Kelkit OSB Kelkit Gümüşhane karayoluna yakın mesafededir. OSB'ni ortasından Kelkit Çayı geçmektedir. Kelkit OSB arazisine ilişkin güncel fotoğraflar aşağıda verilmiştir.

Şekil 26: Kelkit OSB Arazisi Fotoğrafları, Haziran 2025

Kelkit OSB projelendirilme aşamasında olduğundan parsel büyüklük ve sayıları henüz netleşmemiştir.

Gümüşhane ilinde, Esnaf ve Sanatkârlar Odalar Birliğine bağlı 5 esnaf ve sanatkârlar odası, 4 şoförler ve otomobilciler odası, 1 bakkallar ve manufakturacılar odası, 1 otelciler kahveciler lokantacılar ve işçileri odası, 1 kamyoncular, otomobilciler ve şoförler odası ve 1 esnaf ve sanatkârlar şoförler ve otomobilciler odası olmak üzere toplam 13 oda bulunmaktadır.

Gümüşhane TSO verilerine göre ilde 6 farklı konuda faaliyette olan toplam 36 kooperatif ve bu kooperatiflerde toplam 3651 ortak bulunmaktadır.

Tablo 34: Gümüşhane Kooperatifler

Kooperatifin Adı	Gümüşhane	Kelkit	Şiran	Torul	Kürtün	Köse	TOPLAM
Esnaf Sanatkar Kredi ve Kefalet Kooperatifi	1	1	1	1	1	1	6
Taşıma ve İşletme Kooperatifi			1				1
İşletme Kooperatifi	2						2
Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	10	1	2	2	3	1	19
Turizm Geliştirme Kooperatifi	1						1
Kadın Girişimci Üretim ve İşletme Kooperatifi	2	1	1	1		2	7
Toplam	16	3	5	4	4	4	36

6.1.6. Tarım

Türkiye’de toplam tarım alanları 240 milyon dekadır. Bu alanların yaklaşık %3’ü TR90 bölgesindedir. Aşağıda tarım alanlarının büyüklü ve dağılımı 2024 TÜİK verileri ile özetlenmiştir.

Tablo 35: Türkiye Tarım Alanları, 2024

	Toplam alan	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı				
		Ekilen alan	Nadas	Sebze Alanı	Meyve Baharat Alanı	Süs Bitkisi Alanı
TR Türkiye	240.020.918	167.990.933	26.554.335	7.406.857	38.009.802	58.991
TR90 Doğu Karadeniz	7.235.826	1.515.648	569.290	80.095	5.070.667	126
TR901 Trabzon	1.090.547	240.010	-	24.768	825.769	-
TR902 Ordu	2.597.569	241.454	62.000	13.779	2.280.333	3
TR903 Giresun	1.532.883	207.810	102.950	24.234	1.197.814	75
TR904 Rize	557.269	1.998	-	2.832	552.391	48
TR905 Artvin	302.042	67.954	36.123	9.806	188.159	-
TR906 Gümüşhane	1.155.516	756.422	368.217	4.676	26.201	-

Gümüşhane ilindeki tarım alanları TR90 bölgesi illeri tarım alanlarının yaklaşık %16’sı dolayındadır. İlde 5 ilçe 312 köy vardır. 2023 verilerine göre Gümüşhane ilinde 22 adet tarımsal sanayi konulu işletme mevcuttur. Bu işletmelerin dökümü aşağıda verilmiştir.

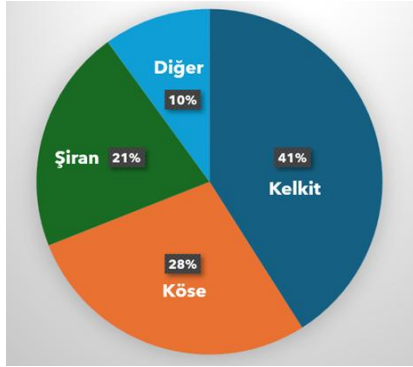
Tablo 36: Gümüşhane İli Tarıma Dayalı İşletmeler, 2023

Konu	Sayı	Konu	Sayı
Süt ve Süt Ürünü	2	Yumurta Paketleme	3
Meyve- Sebze İşleme ve Paketleme	12	Hazır Yemek ve Tabldot	16
Şekerleme Üretimi	32	Kuruyemiş	3
Fermente ve Salamura üretimi	4	Alkolsüz İçecek	4
Pastacılık	16	Bal Polen	4
Un Üretimi	1	Gıda ile Temas Eden Maddeler	1
Unlu Mamul	43	Yem	3
Ekmek ve Ekmek Çeşidi	78	Toplam	222

Gümüşhane ilindeki 2024 yılı tarımsal üretime ilişkin üretim verileri aşağıda irdelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Kaynak: Gümüşhane Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

Şekil 27: Buğday Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)

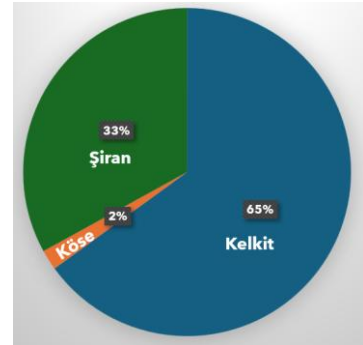

Gümüşhane ilinde son 10 yılda üretilen yaklaşık 452 milyon ton buğdayın %90'ı Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde üretilmiştir. Son 10 yılda Gümüşhane ili genelinde buğday üretimi %59, Kelkit ilçesinde %2, Köse ilçesinde %606, Şiran ilçesinde ise %60 oranında artmıştır.

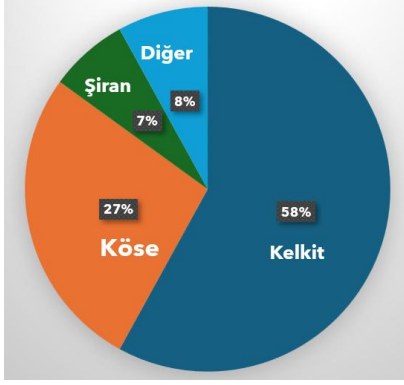
2024 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde 59,3 bin ton buğday üretilmiş olup bu üretimin %98'ine denk gelen kısmı Kelkit (%36), Köse (%37) ve Şiran (%24) ilçelerinde gerçekleştirilmiştir.

Şekil 28: Mısır Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)

Gümüşhane ilinde son 10 yılda üretilen yaklaşık 604 bin ton mısırın tamamı Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde üretilmiştir. Son 10 yılda Gümüşhane ili genelinde mısır üretimi %16, Şiran ilçesinde ise %214 oranında artmıştır. Buna karşılık Kelkit ilçesinde mısır üretimi %25, Köse ilçesinde %42 oranında azalmıştır. 2024 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde 58,6 milyon ton mısır üretilmiş olup bu üretimin tamamını oluşturan kısmı Kelkit (%51), Köse (%2) ve Şiran (%47) ilçelerinde gerçekleştirilmiştir.

Şekil 29: Arpa Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)

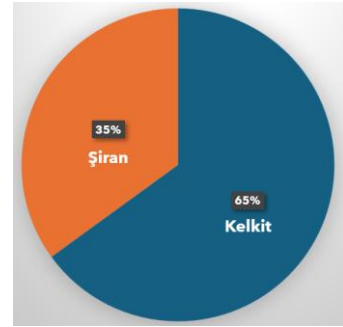

Gümüşhane ilinde son 10 yılda üretilen yaklaşık 194 bin ton arpanın %92'si Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde üretilmiştir. Son 10 yılda Gümüşhane ili genelinde arpa üretimi %24, Kelkit ilçesinde ise %59 oranında azalmıştır. Buna karşılık Köse ilçesinde arpa üretimi %390, Şiran ilçesinde %22 oranında artmıştır. 2024 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde 17 bin ton arpa üretilmiş olup bu üretimin %97'lik kısmı Kelkit (%41), Köse (%45) ve Şiran (%10) ilçelerinde gerçekleştirilmiştir

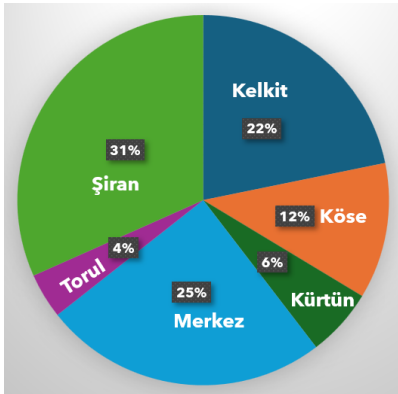
Şekil 30: Karabuğday Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2021-2024)

Gümüşhane ilinde son 4 yılda üretilen yaklaşık 956 bin ton kara buğdayın %65'si Kelkit, %35'i ise Şiran ilçelerinde üretilmiştir. Son 4 yılda Gümüşhane ili genelinde karabuğday üretimi %220, Kelkit ilçesinde ise %520, Şiran ilçesinde ise %33 oranında artmıştır. 2024 yılı itibariyle

Gümüşhane ilinde 333 ton karabuğday üretilmiş olup bu üretimin %100'lük kısmı Kelkit (%74) ve Şiran (%26) ilçelerinde gerçekleştirilmiştir

Şekil 31: Kuru Fasulye Üretiminin İlçeler Bazında Dağılımı (2015-2024)

Gümüşhane ilinde son 10 yılda üretilen yaklaşık 38 bin ton kuru fasulyenin %78'i Kelkit, Merkez ve Şiran ilçelerinde üretilmiştir. Son 10 yılda Gümüşhane ili genelinde kuru fasulye üretimi %19, Kelkit ilçesinde ise %56, merkez ilçede %76 oranında azalmıştır. Buna karşılık Şiran ilçesinde kuru fasulye üretimi %11 oranında artmıştır.

2024 yılı itibariyle Gümüşhane ilinde 3,5 bin ton kuru fasulye üretilmiş olup bu üretimin %26'lık kısmı Kelkit, %24 Köse ve %30'u Şiran ilçelerinde gerçekleştirilmiştir

Gümüşhane ilinde nohut üretimini 3 ilçe, mercimek üretimini ise 2 ilçe gerçekleştirmektedir. Nohut üretimi Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinde, mercimek üretimi ise Kelkit ve Şiran'da yapılmaktadır. 2024 yılı rakamları ile Gümüşhane ilinde üretilen toplam 319 ton nohutun %55'i Kelkit, %22'si Köse ve %23'ü Şiran ilçelerinde yetiştirilmiştir. 2024 rakamları ile Gümüşhane ilinde üretilen toplam 54 ton mercimeğin %26'sı Kelkit, %74'ü Şiran ilçelerinde yetiştirilmiştir. İl genelinde kuru fasulye ve arpada ekilen alan miktarı azalırken diğer ürünlerde ekilen arazi miktarı artmıştır. Dekar başına elde edilen ürün miktarları ise hem ilçeler hem de yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir. Yıllar itibariyle üretim miktarları toplulaştırılmış olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 37: Gümüşhane İli İlçeler Bazında Hububat Üretim Verileri

Ürünler	Yıllar	Kelkit	Köse	Kürtün	Merkez	Torul	Şiran	Toplam	Kelkit	Köse	Kürtün	Merkez	Torul	Şiran
		Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Toplam Üretim (ton)	Üretim Payı %					
Buğday	2015	21.186	3.121	103	3.400	452	9.003	37.265	57	8	0	9	1	24
	2016	15.876	7.864	573	3.118	1.112	8.785	37.328	43	21	2	8	3	24
	2017	16.483	6.078	532	4.528	687	10.981	39.289	42	15	1	12	2	28
	2018	15.004	9.077	522	3.976	745	8.668	37.992	39	24	1	10	2	23
	2019	16.138	9.140	1.339	3.820	680	6.815	37.932	43	24	4	10	2	18
	2020	15.492	9.989	1.225	3.289	531	10.040	40.566	38	25	3	8	1	25
	2021	11.796	6.537	1.011	2.981	322	5.340	27.987	42	23	4	11	1	19
	2022	24.662	32.370	823	3.452	275	8.076	69.658	35	46	1	5	0	12
	2023	27.087	20.516	432	3.635	87	12.856	64.613	42	32	1	6	0	20
2024	21.613	22.022	321	907	61	14.412	59.336	36	37	1	2	0	24	
Mısır (Slaj)	2015	40.000	1.760		48		8.750	50.558	79	3	-	0	-	17
	2016	40.000	1.760		56		10.800	52.616	76	3	-	0	-	21
	2017	40.000	1.600		48		1.333	42.981	93	4	-	0	-	3
	2018	40.000	1.600		60		1.560	43.220	93	4	-	0	-	4
	2019	41.250	1.600		64		28.800	71.714	58	2	-	0	-	40
	2020	41.500	675		72		31.200	73.447	57	1	-	0	-	42
	2021	42.500	900		80		31.200	74.680	57	1	-	0	-	42
	2022	45.000	1.350		84		31.200	77.634	58	2	-	0	-	40
	2023	30.000	1.125		84		27.500	58.709	51	2	-	0	-	47
2024	30.000	1.013		80		27.500	58.593	51	2	-	0	-	47	
Arpa	2015	17.317	1.562	287	1.425	482	1.427	22.500	77	7	1	6	2	6
	2016	12.127	2.979	266	1.270	865	1.366	18.873	64	16	1	7	5	7
	2017	11.815	2.251	232	1.143	513	1.588	17.542	67	13	1	7	3	9
	2018	11.398	3.724	225	1.016	404	1.343	18.110	63	21	1	6	2	7
	2019	12.083	3.683	571	942	324	1.112	18.715	65	20	3	5	2	6
	2020	9.967	7.351	502	704	203	1.235	19.962	50	37	3	4	1	6
	2021	8.667	3.540	500	564	132	391	13.794	63	26	4	4	1	3
	2022	12.634	13.635	468	760	106	1.066	28.669	44	48	2	3	0	4
	2023	9.286	6.493	213	849	46	1.438	18.325	51	35	1	5	0	8
2024	7.039	7.661	161	359	54	1.738	17.012	41	45	1	2	0	10	
Kara Buğday	2021	40					64	104	38	-	-	-	-	62
	2022	170					92	262	65	-	-	-	-	35
	2023	160					97	257	62	-	-	-	-	38
	2024	248					85	333	74	-	-	-	-	26
Fasulye, Kuru	2015	2.030	433	19	836	108	950	4.376	46	10	0	19	2	22
	2016	1.314	453	31	864	232	1.072	3.966	33	11	1	22	6	27
	2017	1.287	555	30	965	167	1.241	4.245	30	13	1	23	4	29
	2018	392	549	29	976	166	1.236	3.348	12	16	1	29	5	37
	2019	574	529	151	1.031	149	1.167	3.601	16	15	4	29	4	32
	2020	589	81	383	1.060	127	1.395	3.635	16	2	11	29	3	38
	2021	450	510	345	1.180	138	1.400	4.023	11	13	9	29	3	35
	2022	279	95	359	1.137	152	1.419	3.441	8	3	10	33	4	41
	2023	361	631	384	1.207	170	1.041	3.794	10	17	10	32	4	27
2024	900	829	384	200	158	1.055	3.526	26	24	11	6	4	30	
Nohut, Kuru	2020	75	211				36	322	23	66	-	-	-	11
	2021	73	27				36	136	54	20	-	-	-	26
	2022	83	59				45	187	44	32	-	-	-	24
	2023	75	57				57	189	40	30	-	-	-	30
2024	176	70				73	319	55	22	-	-	-	23	
Mercimek, Kuru (Kırmızı)	2020	9					28	37	24	-	-	-	-	76
	2021	8					23	31	26	-	-	-	-	74
	2022	13					31	44	30	-	-	-	-	70
	2023	8					31	39	21	-	-	-	-	79
2024	7					29	36	19	-	-	-	-	81	
Mercimek, Kuru (Yeşil)	2020	4					23	27	15	-	-	-	-	85
	2021	4					17	21	19	-	-	-	-	81
	2022	3					16	19	16	-	-	-	-	84
	2023	6					12	18	33	-	-	-	-	67
2024	7					11	18	39	-	-	-	-	61	

6.1.7. Yatırım Teşvik

Gümüşhane ili uygun yatırım yeri olarak aşağıdaki özelliklere sahip bir ildir:

- Gümüşhane ilinin, nüfusu yoğun olan Erzurum, Trabzon, Erzincan gibi illere yakınlığı.
- İldeki Karaca Mağarası, Örumcek Ormanları, Tomara Şelalesi gibi turistik alanların ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin olması.
- Tarım Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarınca sağlanan teşvik destek unsurlarının olması
- İlde taze fasulye, elma, buğday, yonca gibi tarımsal ürünlerin üretilmesi ve bu ürünlere yönelik yatırım potansiyelinin bulunması.
- İlde bitki örtüsü çeşitliliğini nedeniyle arıcılık potansiyelinin yüksek olması.
- Gümüşhane ilinde bölgedeki büyük şehirlere oranla arazi kira ve satış bedellerinin düşük olması.
- Gümüşhane ilinin Yeşilirmak Havzası ve Çoruh Havzasına yakınlığı, yapılan barajlar sayesinde sulama imkânının artması.
- İlde zirai ilaç kullanımının düşük olması nedeniyle organik tarıma uygun olması.
- Bitkisel ve hayvancılık alanında işleme, depolama ve paketleme tesisleri konusundaki yatırımlara açık olması
- Gümüşhane ili 6. Bölge teşviklerinden yararlanmaktadır.

6.2. Fiziksel ve Coğrafi Özellikleri

6.2.1. Coğrafi Yerleşim

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan İlimiz doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve güneyinde Erzincan ile komşudur. Gümüşhane 38° 45' - 40° 12' doğu boylamları ile 39° 45' - 40° 50' kuzey enlemleri arasında olup, yüzölçümü 6.575 km², deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1210 metredir.

Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Gümüşhane'nin içinden geçen Harşit ile Kelkit vadisini boydan boya kat eden Kelkit Çayı ilin başlıca akarsularıdır.

Arazinin %60'ını dağlar, %29'unu platolar, %11'ini ovalar teşkil etmektedir. Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde Kelkit ve Şiran ovaları en verimli topraklardır. Her iki ovanın toplam alanı il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış, dağınık yapıdadır.

Tarımsal üretimde 3 ilçe ön plana çıkmaktadır. Bunlar başta Kelkit, Şiran ve Köse ilçeleridir. Aşağıda ilçe bazında başlıca tarım ürünleri gösterilmiştir.

Şekil 32: Gümüşhane Tarım Ürünleri

Kürtün: Arpa, Kuru fasulye, kırmızı pancar

Torul: Kuru fasulye, arpa, evelik otu ve mantar

Merkez: Arpa, kuru fasulye ve köme

Köse: Buğday, kuru fasulye ve nohut

Kelkit: Buğday, kara buğday, kırmızı mercimek, yeşil mercimek, arpa, mısır ve nohut

Şiran: buğday, mısır, kırmızı ve yeşil mercimek, nohut ve arpa

6.2.2. İklim (yağış oranı, nem, sıcaklık, rüzgâr vb.)

Gümüşhane, karasal iklimin hâkim olduğu bir bölgede yer alır. Yazları sıcak ve kurak geçerken, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. Gümüşhane ili her yönüyle olduğu gibi iklim özellikleri bakımından da Doğu Anadolu ile Karadeniz bölümü arasında bir geçiş teşkil etmektedir. Yüksek Zigana duvarları ile Karadeniz'in bunaltıcı nemli havasına set çeken kop engeliyle de Doğu Anadolu'nun şiddetli soğuklarının gelmesini engelleyen Gümüşhane ili dünya üzerinde ender yörelere sahip olan oldukça uygun bir iklime sahiptir.

- Rüzgâr: Yıllık ortalama rüzgâr hızı 9.9 (m/sec)'dir. Yıllık hâkim rüzgâr batı yönünden esmektedir.
- Basınç: Yerel basınç ortalama 879.6 hpa'dır.
- Sıcaklık: Gümüşhane'de en sıcak Ağustos ayı ortalama sıcaklık (30.3°) dir.
- En soğuk ay Ocak ayı ortalama sıcaklık (-0.1°)'dir.
- Buharlaştırma: Rasat süresi :19 yıl
- Ortalama buharlaştırma (mm) : 952.3
- Yağışlar: Ortalama yıllık yağış miktarı (mm) : 409.2

Gümüşhane de açık ve güneşli geçen gün sayısı ortalaması 79 gündür. Kapalı geçen gün sayısı ortalaması ise 68 gündür. En bol güneşlenme Temmuz, en az güneşlenme Ocak ve Aralık aylarında olmaktadır. İlin yağış ve sıcaklık istatistikleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 38: Gümüşhane ili Yağış ve Sıcaklık İstatistikleri

GUMUSHANE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1961 - 2024)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	-1,7	-0,4	3,7	9,4	13,6	17,2	20,0	20,3	16,5	11,2	5,1	0,5	9,6
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	3,1	5,4	10,0	16,4	21,2	25,2	28,3	29,1	25,5	19,0	10,8	5,0	16,6
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-5,4	-4,8	-1,0	3,8	7,6	10,9	13,9	14,0	10,3	6,0	0,9	-2,9	4,4
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	1,5	3,8	4,9	6,1	7,3	8,9	9,9	9,7	7,9	5,5	2,4	1,3	5,8
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	11,25	10,46	12,86	13,51	15,44	10,62	4,19	3,73	5,48	9,40	9,92	11,33	118,2
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	35,9	30,5	45,7	58,7	69,0	48,0	14,4	13,7	21,2	43,0	41,9	40,5	462,5
Ölçüm Periyodu (1961 - 2024)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	15,5	18,0	24,2	30,7	34,4	36,2	41,0	41,1	37,7	32,0	22,3	19,2	41,1
En Düşük Sıcaklık (°C)	-23,6	-25,7	-22,6	-11,0	-2,8	1,8	4,5	4,9	-1,0	-4,8	-15,0	-21,0	-25,7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü [58]

İstatistiklerden de anlaşılacağı üzere Gümüşhane ili sıcaklık ortalamaları ve yağış miktarları ile hem yaşamak hem de tarımsal üretim açısından oldukça şanslı bir konumdadır.

Meteorolojik verilere göre günlük en yüksek yağış 20.06.1990 tarihinde ve 51,7 mm olarak, günlük en yüksek kar yağışı ise 21.01.1976 tarihinde ve 80 cm olarak kaydedilmiştir.

6.2.3. Toprak ve Arazi Yapısı

Gümüşhane ili tamamen dağlarla kuşatılmış bir coğrafyadadır. Arazi yapısı bu nedenle dağlık, kayalık ve engebelidir. Bereketli tarım toprakları ova bölümlerinde yoğunlaşmıştır. Arazi yapısının dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 39: Gümüşhane Arazi Yapısı

Rakım	En Düşük (m)	En Yüksek (m)	
	602	3.331	
Yüzölçümü	Hektar	Km ²	Türkiye Sıralaması
	657.500	6.575	56
Alan Dağılımı	Hektar	%	
Orman Alanı	182.306	28	
Tarıma Elverişli Alan	113.306	17	
Çayır ve Meralar	216.915	33	
Kullanılmayan Alan	144.594	22	
Havzalar	Hektar	Tarıma Elverişli	%
Kelkit Havzası	291.700	89.299	78,5
Harşit Havzası	365.800	24.386	21,5

6.2.4. Bitki Örtüsü

Gümüşhane'nin 2100 metre rakıma kadar olan kısımlarında; çam, gök nar, ladin, mazı, meşe, titrek kavak ve Özbek kavağı, büyük yapraklı ıhlamur, dağ akça ağacı, ak söğüt, adi ceviz, sakallı kızılbaş, kiraz, yabani elma, mahlep, sarıçam, kadran ardıcı, bodur ardıç, boyacı sumacı, erik ılgın, yabani fındık, kuşburnu, alıç ve tespiti yapılamayan yüzlerce odunsu bitki bulunmaktadır.

Şekil 33: Gümüşhane Bitki Örtüsü Örnekleri

Merkezde peygamber çiçeği, ablan otu, başlık otu, saman çiçeği, bodur mazı ve henüz tespiti yapılamayan yüzlerce otsu ve endemik bitki çeşidi bulunmaktadır.⁵²

6.2.5. Su Kaynakları

Gümüşhane ilinin başlıca akarsuları; Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'dır. Yerüstü suyunu oluşturan bu akarsuların il çıkışı toplam ortalama akımları 1 314 hm³/yıl'dır (*Harşit Çayı: 850,0 hm³/yıl, Kelkit Çayı : 464 hm³/yıl*). Yerüstü suyunu oluşturan bu akarsuların en önemlilerinin toplam yüzeyleri ise 642 ha'dır (*Harşit Çayı: 312,0 ha, Kelkit Çayı: : 330,0 ha*)

Gümüşhane ilinin akarsu şebekesini; Harşit Çayı ve Kelkit Çayı ile bu çayların yan kolları oluşturmaktadır. İl topraklarının güney kesimindeki akarsular Orta Karadeniz bölümünde, Karadeniz'e dökülmektedir. Tüm akarsular kaynaklarını il sınırları içerisinde alırlar. Çimen, Zigana ve Gümüşhane dağlarının zirveleri aynı zaman da su bölümü çizgilerine tekabül etmektedir. Harşit Çayı Karadeniz'e dökülünceye kadar il sınırları içerisinde 142 km mesafe kat eder. Samsun'un Çarşamba ilçesinde Yeşil ırmak olarak Karadeniz'le buluşan Kelkit Çayı'nın bir kolu Teslim Dağından, diğer kolları da Spikor ve Çimen Dağlarında doğarak Kelkit'te birleşmektedir.

Gümüşhane ilinde belediyece sağlanan suların %80'ninden fazlası akarsulardan, yaklaşık %15-18'i kaynaklardan kalan kısmı da gölet, kuyu ve barajlardan elde edilmektedir.⁵³

Gümüşhane ilinin başlıca gölleri; Karanlık Göl, Beş Göller, Çakır Göl'dür. Diğer küçük göllerle birlikte bu göllerin toplam yüzeyleri 25,0 ha'dır.

Gümüşhane ilinde;

- 2011 yılında devreye girmiş sulama amaçlı Köse Barajı,
- Şiran ilçesinde 2004 yılında devreye alınmış sulama amaçlı Koruluk Barajı,
- Kelkit ilçesinde 2014 yılında sulama amaçlı devreye alınmış Sadak Barajı mevcuttur.⁵⁴

Gümüşhane ili emniyetli olarak çekilebilir yer altı suyu 10,0 hm³ /yıl, fiili olarak tüketilen su miktarı ise 4,1 hm³ /yıl'dır. Yıllık yer altı su kapasitesi 161 hm³ olup, Salyazı YAS sulaması aktiftir, 9 adet kuyudan yılda 2,18 hm³/yıl tahsis ile birlikte 300 ha'lık bir alan sulanmaktadır.

DSİ 22. Bölgenin uhdesinde olan 5 ilde su ve sulama durumuna göre ekonomik olarak sulanabilir arazinin %50,4'dü sulanabilmektedir. Bu oran Gümüşhane ili özelinde %48'dir. Aşağıda su ve sulama durumu özetlenmiştir.⁵⁵

Tablo 40: DSİ 22. Bölge İlleri Su Potansiyeli ve Sulama Durumu

⁵² <https://gumushane.csb.gov.tr/cografi-konum-i-2914> [59]

⁵³ 2019 Çevre Durum Raporu, Gümüşhane [60]

⁵⁴ 2023 Çevre Durum Raporu, Gümüşhane [61]

⁵⁵ <https://bolge22.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1227> [62]

	Trabzon	Rize	Gümüşhane	Giresun	Bayburt	TOPLAM
Yüzölçüm km ²	4.662	3.920	6.575	6.934	3.652	25.743
Toplam yer üstü su potansiyeli hm ³	3.486	5.310	1.314	4.331	914	15.355
Toplam YAS potansiyeli hm ³	104	109	10	134	15	372
Toplam su potansiyeli hm ³	3.590	5.419	1.324	4.465	929	15.727
Tarıma elverişli arazi (ha) (KGHM verilerine göre)	159.230	54.293	113.685	166.369	131.620	625.197
Etüt edilen arazi (ha)			41.538	12.140	53.202	106.880
Sulamaya elverişli arazi (ha)			38.965	11.350	50.154	100.469
Ekonomik olarak sulanabilir arazi (ha)			36.638	10.478	49.646	96.762
DSİ'ce sulamaya açılan arazi (ha)			17.760	2.186	28.922	48.868
İnşaat aşamasında olan sulama tesisleri (ha)			11.109	3.673	12.823	27.605

YAS: Yer altı suyu

İl genelinde endüstriden kaynaklı atık suyun bulunduğu ancak bu atıksular geri dönüşümlü olup atık barajında toplanmaktadır. Çevre Bakanlığınca yaptırılan atık su arıtma tesisi, Gümüşhane il merkezinin atık sularının toplanması ve arıtılması amacıyla Mart 2014 tarihinde faaliyete başlamıştır. Arıtılan atık su Harşit Çayına deşarj edilmektedir.

Gümüşhane ilinde elektrik üretimi amaçlı 17 adet HES projesinin toplam kurulu gücü 544 MW, yıllık ortalama enerji üretimi 1 512 GWh/yıl'dır. Bu HES'lerin dökümü aşağıda verilmiştir.

Tablo 41: Gümüşhane İli Elektrik Üretimi Yapan HES'ler

	Kurulu Güç MW	Yıllık Ort Enerji (GWh/yıl)
Kürtün Barajı ve HES	85,00	198,00
Torul Barajı ve HES	105,60	322,30
Akköy 1 Cansuyu HES	0,50	1,50
Akköy I HES	101,00	315,00
Değirmen Reg ve HES	13,00	45,00
Elmalı Taşoba Reg ve Büyükdüz HES	68,86	192,00
Fındık Reg ev HES	19,75	36,00
Güzeloluk HES	13,58	32,07
Köprübaşı Reg ve HES	14,66	60,00
Mor-2 Reg ve HES	6,63	30,00
Alinyayla Reg ve HES	8,28	21,10
Toplam	436,86	1.252,97

6.2.6. Diğer Doğal Kaynaklar

Fauna: Tavşan, tilki, sansar, karaca, çengel boynuzlu dağ keçisi, ayı, gelincik, porsuk, sincap, kirpi, yarasa, kurt, yaban domuzu, bildircin, tavşancıl, akbaba, kartal, atmaca, ur keklığı, kırlangıç, güvercin, kumru, guguk, baykuş, ibibik, ağaç kakan, karatavuk, kiraz kuşu, ala karga, saksagan, kuzgun ve tespiti yapılamayan en az 30 çeşit mevcuttur.

Doğal Güzellikler: Gümüşhane tabiat parkları, göl, şelale ve yayları ile panoramik güzellikte birçok doğal güzele sahiptir. Aşağıda bu doğal yapıdan örnekler verilmiştir.

Şekil 34: Gümüşhane Tabiat Parkları ve Doğal Güzellikler

Arkeolojik Kalıntılar ve Tarihi Eserler: Gümüşhane'nin yerleşim yeri olarak geçmişi, Canca Kalesinin bulunduğu bölgedeki kale ile MÖ 336-323 yıllarına tarihlenmektedir. İlde birçok arkeolojik eser ve kalıntı mevcuttur. Bunların bazıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 35: Gümüşhane Arkeolojik Kalıntılar ve Tarihi Eser Örnekleri

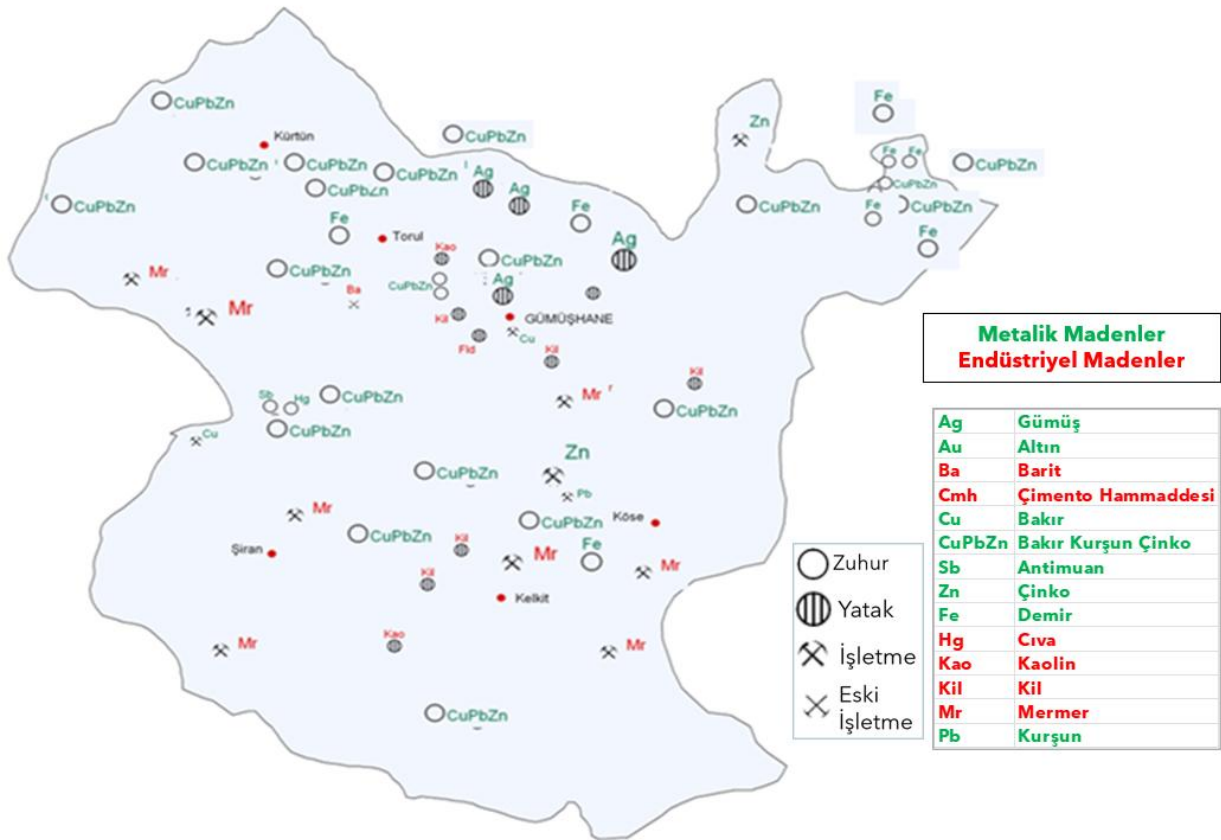
Madenler: Derin bir madencilik tarihine sahip olan Gümüşhane ili sınırlarında bilinen 100 üzerinde tarihi madenin çoğu Osmanlı döneminde işletilmiştir.⁵⁶

Gümüşhane ilinde MTA araştırmalarına dayalı tespit edilen maden rezerv çeşitleri: altın (Au), bakır-kurşun-çinko (Cu-Pb-Zn), barit (Ba), çimento hammaddeleri (Çmh), feldspat (Fld), kaolen (Kao), kil (Kil) olup bu rezervlerin miktar, tenur ve konum bilgileri MTA internet sitesinden alınabilir. Aşağıda rezerv yerleri gösterilmiştir.⁵⁷

⁵⁶ Osmanlı Dönemi Gümüşhane İli Madencilik Tarihine Genel Bir Bakış, A.G. Üçüncüoğlu- Eren Kömürlü [63]

⁵⁷ https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Gumushane_Madenler.pdf [64]

Şekil 36: Gümüşhane Maden Durumu, MTA

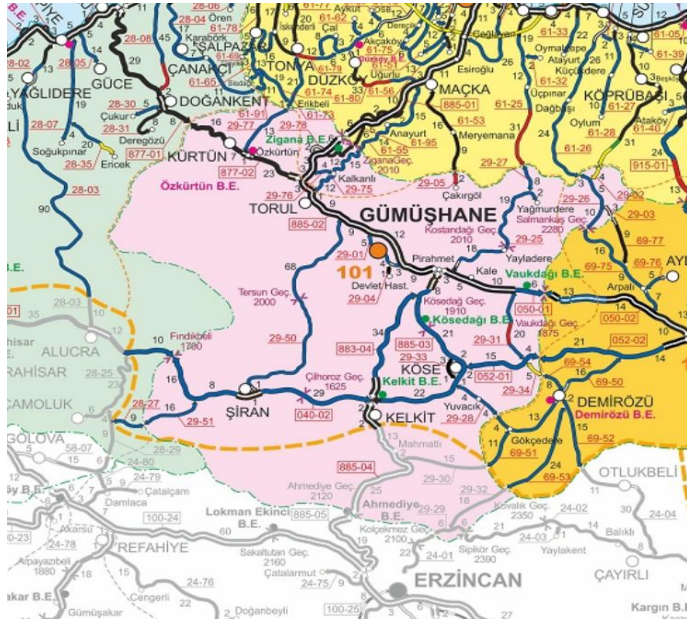
6.2.7. Hammadde Kaynaklarına Erişilebilirlik

Proje konusu yatırımda hammadde olabilecek hububat yöresinin tarımsal ürünü olacaktır. Hububat yanında kullanılması gereken vitamin türevleri ise miktar açısından sorun yaşatmayacak düzeydedir. Hububatın yöreden, vitaminlerin ise hem bölgeden hem bölge dışından temininde sorun yaşanması beklenmemektedir.

6.2.8. Ulaşım ve Haberleşme Sistemi

Gümüşhane ilinde hava ve demiryolu ulaşımı yoktur. Merkez ve Torul E-390 karayolu (Trabzon Erzurum-İran) güzergâhı üzerindedir. Bu yoldan ayrılan tali yollarla merkez ilçe, Kelkit ve Şiran ilçelerine bağlıdır. Bayburt, Çaykara üzerinden Karadeniz kıyısına, Torul, Kürtün üzerinden Tirebolu, Gürele'de Karadeniz kıyısına bağlayan yollar vardır.

Şekil 37: Gümüşhane İli Karayolu Durumu, km

	Asfalt Betonu	Sathi Kaplama	Toplam
Devlet Yolu	134,1	158	292,1
İl Yolu	25	223,3	248,3
Toplam	159,1	381,3	540,4

Zigana ve Kop geçitleri arasındaki yol Gümüşhane'den geçer. Gümüşhane-Trabzon'u birbirine bağlayan yeni otoyol Gümüşhane ilinin kıyı ve limana erişimin kolaylaştırmış ve süreyi 30 dakika kısaltmıştır. Zigana Tüneli 2x2 bölünmüş yol ile hizmete alınmış olup. Türkiye ve Avrupa'nın en uzun, dünyanın ise en 3'üncü en uzun tüneli olarak 14,5 km uzunluğundadır.

Şekil 38: Trabzon-Gümüşhane Kara Yolu

Trabzon ile Erzurum arasında ulaşımı sağlayan karayolu üzerindeki Gümüşhane Şehir Geçişi, 2x2 şeritli bölünmüş yol standardındaki Çevre Yolu Projesi ile yeniden düzenlenerek 2018'de hizmete açılmıştır. 14 tüpten oluşan 9 adet tünel, 13 adet köprü, 4 adet viyadük, 5 adet farklı seviyeli kavşak inşa edilen güzergâh 11,25 km uzunluğundadır.

Gümüşhane Çevre Yolu ile mevcut yoldaki transit trafik, şehir dışına alınmıştır. Gümüşhane'ye en yakın havaalanı Trabzon Havaalanı'dır. Trabzon'dan Gümüşhane'ye ulaşım kara yoluyla yaklaşık bir saat sürmektedir. Havaalanı ile Trabzon Terminali arası 4 km'dir.

Şekil 39: Ulaştırma Planı (2023-2053) Planlanan Havalimanları

Fiş No.	Proje Adı											
		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
H1	Çukurova Bölgesel Havalimanı	x	x	x	x	x						
H2	Rize-Artvin Havalimanı	x	x	x	x	x						
H3	Tokat Havalimanı	x	x	x	x	x						
H4	Gümüşhane Havalimanı	x	x	x	x	x						
H5	Yozgat Havalimanı	x	x	x	x	x						
H6	İstanbul Havalimanı Aşama 4						x	x	x	x	x	x
H7	Antalya Havalimanı						x	x	x	x	x	x
H8	Esenboğa Havalimanı Genişletilmesi						x	x	x	x	x	x
H9	Trabzon Havalimanı Genişletilmesi						x	x	x	x	x	x

2023-2053 Ulaştırma Planına göre Gümüşhane Havalimanı'nın yapımı söz konusudur. Halihazırda Gümüşhane Havalimanı'nın arazisi belirlenmiş olup projelendirme çalışmaları devam etmektedir. Lojistik merkezler açısından doğu Karadeniz bölgesi irdelendiğinde TR90 bölgesi illerin, Türkiye genelindeki sıralamada epeyce geride olduğu ifade edilebilir⁵⁸. TR90 Bölgesi illeri içerisinde yer alan illerin lojistik merkez olma sıralamasında bakıldığında, toplam 81 il içinde Trabzon'un 36'ncı, Rize'nin 57'inci, Ordu'nun 60'ncü, Giresun'un 64'üncü ve Gümüşhane'nin de 73'üncü olduğu görülmektedir.⁵⁹

Gümüşhane ili ve Kelkit merkezinde fiber internet hizmeti, internet, baz istasyonu, telefon ve diğer dijital araçlarla iletişim ve haberleşmede bir sorun yoktur.⁶⁰ Gümüşhane'ye uçak ve otobüs ile ulaşım imkânı bulunmaktadır.⁶¹ İde demiryolu mevcut değildir.

6.2.9. Su-Elektrik-Doğal Gaz Şebekeleri

Yatırım yeri olabilecek iki OSB söz konusudur. Bunlardan halihazırda işletmede olan Gümüşhane OSB'de su ve enerji teminine ilişkin herhangi bir sorun yoktur. OSB yönetiminin OSB kullanıcı firmalara bu altyapı ve kaynaklar aidat karılığı servis edilmektedir. Benzer şekilde yatırımın Kelkit OSB'de gerçekleştirilmesi durumunda OSB yönetimi elektrik, su ve doğalgaz teminini kullanıcı firmalara sağlayacaktır. Halihazırda Kelkit ilçesindeki OSB alanına elektrik, su ve doğalgazın getirilmesine ilişkin bir sorun tespit edilmemiştir.

6.2.10. Yan Sanayi

Bir ildeki yan sanayinin durumunun irdelenebileceği yerler KSS'dir. Sanayi Sitesi uygulamaları 1965 yılında başlamış ve 2024 yılı sonuna kadar Türkiye genelinde hizmete sunulan toplam 501 SS ile 97.872 işyerinde yaklaşık 490.000 kişi istihdam sağlanmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2024 yılı Yatırım Programında 54 adet SS projesi devam etmektedir. Gümüşhane ilinde 3 adet KSS mevcuttur.

⁵⁸ <https://tobb.org.tr/TurkiyeSektorMeclisleri/Documents/2053-Lojistik-plan.pdf> [65]

⁵⁹ <https://www.doka.org.tr/dosyalar/editor/files/tr90-bolgesi-illeri-lojistik-merkez-olma-kapasitesi.pdf> [66]

⁶⁰ <https://onlineislemler.turktelekom.com.tr/kapsama-haritasi> [67]

⁶¹ Karayolları 10. Bölge Müdürlüğü [68]

Tablo 42: Gümüşhane İlindeki KSS'ler

	Gümüşhane Merkez KSS	Kelkit KSS	Şiran KSS
Kuruluş Yılı	1991	1988	2022
Büyükklük (dekar)	32	50	39
Doluluk Oranı	100%	100%	47%
Mobilya ve Kereste	18	41	2023 yılında dolu olan toplam 18 işletmede 54 kişinin istihdam edildiği belirtilmiştir.
Demir Doğrama ve Metal İşleri	19	12	
PVC ve Cam	7	22	
Mermer	7	9	
Oto Tamirci	43	27	
Parça ve Malzeme Satışı	12	2	
Diğer (lokanta, market, çay ocağı, ibadethane vb)	15	99	
Toplam	121	212	

Merkez ve Kelkit KSS verileri Mayıs 2025 itibariyledir.⁶² Şiran KSS verileri 2023 yılı itibariyledir.⁶³ Merkez ve Kelkit KSS firmaları irdelendiğinde Kelkit KSS'nin, Merkez KSS'ye göre daha fazla firmayı barındırdığı, mobilya ve kereste firmalarının Merkez KSS'ye göre daha fazla olduğu ifade edilebilir. Merkez KSS daha fazla yedek parça ve malzeme ticaretinin, Kelkit KSS ise daha çok imalat ve üretim dışı diğer hizmetlerin yoğunlaştığı bir SS görünümündedir.

6.2.11. Dağıtım ve Pazarlama Olanakları

Gümüşhane TSO kayıtlarına göre ilde nakliye işi yapan 60 adet firma mevcuttur. Nakliye ve dağıtım sisteminin Gümüşhane ilinde yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir. Proje konusu bebek maması ve diyet ürünlerde pazarlamanın doktorlar, online, gıda toptancıları ve büyük marketler nezdinde yapılması gerekecektir. İşletme döneminde B2B yöntemi ile pazarlama yanında sosyal medya ve ulusal düzeyde tanıtım yapılması beklenmektedir. Fizibilite raporunun işletme giderleri bölümünde aktif pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin içeriği ve maliyetine esas harcama unsurları irdelenmiş ve hesaplamalara dahil edilmiştir.

6.2.12. Lisanslı Depo Durumu

Ticaret Bakanlığı 2025 yılı verilerine göre, işletmede olan ve izni alınmış 59 ilde toplam 527 adet lisanslı depo bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı fındık, kuru üzüm gibi yerel ürünlerin depolanmasında çok büyük bir kısmı ise hububat ve yağlı tohumların depolanmasında kullanılmaktadır. Aşağıda lisanslı depoların iller bazında dağılımı verilmiştir.

⁶² Gümüşhane İl Sanayi Müdürlüğüne tespit edilmiştir.

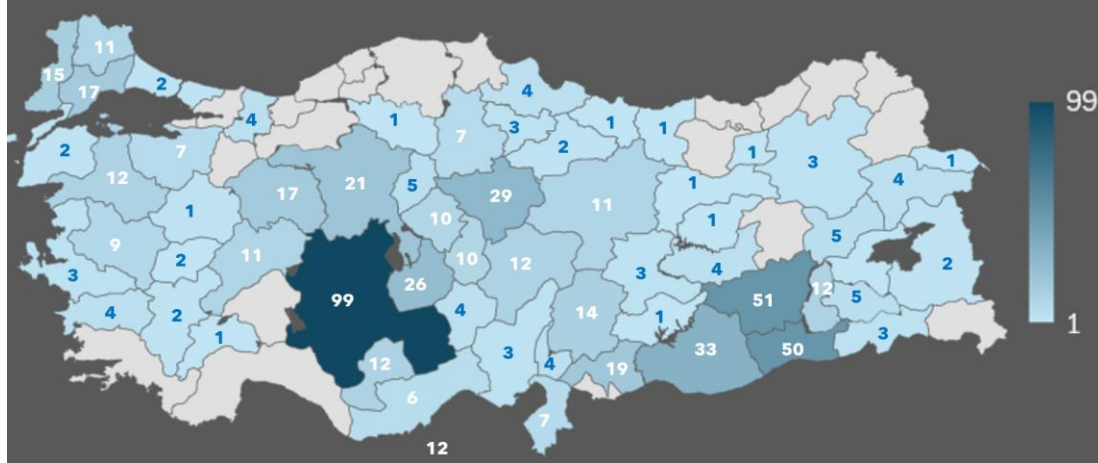
⁶³ Gümüşhane İli 2022 Yılı Ekonomik Görünüm Raporu, 4 Nisan 2023, s.40 [69]

Tablo 43: Lisanslı Depoların Bulunduğu İller Bazında Dağılımı, Haziran 2025

Sıra	Bulunduğu İl	Sayı	Sıra	Bulunduğu İl	Sayı	Sıra	Bulunduğu İl	Sayı
1	Konya	99	21	Nevşehir	10	41	Malatya	3
2	Diyarbakır	51	22	Manisa	9	42	Şırnak	3
3	Mardin	50	23	Bursa	7	43	Çanakkale	2
4	Urfa	33	24	Çorum	7	44	Denizli	2
5	Yozgat	29	25	Hatay	7	45	İstanbul	2
6	Aksaray	26	26	Mersin	6	46	Kütahya	2
7	Ankara	21	27	Kırıkkale	5	47	Tokat	2
8	Gaziantep	19	28	Muş	5	48	Van	2
9	Eskişehir	17	29	Siirt	5	49	Adıyaman	1
10	Tekirdağ	17	30	Ağrı	4	50	Bayburt	1
11	Edirne	15	31	Aydın	4	51	Bitlis	1
12	Kahramanmaraş	14	32	Elâzığ	4	52	Burdur	1
13	Balıkesir	12	33	Niğde	4	53	Çankırı	1
14	Batman	12	34	Osmaniye	4	54	Erzincan	1
15	Karaman	12	35	Sakarya	4	55	Giresun	1
16	Kayseri	12	36	Samsun	4	56	Iğdır	1
17	Afyon	11	37	Adana	3	57	Ordu	1
18	Kırklareli	11	38	Amasya	3	58	Tunceli	1
19	Sivas	11	39	Erzurum	3	59	Uşak	1
20	Kırşehir	10	40	İzmir	3		TOPLAM	527

Kaynak: Ticaret Bakanlığı Haziran 2025 [70]

Şekil 40: Lisanslı Depoların Bulunduğu İller Bazında Dağılımı, Haziran 2025

TR90 Bölgesinde lisanslı hububat deposu yoktur. Gümüşhane iline en yakın lisanslı hububat deposu birer tane olmak üzere Bayburt ve Erzincan illerinde vardır.

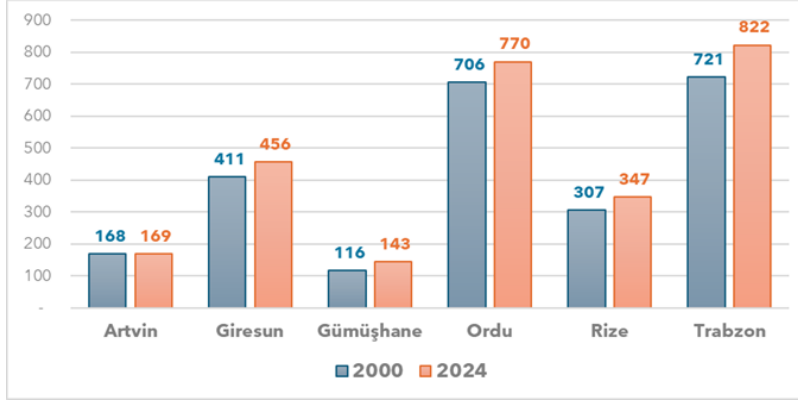
6.3. Sosyal Altyapı

6.3.1. Nüfus ve Göç Durumu

Son 24 yılda Türkiye’de nüfus %32,5 oranında artmıştır. Türkiye genelinde nüfus artış hızı yılsonuna göre 2000 yılında %14,5 iken, 2020 yılında %5,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2024 yılında %5,1’dir ve 2030 yılında %4,1’e düşmesi beklenmektedir.

Son 24 yılda doğu Karadeniz illerinin nüfus durumundaki değişiklik aşağıda gösterilmiştir. Son 20 yılda nüfusu en az artan doğu Karadeniz ili Artvin'dir.

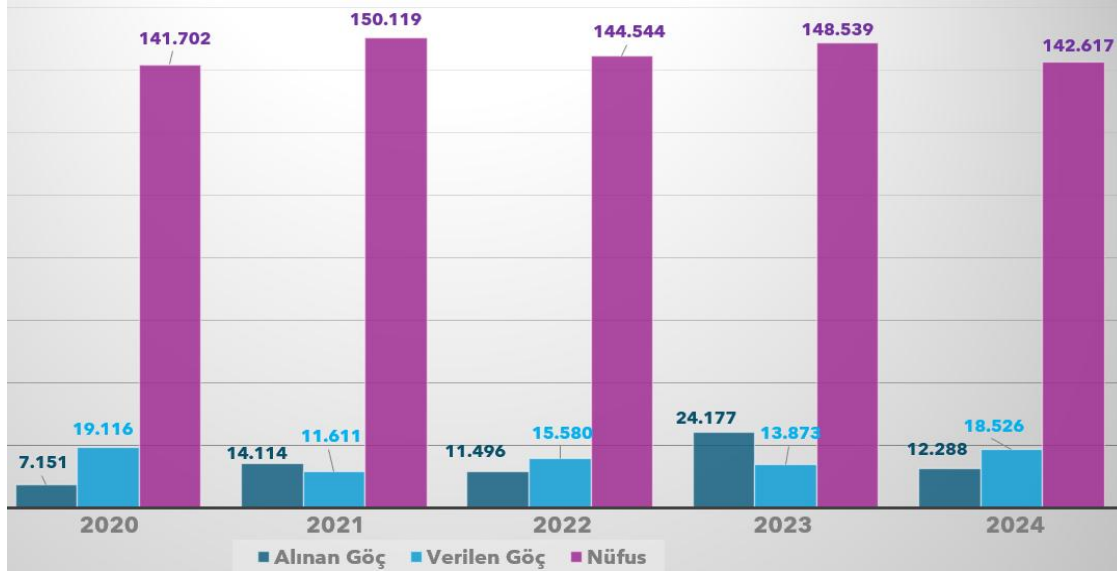
Şekil 41: TR90 İlleri Nüfus Durumu, bin Kişi

2024 yılı itibarıyla TR90 bölgesi illerin nüfus artış hızları düşmektedir. Buna göre nüfus artış hızı en fazla gerileyen il Gümüşhane'dir (-%40,7). İkinci sırada Artvin (-%18), sırasıyla daha sonra Giresun (-%12,6), Rize (-%10), Ordu (-%6,6) ve Trabzon (-%2,5) gelmektedir.

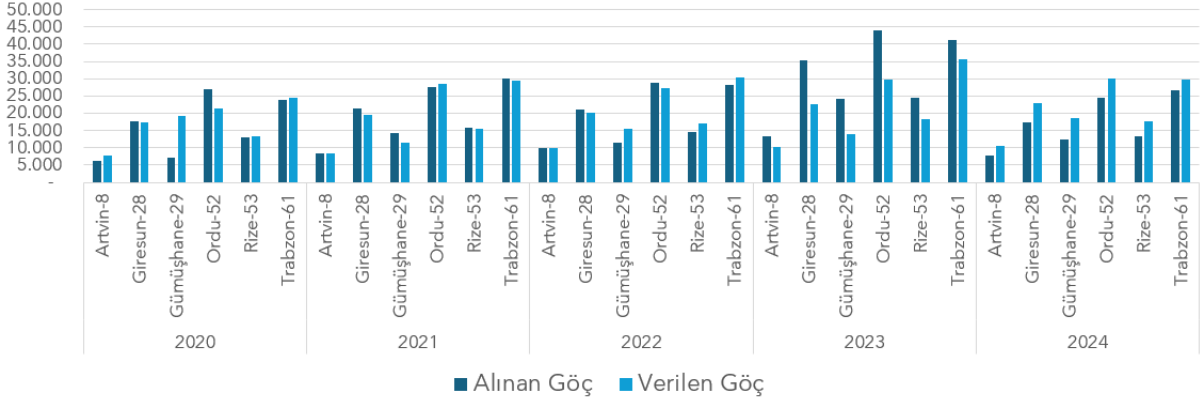
Nüfus yoğunluğu açısından Türkiye ortalaması 111 kişi/km², toplam nüfusu 2,5 milyonu aşan TR90 bölgesi ortalaması 77 kişi/km² iken Gümüşhane ilinin nüfus yoğunluğu ise 21 kişi/km²'dir. Gümüşhane'de 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfus 105.861 kişi, 0-14 yaş grubunda 22.596 kişi, 65 ve daha yukarı yaş grubunda ise 21.967 kişi şeklindedir. TÜİK 2024 verilerine göre ilin ortanca yaşı 36,7 iken ortalama hane büyüklüğü ise 2,8 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Aşağıda son 5 yıldaki Gümüşhane ilinin göç ve nüfus durumu gösterilmiştir.

Şekil 42: Gümüşhane İli Göç ve Nüfus Durumu, 2020-2024

Buna göre Gümüşhane ilinde alınan ve verilen göç dalgalı olmakla birlikte, alınan göçün artma eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Aşağıda TR90 illeri göç durumu verilmiştir.

Şekil 43: TR90 İlleri Göç Durumu 2020-2024

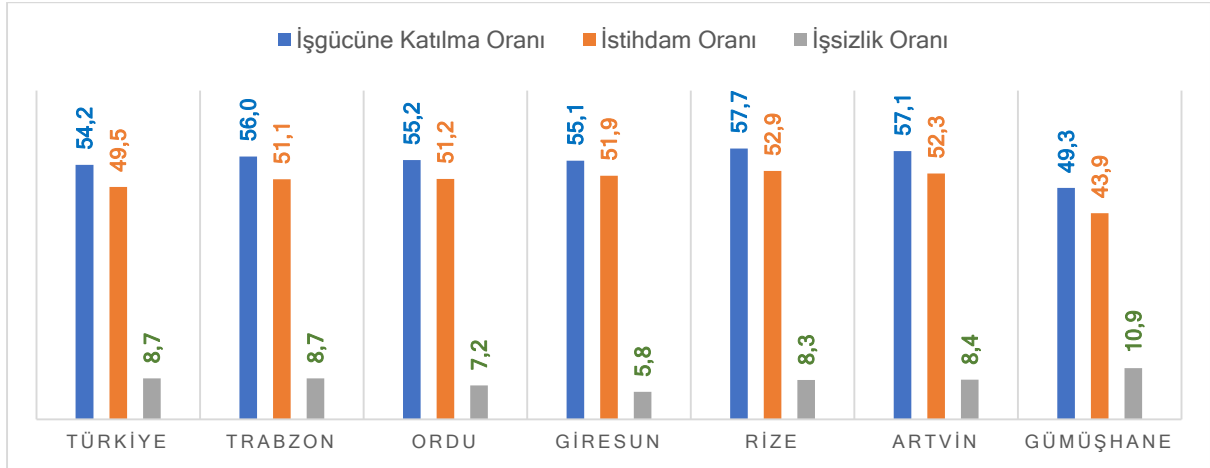

Son beş yıl baz alındığında 2023 yılında bariz şekilde TR90 bölgesi illerinin tümünde net göç rakamının pozitif olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle 2023 yılı dışındaki yıllarda alınan göç, verilen göçten düşük iken 2023 yılında bu illerin tümünde alınan göç verilen göçün üzerinde gerçekleşmiştir.

6.3.2. İstihdam

Aşağıda 2024 yılı itibariyle TR90 bölgesi illerinin istihdam durumu grafikte özetlenmiştir. Buna göre Gümüşhane ili işgücüne katılma ve istihdam oranında bölge illerinin en gerisinde, işsizlik oranında ise bölge illerinin en ilerisinde olan ildir.

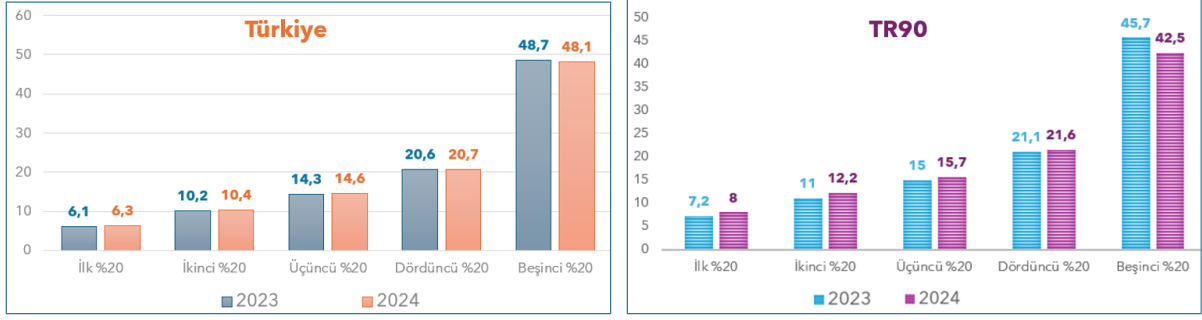
Şekil 44: TR90 Bölgesi İlleri İstihdam Durumu, 2024

6.3.3. Gelir Dağılımı

Aşağıda verilen grafiklerde, gelir dağılımı toplumdaki en yüksekten en düşüğe %20'lik gruplar halinde kümelenmiş gelir gruplarının elde edilen gelirin ne kadarına sahip olduğu yüzde olarak verilmiştir. Soldaki grafik Türkiye genelinde, sağdaki grafik ise TR90 bölgesinde son 2 yıldaki gelir dağılımını göstermektedir.

Şekil 45: Gelir Gruplarına Göre Gelir Dağılımı (%)

TR90 bölgesinde de tıpkı Türkiye genelinde olduğu gibi son iki yılda gelir dağılımı en düşük son gelir dilimindeki kesimin aleyhine gelişmiştir. Türkiye genelindeki gelir diliminde yaşanan dengesizlik TR90 bölgesindeki duruma oranla biraz daha hafif gelişmiş olduğu ifade edilebilir. Zira 2024 yılı itibarıyla en düşük gelir dilimindeki kesimin elde ettiği gelir Türkiye genelinde TR90 bölgesindekilere oranla yaklaşık %5 daha fazladır.

6.3.4. Sosyal Hizmetler

Resmi Gazetede 27/5/1983 tarih ve 18059 sayılı ile yayınlanan 2828 nolu Sosyal Hizmetler yasasına göre korunmaya muhtaç çocuk, yaşlı, bedensel ve zihinsel engelli, korunmaya muhtaç kadın devletin denetim ve gözetiminde korunmaktadır. Gümüşhane merkez ilçede;

- Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi
- Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
- Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Sosyal Hizmet Merkezi (Merkez ve Kelkit)
- 80.Yıl Çocuk Evleri
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bulunmaktadır. Bu vakıf aynı zamanda Kelkit, Şiran ve Köse ilçelerinde de mevcuttur.

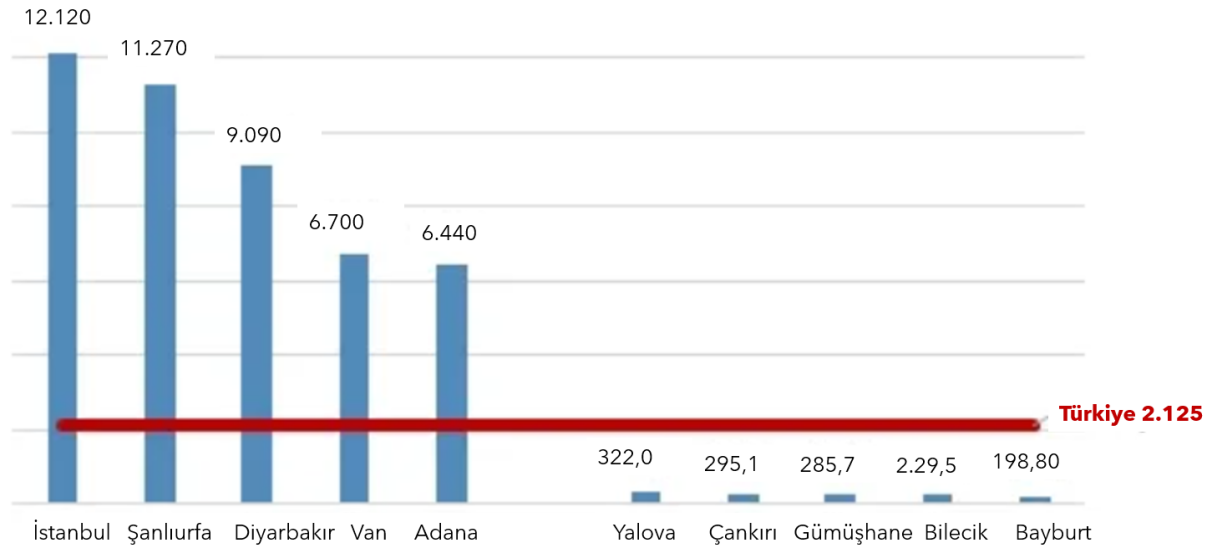
Ülkemizde belediyeler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile TC Vakıflar Genel Müdürlüğü başta olmak üzere birçok kurum; fakir ve muhtaç vatandaşlara sosyal yardımlar ulaştırmaktadır. Bakanlık dışında sosyal yardımları belediyeler, kaymakamlıklar, valilikler, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kızılay bazı dernek ve vakıflar da vermektedir.

2023 yılında ASHB tarafından illere 172,1 milyar TL sosyal yardım ödeneği gönderilmiştir. Yaklaşık 4.9 milyon haneye yıl içinde ortalama 35.520 TL sosyal yardım ödemesi yapılmıştır. ⁶⁴Ülkemizdeki her 5 haneden birine sosyal yardım yapılmıştır. Sosyal yardım ödeneklerinden 2023 yılında en fazla ve en az yararlanmış olan 5 il ve bu illere verilmiş ödenek tutarları aşağıda verilmiştir. ⁶⁵

⁶⁴ <https://www.alomaliye.com/2024/04/01/ashb-araciligiyla-yapilan-sosyal-yarim-odemeleri-ve-dagilimlari>[71]

⁶⁵ ASHB Aracılığıyla 2023 Yılında İllere Gönderilmiş Sosyal Yardım Ödenekleri EK 1. Faaliyet Raporu ve Mali Rapor[72]

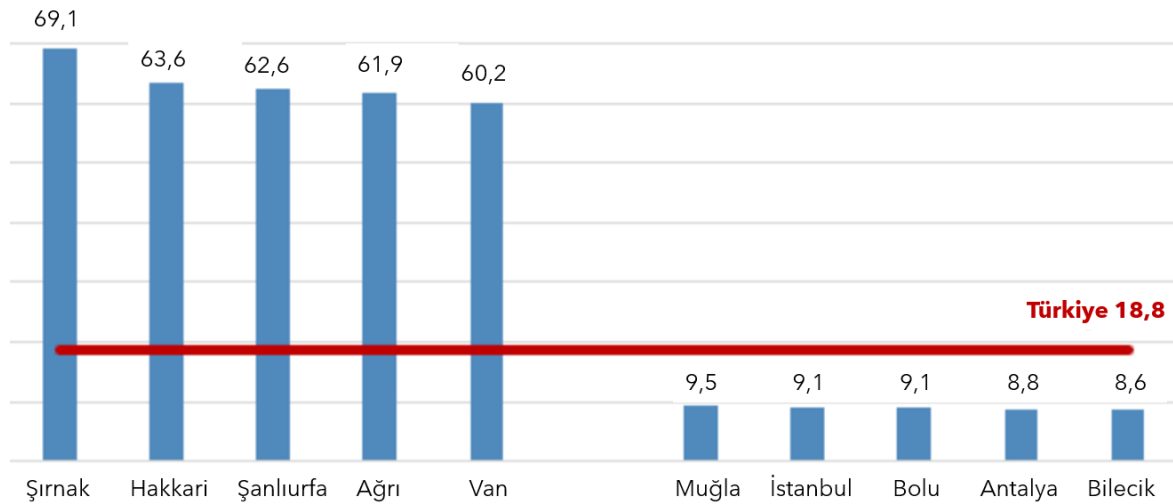
Şekil 46: Sosyal Yardım Ödeneğinden En Fazla ve En Az Yararlanan 5 İl, (milyon TL), 2023

Yardımların illerin nüfusuna göre değil, haklı olarak, ildeki ihtiyaç sahibi sayısına göre gönderildiği görülmektedir. Bu yüzden Bilecik ilinde nüfus başına 1000 TL gönderilirken, Şırnak iline 5.764 TL gönderilmiştir.

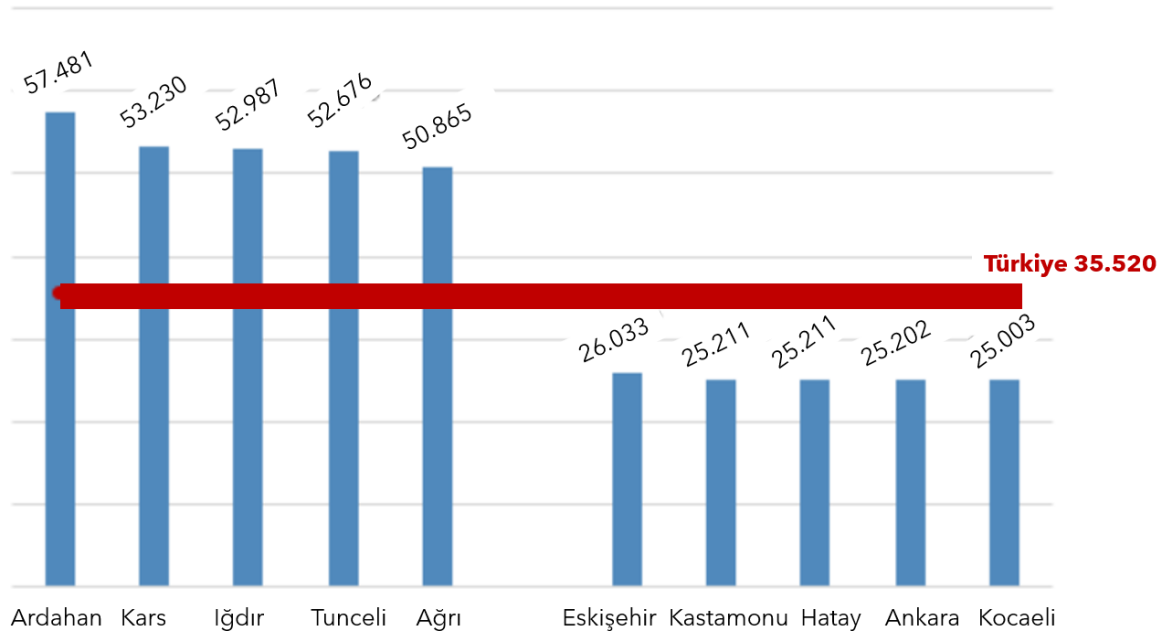
Yoğunluk oranına göre yapılan değerlendirmede ildeki hane sayısının ne kadarının bakanlıkça verilen sosyal yardımdan yararlandığı irdelenmiştir. Buna göre 2023 yılında bakanlık sosyal yardımından en yoğun ve en az yoğun yararlanan iller aşağıdaki gibi görselleştirilmiştir.

Şekil 47: Sosyal Yardım Ödeneğinden En Yoğun ve En Az Yoğun Yararlanan İller (%), 2023

Yoğunluk oranına göre yapılan kıyaslamada Şırnak ili ilk sırada yer almıştır. Şırnak'taki mevcut hanelerin %69'u sosyal yardım almaktadır. Bu ili %63,6 oranı ile Hakkâri, %62 oranı ile Şanlıurfa, %61,9 oranı ile Ağrı ve %60,2 oranı ile Van ili takip etmiştir. Bu illerdeki mevcut üç haneden ikisinin yardımlardan yararlandığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de ise yaklaşık beş haneden biri yardımlardan yararlanmakta olup, oranı %18,8'dir. 2023 yılında illerde hane başına yapılmış yardım tutarlarına göre en fazla ve en az yardım yapan ilk 5 il ve yardım tutarları aşağıda verilmiştir.

Şekil 48: Hane Başına Yardım Tutarı En Yüksek ve En Düşük 5 İl, 2023, TL/yıl

Gümüşhane ili ASH Bakanlığında 2023 yılında toplam 285,7 milyon TL sosyal yardım ödeneği almıştır. Yardım alan hane sayısı 8505'tir ve bu haneler Gümüşhane ilindeki toplam hanelerin yaklaşık %17,5'ni oluşturmaktadır. Hane başına yıllık ortalama gönderilen sosyal yardım tutarı 33.592 TL'dir.

6.3.5. Kültürel Yapı

Gümüşhane ili taşınmaz kültür varlıkları, sit alanları, tarihi yerleşim yerleri ve müze gibi birçok kültür turizmi kaynağına sahip bir ildir. Aşağıda 2016 tarihli İl Kültür Turizm Müdürlüğü verilerinden derlenen taşınmaz kültür varlıkları ilçeler bazında verilmiştir.⁶⁶

Tablo 44: Gümüşhane İli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Dökümü, 2016

Taşınmaz Kültür Varlıkları	Kelkit	Köse	Kürtün	Merkez	Şiran	Torul	Toplam
Çeşmeler	2		4	11	2	22	41
Han ve Hamamlar	1			9		1	11
Kaleler	2	1	2	10	1	4	20
Sit Alanlar	7	7		7	6		27
Tarihi Camiler	2	1		15	3	14	35
Tarihi Konaklar	2			70		4	76
Değirmenler	1			1	1	4	7
Kilise ve Şapeller		2	4	73	3	56	138
Köprüler			2	28	1	28	59
İdari Yapılar	1			7			8
Hazire ve Mezarlıklar	3	1	1	3	3	1	12
Türbe ve Kümbetler	1			4	2		7
Toplam	22	12	13	238	22	134	441

⁶⁶ Gümüşhane İlinin Kültürel Turizm Potansiyeli-2021 Elif ÖKTEM [73]

Fotoğraf 5: Gümüşhane Taşınmaz Kültür Varlıkları Örnekler⁶⁷

Gümüşhane doğal tabiat ortamındaki, kirlenmemiş endemik yapısı, 30'un üzerinde yürüyüş, 10 bisiklet ve 5 jip safari rotası, kayak merkezi, temiz havası, park, akarsu ve dağları, yöresel gastronomik ve el sanatları ile Türkiye'nin nadide illerinden biridir.

86

Fotoğraf 6: Zigana Kış Sporları Merkezi, Yürüyüş Rotası ve Endemik Bitki Yapısı Örnekleri⁶⁸

Herfene toplantıları, yayla şenlikleri, Duzlam eğlenceleri, ateş alma, ateşlim, dikmeli çelik, donguz, galak, kazan kale, kuşkuturum, mam, tütü taşı gibi yerel oyun ve eğlenceleri olan Gümüşhane ilinde 2 adet sinema, 1 adet kültür merkezi bulunmaktadır.

⁶⁷ Elif ÖKTEM Arşivinden

⁶⁸ Kültür Rotası ve Turizm Keşif Rehberi [74]

Fotoğraf 7: Galandar ve Yayla Şenlikleri, Herfene Toplantıları ve Dağcılık Aktivitesi Örnekleri

2023 yılında ziyarete açılan Gümüşhane İkişevler Etnografya Müzesi'nde 1.502 adet eser bulunmaktadır. 2024 yılı ilk altı aylık döneminde 1.599 kişi ziyaret etmiştir.⁶⁹

İl merkezi ve ilçelerde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı olarak toplam 9 kütüphane mevcuttur. Kütüphanelerde bulunan kitap sayısı toplam 147.160'dır. Bu kütüphanelerden 2024 yılı Haziran ayı sonu itibariyle 40.669 okuyucu faydalanmıştır.

Gümüşhane'de Kültür Merkezi bünyesinde yer alan sahnede gösteriler yapılmakta olup salonlardaki koltuk sayısı toplam 432 adettir. 2024 yılında 33 adet gösteri sahne almış olup söz konusu etkinliklere toplam 8.256 seyirci katılmıştır.

İlde 2 adet sinema salonu bulunmaktadır. Bu 2 sinema salonuna ait toplamda 142 koltuk mevcuttur. 2023 yılı sezonunda 65 gösteri sayısı elde eden sinemalarda toplamda 18.835 seyirci sayısına ulaşılmıştır.

Gümüşhane'de yer alan okul öncesi, ilköğretim, genel orta öğretim ve mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının toplam sayısı 151'dir. Söz konusu okullarda toplam 1.304 derslikte 1.675 öğretmen tarafından 17.719 adet öğrenciyeye eğitim verilmektedir. İldeki okullaşma oranlarına bakıldığında ilkokul okullaşma oranı %81.61, ortaokul okullaşma oranı %76.78, ortaöğretim okullaşma oranı ise %73.01'dir. İlde derslik başına düşen öğrenci sayıları bakımından ilkokulda 13, ortaokulda 13 ve ortaöğretimde ise 14 olup sırasıyla ilkokulda 59, ortaokulda 50, ortaöğretimde 33 olan Türkiye ortalamasının altında olup küçük sınıflarda eğitim verilmektedir.

İlde ayrıca 6 adet Halk Eğitim Merkezi ve bir adet Mesleki Eğitim Merkezi bulunmaktadır. Bu kurumlarda yer alan toplam 38 adet derslikte, 31 öğretmenle toplam 10.213 adet kursiyere 484 adet kurs verilmiştir.

2008 yılında kurulan üniversitenin Gümüşhane Üniversitesi bünyesinde 1 enstitüsü, 7 fakültesi, 2 yüksekokul, 10 meslek yüksekokulu ve 13 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. YÖK'e ait 2024-2025 Öğretim Yılı verilerine göre öğrenci sayısı 21.692 olup toplam 772 adet öğretim elemanı (54 profesör, 138 doçent, 427 öğretim üyesi ve 153 öğretim görevlisi) bulunmaktadır.

⁶⁹ DOKA https://www.doka.org.tr/bolgemiz_Gumushane-TR.html [75]

6.3.6. Kurumsal Yapılar

Metodolojik açıdan kurumları birbirinden bağımsız birer unsur olarak ele alıp incelemek mümkün olsa da realitede kurumları, birbirinden bağımsız olarak tek başına düşünmek mümkün değildir. Toplumsal kurumların birbirleriyle olan ilişkisi ve işbirliği, toplumun genel ahenk ve işleyişi bakımından, büyük önem arz eder.

Kurumlar arası ilişkilerde öncelikle temel kurumun kendi alt kurumuyla, sonra da temel kurumların birbirleriyle uyumu, toplumsal ihtiyaç ve amaçların gerçekleşmesi bakımından önemlidir. Kurumlar arası iyi ve güçlü ilişkiler, toplumdaki ayrışmaların ve bölünmelerin azalmasına etki ederek, toplumsal bütünleşmenin bir o kadar kolay gerçekleşmesine hizmet eder.

Kurumsal yapıların verimini etkileyen unsurlar sıralandığında; mal ve hizmet ihracatı, doğrudan gelen yabancı sermaye yatırımlarının GSYH içindeki oranı, devletin etkinliği, politik istikrar, hukukun üstünlüğü ilkesinin işlerliği ön plana çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar uzun dönemde kamu sektörünün etkinliği, kişi başına düşen gelir, ticari açıklık, tüketici fiyatları endeksi ve işsizlik oranından politik istikrara doğru nedensel bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.⁷⁰

20-23 Mayıs 2025 tarihleri arasında Gümüşhane ilinde yapılan yerinde inceleme ve saha araştırması sürecinde Belediye'ler, Sanayi, Ticaret, Tarım İl-İlçe Müdürlükleri, OSB yönetimleri, TSO'lar, Ziraat Odası, üretici ve yatırımcılar nezdinde yapılan görüşmelerde ildeki bu kurumların veri sağlama, diğer kurumlarla işbirliği yapma ve saha araştırmaları konusunda etkin şekilde çalışma arzusunda oldukları gözlenmiştir. Görüşme yapılan kurumların listesi 1. bölümde verilmiştir.

Yatırımın gerçekleştirilmesi hususunda fizibilite raporunun olumlu bulunması ve bebek maması üretimi ile diyet ürün üretiminde yerel tahılların, üretilecek ürünlerde aranan özellikleri sağlayacağını ortaya koyacak gerekli laboratuvar analizlerinin yapılması kaydı ile yereldeki kamu, özel sektör ve STK'ların işbirliğine gitmesi yönünde olumlu bir iradenin var olduğu kolaylıkla ifade edilebilir.

Yatırımın sahibi olacak kurumsal yapının özel sektör kuruluşu olması hedeflenmektedir. Fizibilite raporunun hazırlandığı süreçte olası yatırımcı henüz kesinleşmemiştir. Bu raporda, söz konusu yatırımın gıda sektörüne yabancı olmayan, sermaye yapısı güçlü ve yereli tanıyan bir özel sektör yatırımcısı tarafından gerçekleştirileceği kabul edilmiştir.

6.4. Çevresel Etkilerin Ön-Değerlendirmesi

Fizibilite konusu yatırım günde 10 ton kurulu kapasiteye sahip toz formda tahıl bazlı bebek maması veya diyet ürün üretecek bir tesistir. Bu yatırım türü ÇED raporu gerektiren türde bir tesis değildir. Bununla birlikte "ÇED gerekli değildir" izninin alınması gerekecektir.

Her yatırımda olduğu gibi bu yatırımda da hem yatırımın gerçekleştirileceği süreçte hem de işletme döneminde enerji, su, muhtelif girdi tüketimi ile katı ve gaz formda atıklar söz konusu olacaktır. Arıtma gerektirecek bir atık söz konusu olmayacaktır. Söz konusu tüketimler ve muhtemel atıklar ile bu atıkların çevreye olan etkisi ile bertaraf usulleri Çevresel Etki Değerlendirmesi bölümünde ayrıca irdelenmiştir.

6.5. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti

Yatırım Gümüşhane ilinin bulunduğu coğrafya ve genel olarak altyapı olanaklarını hazır sunan OSB avantajları dikkate alınarak Gümüşhane ilinde halihazırda işletmede olan Gümüşhane OSB veya izinleri, bakanlık onayları alınmış ve projelendirme sürecinde olan 2027 yılında devreye alınması muhtemel Kelkit OSB'de gerçekleştirilebileceği belirlenmiştir.

⁷⁰ Kurumsal Yapı Göstergeleri, İhracat ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Bağımsız Devletler Topluluğu Örneği [76]

Bu nedenle herhangi bir kamulaştırma veya tahsis süreci söz konusu olmayacaktır. Fizibilite raporu yatırımın Kelkit OSB’de gerçekleştirileceği varsayımına göre hazırlanmıştır.

Anadolu buğday tohumunun anavatanıdır, 10 bin yıl öncesinde buğday tarımının yapıldığı bilinmektedir ve Çatalhöyük'te bulunan buğday tohumları MÖ 7 bin yıla tarihlenmektedir.

7. TALEP TAHMİNİ ve FİYATLAR

7.1. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Talep Analizi

7.1.1. Talebi Belirleyen Temel Nedenler ve Göstergeler

Sağlık Bilincine Sahip Tüketici Eğilimi: Daha sağlıklı olma bilinci yaygınlaştıkça, kişiler ve ebeveynler organik ve doğal gıda ürünlerini daha fazla tercih eder olmuşlardır. Geleneksel bebek formüllerindeki zararlı kimyasalların farkındalığı, ebeveynleri organik alternatifleri tercih etmeye teşvik etmektedir. Aynı durum diyet ürünler için de geçerlidir.

Bütçede Gıdaya Ayrılan Payların Yükselmesi: Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ebeveynler organik bebek formülü de dahil olmak üzere bebekleri için daha yüksek kaliteli ürünlere yatırım yapmaya isteklidir. Benzer şekilde kişisel sağlık açısından daha sağlıklı gıdaya daha yüksek harcama yapma eğilimi artmaktadır. Pandemi sonrası gıda fiyatlarındaki hızlı artışa rağmen et, süt ve yumurta gibi protein bazlı ve tohum türü gıdaya olan talep de yükselmiştir.

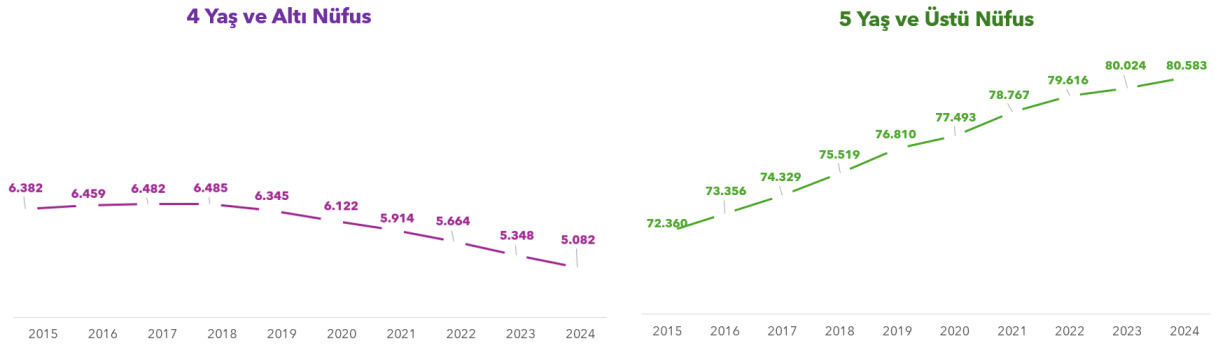
Sağlıklı Yaşam Konusunda Artan Endişe: Bugün ebeveynler, bebeklerin beslenme gereksinimleri ve erken çocukluk beslenmesinin potansiyel uzun vadeli etkileri hakkında daha fazla bilgilenmektedir. Bu da organik ürünlere olan tercihi artırmaktadır. Benzer şekilde yetişkin nüfus içinde de özellikle pandemi sonrası organik besinlere ve diyet ürünlere olan talep de yükselmektedir.

Hükümet Düzenlemeleri ve Standartları: Bebek maması ürünleri için daha katı düzenlemeler ve kalite standartları, üreticileri güvenli ve sertifikalı organik bebek formülleri sağlamaya odaklanmaya teşvik etmiştir.

E-ticaretin Büyümesi: Çevrimiçi alışveriş platformlarındaki artış, organik bebek formüllerini ve organik diyet ürünleri daha geniş bir kitle için daha erişilebilir hale getirerek markaların daha önce sınırlı dağıtımları olan bölgelerdeki müşterilere ulaşmalarını sağlamıştır.

Nüfus Artışı: Bebek maması ile diyet ürün talebini etkileyen unsurlardan biri de demografik yapıdır. Ülke nüfusu son 10 yılda %9 oranında artarken 4 yaş ve altı nüfus %20 azalmış buna karşılık 5 yaş ve üstü nüfus %11 artmıştır.

Şekil 49: Türkiye Nüfus Durumu, 2015-2024, Bin Kişi

Glutensiz Ürünlere Gelen Talebin Durumu: Sağlıklı gıda sektörü dünyada ve Türkiye’de her geçen gün büyümektedir. Ürün çeşitliliği her geçen gün artmakta ve ihtiyaçtan doğan alternatif ürünler tüketicilerin yüksek talebiyle karşılanmaktadır. Yakın dönemde en çok tercih edilen ürünler arasında ise gluten ev/veya laktoz içermeyen un karışımlarından ve bunlardan yapılan ürünlerin gıda pazarı her geçen gün daha çok ilgi görmemektedir. Sağlık endişesi, algılanan gıda güvenliği ve algılanan gıda fiyatı faktörlerinin, tüketicilerin organik gıdaya yönelik tutumlarını etkileyen unsurlardır.⁷¹ 2030’lu yıllarda, organik bebek mamasına gelecek talep artışının, geleneksel mamalara gelecek talep artışından %3 ila 4 oranında daha yüksek olması beklenmektedir.⁷²

Bebek Maması ve Diyet Ürün Tüketimindeki Değişim: Bebek maması tüketimi, bebek başına 2009 yılında 9.5 kg⁷³, 2011 yılında 10 kg⁷⁴, 2016 yılında 4 kg⁷⁵, 2017 yılında 24 kg olduğu ifade

⁷¹ Tüketicilerin Organik Gıda Ürünlerine Yönelik Satın Alma Niyetini ve Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktörler: İstanbul İli Üzerine Bir Araştırma, Haziran: 2023 Deniz GÜR , Şakir ERDEM, Journal of Research in Business : 8 (1), 114-152 J Haziran: 2023 • ISSN: 2630-6255 Araştırma Makalesi[77]

⁷² <https://www.expertmarketresearch.com/reports/baby-food-and-infant-formula-market-report> [78] ve <https://www.marketresearchfuture.com/reports/organic-baby-food-market-1613> [79] infant formüla ile birleştirilerek tarafımızdan hazırlanmıştır.

⁷³ <https://www.capital.com.tr/capital-dergi/capitalde-bu-ay/bebekler-cok-hizli>[80]

⁷⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/bebekler-20-kilo-mama-yerse-yatirim-yapariz-19541331>[81]

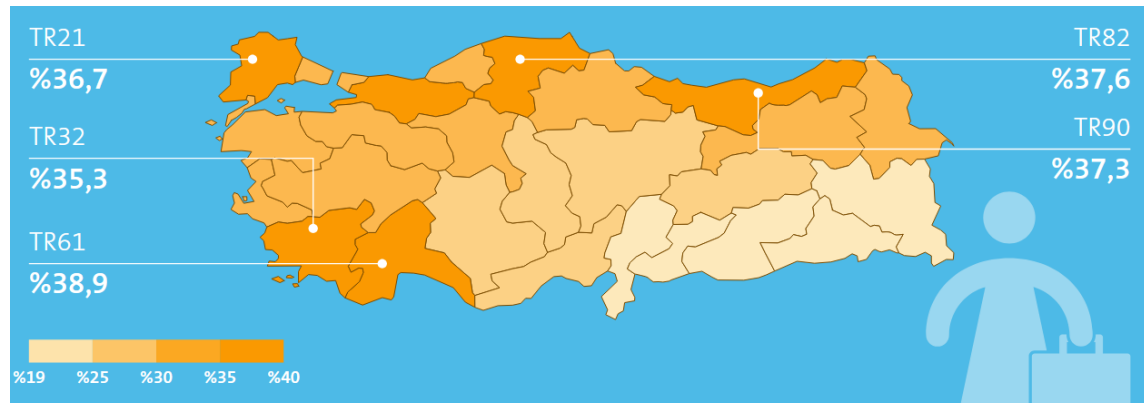
⁷⁵ <https://www.haberturk.com/yazarlar/serpil-yilmaz-2155/1292815-avrupadan-15-asir-sonra-ilk-yerli-mamayi-urettik>[82]

edilmektedir.⁷⁶ Görüldüğü gibi erişilen bebek başına, yıllık bebek maması tüketimleri oldukça dalgalı ancak artan bir seyir izlemektedir.

2019 yılı itibarıyla 100 haneden 35'inde bebek maması kullanıldığı belirtilmektedir.⁷⁷ Pandemi sonrası Türkiye'de bebek maması kullanım oranı hakkında doğrudan bir veriye erişilememiştir. Ancak, bebek maması pazarı genel olarak büyümeye devam etmektedir. Özellikle sağlıklı mama seçeneklerine olan ilginin arttığı ve ebeveynler daha bilinçli tercihler yapmaya başladığı ifade edilmektedir.⁷⁸ Diyet ürünlerin tüketim verileri de tıpkı bebek maması tüketim verileri gibi erişilebilir değildir. Bununla birlikte glutensiz, tam tahıllı ürünlerin genelinde olduğu gibi diyet ürünlere de pazarda talebin arttığı ifade edilebilir.

Çalışan Ebeveyn Sayısındaki Değişim: Türkiye'de çalışan ebeveyn sayısı son 10 yılda önemli değişimler göstermiştir. İşgücü piyasası genel olarak büyümüştür. Buna paralel olarak kadınların işgücüne katılım oranı da artmıştır. 2012'de %29.5 olan kadınların işgücüne katılım oranı, 2022'de %35.1, 2023 yılında %35.8 olarak ölçülmüştür.⁷⁹ Özellikle pandemi sonrası esnek çalışma modelleri ve uzaktan çalışma imkânları, ebeveynlerin iş hayatına katılımını etkilemiştir.

Şekil 50: Bölgeler Bazında Kadın (+15 yaş) İşgücünün İstihdama Katılma Oranı, %,2023

Kadın istihdamının oranı tarımda %90'nın üzerinde iken tarım dışı istihdamın sadece %18,8'ini kadınlar oluşturmaktadır.

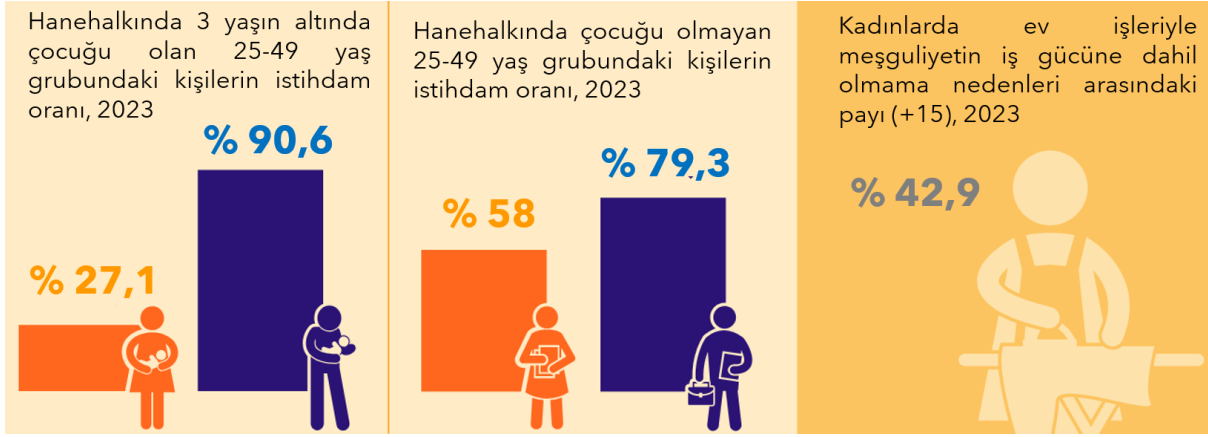
⁷⁶ [https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r\[83\]](https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r[83)

⁷⁷ [https://www.yeniakit.com.tr/haber/bebek-cocuk-ekonomisinde-22-milyarlik-pazar-hem-onlar-buyuyor-hem-de-pazarlari-584731.html\[84\]](https://www.yeniakit.com.tr/haber/bebek-cocuk-ekonomisinde-22-milyarlik-pazar-hem-onlar-buyuyor-hem-de-pazarlari-584731.html[84)

⁷⁸ [https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262\[85\]](https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262[85)

⁷⁹ TÜİK ve [https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf\[86\]](https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf[86)

Şekil 51: Ebeveyn Olan ve Çocuk Sahibi Olmayan Çalışanların Durumu, 2023

2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre, annelerin %42'si, işe geri dönüş sebebiyle emzirmeyi bırakmak durumunda kalmaktadır.⁸⁰ TÜİK verilerine göre 2021 yılı itibarıyla Türkiye genelinde çocuk bakımından sorumlu olan kadınların oranı %94,4'tür. Aşağıda çocuk bakımından sorumlu olma durumu bölgeler bazında verilmiştir.

Tablo 45: Çocuk Bakımından Sorumlu Kişiler, 2021

	Haneden değil	Hanehalkı ferdi				Haneden Değil	Hanehalkı ferdi		
		Toplam	Erkek	Kadın			Toplam	Erkek	Kadın
TR1 İstanbul	2,4	97,6	2,1	95,5	TR7 Orta Anadolu	7,4	92,6	2,1	90,5
TR2 Batı Marmara	4,5	95,5	3,1	92,4	TR8 Batı Karadeniz	2,2	97,8	2,3	95,5
TR3 Ege	3,4	96,6	3,4	93,2	TR9 Doğu Karadeniz	4,2	95,8	2,3	93,5
TR4 Doğu Marmara	4,8	95,2	1,9	93,4	TRA Kuzeydoğu Anadolu	1,1	98,9	1,8	97,0
TR5 Batı Anadolu	1,6	98,4	2,9	95,5	TRB Ortadoğu Anadolu	5,7	94,3	1,3	93,0
TR6 Akdeniz	3,4	96,6	2,7	94,0	TRC Güneydoğu Anadolu	2,6	97,4	1,1	96,3

Türkiye'de bebek maması tüketimi, çalışan ebeveyn sayısının artması ve beslenme bilincinin yükselmesiyle yaygınlaşmaktadır. Pandemi sonrası hane başına bebek maması tüketiminde artış olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu konuda sayısal veriye erişilememiştir.

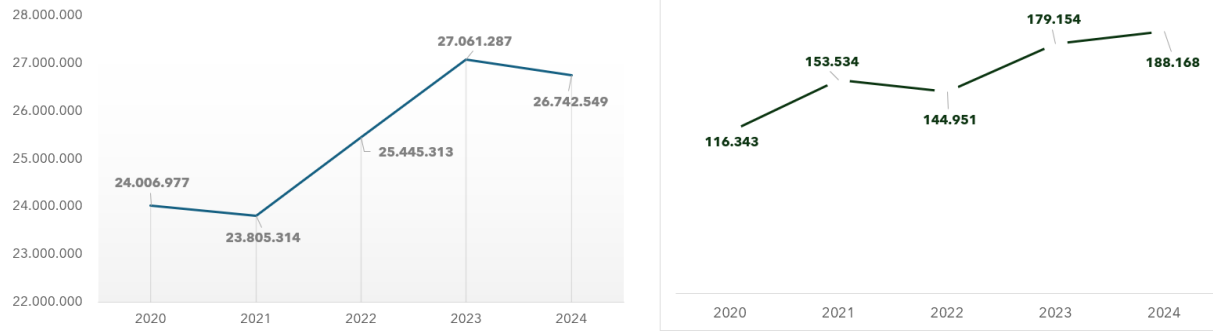
7.1.2. Talebin Geçmişteki Büyüme Eğilimi

Bebek masası sektörünün yurtiçi üretim değerlerine ilişkin veriye erişilememiştir. Ancak dünya ticareti ve Türkiye'nin ithalat ihracat rakamları irdelendiğinde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.⁸¹

⁸⁰ <https://hbrturkiye.com/dergi/surdurulebilir-kalkinmanin-anahtari-calisan-kadin> [87]

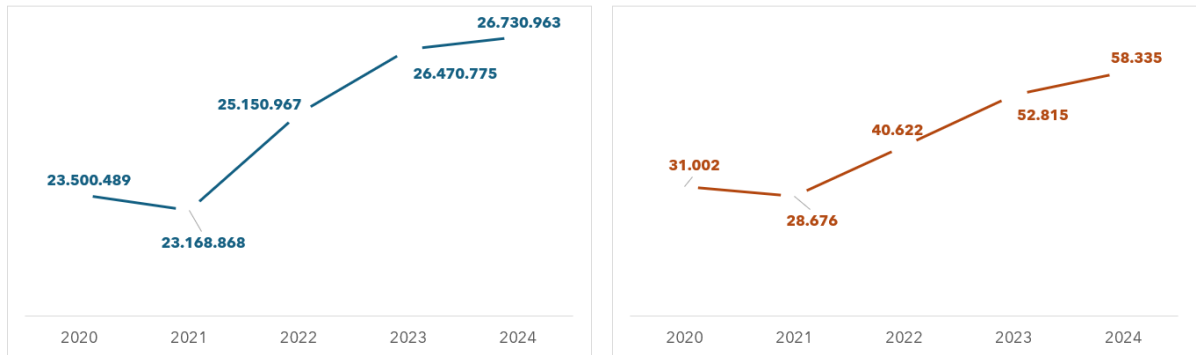
⁸¹ Trademap[88]

Şekil 52: Dünya ve Türkiye İthalatı, bin USD

Buna göre dünya genelindeki bebek maması ithalatı son 5 yılda %62, Türkiye ithalatı %56 oranında artmıştır. Ülkemiz ithalatı artış eğilimini sürdürmektedir.

Şekil 53: Dünya ve Türkiye İhracatı, bin USD

Buna göre dünya genelindeki bebek maması ihracatı son 5 yılda %14, Türkiye ihracatı %88 oranında artmıştır. Ülkemiz ihracatı artış eğilimini sürdürmektedir. Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler incelendiğinde en fazla ihracatın Irak ve Almanya'ya yapıldığı görülmektedir.

Tablo 46: Bebek Maması İhracatı Yapılan Ülkeler, Bin USD

İthalatçılar	2020	2021	2022	2023	2024	Pay %
Dünya Geneli	31.002	28.676	40.622	52.815	58.335	Pay %
Irak	5.128	4.236	5.860	6.709	8.302	14,2
Almanya	3.347	3.333	3.967	4.283	6.747	11,6
Kıbrıs	2.051	1.936	2.676	3.095	3.752	6,4
Polonya	496	470	721	4.491	3.494	6,0
İran	620	346	702	2.749	3.114	5,3
Suriye	2.887	1.866	3.409	3.563	3.088	5,3
Azerbaycan	1.586	1.538	1.765	2.013	2.410	4,1
Hollanda	338	617	938	1.414	2.061	3,5
İngiltere	613	499	378	926	1.639	2,8
BAE	2.063	808	877	1.042	1.420	2,4
ABD	890	1.051	989	1.597	1.380	2,4
Belçika	165	478	628	937	1.278	2,2
Bangladeş	7	54	48	393	1.152	2,0
Diğer	1929	0	245	826	18.498	31,7

İhracat miktarları üzerinden bakıldığında ise ihracatın yaklaşık %16'sının Irak'a, %10'unun Almanya'ya, %7'sinin Polonya'ya ihraç edildiği görülmektedir.

Tablo 47: Bebek Maması İhracatı Yapılan Ülkeler, ton

İthalatçılar	2020	2021	2022	2023	2024	Pay %
Dünya Geneli	16.038	15.646	21.089	25.599	26.798	
Irak	3.633	3.155	3.930	3.694	4.306	16,1
Almanya	1.932	1.897	2.023	1.866	2.604	9,7
Polonya	337	336	562	2.045	1.865	7,0
Bangladeş	2	18	4	315	1.460	5,4
Kıbrıs	811	855	1.054	1.009	1.319	4,9
Pakistan	47	16	3.204	3.913	1.060	4,0
Hollanda	206	339	541	782	1.016	3,8
Azerbaycan	809	900	919	868	980	3,7
Suriye	870	1.126	1.124	1.479	956	3,6
Diğer	67	95	98	757	11.232	41,9

Yerli üreticinin pazara girerken öncelikli hedefinin yurt içi kadar yurt dışı pazarlar olduğu da hem ihracat rakamlarından hem de yatırımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır.⁸²

7.2. Mevcut Talep Düzeyi Hakkında Bilgiler

7.2.1. Tahıl Bazlı Bebek Maması:

Ülkemizde yıllık ne kadar bebek maması üretildiğine ilişkin TÜK kaynakları veri sunmamaktadır. TOBB verileri Türkiye'deki toplam 7 bebek maması üretim tesisi için yıllık 28 bin ton üretim kapasitesi olduğunu göstermektedir. 2017 yılı verileri ile Türkiye'deki bebek başına mama tüketiminin 24 kg olduğu (*Avrupa'daki tüketimin bebek başına yıllık 180 kg olduğu*) ifade edilmektedir.⁷³ TÜİK verileri Türkiye'de 2022 yılında 1 milyon 36 bin, 2023 yılında 958.4 bin, 2024 yılında 937 bin bebek doğduğunu göstermektedir.

2024 yılı yeni doğan bebek sayısı dikkate alınarak, (*2017 bebek başına mama tüketiminin Türkiye'nin mama ithalatındaki artış dikkate alınarak temkinli bir yaklaşımla son 8 yılda %60 tüketimin arttığı kabul edilmiştir*) esas alınırse yıllık bebek maması ihtiyacının Türkiye için yıllık 36 -40 bin ton civarında olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Bebek mamasında Türkiye ihracatının son 5 yıldaki artış oranı %88'dir. Bu durum da dikkate alınırse üretilecek mama ve diyet ürünlerin maliyet avantajı taşıması şartı ile hem yurtiçi hem yurtdışı pazarda ciddi şansının olacağını ifade etmek mümkündür.

7.2.2. Tahıl Bazlı Diyet Ürün:

Türkiye'de tahıl bazlı diyet ürünlerinin tüketimi son 10 yılda önemli değişimler göstermiştir. Özellikle tam tahıllı ve glutensiz ürünlere olan ilgi artmıştır. 2023 verilerine göre, Türkiye'de tahıl üretimi %9,1 oranında artarak 42,2 milyon tona ulaşmıştır.⁸³ Buğday, arpa, çavdar ve yulaf gibi tahılların üretiminin artması da, tahıl bazlı diyet ürünlerin daha fazla tüketildiğini göstermektedir.

⁸² <https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r> [89]

⁸³ data.tuik.gov.tr[90]

Sağlık trendleri doğrultusunda, diyet lifi içeren tahıl ürünleri giderek daha fazla tercih edilmektedir. Özellikle kinoa, karabuğday ve amarant gibi pseudo tahıllar⁸⁴ tüketiciler arasında popüler hale gelmiştir. Bu tahıllar, kalp hastalıkları, diyabet ve obezite risklerini azaltmaya yardımcı olduğu için fonksiyonel gıda kategorisinde değerlendirilmektedir.⁸⁵

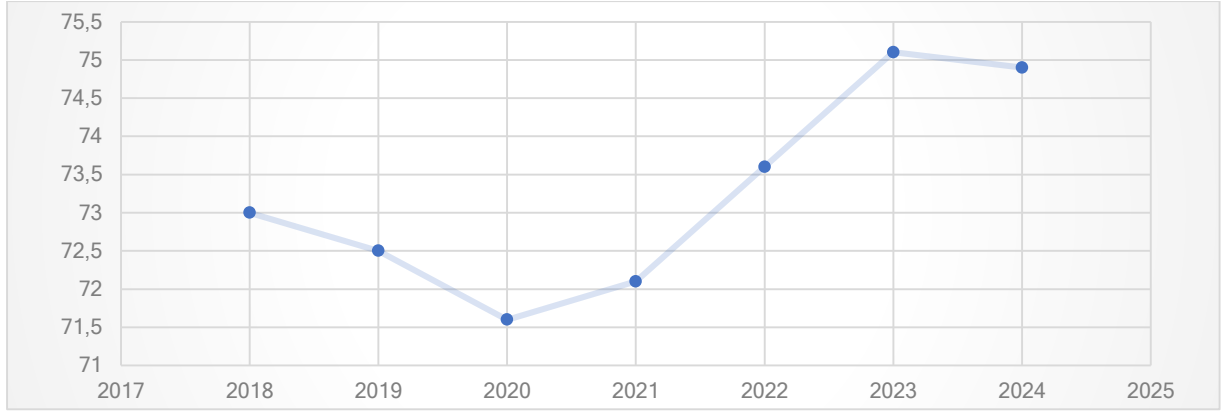
Ayrıca, bitki bazlı beslenme trendleri ve sürdürülebilirlik odaklı üretim yöntemleri, tahıl bazlı diyet ürünlerinin tüketimini artırmaktadır.⁸⁶

Son 10 yılda gideren artan 5 yaş ve üstü nüfusun da diyet ürünlere olan talebin yurt içinde artışına olumlu etki yapacağı ifade edilebilir.

7.3. Mevcut Kapasite ve Geçmiş Yıllar Kapasite Kullanım Oranları

Mama ve diyet ürün üreticilerinin kapasite kullanım oranlarına ilişkin veri mevcut değildir. Türkiye'de genel imalat sanayinde kapasite kullanım oranı Mayıs 2025 itibarıyla %75 seviyesindedir.⁸⁷

Şekil 54: Gıda Sektörü Yıllık KKO'ları, %

Medyadaki yerli mama üreticisi firma (*baby goat*) açıklamaları mevcut tesis kapasitesini aylık 200 bin kutudan 2 milyona çıkarma amacında olduğunu göstermektedir.

*Türkiye'nin de içinde yer aldığı Orta-Doğu Bölgesinde bebek maması üretimine ilişkin belirli KKO verisi yayınlanmasa da, ülkeye ve endüstri segmentine bağlı olarak, orta doğu bölgesindeki ülkelere %70 ile %85 arasında değişen KKO'lar söz konusudur.*⁸⁸ ve ⁸⁹ AB'nin gıda ve içecek sektörü, Haziran 2025'te %84,1'lik Mart 2025'teki orandan hafif bir artışı yansıtan %84,7'lik bir KKO bildirmiştir.⁹⁰ Bu, bebek maması üretimi de dahil olmak üzere daha geniş gıda endüstrisinde istikrarlı üretim verimliliği olduğunu göstermektedir. Avrupa bebek maması pazarının 2024'ten 2032'ye

⁸⁴ **Amarant**, teknik olarak bir tahıl değil, **yalancı tahıl (pseudo tahıl)** olarak sınıflandırılan bir bitkidir. Yalancı tahıllar, tahıllara benzer şekilde kullanılan ancak botanik olarak farklı familyadan bitkilerdir. **Karabuğday, kinoa ve amarant** gibi pseudo tahıllar, karbonhidrat içerir ancak **gluten içermez**. Amarant, **yüksek protein ve lif içeriği** ile dikkat çeker ve **magnezyum, kalsiyum, fosfor, B6 vitamini, folat, manganez ve selenyum** gibi önemli besin maddeleri içerir. Ayrıca **uzun süre tokluk hissi sağlaması ve kan kolesterol seviyelerini düşürmeye yardımcı olması** gibi sağlık yararları vardır. www.medicana.com.tr [91] ve www.tarimhukuku.org.tr[92]

⁸⁵ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2230168> [93]

⁸⁶ <https://gidabilim.com/gida-trendleri-beslenme-aliskanligimiz-2025te-degisecek-mi/> [94]

⁸⁷ <https://tr.tradingeconomics.com/turkey/capacity-utilization> [95]

⁸⁸ <https://markwiderresearch.com/middle-east-and-africa-baby-food-market/>[96]

⁸⁹ <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/middle-east-and-africa-baby-food-market> [97]

⁹⁰ <https://www.ceicdata.com/en/european-union/harmonised-business-and-consumer-survey-capacity-utilization-rate-seasonally-adjusted-by-industry>[98]

%5.69'luk bir bileşik yıllık büyüme oranıyla büyümesi ve 2032'ye kadar 35.99 milyar ABD dolarına ulaşması öngörülmektedir.⁹¹

Amerika'daki bebek maması üretimindeki KKO, 2024'ün 4. çeyreğinde %85.3 olarak gerçekleşmiştir.⁹² ABD bebek maması pazarının önemli ölçüde büyümesi öngörülmektedir ve perakende satışların 2023'te 71 milyar USD'den 2029'a kadar yaklaşık 100 milyar USD'ye çıkması beklenmektedir.⁹³

Asya genelinde bebek maması üretiminde KKO, ülkeye ve piyasa koşullarına göre değişmektedir. Örneğin, Çin'in Asya'daki toplam bebek maması perakende satışlarındaki payının 2029'a kadar %65'ten %56'ya düşmesi, Hindistan'ın bebek maması pazarının %6'lık bir bileşik yıllık büyüme oranıyla büyümesi öngörülmektedir.⁹⁴

Afrika genelinde bebek maması üretiminde KKO, ülkeye ve piyasa koşullarına göre değişmektedir. Afrika bebek maması pazarının 2031 yılına kadar %7,6'lık bir bileşik yıllık büyüme oranıyla 12,5 milyar USD'den 18,4 milyar USD'ye çıkması beklenmektedir.⁹⁵2025 yılında Afrika'daki bebek maması pazarının yıllık %6,89 büyüme oranıyla 3,14 milyar USD gelir elde etmesi öngörülmektedir.⁹⁶ Yüksek yoksulluk oranları ve geleneksel beslenme uygulamaları gibi zorluklar pazarın büyümesini yavaşlatmasına rağmen organik ve doğal bebek maması ürünlerine olan talep artmaktadır.

7.4. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Gelecekteki Talebin Tahmini

Türkiye'nin bebek maması pazarı büyüme aşamasındadır. Pazar, çoğunluk hisseye sahip uluslararası oyuncuların mevcut pazar paylarını sürdürmeye çalıştığı, yerli yatırımcıların pazar penetrasyonlarını artırmaya çalıştığı güçlü rekabetin olduğu bir pazar niteliğindedir. Türkiye'nin bebek maması pazarı, doğası gereği öncelikle ithalata yöneliktir. Tamamen yerli sermayeye ve yerli mama türüne sahip 2 firmanın yanına küçük dört firma daha eklenmiştir. Bebek maması ve diyet ürün pazarı yeniliğe ve inovasyon açıktır.

Örneğin, çeşitli vücut ve sağlık sorunlarıyla uğraşan bebekler için özel olarak tasarlanmış bebek maması, organik ve glutensiz tahılların kullanıldığı ürünler popülerlik kazanmıştır. Yeni anneler arasında emzirme teşvik edilmesine rağmen, annelerin yaklaşık %27'sinin çalışıyor olması⁹⁷ ve sağlıklı, kolay erişilebilir, kolay hazırlanabilir gıdaya erişim, bebek maması pazarının istikrarlı şekilde büyümesini sağlamıştır.

2019 yılı itibarıyla 100 haneden 35'inde bebek maması kullanıldığı belirtilmektedir.⁹⁸ Pandemi sonrası Türkiye'de bebek maması kullanım oranı hakkında doğrudan bir veriye erişilememiştir. Ancak, bebek maması pazarı genel olarak büyümeye devam ediyor. Özellikle organik ve sağlıklı mama seçeneklerine olan ilginin arttığı ve ebeveynler daha bilinçli tercihler yapmaya başladığı ifade edilmektedir.⁹⁹

Bebek mamasına gelecek talep konusunda doğan bebek sayısı açısından bakıldığında ülkemizdeki doğumların azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte organik ve glutensiz ürünlere olan talep ve aile bütçesinde sağlıklı gıdaya ayrılan paylar ve çalışan kadın sayısı artmaktadır. Yurt içi pazarın yanında

⁹¹ <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/europe-baby-food-market>[99]

⁹² <https://fred.stlouisfed.org/series/CAPUTLG311SQ>[100]

⁹³ www.statista.com/topics/1218/baby-food-market[101]

⁹⁴ <https://www.euromonitor.com/article/early-life-nutrition-baby-food-and-formula-opportunities-in-asia> [102]

⁹⁵ <https://www.6wresearch.com/industry-report/africa-baby-food-market-2020-2026> [103]

⁹⁶ <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/baby-food/africa>[104]

⁹⁷ TÜİK ve https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf [105]

⁹⁸ <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bebek-cocuk-ekonomisinde-22-milyarlik-pazar-hem-onlar-buyuyor-hem-de-pazarlari-584731.html> [106]

⁹⁹ <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262>[107]

özellikle Asya ve Orta Doğu ülkelerinin bebek maması talebinin daha hızlı artacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin diyet ürün ve bebek maması ihracatının ithalattan daha hızlı arttığı görülmektedir.

Tahıl bazlı diyet ürünlere gelecek talep konusunda nüfus açısından bakıldığında ülkemizdeki 5 yaş üstü nüfusun (son 10 yılda %11) ve ortalama yaşam süresinin arttığı görülmektedir. Bunun yanı sıra organik ve glutensiz ürünlere olan talep ve aile bütçesinde sağlıklı gıdaya ayrılan paylar da artmaktadır. Hazır gıdaya olan talep özellikle çalışanlar arasında daha yüksektir. Dolayısı ile istihdamın artması ve evden çalışma, masa başı daha hareketsiz çalışma koşulları gibi etkenler de diyet ürünlere olan talebi artırmaktadır.

Tüm bu etkenler ve gıda sektörünün KKO'ları dikkate alınarak temkinli bir yaklaşımla proje konusu tesisin aşağıdaki KKO ile çalışabileceği öngörülmüştür.

Tablo 48: Öngörülen KKO'ları

Yıllar	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl +
KKO	50%	60%	65%	70%	75%

7.5. Ürün Satış Fiyatları

Organik olmayan tahıl bazlı bebek mamalarının 250 gr'lık paket fiyatları 100-105 TL dolayındadır. Glutensiz un fiyatları ise türüne göre değişmektedir. Aşağıda piyasa rayiçleri (KDV hariç) ve bu projede kabul edilen ürün fiyatları verilmiştir.¹⁰⁰

Gelir Unsurları	Piyasadaki Rayiç Fiyat	Projede Kabul Edilen Fiyat
1. Tahıl Bazlı Bebek Maması	416	285
2. Glutensiz Diyet Kuru Fasulye Unu	240	194
3. Glutensiz Diyet Nohut Unu	152 TL/Kg	124 TL/Kg
4. Glutensiz Diyet Kırmızı Mercimek Unu (*)	194	122
5. Glutensiz Diyet Yeşil Mercimek Unu (*)	194	122

(*) Bölgede mercimek üretimi sınırlıdır. Üretilecek mercimek ununun bebek maması üretiminde katkı olarak kullanılacağı kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle üretilecek mercimek unlarının dışarı satışı olmayacaktır.

Bebek maması ve glutensiz unlarda vadeli satış konusunda veri elde edilemediği için yukarıda kabul edilen birim fiyatlar üzerinden 30 günlük vadeli satış yapılacağı öngörülmüştür.

7.6. Bölgenin Ekonomik Büyüme Senaryosu ile Talep Tahmini İlişkisi

OECD'nin son raporuna göre, Türkiye ekonomisinin 2025 yılında %2.9, 2026 yılında ise %3.3 büyümesi beklenmektedir¹⁰¹. Ancak, sıkı finansal koşullar ve mali konsolidasyon nedeniyle hane halkı tüketimi sınırlanırken, özel sektör yatırımları ve ihracat zayıf dış ticaret nedeniyle yavaşlayabileceği de öngörülmektedir¹⁰².

¹⁰⁰ [https://www.hepsiburada.com/ari-mama-gece-7-tahilli-12-vitamin-6-mineralli-pirinc-unu-250-gr-pm-aileakle540185097\[108\]](https://www.hepsiburada.com/ari-mama-gece-7-tahilli-12-vitamin-6-mineralli-pirinc-unu-250-gr-pm-aileakle540185097[108])

[https://www.hepsiburada.com/mucize-tip-fasulye-unu-1-kg-pm-HBC00007W15VW\[109\]](https://www.hepsiburada.com/mucize-tip-fasulye-unu-1-kg-pm-HBC00007W15VW[109])

[https://www.ovacikdogalurunleri.com/dogal-nohut-unu-glutensiz-1-kg-19\[110\]](https://www.ovacikdogalurunleri.com/dogal-nohut-unu-glutensiz-1-kg-19[110])

[https://www.ham Maddeler.com/urun/glutensiz-kirmizi-mercimek-unu-1-kg\[111\]](https://www.ham Maddeler.com/urun/glutensiz-kirmizi-mercimek-unu-1-kg[111])

¹⁰¹ [https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3535669-oecd-turkiye-ekonomisinin-bu-yil-yuzde-29-buyuyecegini-tahmin-etti\[112\]](https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3535669-oecd-turkiye-ekonomisinin-bu-yil-yuzde-29-buyuyecegini-tahmin-etti[112])

¹⁰² [https://www.karar.com/ekonomi-haberleri/oecdden-turkiye-ekonomisi-icin-yeni-buyume-tahmini-1965178\[113\]](https://www.karar.com/ekonomi-haberleri/oecdden-turkiye-ekonomisi-icin-yeni-buyume-tahmini-1965178[113])

OECD Raporunda, 2026 itibarıyla kademeli bir toparlanma öngörülmekte ve enflasyonun 2026 sonunda %15 seviyelerine düşmesi beklenmektedir¹⁰³. Türkiye ekonomisinin net ihracata daha fazla odaklanarak yeniden dengelenme sürecine girdiği belirtilmektedir.¹⁰⁴

TR90 bölgesi açısından bakıldığında Doğu Karadeniz Bölgesi için belirlenen ekonomik gelişme hedefleri, **tarım, sanayi, turizm ve lojistik** alanlarında büyük yatırımları kapsamaktadır. **DOKAP** kapsamında, bölgedeki 11 il için **394 milyar TL** kaynak ayrılmış ve **158 yeni proje** başlatılmıştır¹⁰⁵. TR90 bölgesi için öne çıkan ekonomik hedefler:

- **Tarım ve Gıda Üretimi:** Bölge, fındık, çay, kivi ve bal gibi stratejik tarım ürünleriyle Türkiye ekonomisine katkı sağlıyor. **209 milyar dolarlık tarımsal hedef** belirlemiştir.
- **Sanayi ve Ticaret:** Son 22 yılda bölgeye **1 trilyon TL kamu yatırımı** yapılmıştır. **19 yeni OSB** kurularak sanayi altyapısı güçlendirilmiştir.
- **Turizm:** Bölgedeki turist sayısı **2.8 milyonu** geçmiş olup yatak kapasitesi **63 bine** ulaşmıştır.
- **Lojistik ve Ulaşım:** Bölgedeki ulaşım ve ticaret altyapısını geliştirmek için yeni projeler hayata geçirilmektedir.

Ayrıca, **2024-2028 Doğu Karadeniz Bölge Planı** kapsamında, bölgenin sosyo-ekonomik gelişme eğilimleri ve sektörel hedefleri belirlenmiştir¹⁰⁶. Özellikle **yenilenebilir enerji yatırımları** ve **sürdürülebilir kalkınma projeleri** öncelikli olarak değerlendirilmektedir.

Gümüşhane'nin ekonomik kalkınma stratejileri, **tarım, madencilik, turizm ve sanayi** alanlarında yoğunlaşmaktadır. **2025-2029 Stratejik Planı** kapsamında, bölgenin ekonomik gelişimini desteklemek için çeşitli projeler hayata geçirilmektedir. Gümüşhane ili için **öne çıkan kalkınma hedefleri**

- **Tarım ve Hayvancılık:** Gümüşhane, özellikle **tarım ve hayvancılık** yatırımlarıyla öne çıkmaktadır. **Organize Tarım Bölgeleri (OTB)** kurulması planlanmaktadır.¹⁰⁷
- **Madencilik:** Bölge, **metal ve endüstriyel hammaddeler** açısından zengin rezervlere sahip. Yeni madencilik projeleriyle **istihdam artırılması** hedefleniyor.
- **Turizm:** **Doğa ve kültür turizmi** yatırımlarıyla bölgenin turizm gelirleri artırılmaya çalışılmaktadır. Özellikle **yayla turizmi** ve **tarihi mekanların restorasyonu** ön plandadır.
- **Sanayi ve İstihdam:** Bölgedeki sanayi altyapısını güçlendirmek için **yeni sanayi bölgeleri** kurulması planlanmaktadır. Ayrıca, **yerel üreticilere yönelik teşvikler** artırılmaktadır.¹⁰⁸

7.7. Talebin Gelecekteki Gelişim Potansiyeli ve Talebin Tahmini

Gıda Kategorisine Göre (*Kurutulmuş Bebek Maması, Hazırlanmış Bebek Maması, Süt Maması ve Diğer Bebek Mamaları*): Süt maması, pazardaki en geleneksel bebek maması ürünüdür ve anne sütüne en iyi alternatif olarak kabul edilmektedir. 2012-2018 tarihi döneminde önemli bir gelir payına sahip lider segment olarak analiz edilmiştir.

¹⁰³ [https://video.haber7.com/video-galeri/323112-ocdden-kuresel-ve-turkiye-ekonomisi-icin-revize-tahminler\[114\]](https://video.haber7.com/video-galeri/323112-ocdden-kuresel-ve-turkiye-ekonomisi-icin-revize-tahminler[114])

¹⁰⁴ [https://www.yenisafak.com/yazarlar/erdal-tanas-karagol/turkiyenin-2025-yili-ilk-ceyrek-ekonomik-buyumesi-detaylar-ve-beklentiler-4713646\[115\]](https://www.yenisafak.com/yazarlar/erdal-tanas-karagol/turkiyenin-2025-yili-ilk-ceyrek-ekonomik-buyumesi-detaylar-ve-beklentiler-4713646[115])

¹⁰⁵ [https://www.ahaber.com.tr/ekonomi/2025/04/19/dogu-karadenizi-ucuracak-proje-11-ile-394-milyar-tl-kaynak-neler-desteklenecek\[116\]](https://www.ahaber.com.tr/ekonomi/2025/04/19/dogu-karadenizi-ucuracak-proje-11-ile-394-milyar-tl-kaynak-neler-desteklenecek[116])

¹⁰⁶ [https://www.doka.org.tr/planlama_Bolge-Plani-TR.html\[117\]](https://www.doka.org.tr/planlama_Bolge-Plani-TR.html[117])

¹⁰⁷ [https://www.bing.com/search?q=G%C3%BCm%C3%BCC%C5%9Fhane+ekonomik+kalk%C4%B1nma+stratejiler+hedefleri&toWww=1&redig=9BC2309E8BB8451C93098890B30B70E8\[118\]](https://www.bing.com/search?q=G%C3%BCm%C3%BCC%C5%9Fhane+ekonomik+kalk%C4%B1nma+stratejiler+hedefleri&toWww=1&redig=9BC2309E8BB8451C93098890B30B70E8[118])

¹⁰⁸ [http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/jOn4q+gumushane_ioi_25-29_sp.pdf\[119\]](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/jOn4q+gumushane_ioi_25-29_sp.pdf[119])

Süt Maması Türüne Göre (*Standart Sütle Güçlendirilmiş Mama, Devam Sütü Tozlu Mama, Büyüyen Süt Maması ve Özel Bebek Süt Maması*): Türkiye bebek maması pazarındaki satışların çoğunluğu devam süt tozu maması ürünleri iken bunu büyüyen süt maması, standart süt tozu maması ve son olarak özel bebek sütü maması takip etmiştir. Özel bebek sütü maması, öncelikle özel beslenme ihtiyaçları olan veya belirli bir bileşene alerjisi olan bebekler tarafından gereklidir.

Organik Gıdaya Göre: Türkiye'de mama pazarındaki gelir payının çoğunluğu inorganik bebek mamalarıdır. Çünkü inorganik ürünler organik muadillerinden %35 dolayında daha ucuzdur.

Yaşa Göre (*0-6 Ay, 6-12 Ay ve 12+ Ay*): Yaş gruplarına göre bebek maması ürün segmentasyonu sadece süt formülünden ibarettir ve kurutulmuş bebek maması, hazır bebek maması ve diğer bebek maması gibi diğer bebek maması kategorilerini içermez. Bu segmentte lider kategori 6-12 aylık yaş grubundaki bebeklerdir.

Dağıtım Kanalına Göre (*Hipermarketler, Süpermarketler, Bağımsız Küçük Bakkallar, Sağlık ve Güzellik Uzmanı Perakendeciler, Diğer Gıdalar Bakkal Olmayan Uzmanlar, İnternet Perakendeciliği ve İndirimciler*): Türkiye'de bebek maması tedariki çoğunlukla süpermarketler gibi çevrimdışı mağazalar aracılığıyla yapılmaktadır. Sağlık uzmanlarına danışıldıktan sonraki satın alımlar bu ünlü ve güvenilir büyük marketlerden yapılmaktadır. Mevcut durumda, e-ticaret web siteleri, şirket web siteleri, bebek ürünlerine özel web siteleri ve çevrimdışı mağazaların web siteleri gibi internet perakende kanalları, Türkiye'de bebek maması dağıtımında çok düşük bir paya sahiptir ve gelecekte bu payın artacağı öngörülmektedir.

Rekabetçi Pazar: Türkiye bebek maması pazarındaki rekabetin, ürün çeşidi, dağıtım kanalları ve ürünün fiyatı gibi parametrelerde rekabet eden 5 büyük uluslararası oyuncu ve 2'si nispeten büyük 3'ü daha küçük olan yerel üreticinin varlığıyla oldukça yoğun olduğu gözlemlenmiştir. Pazardaki lider üreticiler, Türkiye'ye bitmiş bebek maması ürünlerini doğrudan ithal eden veya ülkede yerel üretim tesisleri bulunan uluslararası şirketlerdir. Bebek maması ürünleri satan yerli firmalar azınlık pazar payına sahiptir. Danone Group ve Hero Group GmbH gibi şirketler çoğunluk pazar payı elinde tutmaktadır.

Türkiye'deki gıda pazarının 'Bebek Maması' segmentindeki gelirin 2025-2030 yılları arasında sürekli artarak 561.3 milyon USD (%39.74) erişeceği tahmin edilmektedir.¹⁰⁹ Art arda onuncu artış yılının ardından, gelirin 2030 yılında 2 milyar USD'ye erişeceği tahmin edilmektedir. Özellikle, gıda pazarının 'Bebek Maması' segmentinin geliri geçtiğimiz yıllarda sürekli olarak artmıştır.

Geleneksel süt formülüne olan talebin düşmesi beklenirken, toz formdaki bebek mamasına olan talebin artması beklenmektedir. Devam sütü tozu formülüne olan talebin düşmesi beklenirken, büyüme sütü formülüne olan talebin artması beklenmektedir. Organik bebek maması satışlarının, ebeveynler arasında artan sağlık bilinci ve Türkiye'de yükselen hane halkı geliri nedeniyle önemli ölçüde artması beklenmektedir.

7.8. Talep Tahminindeki Varsayımlar ve Kullanılan Yöntemler

Talep tahminine esas teşkil eden temel verilerden ülkemizdeki bebek maması ve diyet ürün üreten firmaların yıllık yurt içi satış rakamları, kurulu kapasiteleri, üretilen mamaların satış miktarlarına ilişkin veriler TÜİK kaynaklarında bilgi gizliliği nedeni ile erişime kapalıdır.

Raporun ilgili bölümlerinden de görüleceği üzere ülkemizdeki tesis sayısı ve bu tesislerin toplam üretim rakamları (5.7. Bölümünde), ithalat ve ihracat rakam ve miktarları TÜİK ve trademap kaynaklı (5.6. Bölümünde) elde edilmiştir.

¹⁰⁹ <https://www.statista.com/forecasts/1438724/revenue-baby-food-food-market-turkey>[120]

Firmaların mama türlerine göre satış rakamları erişilebilir olmadığından satış rakamlarına ve KKO'larına ilişkin 7.4. bölümünde yapılan tahminlerde trend analizi, regresyon analizi gibi teknikler kullanılmamıştır.

Bu tahmin yapılırken ülkemizdeki mama ve diyet ürün tesislerinin TOBB kaynaklı üretim miktarı, ithalat ve ihracat miktarları, ithalat ve ihracatın yapıldığı ülkeler ve miktarlar, 7.1.1 bölümünde verilen ve her biri alt başlıkta incelenen talep üzerindeki etkenler konusundaki elde edilen veriler ile Türk bebek maması pazarı konusunda yapılmış uluslararası araştırma raporlarının tahminleri göz önüne alınmıştır. Bu tahmin ve veriler bebek maması ile diyet gıda ürünleri sektörünün yer aldığı bir üst sektör grubu olan gıda ürünlerinin imalatı sektörüne ilişkin son 10 yıllık KKO verileri de göz önüne alınarak temkinli bir yaklaşımla öngörülmüştür.

Dünya genelinde en çok tüketilen tahıl bazlı diyet gıda tam buğday ekmeği, kahverengi pirinç, yulaf ezmesi ve kinoa'dır.¹¹⁰ Tam tahıllı ekmekler ve kahvaltılık gevrekler, sağlıklı beslenme trendleriyle birlikte büyük bir pazar payına sahiptir.¹¹¹ Ayrıca, glutensiz tahıl bazlı ürünler, giderek daha fazla tercih edilmektedir.¹¹²

8. TEKNİK ANALİZ ve TASARIM

8.1. Kapasite Analizi ve Seçimi

Bebek maması üreten fabrikalar, en son teknolojinin kullanıldığı prosesleri içeren ve sanitasyon kurallarının eksiksiz uygulandığı fabrikalardır. Mama ve formülasyonlar steril şartlarda üretilmektedir. Sektörde üretim tesisleri dikkate alındığında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB envanteri dikkate alınır 7 adet üretim tesisi mevcuttur. Bu tesislerin ürettiği mama ve diyet un türlerine ilişkin firma özelinde kurulu kapasite verisi veri gizliliği nedeni ile erişilebilir değildir. Bu nedenle ülkemizde üretim yapan tesislerin her birinin üretim kapasitesine erişilememiştir. TOBB verileri bu 7 üretim tesisinin tamamı için yıllık toplam 28.3 bin ton üretim olduğunu göstermektedir. (Bakınız Bölüm 5.7).

Buna göre kurulu kapasite seçimini etkileyen unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

- Seçilen teknoloji ve makine parkının üretim kapasitesi (*Tahıl bazlı toz bebek mamalarının saatlik üretim kapasitesi 100 kg ile 4,5 ton arasında değişmektedir*)¹¹³,
- Üretim hatlarındaki makine parklarının maliyet ve özellikleri konusunda görüşme yapılan yerli ve ithal makine üreticileri ile yapılan görüşmelerde elde edilen üretim kapasitesi alternatifleri ve bu alternatiflerin ülkemizdeki bebek maması/diyet ürün üretim kapasitesi içindeki büyüklüğü,
- Üretimde kullanılacak hammaddelerin bölgede üretim miktarı ve hasat dönemleri; Hammadde olan, buğday, mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimek hasatlarının yıllık periyodu ve dönemi

¹¹⁰ <https://www.vitocco.com.tr>[121]

¹¹¹ <https://www.gidabilgi.com/Kategori/Detay/tahillar-dc47ea>[122]

¹¹² <https://feelgoodpal.com/tr/blog/whole-grain-foods/>[123]

¹¹³ www.loyalmachines.com[124]

dikkate alındığından üretimin mevsimlik olma durumu, (*buğday hasadı Ağustos, mısır hasadı Eylül, kuru fasulye hasadı eylül-ekim, mercimek ekim ve nisan ayında yapılmaktadır. Yazlık ve kışlık ekimle yapılacak hasat yıl boyu mercimek tedarikini mümkün kılmaktadır*). Yörede buğday, mısır, kuru fasulye ve nohut hasadı yılda bir defa yaz sonu sonbaharda yapılırken mercimek hasarı ilkbahar ve sonbaharda gerçekleştirilmektedir.

- Seçilen teknoloji ve üretim kapasitesinin hedeflenen ürün özelliklerini karşılama durumu,
- Hammadde stok ihtiyacı durumu ve sözleşmeli tarım yaptırma imkânı,
- Mamul stok ihtiyacı ve stok maliyetleri kurulu kapasite seçimini etkileyen etkenlerdir.

Tesiste saatte 1 ton hammaddeyi işleyecek tek hatlık bir yatırım kapasitesi seçilmiştir. Günlük üretim 8 saat, yıllık çalışma günü 300 kabul edilmiştir. Buna göre işlenen hammadde cinsinden kurulu kapasitedeki yıllık üretim miktarı 2.400 ton olarak hesaplanmıştır. Bu üretim kapasitesi günlük vardiya sayısı artırılarak veya iki farklı ürünün aynı anda üretimi istenirse ilave bir hat daha alınarak artırılabilir. Fiziki yatırımda üretim holü 2 üretim hattına göre tasarlanmıştır. Ancak sabit yatırımda başlangıçta tek üretim hattında iki farklı ürünün farklı zamanlarda işlenebileceği öngörülmüştür.

Farklı ürünlerin farklı zamanlarda aynı hat üzerinde üretilebileceği kabulü ile, teknik KKO %90 olarak öngörülmüştür.

8.2. Alternatif Teknolojilerin Analizi ve Teknoloji Seçimi

Tahıl bazlı bebek maması ve diyet ürün üretim teknolojisi temelde reçeteleri müşteri talebine ve ihtiyaca göre belirlenen içerikte ve toz formda üretilmesidir. Üretimin esası klasik un üretiminin benzeridir. Değişen kısım ise elde edilen un formundaki mamule vitamin ve geliştirilecek reçetelere uygun katkı maddelerinin eklenmesidir. Kullanılan girdinin türüne göre hammaddeye nem kazandırma ve ön tavlama yapılması gerekebilir (buğday için) veya gerekemeyebilir (kuru fasulye gibi) Girdilerin elenmesi, temizlenmesi, ürün tipine bağlı olarak tavlama (*opsiyonel*), öğütme, karıştırma, homojenizasyon, pastörizasyon ve konsantre etme (*sıvı formda ve süt içerenler için- bu yatırımdaki bebek maması sıvı formda olmayacaktır*), kurutma ve ambalaj olarak özetlenecek üretim adımlarında gıda maddeleri tüzük ve yönetmeliklerine uygun malzemeden yapılmış makine parkının olması gerekir.

Gıda üretimi su gerektiren işlemleri içerdiğinden girdilerle temas eden makine yüzeylerinin genellikle paslanmaz çelikten yapılması mikrobiyal üreme olmamasının ön şartlarından biridir. Üretimin nem, koku ve toz içeriği izlenen şartlandırılmış ortamlarda yapılması ve hammadde/ürün depolarının belli bir nem ve sıcaklıkta tutulması ayrıca gereklidir.

Bu üretimde genel olarak teknolojiyi etkileyen üç temel unsur söz konusudur.

1. Üretim kapasitesi,
2. Ürünün türü,
3. Üretimin otomasyon seviyesi,
4. Teknolojinin menşei ve temin süresi ile
5. Maliyetler.

Üretim kapasitesi ve otomasyon seviyesi arttıkça kullanılan teknolojinin seviyesi ve maliyeti de artmaktadır. Sıvı formdaki mamaların gerektirdiği temizlemenin türü ve pastörizasyon/sterilizasyon gibi işlemler de kullanılan teknolojiyi ve maliyeti artırmaktadır. Diğer bir deyişle saatte birkaç yüz kilo üreten bir tesis ile saatte örneğin 4 ton üreten tesiste kullanılan üretim yöntemi ve teknolojinin seviyesi birbirinden farklıdır.

- Proje konusu yatırım toz formda bebek maması ve glutensiz diyet mamul üretimini içermektedir.
- Kurulu kapasite orta büyüklükte bir üretim tesisi sınıfına giren saatte 1 ton ürün çıkaracak küçük ölçekli bir tesise göre tasarlanmıştır.
- Hem işçilik maliyetlerini azaltmak hem de hijyen koşullarını korumada kolaylık sağladığı için üretimde otomasyon seviyesi üst düzeyde tutulmuştur.

- Tasarımda saatte 400 kg hammaddeyi işleyerek üretim yapacak yerli bir üretim tesisi ile saatte 1 ton üretim yapacak ithal bir teknoloji irdelenmiştir.

Bebek maması ve glutensiz diyet un üretiminde üretim yöntemi temelde değişmemektedir. Bu yöntem aşağıda özetlenmiştir.

1. **Hammadde Temini ve Ön İşleme:** Tahıllar seçilir, temizlenir ve gerekirse kabukları ayrılır. Gerekli vitamin ve mineral ön karışımları hazırlanır.
2. **Tavlama:** Özellikle buğdaya nem kazandırılarak öğütme işleminin verimi artırılır.
3. **Öğütme ve Homojenizasyon:** Pişmiş tahıllar püre haline getirilir. Gerekirse meyve, sebze veya süt bazlı kuru bileşenler eklenir. Karışım homojenize edilir.
4. **Konsantrasyon veya Kurutma (İsteğe Bağlı):** Ürün tipi sıvı değilse, vakum altında konsantre edilir veya sprey kurutma/freeze-dry yöntemiyle toz haline getirilir. Buğday gibi yıkanarak tavlanan tahıllarda kurutma gereklidir.
5. **Dolum ve Paketleme:** Toz formdaki ürünler steril koşullarda, doypack poşet veya kutulara doldurulur, kolilenir. Hijyenik koşullarda otomatik dolum makineleri ve vakumlu paketleme sistemleri kullanılmaktadır. Bu aşamaların her birinde kullanılan ve ürünle doğrudan temasta olan makine ekipmanlar paslanmaz çelik malzeme kullanılarak imal edilmektedir.
6. **Etiketleme ve Depolama:** Ürünler etiketlenir, kalite kontrol testlerinden geçirilir ve uygun koşullarda depolanır.

8.3. Seçilen Teknolojinin Çevresel Etkileri, Koruma Önlemleri ve Maliyeti

Üretimde çevre üzerinde olumsuz etki yarabilecek türdeki atıklar ve kullanılan kaynaklar aşağıda özetlenmiştir. Bu atıklar temelde iki kaynaktan gelmektedir.

1. Üretim faaliyetinden kaynaklanan atıklar ve kullanılan kaynaklar (*Diğer bir deyişle üretim yapılırken ortaya çıkan, üretim yokken ortaya çıkmayan atıklar ve kaynak kullanımları*)
2. Üretim faaliyeti olmasa da, tesiste sabit olarak üretimden bağımsız yürütülen faaliyetlerden kaynaklanan atıklar ve kullanılan kaynaklar (*depolar, sürekli soğuk ya da kuru ya da aydınlık tutulması gereken bölümler, koruma, pazarlama, muhasebe, yönetim gibi birimlerde sürekli elde tutulması gereken personel vb'nin çalışmasından kaynaklanan atıklar ve kullanılan doğal kaynaklar*)

Her iki faaliyetten çıkan atıklar katı, sıvı veya gaz formdadır. Her iki faaliyetin de tükettiği kaynaklar da temiz su, fosil yakıt, enerji ve muhtelif sarf malzemeleridir. Raporun çevre etkisi bölümünde bu konuda ayrıntılı bertaraf yöntemleri verilmiştir. Ancak özetlemek gerekirse üretimden çıkacak

- Katı atıklar: girdilere ait çuval, karton teneke plastik kutu gibi ambalaj malzemeleri, kâğıt atıkları,
- Sıvı atıklar: çalışanların kullanım atık suları, kanalizasyon, proseste kullanılan temizleme suları, temizlik deterjanları,
- Gaz atıklar: nakliye araçları, klima ve yangın tüpleri gibi soğutucu gaz ihtiva eden ekipmanlardan kaynaklanabilecek kaçaklar ve enerji kullanımından kaynaklanan CO₂ emisyonları,
- Kompozit ve elektronik atıklar: Kırtasiye, kompozit içecek Ambalajları ve yiyecek kasaları gibi plastikler, kırtasiye ürünleri, toner, pil vb atıklar

Tüm bu atıkların sınıflanması ayrıştırılması, izlenerek kayıt altına alınması ve bertarafı gerekecektir. Bertaraf yöntemleri ilgili başlıkta verilmiştir.

Bu ayrıştırma kutuları, depolama sahalarındaki ekipmanlar ve izleme için gerekli bilgisayar vb ekipmanlar ile ÇYS, Enerji Yönetim Sistemi gibi standart sertifikasyonlarının maliyeti ile yenilenebilir elektrik enerjisi eldesi için gerekli olacak GES sisteminin maliyeti, yatırım tutarları içinde dikkate alınmıştır.

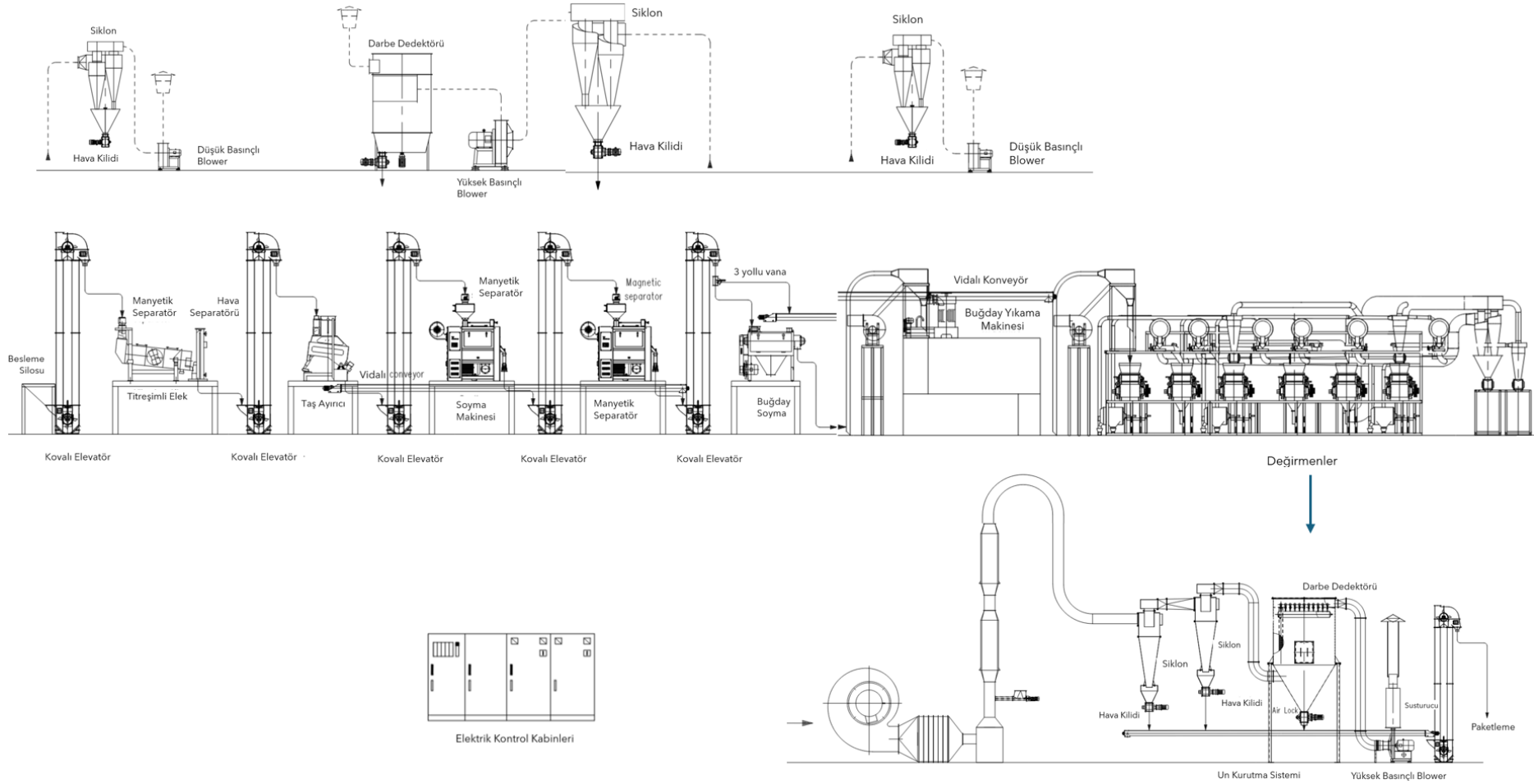
8.4. Teknik Tasarım

Yatırımın fiziki tasarımı geliştirilirken saatlik kapasiteleri 1 ton olan, biri yerli diğeri ithal olan iki üretim hattı dikkate alınmıştır.

İthal makine grubu yatay üretim formuna göre tasarlanmıştır. Montaj sonrası uzunluk x genişlik x yükseklik ölçüsü 30 m x 8 m x 7 m'dir. Yerli makine grubunda ise nakil sistemleri enerji tasarrufu ve daha düşük yer kaplayan düşey formda tasarlanmıştır. Makine ölçüleri 25 m x 8 m olup tavan yüksekliği 9 m gerektirmektedir.

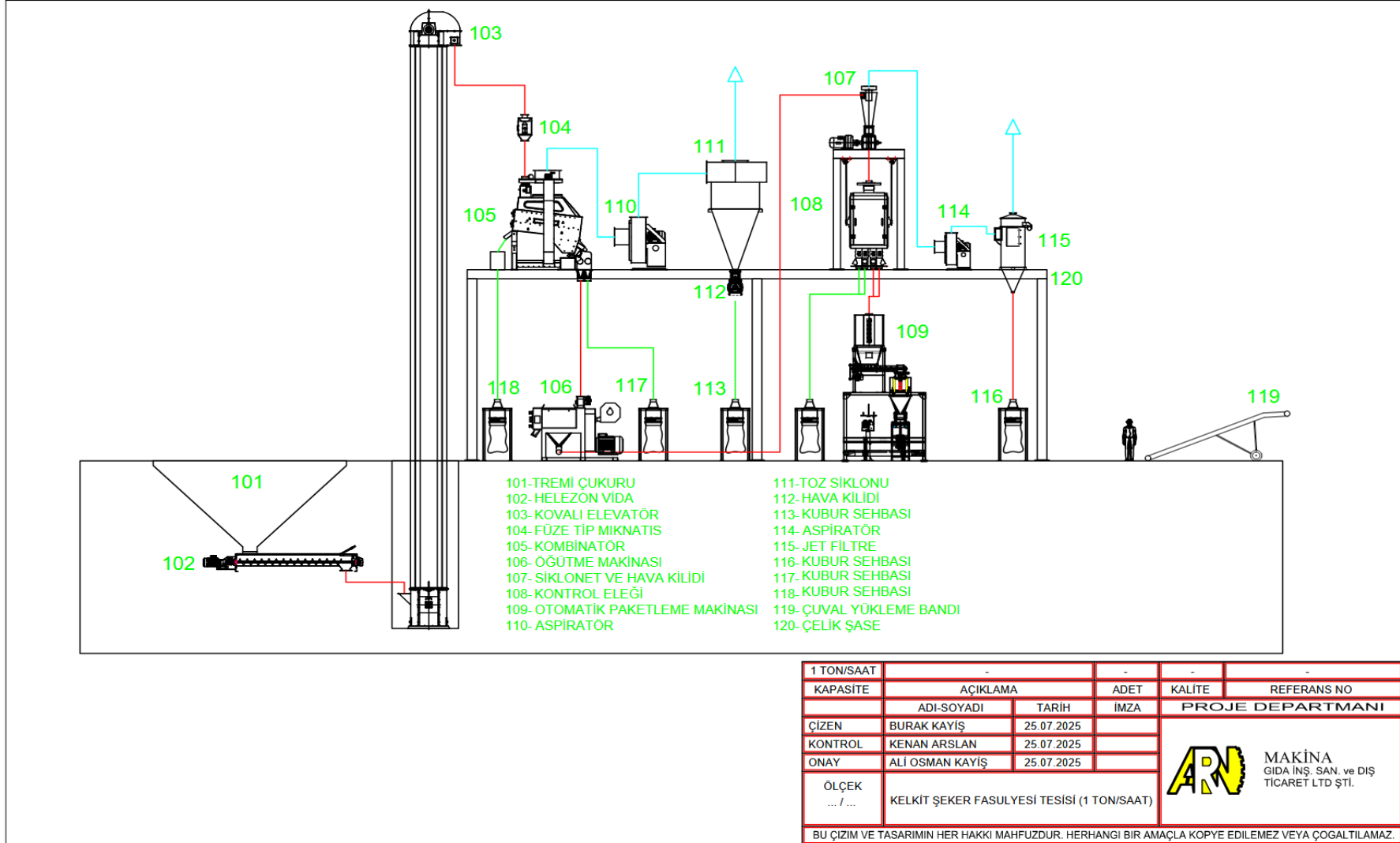
Aşağıdaki şemada ithal üretim hattının şeması verilmiştir.

Şekil 55: İthal Üretim Hattının Şeması

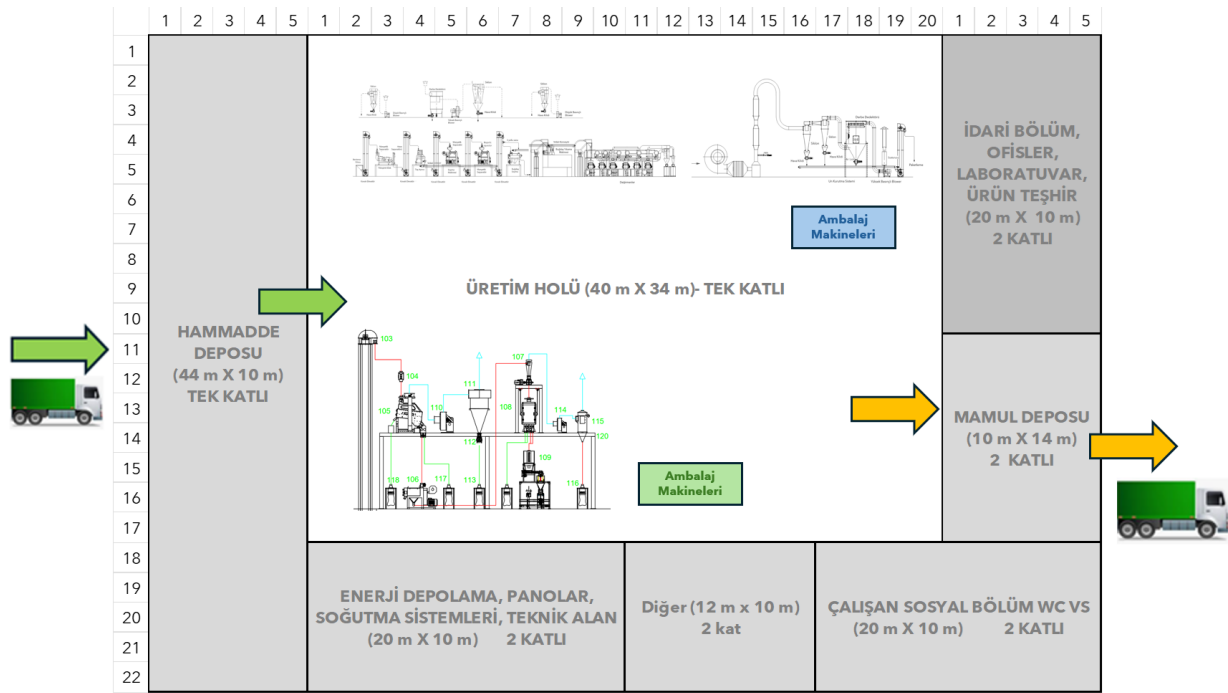
Aşağıdaki şemada yerli üretim hattının şeması verilmiştir.

Şekil 56: Yerli Üretim Hattının Şeması

Buna göre yatırımcının tercihi hangi makine grubu olursa olsun her iki alternatifi de içerecek türde bir bina tasarımı aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur. Üretim holü ilerleyen dönemde iki hat olarak düşünülmesi durumu göz önüne alınarak tek hat yerine 2 üretim hattına göre tasarlanmıştır. Kuşkusuz bu tercih yatırımcının uhdesindedir. Üretim holünün 40 m x 34 m x 9 m olarak tasarlanmasının nedeni ilerleyen dönemdeki olası bu ihtiyacı göz ardı etmemektir. Eğer üretim hattı tek olarak sabit tutulur ve ilerleyen dönemde ilave hat düşünülmez ise üretim holüne bağlı olarak toplam kapalı alanın da yaklaşık 1020 m² daha küçük olması gerekecektir. Bu raporda temkinli bir yaklaşım sergilemek adına üretim holü olası bir ilave hat durumu göz önüne alınarak, geniş tutulmuştur. Aşağıda tesisin oturma alanı ve bölümleri ölçekli şekilde gösterilmiştir. Üretim holünde gösterilen iki üretim hattından birinin yatırımının gerçekleştirileceği kabul edilmiş ve yatırım ithal veya yerli üretim hattı tercih edilmesi durumuna göre 2 seçeneği çalışılmıştır.

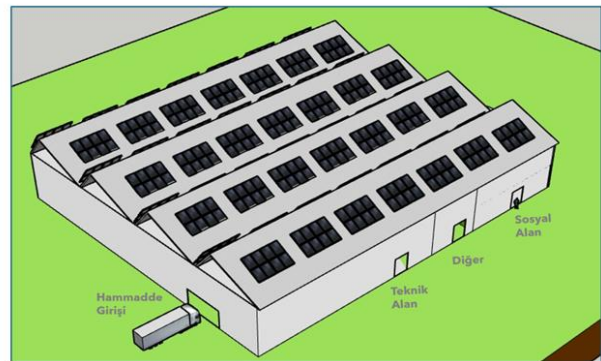
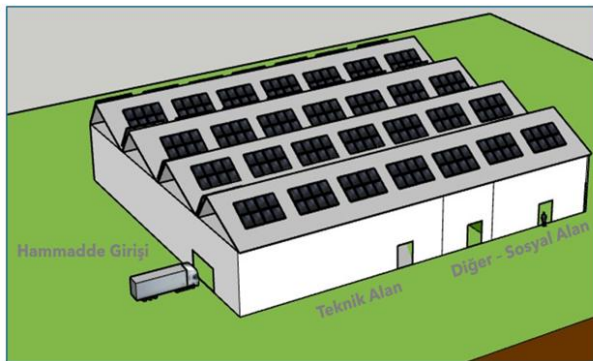
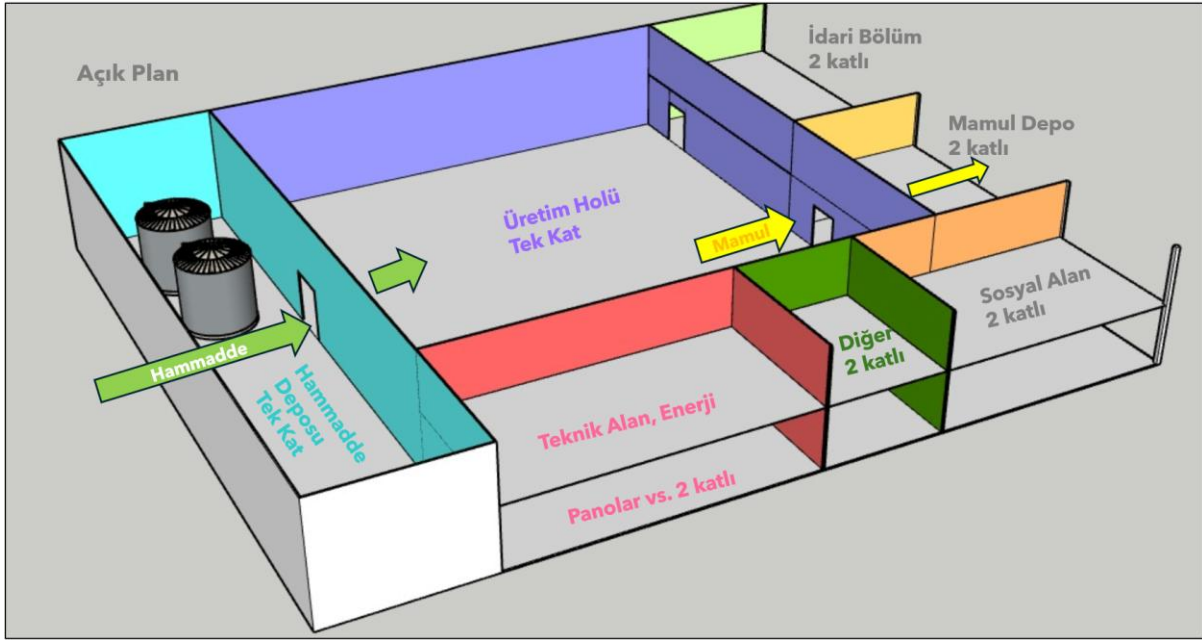
Şekil 57: Tesisin Öngörülen Bölüm ve Oturma Alanı

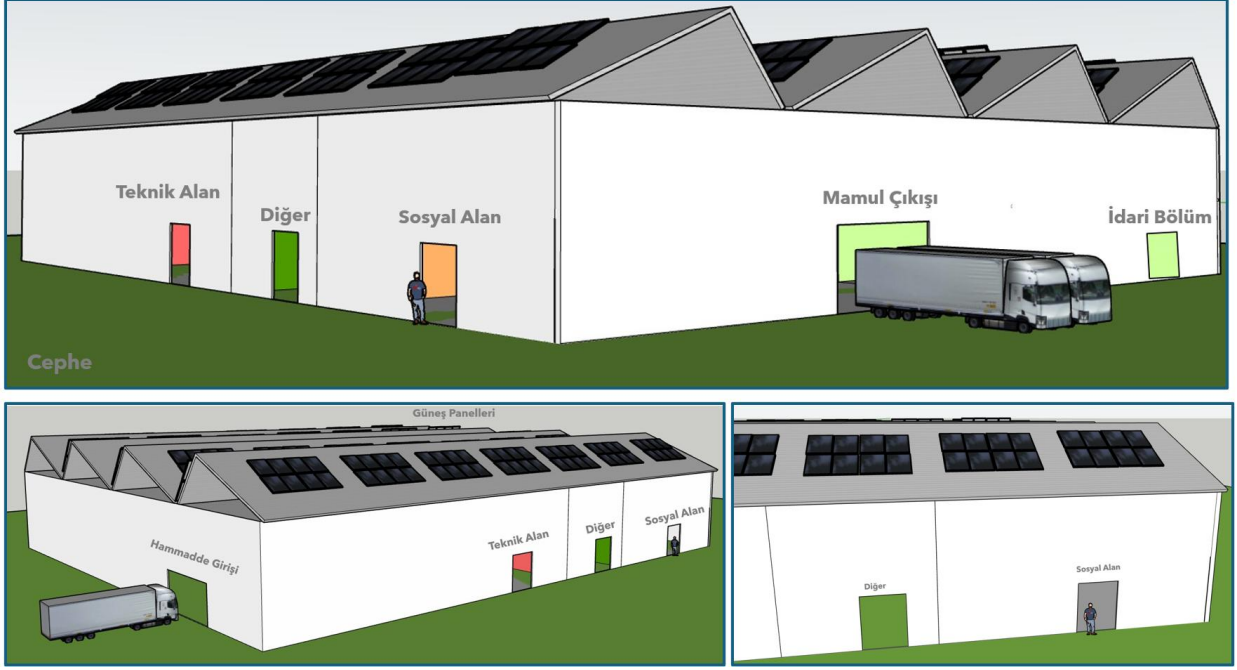
Yukarıdaki şekil ölçeklidir. Numaralanmış her kare 2 m X 2 m'lik bir alanı temsil etmektedir.

Aşağıda tesisin konsept tasarımı verilmiştir. Verilen tasarımın amacı oluşacak inşaat ve arazi maliyetlerinin temkinli bir yaklaşımla hesaplanmasını sağlamaktır. Bu tasarım kuşkusuz bu tür bir tesis için yegâne tasarım değildir. Yatırımcının ihtiyaç ve tercihlerine bağlı olarak tasarım da değişiklik gösterebilir. Ancak büyüklükler oldukça temkinli ve toleranslı bir yaklaşımla belirlenmiştir. Bu varsayımla toplam tesis oturma alanı 2.640 m² dolayındadır.

Şekil 58: Üretim Tesisi Konsept Tasarımı, Açık Plan ve Perspektifler

Şekil 59: Tesis Cephe Görüntüleri

8.5. Sabit Yatırım Tutarları

A. Arsa-Arazi:

Yatırım Gümüşhane ilindeki iki OSB'den birinde yapılacaktır. Gümüşhane OSB mevcut parsellerinde bu projenin gerçekleştirilmesi mümkündür. Yaklaşık 2.640 metrekare kapalı alana sahip bir tesis için 10 ile 13 dekar civarında bir arazinin yeterli olacağı kabul edilmiştir. Gümüşhane OSB'de tahsis edilecek parselin altyapı katılım bedeli 180 TL/m²'dir. Buna göre yatırımın Kelkit OSB'de gerçekleştirileceği ve Gümüşhane OSB'deki parsel fiyatının yarısına mal olacağı öngörülmüş olup arazi bedeli 1.2 milyon TL kabul edilmiştir.

Teknik olarak Gümüşhane OSB oldukça kaya bir zeminde yer aldığından tesis binasının inşası sırasında oluşacak hafriyat maliyetinin Kelkit OSB'ye oranla en az %15 daha fazla olacağı ifade edilebilir. Kelkit OSB üretilen hububat ve tahıla da çok yakındır. Bu nedenlerle yatırımın Kelkit OSB'de yapılması daha avantajlı olabilecektir. Bununla birlikte, Kelkit OSB, Gümüşhane OSB gibi halihazırda tamamlanmış bir OSB değildir. Kelkit OSB'nin 2028 yılında açılması beklenmektedir. Dolayısı ile OSB seçimi bu özellikler dikkate alınarak yatırımcı tarafından seçilmelidir.

B1. Etüt ve Proje Giderleri:

Sabit yatırıma başlamadan önce kapalı alan inşaatlarına ilişkin mimari, statik, mekanik, tesisat inşaat, tatbikat projeleri, yapı denetim hizmeti giderleri, ÇED Raporu, yapı ruhsatı, yapı kullanım izni, işyeri açma çalıştırma ruhsatı, tapu tahsis belgesinin çıkartılması gibi harcamalar yapılacaktır. Bu harcamaların tamamı her iki yatırım alternatifi için de yaklaşık olarak aynı kabul edilmiştir.

Mimari projeler, elektrik ve mekanik tesisat proje bedelleri inşaat maliyetinin sırasıyla yüzde 5'i ve yüzde 4'ü oranında öngörülmüştür. OSB'lerin vereceği ruhsat ve izin bedelleri bu öngörülere dahildir. ÇED

maliyetleri Çevre Bakanlığının 2025 yılı hizmet bedellerinden, yararlanılarak 380 bin TL olarak tespit edilmiştir.¹¹⁴

Tablo 49: Etüt ve Projelendirme Giderleri

Etüt ve Projelendirmeler	Toplam Tutar TL	Açıklama
1 . Mimari Projeler	3.622.000	İnşaat maliyetinin %5'i
2 . Mekanik ve Elektrik Tesisat Projeleri	2.897.600	İnşaat maliyetinin %4'ü
3 . ÇED Proje Raporu Başvuru Bedeli	380.000	100 ilâ 500 milyon TL arasındaki projeler için
4 . Diğer	150.000	Üst toplamın %3'ü
TOPLAM	7.049.600	

B2. Arazi Düzeleme ve Hafriyat Harcaması:

Yatırımın Kelkit OSB'de yapılması durumunda arazi düzenlemesi için inşaat bedelinin %2'si kadar bir harcamanın yapılacağı öngörülmüştür. Yatırımın Gümüşhane OSB'de gerçekleştirilmesi durumunda hafriyat masrafının daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle Gümüşhane OSB için arazi düzenleme harcamasının inşaat maliyetinin %10'u kadar olacağı öngörülmüştür.

111

B3. İnşaat Harcamaları:

Yukarıda verilen bina konsepti, kapalı alan büyüklükleri ve inşaat niteliği göz önüne alınarak inşaat harcamasının toplamı aşağıdaki gibi hesaplanmıştır. Binaların oturma alanı 2640 m² dolayındadır.

Tablo 50: İnşaat Harcaması, TL

Bina Bölümleri	Alan m ²	Birim Fiyat	Toplam Tutar (TL)	Açıklama
Sosyal ve İdari Bölümler (2 kat)	800	22.000	17.600.000	III. Sınıf B Grubu
Üretim Holü (h: 9 m tek kat)	1.360	20.000	27.200.000	
Hammadde Deposu (h: 9 m tek kat)	440	18.000	7.920.000	
Teknik Alan (2 kat)	640	16.000	10.240.000	III. Sınıf A Grubu
Mamul Deposu (2 kat)	280	16.000	4.480.000	
Çevre Duvarı, çevre betonu, nizamiye girişi vb diğer			5.000.000	
Toplam Kapalı Alan m²	3.520		72.440.000	
Toplam Oturma Alanı m²	2.640			

¹¹⁴ https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/menu/2025-yili-doner-sermaye-birim-fiyat-listesi_20241231035958-1_20250103034842.pdf [125]

B4. Makine Ekipman Grubu

İthal makine fiyatları FCA¹¹⁵ bedelleridir ve fiyatlara montaj dahil değildir. Fiyat Teklifi EK2'de verilmiştir. Yerli makine ekipmanlara ilişkin teklif EK3'de verilmiştir. Fiyatlara nakliye, sigorta ve montajın bir kısmı dahildir.

Tablo 51: Üretim Grubu Makine Ekipman Listesi ve Harcaması, USD

Üretim Grubu Makine Ekipmanlar	İthal Makine Grubu (1 ton/h)		Üretim Grubu Makine Ekipmanlar	Yerli Makine Grubu (1 ton /h)	
	Miktar	Toplam Bedel (Nakliye Dahil, Montaj Hariç) USD		Miktar	Toplam Bedel (Nakliye Dahil, Montaj Kısmen Dahil) USD
1 Besleme Silosu	1		1 Tremi Izgarası	1	
2 Kovalı Elevatör	5		2 Tremi Alt Besleme Helezon Vidası	1	
3 Manyetik Seperatör	3		3 Kovalı Elevatör	1	
4 Titreşimli Elek	1		4 Miknatis	1	
5 Hava Seperatörü	1		5 Kombinatör	1	
6 Taş Ayırıcı	1		6 Öğütme Makinesi	1	
7 Kabuk Soyucu	2		7 Toz Siklonu ve Hava Kilidi	1	
8 Buğday Soyma- Ezme	1		8 Kontrol/Sınıflandırma Eleği ve Kubur Sehpaı	1	
9 Vidalı Konveyör	2		9 25/50 kg Tek Tartım Boşaltım Paketleme Mak.	1	107.053
10 Pnömatik Konveyör	2		10 Toz Aspiratörü	1	
11 Buğday Yıkama	1		11 Toz Siklonu ve Hava Kilidi	1	
12 Değirmen	1		12 Hava Kilidi	1	
13 Hava Kilidi	3	176.600	13 Kubur Sehpaı (Manuel Paketleme için)	1	
14 Siklon	3		14 Aspiratör	1	
15 Düşük Basınçlı Blower	2		15 Yükleme Bandı	1	
16 Yüksek Basınçlı Blower	1		16 Çelik Konstrüksiyon ve Sisteme Ait Tüm Bağlantı, Aspirasyon Elemanları	1	
17 Darbe Dedektörü	1		17 Mikser	2	10.000
18 Düşük Basınçlı Aspirasyon Sistemi	1		18 Kurutma Hattı	1	30.000
19 Yüksek Basınçlı Aspirasyon Sistemi	1		19 Ambalaj Makinesi (Tam Otomatik)	3	100.000
20 Un Kurutma Sistemi	1		20 Kutulama Makinesi (Tam Otomatik)	3	162.162
21 Buhar Kazanı	1		21 Robotik Kolileme Makinesi	2	100.000
22 Elektrik Kontrol Panoları	Set		22 Tarih Kodlama Makinesi	2	80.000
23 Boru, Kelepçe, soft Bağlantı Parçaları Muhtelif	Set		23 Diğer		11.000
24 Standart Bağlantı Elemanları	Set				
25 Montaj Malzemeleri					
26 Ambalaj Makinesi (Tam Otomatik)	3	100.000			
27 Kutulama Makinesi (Tam Otomatik)	3	162.162			
28 Robotik Kolileme Makinesi	2	100.000			
29 Tarih Kodlama Makinesi	2	80.000			
Toplam		618.762	Toplam		600.215

¹¹⁵ FCA= Free Carrier= Dış nakliye ve sigortalar dahil teslim fiyatıdır. Montaj hariçtir.

Tablo 52: Yardımcı Makine Ekipmanlar, USD

	Yardımcı Makineler	Set	Toplam Bedel (USD)
1	Trafo- 250 KVA	1	82.000
2	Elektrik Panolar, Kontrol Ekipmanları, Sigorta ve Güvenlik Malzemeleri	1	30.000
3	GES Sistemi	1	115.400
4	Yangın Söndürme Sistemi ve Paratoner	1	1.500
5	İletişim-Santral Sistemi	1	1.500
6	Araç Kantarı	1	15.000
7	Tesis İçi Kantarlar	1	1.000
8	Malzeme Taşıma Arabaları ve Kasalar	1	1.000
9	Laboratuvar Malzemeleri	1	51.461
10	Mamul Madde Depo Rafları	1	30.000
11	Hammadde Silosu (Beton zeminli 5 bin tonluk)	1	150.000
12	Diğer	1	50.000
	Toplam		528.861

Buna göre ana makine ve yardımcı makine toplam makine bedel ithal grupta 1.232 bin USD, yerli grupta ise 1.213 bin USD dolayındadır.

Üretim grubu, GES sistemi ve Laboratuvar malzemelerinin teklifleri EK 4, EK 5, EK 6'da verilmiştir. Diğer ekipmanların fiyatları internet bazlı araştırma ile belirlenmiştir.

B5. İthalat ve Gümrükleme Giderleri

Ana üretim grubu makineler Çin'den ithal edilecektir. Bu makine bedellerinin %15'i ithalat ve gümrükleme bedeli olarak öngörülmüştür.

B6. Nakliye ve Sigorta Giderleri

İthal makine fiyatına nakliye ve sigorta dahildir. Bununla birlikte hem yerli hem ithal makine ekipmana iç nakliye bedeli öngörülmüştür. Yurt içi nakliye bedeli olarak makine ekipman bedelinin %5'i iç taşıma olarak hesaplanmıştır.

B7. Montaj Giderleri

İthal makine ekipman seçeneğinde ana üretim grubu makinelerin montajı için bir mühendis 30 gün süreyle görevlendirilecektir. Bu 1 kişinin yol, yeme içme ve barınma masrafları yaklaşık 1 ay süreyle karşılanacaktır. Ayrıca günlük 150 USD hizmet bedeli ödenecektir. Mühendise eşlik edecek işçiler yurt içinden temin edilecektir. Aşağıda montaj giderlerinin unsurları ve toplam montaj maliyeti özetlenmiştir.

Tablo 53: İthal ve Yerli Makine Grubu Montaj Maliyeti

İthal Makineler Montaj Giderinin Unsurları	TL	Yerli Montaj Giderinin Unsurları	TL
Gidiş-Dönüş Uçak Bileti 1 kişi	100.000	Yeme İçme (4 kişi , 15 gün)	90.000
Yurt İçi Uçuş Gidiş Dönüş 1 Kişi	15.000	Otel (4 kişi, 15 gün)	90.000
Karayolu 2 kişi	10.000	Ekipman Kiralama	150.000
Ücret (150 USD/Gün x 30 gün)	178.650	Muhtelif Montaj Malzemesi	74.000
Yeme İçme (12 kişi , 30 gün)	195.000	Diğer	10.000
Otel (1 kişi, 30 gün)	45.000	Toplam Montaj Harcaması	414.000
Yerel İşçilik (10 işçi 30 gün)	750.000		
Ekipman Kiralama	150.000		
Muhtelif Montaj Malzemesi	74.000		
Diğer	10.000		
Toplam Montaj Harcaması	1.527.650		

B8. Taşıt Araçları

Hem hammadde hem de mamul tarafında malzeme yükleme işlemi olacağından 2 üretim hattı için aşağıdaki taşıt ve yükleme araçları gerekli bulunmuştur. Fiyatlar internet bazlı araştırma ile belirlenmiştir.

Tablo 54 Taşıt Araçları

Taşıt Araçları	Sayı	Toplam Bedel (USD)
1 Transpalet	3	6.000
2 Forklift	2	200.000
3 Kamyonet	1	100.000
Toplam		306.000

114

B9. Demirbaş ve Tefriş Malzemeleri

Asgari düzeyde gerekli olacak tefriş ve demirbaş malzemeleri aşağıda oluşturulmuştur. Fiyatlar internet araştırması ile belirlenmiştir.

Tablo 55: Tefriş Malzemeleri

Tefriş Malzemeleri	Adet	Toplam Tutar (USD)
1 İnternet Altyapısı ve Bilgisayar Sistemleri	3 Takım	3.000
2 Yazıcı, Fotokopi vb Büro Ekipmanları	2 Takım	2.500
3 Ofisler ve Toplantı Salonu Mobilyaları	2 Takım	2.500
4 Mutfak ve Yemekhane Araç Gereçleri	2 Takım	20.000
5 Sosyal Bölüm İşçi Odaları Dolap ve Tefrişi	Muhtelif	5.000
6 Server Bilgisayar	1	12.000
7 Mini Bilgisayar	5	11.000
8 Kablolama ve Altyapı		6.000
9 Yüz Tanıma Sistemi	1	1.000
10 Su Deposu	1	10.000
11 Hijyen Bariyeri	1	7.000
12 Diğer %3		3.000
Toplam		83.000

B10. İşletmeye Alma Gideri:

Deneme üretimi için yaklaşık 10 gün süreyle %10 KKO ile üretimin yapılacağı kabul edilerek bu üretimin işletme gideri deneme üretimi olarak kabul edilmiştir. Bu üretimden elde edilmesi muhtemel gelir göz ardı edilmiştir.

B11. Genel Gider ve B12 Beklenmeyen Gider: Üst toplamın %5'i olarak öngörülmüştür.

Yukarıdaki açıklamalar kapsamında sabit yatırım tutarı 25 Haziran MBDS kurları ile USD'ye çevrilerek aşağıda verilmiştir.¹¹⁶

Tablo 56: Sabit Yatırım Tutarı, İthal Makine Ekipman Seçeneği ile (USD)

Sabit Yatırım Unsurları- İthal Makine	Kümülatif USD			2028 USD		2029 USD	
	Toplam	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para
A. Arsa- Arazi	30.227	30.227		30.227			
B1. Etüt Proje Giderleri	177.572	177.572		177.572			
B2. Arazi Düzenleme ve Hafriyat	4.596	4.596		4.596			
B3. İnşaat Harcamaları	1.824.685	1.824.685				1.824.685	
B4. Makine Ekipman	1.232.123	1.055.523	176.600			1.055.523	176.600
B5. İthalat Gümrükleme Bedeli	26.490	26.490				26.490	
B6. Nakliye Sigorta Harcaması	61.606	61.606				61.606	
B7. Montaj Giderleri	38.480	38.480				38.480	
B8. Taşıt Araçları	306.000	306.000		-		306.000	
B9. Demirbaş ve Tefriş Malzemeleri	83.000	83.000				83.000	
B10. İşletmeye Alma	100.000	100.000				100.000	
B11. Genel Gider (%5)	200.000	200.000		89.828	-	110.172	
B12. Beklenmeyen Gider (%5)	230.221	230.221		116.744		113.477	
Sabit Yatırım Tutarı (A+ΣB)	4.315.000	4.138.400	176.600	418.967	-	3.719.432	176.600

115

Tablo 57: Sabit Yatırım Tutarı, Yerli Makine Ekipman Seçeneği ile (USD)

Sabit Yatırım Unsurları- Yerli Makine	Kümülatif USD			2028 USD		2029 USD	
	Toplam	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para
A. Arsa- Arazi	30.227	30.227		30.227			
B1. Etüt Proje Giderleri	177.572	177.572		177.572			
B2. Arazi Düzenleme ve Hafriyat	4.596	4.596		4.596			
B3. İnşaat Harcamaları	1.824.685	1.824.685				1.824.685	
B4. Makine Ekipman	1.213.576	1.213.576	-			1.213.576	-
B5. İthalat Gümrükleme Bedeli	-	-				-	
B6. Nakliye Sigorta Harcaması	60.679	60.679				60.679	
B7. Montaj Giderleri	10.428	10.428				10.428	
B8. Taşıt Araçları	306.000	306.000		-		306.000	
B9. Demirbaş ve Tefriş Malzemeleri	83.000	83.000				83.000	
B10. İşletmeye Alma	100.000	100.000				100.000	
B11. Genel Gider (%5)	189.000	189.000		50.000	-	139.000	
B12. Beklenmeyen Gider (%5)	199.237	199.237		90.000		109.237	
Sabit Yatırım Tutarı (A+ΣB)	4.199.000	4.199.000	-	352.395	-	3.846.605	-

Makine parkının Çorum ilinde yerli bir makine imalatçısı tarafından üretilmesine göre, Çin'den ithal edilmesi durumunda sabit yatırımın toplam tutarı 116 bin USD dolayında artmaktadır.

¹¹⁶ 25 Haziran 2025 tarihli Merkez Bankası Döviz Satış Kuru 1 USD=39,7 TL,1 EURO=46 TL

*Dünyanın en büyük glutensiz un üreticileri arasında İngiltere merkezli **Doves Farm** öne çıkmaktadır.¹¹⁷ Türkiye'de glutensiz un üretimi yapan büyük tesisler arasında Samsun OSB, Tekirdağ ve Hatay'da bulunan **Ulusoy Un** yer almaktadır. Bu firma, günlük 3925 ton buğday işleme kapasitesine sahiptir.¹¹⁸*

9. MAL ve/veya HİZMETLERİN SATIŞ-ÜRETİM PROGRAMI

¹¹⁷ <https://millermagazine.com/tr/blog/doves-farmdan-glutensiz-un-161> [126]

¹¹⁸ [https://www.ulusoyun.com.tr/\[127\]](https://www.ulusoyun.com.tr/[127])

9.1. Satış Programı

Yöredeki buğdayın ve diğer girdi olarak kullanılacak bakliyat türlerinin en azından ilk 4veya 5 işletme yılında organik olmayacağı kabul edilmiştir. Ülkemizde üretilen tahıl bazlı yerli bebek mamalarının organik olmadığı anlaşılmaktadır. Bebek mamasında glutensiz olma durumu aranan bir şart değildir. Diyet ürünlerde ise ürünlerin glutensiz olması satış trendini artırmaktadır. İlerleyen süreçte diğer bir deyişle ilk 4-5 işletme yılından sonra sözleşmeli tarım ile organik girdilere geçilmesi durumunda satış miktarının bu projede öngörülenden yüksek olacağı, satış fiyatı ve buna bağlı kârlılığın da öngörülenin üzerinde olacağını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Ancak gerçek anlamda organik tahıl üretiminin en az 5 yıl sonra yapılabileceği gerçeği göz ardı edilemeyeceği için, bu projedeki tüm ürünler için girdilerin organik olmayacağı kabul edilmiştir.

Bakliyatların doğal yapısında gluten yoktur. Bu nedenle diyet ürünler içinde mercimek, mısır, nohut ve kuru fasulyenin unları glutensiz olacaktır. Buğdayda ise durum farklıdır. Buğdayın yapısında gluten proteini bulunmaktadır. Özellikle Gümüşhane buğdayında yüksek protein olduğu bilinmektedir Bebek maması açısından bu protein bir avantaj olarak değerlendirilebilir ancak diyet ürünler açısından gluten içeren buğday unu veya lifi fazla talep edilen bir ürün değildir. Diyet ürünlerde buğdaydan gluten oranı düşürülmüş ürünler elde etmek mevcut proseslere ilave çok ciddi bir yatırımı gerektirmektedir.

Buğdaydan gluteni uzaklaştırmak özel ve yüklü bir yatırım gerektiren pahalı bir prosestir.¹¹⁹ Glutensiz buğday unu üretimi buğday nişastası üretimi anlamına gelmektedir. Sektör profesyonelleri ile yapılan görüşmelerde ülkemizde glutensiz buğday unu yani diyet ürünlerde aranan özellikte buğday nişastası üreten tesis olmadığı ifade edilmiştir. Yapılan araştırmalarda Gaziantep'te bulunan ve buğday nişastası ürettiği ifade edilen bir tesis dışında bir firmaya rastlanmamıştır. Bu firmanın da buğday nişastası üretiminin mevcut nişasta üretimi içinde ne kadar olduğu ve özelliklerine erişilememiştir.

Buna karşın mısır nişastası üretimi, ülkemizde **günde 10 bin ton civarında olup 5 üretim tesisi** mevcuttur ve Kargill (Sakarya) ile Sunar Mısır (Adana) önde gelmektedir. Yıllık üretimin 230 bin ton civarında olduğu ifade edilmektedir (*Adana -Sunar, Omnia, Tat Nişasta, Kırklareli -Ak Nişasta, Sakarya - Güneş Nişasta, Gaziantep, Bursa, İstanbul gibi diğer sanayi merkezlerinde de tesisler bulunmaktadır*).

Özetlemek gerekirse satışa konu ürünler:

- Tahıl bazlı toz formda bebek maması (*özellikle ilk dört aydan sonra*),
- Hububat bazlı glutensiz diyet unlar (*kuru fasulye, mercimek, nohut*) olacaktır.

9.1.1. Tahıl Bazlı Bebek Mamasının Pazara Giriş Stratejisi

Pazara giriş stratejisi oluşturulurken öncelikle satış kanalları irdelenmiştir. Türkiye'de bebek maması ürünleri çok çeşitli satış kanalları üzerinden tüketiciyle buluşmaktadır. Bu kanallar hem şehirli hem kırsal kesimdeki ailelerin erişimini kolaylaştırmak için geniş bir yelpazeye yayılmış durumdadır. Bu satış kanallarını temelde fiziksel ve dijital kanallar olarak 2'ye ayırmak yerinde olacaktır. Fiziksel satış kanalları aşağıda özetlenmiştir.

- **Süpermarketler ve Hipermarketler:** Migros, CarrefourSA, A101, Şok, BİM gibi zincirlerde yaygın olarak satış yapılmaktadır.

¹¹⁹ Günlük 1000 ton buğday nişastası üretecek bir tesisin yatırım tutarının arsa ve inşaat hariç 30 ilâ 40 milyon EURO civarında olduğu ifade edilmektedir. Mevcut mısır nişastası pazarında diğer üreticilerle rekabet edebilmek için günlük üretimin en az bin ton civarında olması gerekli görülmektedir. Buğday nişastası üretimine ilişkin elde edilen veriler raporun ekinde sunulmuştur. Buğday nişastası üretimi hem ölçeği hem de üretim tekniği açısından bu proje konusu yatırımdan oldukça farklı olduğu için, bu çalışmada buğday ve mısırdan glutenin uzaklaştırılarak diyet ürünlerde kullanımı proje kapsamına dahil edilmemiştir. Ancak yöre buğdayı ve yöre mısırdan nişasta üretimi söz konusu edilecek ise bu yatırımın ayrıca hem yöresel üretim miktarı hem de yatırım tutarları açısından ayrıca irdelenmesi gerekecektir. Bu konuda elde edilen veriler EK 1'de verilmiştir.

- **Eczaneler:** Özellikle medikal formüllü mamalar ve özel beslenme ürünleri için tercih edilmektedir.
- **Sağlık ve güzellik mağazaları:** Watsons, Gratis gibi zincirlerde bazı mama çeşitleri yer alabilmektedir.
- **Bebek ürünleri mağazaları:** Ebebek, Joker gibi mağazalar hem geniş ürün yelpazesi ile hem de uzman personel desteği sunmaktadır.
- **Küçük bakkallar ve yerel marketler:** Özellikle kırsal bölgelerde temel mama çeşitleri bulunabilmektedir.

Dijital satış kanalları ise;

- **E-ticaret platformları:** Trendyol, Hepsiburada, Amazon Türkiye, Çiçeksepeti gibi sitelerde çok sayıda marka ve ürün seçeneği sunulmaktadır.
- **Markaların kendi web siteleri:** Örneğin Holle Türkiye gibi organik mama üreticileri doğrudan satış yapmaktadır.
- **Online eczaneler ve sağlık platformları:** Medikal içerikli mamalar için güvenilir satış platformları mevcuttur.

2024 itibarıyla Türkiye bebek maması pazarı ürün türüne göre aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:¹²⁰

- Ürün türü: Kurutulmuş mama, hazır mama, süt formülleri (standart, takip, büyüme, özel), diğerleri
- Kategori: Geleneksel ve organik
- Dağıtım kanalı: Fiziksel mağazalar, e-ticaret, sağlık mağazaları, indirim marketleri

Tahıl Bazlı Bebek Maması Satış Stratejisi

Hedef kitle, 25–40 yaş arası ebeveynler, özellikle şehirli ve çalışan anneler olmalıdır.

Tüketicinin katkısız, yerli üretim ve fonksiyonel gıdalara olan ilgisinin artması konusundaki eğilim değerlendirilmelidir.

Ürünün Konumlandırılması

Ürünü farklı kılan özellikler, tahıl bazlı mama, yerli yöresel buğday, mısır ve diğer tahıl hububat kullanımı, prebiyotik katkıları tanıtımda ön plana çıkartılmalıdır. Bu yollar sağlıklı gıda segmentinde konumlanmak ve premium algı yaratmak mümkün olacaktır.

Kullanılacak ambalaj dili, güven veren tarzda oldukça sade ve bilimsel açıklamalı olmalıdır.

Satış Dağıtım Kanallarının Oluşturulması

Fiziksel satış kanalları oluşturulurken, Ebebek, Joker, eczaneler, süpermarket (Migros, CarrefourSA) gibi yaygın zincir marketler tercih edilmelidir.

Dijital satış kanalları oluşturulurken, Trendyol, Hepsiburada, Amazon Türkiye, tercih edileceği gibi yatırımcı markanın kendi e-ticaret sitesini de kurabilir. Bu yatırım kapsamında dijital ticaretin yatırım tutarı öngörülmemiş olmakla birlikte bu tür orta ölçekli bir e-ticaret sitesi yatırımının yaklaşık 15 bin USD'ye kurulması mümkündür.

Fiziksel ve dijital kanallar yanında ayrıca online eczaneler ve pediatri klinikleri ile de iş birlikleri tesis edilebilir.

Pazarlama ve Lansman Stratejisi

¹²⁰ [https://store.strategyh.com/tr/report/baby-food-market-in-turkey/\[128\]](https://store.strategyh.com/tr/report/baby-food-market-in-turkey/[128])

Instagram ve YouTube'da ürün tanıtımı yapan, ebeveyn influencerlar iş birliği yapılabilir.

Ücretsiz numune dağıtımı, doğum paketlerine eklenme gibi deneme kampanyaları düzenlenebilir. Daha da önemlisi doktor ve diyetisyen onayı alınabilir. Bilimsel destekli içerikler ve uzman görüşlerine ambalajda ya da tanıtımda yer verilebilir.

Fiyatlandırma ve Sadakat Yaratma Stratejisi

Giriş fiyatının rekabetçi ama kalite algısını zedelemeyecek düzeyde olması önerilir.

Abonelik modeli, puan sistemi, doğumdan itibaren takipli beslenme planları gibi müşteri sadakati yaratacak yöntemler uygulanabilir.

Anadolu buğdayı veya arpası gibi yerel kaynakların kullanımı, hem marka hikâyesi hem de sürdürülebilirlik açısından güçlü bir avantaj sağlayacağından hem dijital hem fiziki satışta ve ambalajda bu tür vurgu önemli olacaktır.

9.1.2. Glutensiz Tahıl Bazlı Diyet Ürünlerin Pazara Giriş Stratejisi

Tahıl ve hububat bazlı **glutensiz diyet unlar** için etkili bir satış stratejisi oluşturmak, hem sağlık trendlerine hem de yerli üretim hassasiyetine hitap eden çok katmanlı bir yaklaşım gerektirecektir. Bu strateji adımları aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

Ürünlerin hedef kitlesi temelde gluten intoleransı olan bireyler, çölyak hastaları, sağlıklı yaşam odaklı tüketiciler, sporcular ve vegan/vejetaryen bireyler olmalıdır. Tüketicilerin diyet unlardan beklentisi aşağıda özetlenmiştir.;

- Katkısız ve temiz içerik
- Yerli üretim ve sürdürülebilirlik
- Fonksiyonel faydalar (*yüksek lif, protein, düşük glisemik indeks*)

Bu nedenle **ürünler pazarda konumlandırılırken** bu ürünleri farklı kılan özellikler ön plana çıkartılmalıdır.

- Baklagil bazlı unların yöresel olması (*nohut, mercimek, fasulye*)
- Sağlığa faydalı fonksiyonel içeriğe sahip olmaları (*probiyotik, vitamin-mineral katkısı gibi*)

Ürünlerde kullanılacak ambalajın dili:

- Minimalist, doğa dostu bir tasarımda olmalı
- Bilimsel açıklamalar ve kullanım önerileri içermeli
- QR kod ile tarif ve analiz bilgisi erişimi olmalıdır.

Fiziksel satışın

- Zincir marketlerin sağlıklı yaşam rafları (*Migros, Macrocenter*)
- Gurme ve yöresel ürün mağazalarında yer alması önerilir.

Dijital satışın

- Trendyol, Hepsiburada, Amazon Türkiye gibi e-ticaret platformlarında,
- Online doğal ürün pazarlarında (*Good4Trust, Dağca Murat Çiftliği gibi*),
- İkinci adımda yatırımcının kendi online sitesinde ve abonelik sistemiyle hayata geçirmesi önerilir.

Pazarlama ve Farkındalık Stratejisi

Bu stratejiyi oluşturmanın 2 temel adımı olacaktır.

1. İçerik pazarlaması:

Glutensiz tarif videoları, blog yazıları, beslenme uzmanı röportajlar,

Instagram ve YouTube'da sağlıklı yaşam influencer'larıyla iş birlikleri bu kapsamda önerilecek faaliyetlerdir.

2. Deneyimsel pazarlama:

- Ücretsiz deneme paketlerinin verilmesi,
- Glutensiz yaşam festivallerine katılım sağlanması,
- Diyetisyen ve spor salonlarıyla iş birliklerine gidilmesi önerilir.

Fiyatlandırma ve Müşteri Sadakati Oluşturma

Premium ama ulaşılabilir fiyatlandırma yapılmalıdır.

Müşteri sadakati yaratmak üzere abonelik indirimi, tarif kitapçığı hediyesi, puan sistemi gibi yöntemler uygulanabilir.

Pazarlamanın her adımında yerli girdiye ve kültürel yapıya vurgu yapılması önemlidir. Gümüşhane tahıl ve hububatının hikâyesi, bu ürünlerin lezzeti ile kültürel bağ kuran anlatımlar, yerli çiftçilerle iş birliği vurgusu, sürdürülebilir tarım mesajı gibi temalar pazarlama ve müşteri sadakati yaratmada kullanılacak öğelerdir.

9.1.3. İhracat Hedefli Bir Satış Pazarlama Stratejisi Yaratma

Bebek Maması için Hedef Pazar: Almanya, Hollanda, Suudi Arabistan ve Türk cumhuriyetleri ile orta doğu olmalıdır.

Ambalajların dili, içerik beyanı ve sertifikasyon (*EU Organic, USDA, Halal*) hedef pazara göre uyarlanmalıdır.

Dağıtım Kanalları B2B ya da doğrudan müşteriye pazarlama olan B2C olmalıdır.

B2B: Distribütörler, eczane zincirleri, organik marketler iken B2C: Amazon, iHerb, Etsy, ve yatırımcının kendi e-ticaret sitesi olabilir.

Bebek mamasının pazarlanmasında

- Organik tahıl bazlı mama
- Alerjen içermeyen formüllerin kullanıldığı vurgulanmalıdır.
- "İlk kaşıktan itibaren Karadeniz'in gücü" gibi yerli tahıl vurgulu bir hikâyeleştirme,
- Pediatrist onaylı içeriklerle güven oluşturma stratejisi benimsenebilir.

Bebek Mamasında Satış Noktaları: Eczaneler, bebek mağazaları olabilir, doğum klinikleriyle iş birliklerine gidilebilir.

Fonksiyonel Diyet ve Sporcu Ürünlerinin İhracatı için Hedef Pazar: ABD, Birleşik Krallık, BAE önerilir.

Yüksek proteinli, lifli, glutensiz un karışımları, sporcu barları, shake tozları, prebiyotik katkılı unlara vurgu yapılabilir.

Hedef Kitle: Vegan sporcular, çölyak hastaları, fonksiyonel beslenme takipçileri ve 40 yaş üstü yetişkinler olmalıdır.

Pazarlamanın doğrudan

- Fitness influencer'larıyla iş birlikleri yapmak,
- Spor salonları ve diyetisyenlerle demo kampanyaları yürütmek biçiminde gerçekleştirilebilir.

Bebek Maması ve Diyet Ürünler için Ortak Marka ve Çapraz Satış Stratejisi

Aşağıdaki türde marka alt segmentasyonu yaratılabilir:

- "BabyGrain" (bebekler için)
- "FitGrain" (sporcular için)
- "PureGrain" (genel sağlıklı yaşam için)
- "Anne + Bebek + Sporcu" paketleri
- Aile boyu sağlıklı yaşam kutuları oluşturulabilir.

Fiyat yanında, ürünlerin aşağıdaki sertifikasyonlara, ambalajlara ve vurguya sahip olması ihracatta satışı artıracak unsurlardır.

- Soğuk zincir gerektirmeyen, uzun raf ömrü sağlayan ambalaj teknolojileri
- Glutensiz, vegan, Halal gibi sertifikalarla güven artırımı
- Yerel çiftçilerle sözleşmeli üretim, sürdürülebilirlik vurgusu

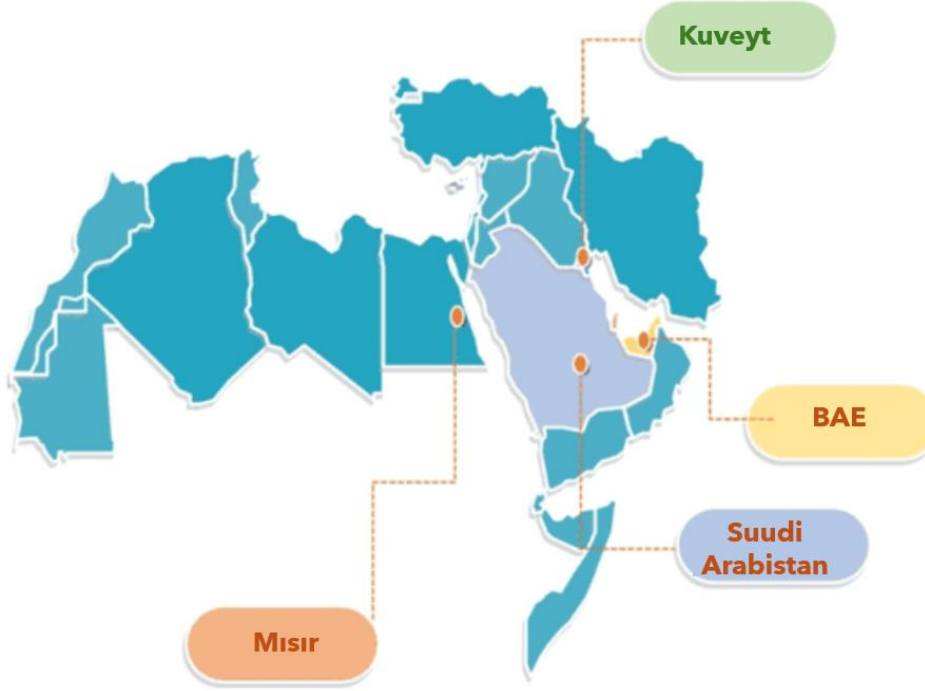
Hem yurt içi hem yurt dışı satışlarda Müşteri Geri Bildirimi Alınmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak altyapı kurulmalıdır. Bu yolla satış sonrası süreçlerde alınacak düzenli geri bildirimlerin ürün ve hizmet iyileştirmelerinin yapılmasına katkı sağlaması mümkün olacaktır.

9.2. Üretim Programı

Tesiste tek üretim hattı söz konusudur. Bu üretim hattının da saatlik girdi cinsinden kapasitesi 1 tondur. Dolayısıyla kurulu kapasitede günlük girdiler cinsinden 8 ton, yıllık ise 2.400 ton hammadde işlenerek bebek maması karışımına girecek veya satışa sunulabilecek toplam 2.376 ton buğday ve glutensiz bakliyat unu üretebilecektir. Tesiste bebek maması için üretilen unların dışında miksera eklenecek katkı maddeleri de olacaktır. Nihai bebek maması miktarı bu katkılar da dikkate alındığında 4.800 ton/yıl, dışarı satılacak glutensiz bakliyat unu miktarı 2.158 ton/yıl, bebek mamasının bünyesine girecek tesis içinde üretilmiş un miktarı ise yaklaşık 218 ton/yıl olarak hesaplanmıştır.

Bir saatte işlenecek hammadde miktarı bebek maması ve diyet glutensiz unlar için farklı değildir. Dolayısıyla yılda tek vardiyada işlenecek ürünün ne kadarının bebek maması ne kadarının glutensiz diyet un olacağını karar, ürün satışındaki talebe göre değişecektir. Yapılan ekonomik analizler diyet glutensiz unlara gelen talebin yüksek olduğunu göstermektedir. Tüketici bu ürünleri zaten tanımakta ve talep etmektedir. Bebek maması pazarında tahıl bazlı yerli mamaya gelen talebin miktarına erişim TÜİK verilerinin kapalı olması nedeni ile mümkün olmamıştır. Bu nedenle hem temkinli olmak hem de bebek mamasının pazara yeni bir marka olarak girecek olmasının getirdiği tanıtım ve pazarlama faaliyetleri nedeniyle, üretimin diyet ürün lehinde daha fazla olacağı kabul edilmiştir. Kuşkusuz bu oran ve miktarlar satış potansiyeline bağlı olarak değişkenlik gösterecektir. Bu noktada mevcut verilerle en temkinli üretim kompozisyonu tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Tesisin sorunsuz ve kesintisiz üretim yapabilmesi için hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi ve ambalaj malzemesi stokunun en az 60'ar günlük personel ve enerji, su, bakım onarım ve genel gider türünde diğer gider harcamaları için en az 1 aylık nakit olması gerektiği düşünülmektedir. Tüm ürünlerden 10'ar günlük mamul stok ile 1 aylık üretim karşılığı ürünün de vadeli satışa konu edileceği kabul edilmiştir.

2024-2032 yılları arasında BAE'nde bebek maması pazarının yıllık ortalama %6,2 ile büyüyeceği tahmin edilmektedir.

10. PROJE GİRDİLERİ

10.1. Girdi İhtiyacı (ham ve yardımcı maddeler)

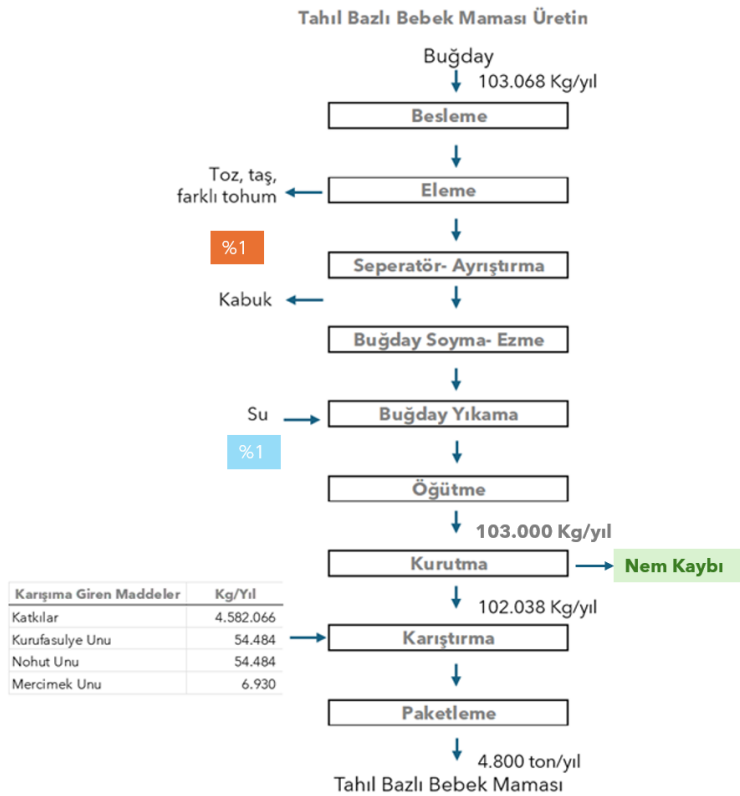
Yatırım işletmeye geçtikten sonra hasat döneminde doğrudan çiftçiden, hasat dönemi dışında bakliyat birliklerinden ve Gümüşhane piyasasından temin edilecek tahıl ve hububatlar ile mama katkısı olarak kullanılacak kuru meyve (*Gümüşhane ilinden elma, dut, armut, üzüm gibi meyvelerin kurusunun temin edileceği öngörülmektedir*) ve vitaminler (*vitamin/süt tozu gibi katkıların bölge dışından temin edileceği öngörülmektedir*) geliştirilen bebek maması formüllerine göre gerekli karışımda hazırlanarak kurutulmak suretiyle 250 şer gramlık ambalajlarda paketlenacaktır. Glutensiz unlarda ise 1 kilo, 5 kilo ve çuval biçiminde ambalaj yapılabilir.

Bebek maması hattındaki madde balansı için deneme üretiminde, buğday ve diğer unlar işlenerek katkı maddeleri ile karıştırılmak suretiyle ürün elde edilmektedir. Diğer unlarda olmayan buğdaya özgü tavlama ve kurutma işlemleri prosesin bir parçasıdır.

Buğdaydaki eleme ve kabuk firesi, tavlama sırasında buğdaya verilen su ile ağırlıkça karşılanmaktadır. Diğer bir deyişle girdi buğday ile çıktı buğday tozu ağırlıkça yaklaşık aynıdır. İzin verilen yasal sınıra ve istenen raf ömrünün sağlanmasına bağlı olarak nem miktarı ayarlanabilmektedir. Dolayısı ile girdi buğday ile çıktı buğday tozu ağırlıkça yaklaşık aynı olmasına rağmen bu raporda üretimde buğday üzerinden %1 fire öngörülmüştür.

Aşağıda bebek maması üretimine ait akım şeması kurulu kapasitede ve yıllık miktarda verilmiştir.

Şekil 60: Üretimin Akım Şeması, Bebek Maması İçin

Karışıma giren maddelerden katkıları, dışardan satın alınacak maddeleri, unlar ise üretimden çıkıp bebek mamasına giren glutensiz bakliyat unlarını göstermektedir. Bebek maması üretiminde mama bünyesine ilave edilen bu katkılarının içeriği ve miktarı tamamen mama reçetelerine bağlıdır. Bu projede gerçekçi bir maliyet hesaplamasına gidilebilmesi için bu katkı maddelerinin içeriği ve miktarları

ülkemizde üretilen tek tahıl bazlı bebek mamasının içeriğinden¹²¹, bebek mamaları konusundaki CODEX standardından ¹²² ve 2020 tarihli “Baby Foods Based on Cereals” makalesinden ¹²³ yararlanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 58: Bebek Maması Üretimindeki Girdiler ve Üretilecek Toplam Bebek Maması Miktarı

Bebek Mamasının İçeriğinde Bulunan Hammaddeler Maddeler	
A. Üretimden Gelecek Unlar (*)	Miktar (Kg/Yıl)
Buğday Unu	102.038
Glutensiz Kuru Fasulye Unu	54.484
Glutensiz Mercimek Unu	6.930
Glutensiz Nohut Unu	54.484
Toplam (A)	217.935
B. Satın Alınacak Katkı Maddeleri	Miktar (Kg/Yıl)
Mısır Unu	108.967
Galetta Unu	54.484
Şeker	864.109
Kuru Meyve	35.959
Kuru Sebze	35.959
Laktoz	864.109
Pirinç Unu	1.841.544
Süt Proteini	107.877
Süt Tozu	648.354
Vitamin Karışımı	20.704
Toplam (B)	4.582.066
Toplam Bebek Maması (A+B)	4.800.000

(*) Mavi ile renklendirilen unlar üretimden gelecek olan unlardır.

Yukarda verilen glutensiz un üretiminde girdi çıktı miktarı yerli makine üreticisi tarafından Kelkit kuru fasulyesi üretim hattında denenmek suretiyle belirlenmiştir. Kullanılan kuru fasulye Gümüşhane Kuru Fasulyeciler Birliği tarafından sağlanmış 25 kg küçük kalibreli (çapı boyutu ufak) Kelkit fasulyesidir. Yapılan denemede verilen girdinin ağırlıkça %99,5’u kuru fasulye ununa dönüştürülmüştür. Üretimde tavlama (*su katma ve buharla muamele*) ve kurutma gerekli olmamıştır. Yöre fasulyesinin glutensiz una dönüşme oranı oldukça yüksek ve ürün temiz bulunmuştur. Bu projede kullanılan bakliyatın glutensiz una dönüşme oranı yukarıda bahsedilen deneme üretimi esas alınarak %99 alınmıştır.

Buna göre bebek maması için üretilecek buğday unu, kuru fasulye, nohut ve mercimek unu dışında satışa konu olan glutensiz diyet un miktarının madde balansı aşağıda verilmiştir. Üretimin akışında tavlama ve karıştırma işlemi yoktur.

Tablo 59: Satışa Sunulacak Glutensiz Un Madde Balansı

¹²¹ <https://www.hepsiburada.com/ari-mama-gece-sutlu-7-tahilli-pirinc-unu-200-gr-pm-HB000004TZSI> [129]

¹²² <https://www.ibfan.org/wp-content/uploads/2019/05/STANDARD-FOR-PROCESSED-CEREAL-BASED-FOODS-FOR-INFANTS-AND-YOUNG-CHILDREN.pdf> [130]

¹²³ https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-35997-3_4 [131]

Satışa Sunulmak Üzere Üretilen Glutensiz Unlar	Satış Miktarı (Kg/Yıl)	Girdiler	Girdi Miktarı (Kg/Yıl) (*)
Glutensiz Diyet Kuru Fasulye Unu	2.027.419	Kelkit Kuru Fasulyesi	2.047.898
Glutensiz Diyet Nohut Unu	130.646	Gümüşhane Nohut	131.966
Toplam	2.158.065	Toplam	2.179.864

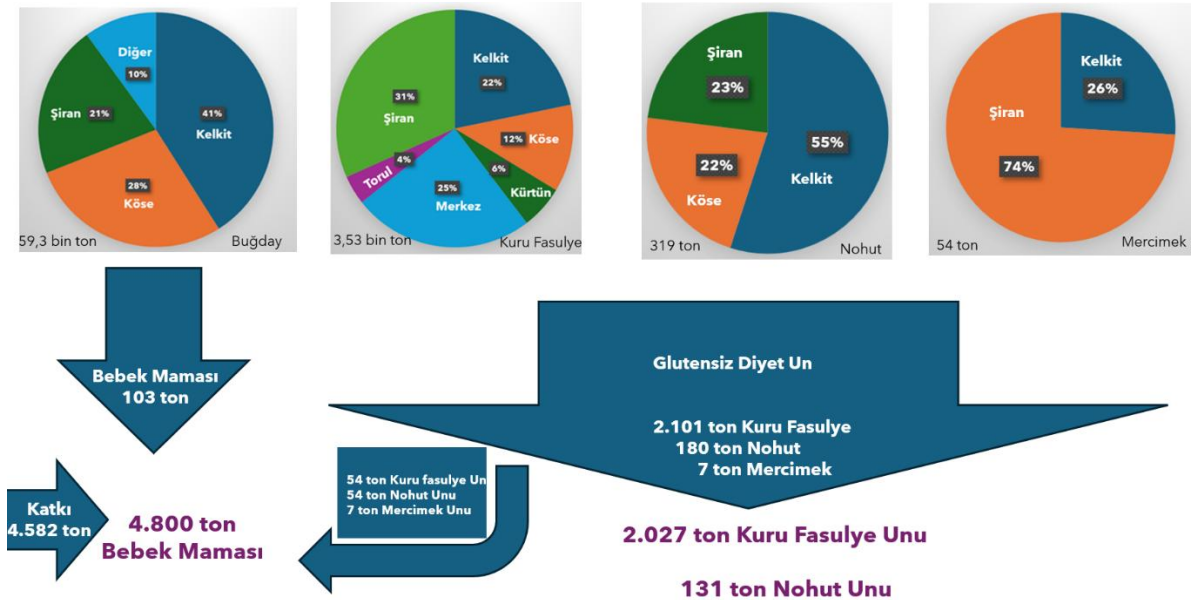
Satışa sunulacak kuru fasulye ve nohut miktarlarının dağılımı belirlenirken Gümüşhane ilinde yetiştirilen kuru fasulye ve nohut miktarlarının oranları esas alınmıştır. Üretilen mercimek unlarının tamamı bebek mamasında kullanılacağı için satışa konu edilmemiştir.

Tablo 60: Üretim Konu Toplam Un ve Toplam Hammadde Miktarı

Bebek Mamasında Kullanılacak Unlar	Miktar (Kg/Yıl)	Satışa Sunulmak Üzere Üretilen Glutensiz Unlar	Satış Miktarı (Kg/Yıl)
Buğday Unu	102.038	Glutensiz Diyet Kuru Fasulye Unu	2.027.419
Glutensiz Kuru Fasulye Unu	54.484	Glutensiz Diyet Nohut Unu	130.646
Glutensiz Mercimek Unu	6.930	Toplam (II)	2.158.065
Glutensiz Nohut Unu	54.484	Üretilen Toplam Un Miktarı (I + II) (Toplam Un Üretimi)	2.376.000
Toplam (I)	217.935	İşlenecek Toplam Hububat/Bakliyat Toplamı (Toplam Hammadde)	2.400.000

Aşağıda 2024 yılı Gümüşhane ilindeki tahıl ve hububat miktarları (proje kapsamında kullanılabilir olanlar) ile bu miktarların yatırım konusu bu proje için kullanılacak kısmı ve çıktılar gösterilmiştir.

Şekil 61: Gümüşhane Hububat Üretimi, 2024, Kurulu Kapasitede Üretimde Kullanım Durumu

10.2. Girdi Fiyatları ve Harcama Tahmini

Hammadde Giderleri aşağıda yıllık kurulu kapasite üzerinden verilmiştir. Miktarlar madde balansından, fiyatlar ise internet sitelerinden araştırılmış ve bölgedeki Kuru Fasulyeciler Birliğince teyit edilmiştir. Fiyatlar peşin, nakliye dahil ve KDV hariçtir.

Tablo 61: Hammadde Giderlerinin Yıllık Maliyeti (Kurulu Kapasitede)

Gider Unsurları	Yıllık Miktar	Birim Fiyat	Toplam Tutar (Bin TL/Yıl)
1. Hammaddeler	2.400.000 Kg		379.349
Buğday	103.068	13,50	1.391
Kuru Fasulye	2.102.932	175,00	368.013
Nohut	187.000 Kg	50,00 TL/Kg	9.350
Kırmızı Mercimek	5.000	85,00	425
Yeşil Mercimek	2.000	85,00	170

Katkı Maddelerinin miktarları ülkemizdeki tek tahıl bazlı mama üreticisinin internet üzerindeki ürün katkı miktar ve oranları, bebek mamaları konusundaki CODEX standardından ve 2020 tarihli "Baby Foods Based on Cereals" makalesinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Fiyatlar internet bazlı KDV ve internet sitelerinin satış payları düşülerek, nakliye masrafı eklenerek oluşturulmuştur (~%14).

Tablo 62: Katkı Maddelerinin Yıllık Maliyeti (Kurulu Kapasitede)

B. Satın Alınacak Katkı Maddeleri	Miktar (Kg/Yıl)	KDV Hariç Toptan Birim Fiyat (TL/Kg)	Toplam Tutar (TL/Yıl)
Mısır Unu	108.967	55	5.993.190
Galeta Unu	54.484	45	2.451.759
Şeker	864.109	40	34.564.359
Kuru Meyve	35.959	190	6.832.236
Kuru Sebze	35.959	200	7.191.827
Laktoz	864.109	150	129.616.345
Pirinç Unu	1.841.544	60	110.492.622
Süt Proteini	107.877	100	10.787.741
Süt Tozu	648.354	220	142.637.911
Vitamin Karışımı	20.704	5.000	103.518.729
Toplam (B)	4.582.066		554.086.720

Kurulu kapasitedeki işletme giderleri içindeki

- Ambalaj malzemeleri iç dış ve koli durumu dikkate alınarak ortalama maliyetler üzerinden,
- İşletme malzemeleri yıllık temizlik malzemeleri tüketimlerinin personel sayısı ve üretim hacmi dikkate alınarak,
- Bakım onarım giderleri makine parklarının değerinin belli bir oranı üzerinden hesaplanmıştır.
- Genel gider ve beklenebilecek farklar üst toplamların yaklaşık %2'si oranında öngörülmüştür.
- Satış pazarlama gideri ise özellikle bebek mamasının tanıtımı ve satış stratejisinde önerilen faaliyetler dikkate alınarak aylık ortalama 2 milyon TL olarak öngörülmüştür.
- Tesiste GES kurulumu yapılacağından elektrik gideri beklenmemektedir.

Bebek maması üretim tesisinde kritik dört kadro sözkonusudur. Bunlardan birincisi ürün satışını yapacak pazarlama ve tanıtım, ikincisi dengeli ve güvenli tarif geliştiren formülasyon mühendisleri, üçüncüsü gıda güvenliği ve kalite kontrol uzmanı ve dördüncüsü istenen nitelikte organik girdiyi düzenli ve sürekli temin edecek satın almacıdır.

11. ORGANİZASYON YAPISI, YÖNETİM ve İNSAN KAYNAKLARI

11.1. Kuruluşun Organizasyon Yapısı ve Yönetimi

Fizibilite hazırlık sürecinde yatırımcı kuruluş netleşmediğinden kuruluşun mevcut durumuna ilişkin bir tespit yapılamamıştır.

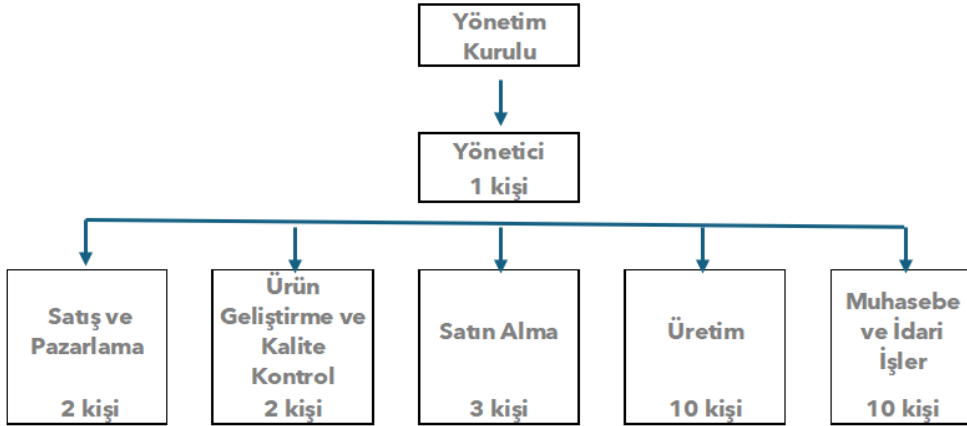
11.2. Organizasyon ve Yönetim Giderleri (*genel giderler vb.*)

Bu gider unsuru, işletme giderleri içinde yer alan gider unsurlarından biri kabul edilmiştir. Vergiler, seyahatler, alınacak danışmanlık vb hizmetler genel giderlerin içinde değerlendirilmiş olup genel giderin üstündeki gider toplamının %2'si mertebesinde öngörülmüştür.

11.3. İnsan Gücü İhtiyacı ve Tahmini Giderler

Aşağıda bu yatırım için kurulu kapasitedeki üretime göre öngörülmüş personel sayısı, personel niteliği, bu personelin organizasyondaki yeri ve yıllık personel maliyetinin dökümü ile bu maliyetin sabit ve değişken kısmının ayrımı verilmiştir.

Şekil 62: Organizasyon Şeması

Tablo 63: Kurulu Kapasitede Yıllık Personel Giderleri, TL/Yıl

	Sayı	Aylık Net Maaş (TL/Kişi)	Yıllık Personel Gideri (TL/Yıl)	Yıllık Sabit Personel Gideri (TL/Yıl)	Yıllık Değişken Personel Gideri (TL/Yıl)
Yönetici	1	200.000	3.000.000	3.000.000	-
Satış Pazarlama Tanıtım	2	140.000	4.200.000	4.200.000	-
Ürün Geliştirme ve Laboratuvar Kalite Kontrol	2	120.000	3.600.000	3.600.000	-
Üretim İşçisi	10	50.000	7.500.000	1.500.000	6.000.000
Satın Alma ve Depolar	3	100.000	4.500.000	-	4.500.000
Muhasebe ve İdari İşler	3	90.000	4.050.000	1.350.000	2.700.000
Bakım Onarım	2	90.000	2.700.000	1.350.000	1.350.000
Bekçi Çaycı	5	50.000	3.750.000	2.250.000	1.500.000
Toplam	28		33.300.000	17.250.000	16.050.000

Glutensiz beslenme eğilimi artmaktadır. Bununla birlikte “glutensiz beslenme kilo aldırmaz” gibi yanlış bir inanış da söz konusudur.

12. PROJE YÖNETİMİ ve UYGULAMA PROGRAMI

12.1. Proje Yürütücüsü Kuruluşlar ve Teknik Kapasiteleri

Projenin fizibilite raporunun hazırlanması DOKA tarafından gerçekleştirilmiştir. Yatırımcı henüz netleşmemiştir.

12.2. Proje Organizasyonu ve Yönetim (karar alma süreci, yapım yöntemi vb.)

Hazırlanan rapor yatırımcı görüş ve değerlendirmelerine sunulduktan sonra aday yatırımcı veya yatırımcı grubu tarafından, yatırımın uygun bulunan yatırım seçenekleri üzerinden hayata geçirilmesi beklenmektedir.

12.3. Proje Uygulama Programı (Termin Planı)

Yatırımın bu raporda öngörülen şekilde Kelkit OSB'de gerçekleştirilmesi durumunda faaliyetlerin aşağıda termin planına uygun şekilde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Zira öncelikle Kelkit OSB'nin yatırım sürecinin tamamlanması gerekecektir. Aşağıdaki termin planı Kelkit OSB'nin planlanan fiziki yatırımının tamamlanmasını müteakip gerçekleştirilebilecektir.

Şekil 63: Yatırımın Termin Planı (Yatırım Yerinin Kelkit OSB olması Durumuna Göre)

Sabit Yatırım Unsurları	2028												2029											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A. Arsa- Arazi																								
B1. Etüt Proje Giderleri																								
B2. Arazi Düzenleme ve Hafriyat																								
B3. İnşaat Harcamaları																								
B4. Makine Ekipman																								
B5. İthalat Gümrükleme Bedeli																								
B6. Nakliye Sigorta Harcaması																								
B7. Montaj Giderleri																								
B8. Taşıt Araçları																								
B9. Demirbaş ve Tefriş Malzemeleri																								
B10. İşletmeye Alma																								

Yatırımın Kelkit OSB yerine halihazırda mevcut işlemekte olan ve boş parseli bulunan Gümüşhane OSB'de gerçekleştirilmesi durumunda, yatırıma başlamanın önünde herhangi bir mani olmadığından, proje en geç 2028 yılında hatta 2027 yılında devreye alınabilir.

Düşük glisemik indekse sahip kuru fasulye unu kan şekerini düzenler. Folat ve folik asit zengini olduğundan kalp sağlığı ve kan dolaşımı için de oldukça şifalıdır. Kemiklerin güçlendirir, protein eksikliğini tamamları, kolesterolü engeller.

13. İŞLETME DÖNEMİ GELİR ve GİDERLERİ

13.1. Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri

İşletme gider unsurlarının nasıl hesaplandığına ilişkin ayrıntılı bilgi 10 ve 11. Bölümlerinde verilmiştir. Buna göre kurulu kapasitede yıllık işletme giderleri aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Tablo 64: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri, Bin TL/Yıl

Gider Unsurları	Yıllık Miktar	Birim Fiyat	Toplam Tutar (Bin TL/Yıl)	S (%)	D (%)	Sabit Tutar (Bin TL/Yıl)	Değişken Tutar (Bin TL/Yıl)	Gider Payı (%)
1. Hammaddeler	2.400.000 Kg		390.886	0	100	-	390.886	32,5
Buğday	103.068	14,00	1.443					
Kuru Fasulye	2.102.932	180,00	378.528					
Nohut	187.000	55,00	10.285					
Kırmızı Mercimek	5.000	90,00	450					
Yeşil Mercimek	2.000	90,00	180					
2. Katkı Maddeleri	4.582.066 Kg		554.087	0	100	-	554.087	46,1
3. Ambalaj Malzemesi Giderleri	11.400.000 adet	10 TL/adet	114.000	0	100	-	114.000	9,5
4. İşletme Malzemesi Giderleri			10.000	0	100	-	10.000	0,8
5. Elektrik Su ve Enerji Giderleri			5.000	10	90	500	4.500	0,4
6. Personel Giderleri	28 Kişi		33.300	52	48	17.250	16.050	2,8
7. Bakım Onarım Giderleri			20.000	60	40	12.000	8.000	1,7
8. Genel Giderler (%2)			24.000	75	25	18.000	6.000	2,0
9. Beklenmeyen Giderler (%2)			27.728	50	50	13.864	13.864	2,3
A. Toplam Üretim Giderleri ($\Sigma 1 \dots 9$)			1.179.000	5	95	61.614	1.117.386	98,0
10. Satış ve Pazarlama, Tanıtım Giderleri			24.000	0	100	-	24.000	2,0
B. Toplam İşletme Giderleri ($\Sigma A+10$)			1.203.000	5	95	61.614	1.141.386	100,0

İşletme giderleri incelendiğinde yaklaşık %90'nının üretime bağlı %100 değişken giderlerden oluştuğu görülmektedir. Toplamda işletme giderlerinin %95'i değişkendir. Diğer bir deyişle doğrudan KKO ile ilişkilidir. Bu nedenle özellikle hammadde ve bebek mamasına giren katkı maddelerinin temin koşulları, emre amade olması durumu ve satış fiyatları ile stok sürelerinin (işletme sermayesi) profesyonel düzeyde iyi yönetilmesi gerekir.

13.2. İşletme Sermayesi İhtiyacı

Aşağıda öngörülen stok süreleri kapsamında kurulu kapasitede ve başlangıç aşamasındaki işletme sermayesi ihtiyacı verilmiştir.

Tablo 65: İşletme Sermayesi İhtiyacı, Bin TL

İşletme Sermayesi İhtiyacı Unsurları	Süre (gün)	Yıllık Giderler (Bin TL)		İşletme Sermayesi İhtiyacı (Bin TL)		
		Sabit Gider	Değişken Gider	Sabit İşletme Sermayesi	Değişken İşletme Sermayesi	Toplam İşletme Sermayesi
Hammadde Stok Süresi	60	-	390.886	-	65.148	65.148
Yardımcı Madde Stok Süresi	60	-	554.087	-	92.348	92.348
Ambalaj Malzemesi Stok Süresi	60	-	114.000	-	19.000	19.000
İşletme Malzemesi Stok Süresi	60	-	10.000	-	1.667	1.667
Nakit İhtiyacı	30	61.614	72.414	5.135	6.034	11.169
Mamul Stok Süresi	10	61.614	1.117.386	1.712	31.039	32.750
MBMD Süresi	30	61.614	1.141.386	5.135	95.116	100.250
Toplam (%100 KKO)				11.981	310.351	322.331
Başlangıç İşletme Sermayesi (%50 KKO)				11.981	155.175	167.156

Sabit yatırım ve başlangıç işletme sermayesinin toplamından oluşan toplam yatırım tutarı ithal makine seçeneği için yaklaşık 8,5 milyon USD, yerli makine seçeneği için 8,4 milyon USD dolayındadır.

13.3. Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Gelirleri

İşletme gelir unsurlarının nasıl hesaplandığına ilişkin ayrıntılı bilgi 10. Bölümdeki madde balansında ve satış rakamlarına ilişkin bilgi talep analizi bölümünde verilmiştir. Buna göre kurulu kapasitede yıllık işletme gelirleri aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Tablo 66: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri, Bin TL/Yıl

Gelir Unsurları	Yıllık Miktar	Projede Kabul Edilen Fiyat	Toplam Tutar (Bin TL/Yıl)	Gelir Payı (%)
1. Tahıl Bazlı Bebek Maması	4.800.000	285	1.368.000	77,0
2. Glutensiz Diyet Kuru Fasulye Unu	2.027.419 Kg	194 TL/Kg	393.319	22,1
3. Glutensiz Diyet Nohut Unu	130.646	124	16.200	0,9
Toplam	6.958.066 Kg		1.777.520	100,0

İşletme giderleri ile işletme gelirlerinin ürünler bazında oranı mukayese edildiğinde bebek mamasının kârlılığının, glutensiz diyet ürünlere oranla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yörede yetiştirilen başta buğday olmak üzere bu tarım ürünlerinin organik yetiştirilmesi durumunda yalnız bebek maması değil glutensiz un üretimindeki hububat unları da organik olacaktır. Ayrıca bu diyet un segmentine organik buğday unu da ekleneceğinden, satış miktarı değişmediği durum esas alındığında bile, proje kârlılığının en az %40 dolayında artması mümkün görünmektedir. Organik tarıma geçilmesi süreci yaklaşık 4 beş yıl aldığı için, yatırımcının en az 5 yıl süreyle organik tarım için çiftçiye yatırım yapması gereklidir. Bu inisiyatifin harekete geçmesi noktasında, yatırımcının durumu değerlendirilemediğinden, girdilerin organik olma durumu bu çalışmada dikkate alınamamıştır.

Nohut ununun 100 gramında yaklaşık 20 gram bitkisel protein bulunur, tokluk hissi verir, sindirimi destekler, kan şekeri dalgalanmalarını azaltır. Düşük glikemik indeksi ile kan şekerini yavaş yükseltir. Demir, magnezyum, fosfor, bakır ve folat açısından oldukça zengindir.

14. PROJENİN FİNANSMANI

14.1. Yürütücü ve İşletmeci Kuruluşların Mali Yapısı

Halihazırda aday yatırımcı mevcut olmadığından yatırımcı ve yürütücü kuruluş analizi söz konusu edilememiştir. Şu aşamada sektörde faaliyet gösteren mevcut yatırımcılar başta olmak üzere gıda sanayinde ve yerelde faaliyet gösteren bir firmanın yatırımcı olmasının avantajlı olacağı düşünülmektedir.

14.2. Finansman Yöntemi (özkaynak, dış kredi, hibe, YİD vb.)

Varsayımlar

Yatırımın öngörülen tutarlarda gerçekleşmesi ve zamanında işletmeye geçebilmesi için, bu finansmanın başlangıç işletme sermayesi olarak hesaplanan kısmı en geç sabit yatırım döneminin sonunda, kalan kısmı ise sabit yatırım döneminin başında temin edilmiş olmalıdır. Finansman ihtiyacı hesaplanırken;

- Finansal analizde bütün hesaplamalar USD cinsinden yapılmıştır.
- Yatırım kalemlerine ilişkin bütün ödemeler ilgili unsurların fiili gerçekleşmesi ile aynı yıl içinde yapılacağı kabul edilmiştir.
- Sabit yatırım tutarının en geç birinci yatırım yılının öncesinde, başlangıç işletme sermayesi ihtiyacının da en geç sabit yatırımın sonunda tesis faaliyete geçmeden hemen önce hazır olacağı kabul edilmiştir.
- Yatırımın KDV muafiyeti vardır. O nedenle finansman ihtiyacında KDV dikkate alınmamıştır.
- 2025 yılından sonra yapılacak yatırımlar için USD üzerinden dolar enflasyonu nedeni ile temkinli bir yaklaşımla yüzde 3,5 fiyat artışı dikkate alınmıştır.
- Fiziki yatırımın gerçekleştirilmesinde tamamen özkaynak kullanılacağı kabul edilmiştir.

Yatırım konusu ve yöresi dikkate alındığında;

- Vergi İndirimi (*Kurumlar vergisinde %50'ye varan indirim- Yatırımın Teşvik Belgesi alması durumunda ilk 10 yıl yatırım %25 değil %10 kurumlar vergisi ödeyebilir*),
- Yatırıma Katkı Payı (*Yatırımın Teşvik Belgeli olması durumunda sabit yatırımın %20'sine devlet katkı verebilecektir*),
- Yatırım dönemi KDV muafiyeti,
- Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (*7 yıl prim desteği*),
- Faiz/Kâr Payı Desteği (*Yatırım kredilerinde %3–5 oranında faiz desteği*) ile
- Yatırım Yeri Tahsisi desteğinden (*OSB'lerde arazi tahsisi*) yararlanabilecektir.

Proje hesaplamasında temkinli bir yaklaşım sergilemek adına yukarıda zikredilen desteklerden sadece yatırım dönemi KDV'lerinin muafiyeti hesaba katılmıştır. Diğerlerinden yatırımın yararlanmayacağı kabulü ile finansman ihtiyacı ve finansal analiz gerçekleştirilmiştir.

14.3. Finansman Kaynakları ve Koşulları

Fizibilite hazırlanma sürecinde yatırımcı konusu netleştirilemediğinden yatırımın yabancı kaynak kullanma durumu değerlendirilememiştir. Tüm finansmanın özkaynaklardan karşılanacağı var sayılmıştır.

14.4. Finansman Maliyeti

Yatırımın finansmanında yabancı kaynak öngörülmediği için sadece özkaynak maliyeti söz konusu edilebilir. Özkaynak maliyetinin hesaplanmasında kullanılan risksiz faiz oranı olarak Merkez Bankasının 2024 Eylül vadeli bir yıllık hazine bonusu faizi esas alınmıştır. Uygun borçlanma maliyeti olarak da

Ziraat Bankasının şirketlerin yatırım kredilerine uyguladığı bir yıl vadeli tabelâ faizi kullanılmıştır. Bu durumda özkaynak maliyeti $0,2927 / 0,56 =$ yüzde 52 olarak hesaplanmıştır.

14.5. Finansman Planı (Finansman İhtiyacı ve Kaynakları)

Tablo 67: Yerli Makine Parkına Göre Yatırımın Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

Finansman İhtiyacının Unsurları	Kümülatif USD İç Para	2028 USD İç Para	2029 USD İç Para
Arsa	30.227	30.227	
Sabit Yatırım Tutarı (Arsa Hariç)	4.168.773	322.168	3.846.605
İşletme Sermayesi İhtiyacı	4.210.474		4.210.474
Yatırım Dönemi KDV			
Yatırım Dönemi Fiyat Artışları	150.619	11.276	139.343
Toplam Finansman İhtiyacı	8.560.093	363.671	8.196.422
Finansman Kaynaklarının Unsurları	Kümülatif USD İç Para	2028 USD İç Para	2029 USD İç Para
Özkaynaklar	8.560.093	363.671	8.196.422
Yabancı Kaynaklar	0	0	0
Proje Fonu	0	0	0
Toplam Finansman Kaynağı	8.560.093	363.671	8.196.422

Tablo 68: İthal Makine Parkına Göre Yatırımın Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

Finansman İhtiyacının Unsurları	Kümülatif			2028	2029	
	USD (İç ve Dış Para Toplamı)	USD İç Para	USD Dış Para	USD İç Para	USD İç Para	USD Dış Para
Arsa	30.227	30.227		30.227		
Sabit Yatırım Tutarı (Arsa Hariç)	4.284.773	4.108.173	176.600	388.741	3.719.432	176.600
İşletme Sermayesi İhtiyacı	4.210.474				4.210.474	
Yatırım Dönemi KDV	-					
Yatırım Dönemi Fiyat Artışları	154.740			13.606	134.736	6.397
Toplam Finansman İhtiyacı	8.680.213	4.138.400	176.600	432.573	8.064.643	182.997
Finansman Kaynaklarının Unsurları	Kümülatif			2028	2029	
	USD (İç ve Dış Para Toplamı)	USD İç Para	USD Dış Para	USD İç Para	USD İç Para	USD Dış Para
Özkaynaklar	8.680.213	4.138.400	176.600	432.573	8.064.643	182.997
Yabancı Kaynaklar	0	0	0	0		
Proje Fonu	0	0	0	0		
Toplam Finansman Kaynağı	8.680.213	4.138.400	176.600	432.573	8.064.643	182.997

Buna göre yerli makine parkı ile yapılacak yatırımın finansman ihtiyacı 8,6 milyon USD, ithal makine ile yapılacak yatırımın finansman ihtiyacı 8,7 milyon USD dolayındadır.

Anadolu topraklarında yetişen mercimek türlerinin isimleri:

Kışlık tescilli çeşitler: Fırat -87, Kayı-91, Sazak-91, Seyran, Kafkas, Çiftçi, Özbek'tir.

Yazlık tescilli çeşitler: Sultan-I, Malazgirt-89 Erzurum-89, Alıdayı ve Meyveci-2001.

15. FİNANSAL ANALİZ

15.1. Finansal Tablolar ve Likidite Analizi, Varsayımlar

15.1.1. İndirgeme /İskonto Oranı

Hesaplamalar USD üzerinden yapılmış olup indirgeme oranı USD enflasyonu, ülke riski ve ticari kazanç beklentisi dikkate alınarak yüzde 9 olarak öngörülmüştür.

15.1.2. Ekonomik Ömür

GES sisteminde taşıyıcı sistemler ve paneller 10 yıl; inverter 5 yıl garantilidir. Ayrıca 25 yıl boyunca minimum yüzde 80 performans ile sistemin elektrik üretebileceğinin garantisi verilmektedir. Ana üretim makine ve ekipmanlar için ekonomik ömür en az 10 yıl kabul edilmiştir.

15.1.3. Hurda Değer

Hurda değer olarak arazi bedelinin tamamı, inşaat bedelinin yüzde 50'si, makine ekipmanın yüzde 10'u olarak kabul edilmiştir.

15.1.4. Yenileme Yatırımları

Tesiste yenileme yatırımı öngörülmemiştir.

15.1.5. Enflasyon Oranı

Hesaplamalar USD üzerinden yapılmış ve sadece Finansman İhtiyacının hesaplanmasında 2025 sonrası öngörülen fiyat farkında ABD enflasyon oranı %3,1 olmasına karşın temkinli bir yaklaşımla bu oran %3,5 kabul edilmiştir.¹²⁴

15.2. Gelir/Gider ve Proforma Nakit Akım Tablosu

Ayrıntısı 13. bölümde verilen kurulu kapasitedeki yıllık işletme giderlerinin özeti aşağıda verilmiştir.

Tablo 69: Kurulu Kapasitede Yıllık İşletme Giderleri ve Gelirleri, (USD/Yıl)

%100 KKO'da Yıllık İşletme Giderleri ve Gelirleri	Toplam Tutar (USD/Yıl)	Sabit Tutar (USD/Yıl)	Değişken Tutar (USD/Yıl)
Toplam İşletme Giderleri	30.302.277	1.551.990	28.750.287
Toplam İşletme Gelirleri	44.773.792		

Bu veriler ve Ekonomik Değerlendirme bölümünde öngörülen yıllar itibariyle KKO'ları kullanılarak proforma gelir gider ve nakit akımları iki yatırım seçeneği (*ithal ve yerli makine kullanımına göre*) için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Tablo 70: Yıllar İtibariyle Öngörülen KKO

Yıllar	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl +
KKO	50%	60%	65%	70%	75%

¹²⁴ <https://tr.tradingeconomics.com/united-states/inflation-expectations>[132]

Tablo 71: Proforma Maliyet ve Gelir/Gider Tablosu (Yerli Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD/Yıl

PROFORMA MALİYETLER ve GELİR/GİDER TABLOSU USD/Yıl											
AÇIKLAMA/YILLAR		2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
KKO		50%	60%	65%	70%	75%	75%	75%	75%	75%	75%
Kurulu Kap. Yıllık Sabit İşletme Gideri (A)		1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990
Kurulu Kap. Yıllık Değişken İşletme Gideri (B)		28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287
Kurulu Kap. Yıllık Gelirler (C)		44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792
1	İşletme Giderleri (KKO x B + A)	15.927.133	18.802.162	20.239.676	21.677.191	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705
2	Amortismanlar	503.443	503.443	503.443	503.443	503.443	182.928	182.928	182.928	182.928	182.928
3	Satılan Hizmet Maliyeti (1+2)	16.430.577	19.305.605	20.743.120	22.180.634	23.618.149	23.297.633	23.297.633	23.297.633	23.297.633	23.297.633
4	Proje Gelirleri (KKO x C)	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
5	Vergi Öncesi Brüt Proje Kârı/Zararı (4-3)	5.956.319	7.558.670	8.359.845	9.161.021	9.962.196	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711
6	Geçmiş Yıllar Zarar Mahsubu										
7	Kurumlar Vergisi Matrahı (5-6)	5.956.319	7.558.670	8.359.845	9.161.021	9.962.196	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711
8	Kurumlar Vergisi (7*%25)	1.489.080	1.889.668	2.089.961	2.290.255	2.490.549	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678
9	Net Proje Kârı/Zararı (7-8)	4.467.240	5.669.003	6.269.884	6.870.765	7.471.647	7.712.033	7.712.033	7.712.033	7.712.033	7.712.033

PROFORMA NAKİT AKIM TABLOSU USD/Yıl											
AÇIKLAMA/YILLAR		2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
KKO		50%	60%	65%	70%	75%	75%	75%	75%	75%	75%
A.	Nakit Girişleri	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
	- Proje Gelirleri (4)	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
	- KDV İadesi		-	-	-	-					
B.	Nakit Çıktıları	17.416.213	20.691.830	22.329.638	23.967.446	25.605.254	25.685.383	25.685.383	25.685.383	25.685.383	25.685.383
	- İşletme Dönemi Yatırım Harcamaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	- İşletme Giderleri (1)	15.927.133	18.802.162	20.239.676	21.677.191	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705
	- Kurumlar Vergisi (8)	1.489.080	1.889.668	2.089.961	2.290.255	2.490.549	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678
	- Temettü										
	- Ana Para Ödemeleri			-	-	-	-	-			
	- Faiz Ödemeleri										
C.	Nakit Farkı (A-B)	4.970.683	6.172.446	6.773.327	7.374.209	7.975.090	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961

Tablo 72: Proforma Maliyet ve Gelir/Gider Tablosu (İthal Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD/Yıl

PROFORMA MALİYETLER ve GELİR/GİDER TABLOSU USD/Yıl										
AÇIKLAMA/YILLAR	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
KKO	50%	60%	65%	70%	75%	75%	75%	75%	75%	75%
Kurulu Kap. Yıllık Sabit İşletme Gideri (A)	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990	1.551.990
Kurulu Kap. Yıllık Değişken İşletme Gideri (B)	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287	28.750.287
Kurulu Kap. Yıllık Gelirler (C)	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792	44.773.792
1 İşletme Giderleri (KKO x B + A)	15.927.133	18.802.162	20.239.676	21.677.191	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705
2 Amortismanlar	507.153	507.153	507.153	507.153	507.153	182.928	182.928	182.928	182.928	182.928
3 Satılan Hizmet Maliyeti (1+2)	16.434.286	19.309.315	20.746.829	22.184.344	23.621.858	23.297.633	23.297.633	23.297.633	23.297.633	23.297.633
4 Proje Gelirleri (KKO x C)	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
5 Vergi Öncesi Brüt Proje Kârı/Zararı (4-3)	5.952.610	7.554.961	8.356.136	9.157.311	9.958.486	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711
6 Geçmiş Yıllar Zarar Mahsubu										
7 Kurumlar Vergisi Matrahı (5-6)	5.952.610	7.554.961	8.356.136	9.157.311	9.958.486	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711	10.282.711
8 Kurumlar Vergisi (7*%25)	1.488.153	1.888.740	2.089.034	2.289.328	2.489.622	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678
9 Net Proje Kârı/Zararı (7-8)	4.464.458	5.666.220	6.267.102	6.867.983	7.468.865	7.712.033	7.712.033	7.712.033	7.712.033	7.712.033

PROFORMA NAKİT AKIM TABLOSU USD/Yıl										
AÇIKLAMA/YILLAR	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
KKO	50%	60%	65%	70%	75%	75%	75%	75%	75%	75%
A. Nakit Girişleri	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
- Proje Gelirleri (4)	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
- KDV İadesi										
B. Nakit Çıktıları	17.415.286	20.690.902	22.328.710	23.966.519	25.604.327	25.685.383	25.685.383	25.685.383	25.685.383	25.685.383
- İşletme Dönemi Yatırım Harcamaları										
- İşletme Giderleri (1)	15.927.133	18.802.162	20.239.676	21.677.191	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705	23.114.705
- Kurumlar Vergisi (9)	1.488.153	1.888.740	2.089.034	2.289.328	2.489.622	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678	2.570.678
- Temettü										
- Ana Para Ödemeleri										
- Faiz Ödemeleri										
C. Nakit Farkı (A-B)	4.971.610	6.173.373	6.774.255	7.375.136	7.976.018	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961

Her iki yatırım seçeneğinde de öngörülen KKO kapsamında elde edilen nakit akımları ilk 10 işletme yılında yerli makine seçeneği lehine çok az bir farkla birbirine oldukça yakındır.

15.3. Finansal Fayda-Maliyet Analizi (NBD, İKO vb.)

Her iki yatırım alternatifi için NBD, İç Kârlılık Oranı, Geri Dönüş Süresi, Başabaş Noktadaki KKO, Fayda Maliyet Oranı bu başlık altında değerlendirilmiştir.

15.3.1. Yatırımın Net Bugünkü Değeri

NBD hesabı, USD üzerinden yıllık yüzde 9 indirgeme oranı ve 10 yılın sonundaki hurda değer hesaba katılmadan iki farklı şekilde aşağıdaki gibi hesaplanmıştır. İndirgenmiş Nakit Akımı= Net Nakit Akımı / (1+indirgeme oranı)^{işletme yılı} olup NBD, Sabit yatırım dahil 10 yıllık indirgenmiş nakit akımlarının toplamıdır.

Tablo 73: NBD Tablosu (Yerli Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD

NET BUGÜNKÜ DEĞER USD													
AÇIKLAMA/YILLAR	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	
A. Yatırım Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akımı	-352.395	-8.057.079	-781.740	-390.870	-390.870	-390.870	0	0	0	0	0	0	0
1. Sabit Yatırım (-)	-352.395	-3.846.605	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. İşletme Sermayesi Yatırımı (-)		-4.210.474	-781.740	-390.870	-390.870	-390.870	0	0	0	0	0	0	0
3. Tesisin Hurda Değeri (+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B. İşletme Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akım	0	0	4.970.683	6.172.446	6.773.327	7.374.209	7.975.090	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961
1. Proje Gelirleri (+)	0	0	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
2. İ.K.D.V. (+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. İşletme Giderleri (-)	0	0	-15.927.133	-18.802.162	-20.239.676	-21.677.191	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705
4. Vergi Ödemeleri (-)	0	0	-1.489.080	-1.889.668	-2.089.961	-2.290.255	-2.490.549	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678
C. Finansman Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akım	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1. Faiz Ödemeleri (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Temettü Ödemeleri (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Projenin Net Nakit Akımı (NNA) (A+B+C)		-352.395	-8.057.079	4.188.943	5.781.576	6.382.458	6.983.339	7.975.090	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961
Projenin İndirgenmiş Net Nakit Akımı	9,0%	-272.113	-5.707.838	2.722.526	3.447.365	3.491.423	3.504.702	3.671.953	3.334.917	3.059.557	2.806.933	2.575.168	2.362.539
PROJENİN NET BUGÜNKÜ DEĞERİ (USD)	:	24.997.132											

Yatırımın ilk iki yılı sabit yatırım dönemi, on yılı da işletme dönemi olmak üzere yerli makine parkı ile gerçekleştirilmesi durumunda hesaplanan NBD 24,99 milyon USD'dir. Elde edilen bu NBD, yatırımın gerçekleştirilmesinin rasyonel olduğunu göstermektedir.

Tablo 74: NBD Tablosu (İthal Makine Parkı Seçeneğine Göre), USD

NET BUGÜNKÜ DEĞER USD													
AÇIKLAMA/YILLAR		2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
A. Yatırım Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akımı		-418.967	-8.106.506	-781.740	-390.870	-390.870	-390.870	0	0	0	0	0	0
1. Sabit Yatırım (-)		-418.967	-3.896.032		0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. İşletme Sermayesi Yatırımı (-)			-4.210.474	-781.740	-390.870	-390.870	-390.870	0	0	0	0	0	0
3. Tesisin Hurda Değeri (+)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B. İşletme Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akım		0	0	4.971.610	6.173.373	6.774.255	7.375.136	7.976.018	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961
1. Proje Gelirleri (+)		0	0	22.386.896	26.864.275	29.102.965	31.341.655	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344	33.580.344
2. İ.K.D.V. (+)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. İşletme Giderleri (-)		0	0	-15.927.133	-18.802.162	-20.239.676	-21.677.191	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705	-23.114.705
4. Vergi Ödemeleri (-)		0	0	-1.488.153	-1.888.740	-2.089.034	-2.289.328	-2.489.622	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678	-2.570.678
C. Finansman Faaliyetlerinden Doğan Nakit Akım		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1. Faiz Ödemeleri (-)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Temettü Ödemeleri (-)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Projenin Net Nakit Akımı (NNA) (A+B+C)		-418.967	-8.106.506	4.189.871	5.782.503	6.383.385	6.984.266	7.976.018	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961	7.894.961
Projenin İndirgenmiş Net Nakit Akımı	9,0%	-323.520	-5.742.853	2.723.128	3.447.918	3.491.930	3.505.168	3.672.380	3.334.917	3.059.557	2.806.933	2.575.168	2.362.539
PROJENİN NET BUGÜNKÜ DEĞERİ (USD)	:	24.913.265											

Yatırımın ilk iki yılı sabit yatırım dönemi, on yılı da işletme dönemi olmak üzere **ithal** makine parkı ile gerçekleştirilmesi durumunda hesaplanan NBD 24,91 milyon USD'dir. Elde edilen bu NBD, yatırımın gerçekleştirilmesi rasyonel olduğunu göstermektedir.

İki yatırım seçeneğinin ilk 10 işletme yılındaki indirgenmiş toplam net getirisi arasındaki fark yaklaşık 83 bin USD dolayında olup değerler birbirine oldukça yakındır.

15.3.2. İç Kârlılık Oranı, Geri Dönüş Süresi, BBN'deki KKO ve Fayda Maliyet Oranları

Her iki yatırım seçeneğine göre hesaplanan İç kârlılık oranı, geri dönüş süresi, BBN'deki KKO ve Fayda Maliyet oranları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Bu projede seçilen, tek hatlık bir makine parkı ile günde tek vardiya ve yıllık 300 işgünü üzerinden kurulu kapasitede yıllık 4.800 ton toz hububat bazlı bebek maması ile yaklaşık 2158 ton bakliyat unu üretiminin yapılabilecektir.

Projenin sabit yatırım tutarı yaklaşık 4,2 milyon USD, işletme sermayesi ihtiyacı 4,2 milyon USD olmak üzere, toplam yatırım 8,4 milyon USD, gerekli finansman ihtiyacı (KDV hariç) 8,5 milyon USD hesaplanmıştır. Yatırım süresi 20-21 ay (bu süre kısaltılabilir), 10 işletme yılı, USD üzerinden %9 indirim oranı ile NBD yaklaşık 25 milyon USD (yatırımın 2026'da başlaması durumunda NBD 34-36 milyon USD dolayındadır), başabaş noktadaki KKO amortisman hariç %10 dolayındadır. Yatırımın geri dönüş süresi yatırımın başlangıcından itibaren 4 yıl, işletmeye geçtikten sonra 2 yıldır. Yatırımın fayda/maliyet oranı 1.3, katma değer etkisi 10 yıl ve USD üzerinden %9 indirim oranı ile 50 milyon USD'nin üstündedir. İç kârlılık oranı %64 dolayındadır.

Tablo 75: Finansal Özet

Finansal Değerlendirme Özeti	Yerli Makine Yatırım Seçeneği	İthal Makine Yatırım Seçeneği
Kurulu Kapasitedeki Ürünler	1 ton/h,8 h/gün, 300 g/yıl	1 ton/h,8 h/gün, 300 g/yıl
- Tahıl Bazlı Bebek Maması	4.800	4.800
- Glutensiz Kuru Fasulye Unu	2.027 Ton	2.027 Ton
- Glutensiz Nohut Unu	131	131
Öngörülen KKO		
- BB Kesim, Sakatat, Nakliye ve Soğuk Oda	%50-%60-%65-%70-%75+	%50-%60-%65-%70-%75+
Gerekli Minimum Arazi Büyüklüğü	13 Dekar	13 dekar
Sabit Yatırım Tutarı	4.199.000	4.315.000
İşleme Sermayesi İhtiyacı	4.210.474 USD	4.210.474 USD
Toplam Yatırım Tutarı	8.409.474	8.525.474
Finansman İhtiyacı (KDV Hariç)	8.560.093	8.680.213
İskonto (İndirim) Oranı ve Enflasyon Oranı USD Üzerinden	%9-%3,5	%9-%3,5
NBD (Hurda Değer Hariç)	24.997.132	24.913.265
İç Kârlılık Oranı (Hurda Değer Hariç)	64,68%	63,67% %
Geri Dönüş Süresi	3 yıl 11 ay	4 yıl
Geri Dönüş Süresi (İşletmeye Geçtikten Sonra)	20 ay	21 ay
Başabaş Noktadaki KKO (Amortisman Hariç)	9,7%	9,7%
Fayda/Maliyet Oranı	1,30	1,30
Katma Değer Etkisi (Net)	52.114.887 USD	52.102.743 USD
Katma Değer Etkisi (Brüt)	54.152.310	54.152.310
Yatırımın Gerçekleştirilme Süresi	21 ay	21 ay
Kurulu Kapasitede İstihdam Sayısı	28 kişi	28 kişi

15.3.3. Devlet Bütçesi Üzerindeki Etkisi

Bu proje devletin yatırıma vereceği destekler ölçüsünde devlet bütçesi üzerinde maliyet oluştururken, orta ve uzun vadede yaratacağı katma değer, istihdam etkisi, bölgesel, sosyal ve ekonomik gelişmeye sunacağı katkı, sürdürülebilir tarım uygulamasına vereceği destek ve diğer ileri geri bağlantılı sektörler üzerinde yaratacağı etki nedeni ile son değerlendirmede devlet bütçesi üzerinde olumlu etki yaratacağıdır.

Yatırımcının yararlanması durumunda sağlanacak devlet desteklerinin ilk 5 yıldaki yaklaşık maliyeti aşağıda hesaplanmaya çalışılmıştır.

Tablo 76: Yatırımın Devlet Desteği Üzerindeki Yaklaşık Maliyeti

Devlet Desteklerinin Türü	Yaklaşık Bedeli
1. KDV muafiyeti (USD)	534.665
2. Yatırıma Katkı Payı (USD)	607.652
3. İşçi Sigorta Desteği (Yıllık - USD)	70.000
4. Kurumlar Vergisi Desteği (Yıllık - milyon USD)	1.2 -2 dolayında
5. Yatırım Yeri Bedelsiz Tahsisi (USD)	30.227

Yatırımın devlet bütçesi üzerindeki olumlu etkileri sayısallaştırmak mümkün olmamıştır.

Baklagillerin ilk yetiştirilme zamanları Akdeniz bölgesinde MÖ 6000'li yıllara uzanmaktadır.

Eski tarihlerde baklagiller bir gıda maddesi olarak kullanılmadan önce toprağın verimini zenginleştirmek için kullanılıyordu. Doğu kültüründe baklagillerin ilk kez yemek olarak kullanılışı 20 bin yıl öncesine dayamaktadır.

Avrupa baklagil ile Ortaçağ'da tanışmıştır.

16. EKONOMİK ANALİZ

16.1. Ekonomik Maliyetler

Gümüşhane'de tahıl bazlı bebek maması ve glutensiz un üretimi için ekonomik maliyetler; tesis ölçeği, otomasyon seviyesi, hammadde temini ve paketlenme teknolojilerine göre değişkenlik göstermektedir. Bu projede olabildiğince otomasyon seviyesi yüksek teknoloji seçilmiştir. Hammaddelerin tamamı

bölgeden temin edilecektir. Bebek mamasının bünyesine giren katkılar Doğu Karadeniz Bölgesi dahilinden temin edilebilir türdedir. Bölgenin tarımsal potansiyeli (özellikle Kelkit Vadisi) yerel kaynaklı üretim için avantaj sağlamaktadır. Gümüşhane ilini orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Trabzon'a bağlayan karayollarının yapılması ile lojistik maliyetlerin kaldırılabilir makul seviyelere indiği ifade edilebilir.

Bu yatırım özelinde Gümüşhane iline Özgü Avantajlar aşağıda sıralanmıştır.

- Kelkit Vadisi gibi bölgelerde yerli tahıl üretimi, hammadde maliyetini düşürebilir.
- Bölgesel teşvikler (TKDK, KOSGEB) ile yatırım maliyetleri azaltılabilir.
- Yerel kooperatiflerle iş birliği, sosyal etkiyi artırırken maliyetleri paylaşma imkânı sunar.

Türkiye'de glutensiz ürünlerin maliyetinin eşdeğer glutenli ürünlere göre %30–60 daha yüksek olduğu ve bu farkın, özel hammaddenin maliyeti ve temin yeri ile üretim hattı ayrıştırmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir.¹²⁵

Görüülen makine üreticileri esas itibarıyla glutensiz bakliyat ürünlerinin üretimi ile bebek maması karışımlarının yapıldığı hatların ayrıştırılmasında fayda görmektedirler. Bu aşamada üretilecek bebek mamasının tahıl bazlı ve toz mahiyette olması ve fazla karmaşık olmayan üretim yapısında katkı maddelerinin bebek mamasına özgü sadece mikserlerde karıştırılması nedeni ile bu projede tek bir hat kurulması ve farklı zamanlarda bebek maması karışımları ile glutensiz un üretiminin yapılması tercih edilmiştir.

Sabit yatırımın inşaat kısmının açıklamasında verildiği gibi üretim holü aslında 2 üretim hattına uygun tasarlanmıştır. Yatırımcı isterse yatırımın ilk yılından itibaren iki farklı hat yatırımına gidebilir.

Bu projede glutensiz diyet unların ilk yıldan itibaren satışının daha hızlı olacağı tahmin edildiğinden, işletme döneminde bebek maması pazarlaması tanıtımı ve gelecek talep doğrultusunda gerekirse ikinci hattın kurulması daha makul bulunmuştur. Teknik olarak tahıl bazlı bebek maması karışımı ile tahıl bazlı glutensiz diyet un üretiminin aynı hatta yapılmasının önünde bir engel yoktur.

16.2. Ekonomik Faydalar

Bu yatırımın öncelikle yerel ekonomiye katkı sağlaması beklenmektedir. Şöyle ki;

1. Doğrudan 28 kişi istihdam artışı sağlanacaktır. Ayrıca ileri ve geri bağlantılı sektörlerde bu yatırım, bakım onarım, tarımsal üretim faaliyetleri, depoculuk, mühendislik, kalite kontrol, paketleme ve lojistik gibi alanlarda iş imkânı yaratma potansiyelindedir.
2. Çiftçi geliri ve ürünün değerinin artması mümkün olacaktır.
3. Bu yolla kooperatifleşme ve birlik kurma eğiliminin de artması beklenmektedir. Yerel üreticilerle iş birliği, maliyet paylaşımı ve sosyal etkiyi artıran bir durumdur.

Bu yatırımın tarımsal değer zinciri oluşturma potansiyeli de mevcuttur. Zira Kelkit Vadisi'nde buğday, mısır, kuru fasulye, nohut ve mercimeğin yanı sıra karabuğday üretimi de yapılmaktadır. Gübre istemeyen, kısa sürede yetişen bu bitki bölgeye ekolojik olarak uyum sağladığından zamanla organik tarımın önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bu yatırımın, Gümüşhane ilindeki mevcut karabuğday un tesisi yatırımı ve tarımını da olumlu etkilenmesi mümkündür.¹²⁶

Bu yatırımın mevcut pazarı ve tüketici talebini harekete geçirme potansiyeli de mevcuttur. Zira Çölyak ve diyabet hastaları için glutensiz un ve bebek mamaları, özel beslenme ihtiyacı olan

¹²⁵ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3503704> [133]

¹²⁶ <https://www.gumushane.gen.tr/gumushane/turkiyenin-ilk-glutensiz-un-ve-bulgur-tesisi-gumushaneyekuruluyor/23988>[134]

tüketiciler için vazgeçilmez ürünlerdir. Glutensiz ürünlerin katma değeri ve ihracat potansiyeli de özellikle Avrupa ve orta doğuda yüksektir. Gıda sektörü artık stratejik bir sektör halini aldığından katma değerli ürün üretimi ithalata olan bağımlılığı da azaltacaktır.

Bu yatırımın sağlık ve sosyal yapı üzerinde yaratacağı etkinin de ekonomik bir boyutu olacaktır. Zira üretilecek ürünlerin besin değeri yüksek, vitamin, mineral ve lif oranları yüksek ve daha sağlıklıdır. Bebek mamalarında ve diyet ürünlerde bu ürünler kullanıldığında sindirim ve bağıışıklık sistemine katkı sağlayacaktır.¹²⁷ Ayrıca yapılacak yerli üretim sayesinde ithal ürünlere göre daha uygun fiyatlı glutensiz gıdalar sunulabilir. Diğer bir deyişle fiyat erişilebilirliği sağlanmış olacaktır.¹²⁸

16.3. Maliyet Etkinlik Analizi *(karşılaştırmalı birim üretim ve yatırım maliyeti)*

Proje kapsamında yatırımın maliyet etkinliği aşağıda yaklaşık olarak hesaplanmıştır.

Tablo 77: Maliyet Etkinlik Analizi

Sabit Yatırım Tutarı (A)	4.199.000	USD
Başlangıç İşletme Sermayesi (B)	4.210.474	
Tam Kapasitede Birim Ürün Maliyeti	4.355	USD/Ton
Tam Kapasitede Birim Ürün Getirisi	6.435	
İstihdam Maliyeti (A / İstihdam Sayısı)	149.964	USD/kişi

Toplam yatırım yaklaşık 8 milyon USD dolayındadır. Tüm ürünlerin ortalama maliyeti %100 KKO'da 4,4 USD/kg, getirisi ise ortalama 6,4 USD/Kg dolayındadır. Yaratılacak doğrudan istihdamın maliyeti sabit yatırım üzerinden 150 bin USD dolayında hesaplanmıştır.

147

16.4. Projenin Diğer Ekonomik Etkileri *(katma değer etkisi vb.)*

Yatırımın katma değer etkisi aşağıda hesaplanmıştır.

Her iki yatırım seçeneği için de, 10 yıl ve USD üzerinden %9 indirgeme oranı ile net katma değer yaklaşık 52 milyon ve brüt katma değer 54 milyon USD dolayında hesaplanmıştır.

Tablo 78: Katma Değer Etkisi, bin USD

¹²⁷ <https://haber.mynet.com/galeri/glutensiz-un-ve-bulgur-tesisinde-uretim-basladi-110106381810>[135]

¹²⁸ <https://gumushanedenhaber.com/glutensiz-un-fabrikasi-gumushanede-uretime-basladi/>[136]

Yerli Makine Yatırım Alternatifi										
İndirgeme Oranı : 9,0%		(bin USD)								
YILLAR / UNSURLAR	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
1. Vergi Öncesi Kâr	5.956	7.559	8.360	9.161	9.962	10.283	10.283	10.283	10.283	10.283
2. İşçilik	652	695	717	739	760	760	760	760	760	760
3. Faiz Ödemeleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Net Katma Değer (1+2+3)	6.608	8.254	9.077	9.900	10.723	11.043	11.043	11.043	11.043	11.043
5. Amortismanlar	503	503	503	503	503	183	183	183	183	183
6. Brüt Katma Değer (4+5)	7.112	8.757	9.580	10.403	11.226	11.226	11.226	11.226	11.226	11.226
7. İndirgenmiş Net Katma Değer	5.103	5.847	5.899	5.903	5.866	5.542	5.085	4.665	4.280	3.926
8. İndirgenmiş Brüt Katma Değer	5.491	6.204	6.226	6.203	6.141	5.634	5.169	4.742	4.350	3.991

İndirgenmiş **Net** Katma Değerlerin Toplamı: **52.115 BİN USD**

İndirgenmiş **Brüt** Katma Değerlerin Toplamı: **54.152 BİN USD**

İthal Yatırım Alternatifi										
İndirgeme Oranı : 9,0%		(bin USD)								
YILLAR / UNSURLAR	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
1. Vergi Öncesi Kâr	5.953	7.555	8.356	9.157	9.958	10.283	10.283	10.283	10.283	10.283
2. İşçilik	652	695	717	739	760	760	760	760	760	760
3. Faiz Ödemeleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Net Katma Değer (1+2+3)	6.604	8.250	9.073	9.896	10.719	11.043	11.043	11.043	11.043	11.043
5. Amortismanlar	507	507	507	507	507	183	183	183	183	183
6. Brüt Katma Değer (4+5)	7.112	8.757	9.580	10.403	11.226	11.226	11.226	11.226	11.226	11.226
7. İndirgenmiş Net Katma Değer	5.100	5.845	5.897	5.901	5.864	5.542	5.085	4.665	4.280	3.926
8. İndirgenmiş Brüt Katma Değer	5.491	6.204	6.226	6.203	6.141	5.634	5.169	4.742	4.350	3.991

İndirgenmiş **Net** Katma Değerlerin Toplamı: **52.103 BİN USD**

İndirgenmiş **Brüt** Katma Değerlerin Toplamı: **54.152 BİN USD**

Tarımsal üretimde bakliyatın kullanılmaya başlanması, iklim değişikliğine karşı dayanımın artırılmasında önemli bir rol oynayabilir. Diğer mahsulle birlikte aynı anda yetiştirilebilen güvercin bezelyesi gibi bakliyat ürünlerini içeren tarımsal ormancılık sistemler, çiftçilere gelir kaynaklarını çeşitlendirerek, gıda güvenliklerini sürdürebilmelerine yardımcı olmaktadır.

17. ÇEVRESEL ANALİZ

17.1. Projeden Kaynaklanan Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirmesi

Saatte 1 ton tahıl ya da bakliyat işleyecek bir tahıl bazlı bebek maması ve glutensiz un üretecek tesis ÇED Raporuna tabi değildir. Bununla birlikte yatırımın ÇED'e tabi olmadığına dair bir belgeyi almak üzere Gümüşhane Çevre İl Müdürlüğü nezdinde başvuru dosyası hazırlayarak bu sürece girmesi gerekecektir.

ÇED başvuru dosyasının hazırlanması ve ÇED'e tabi değildir onayının alınması için yapılacak maliyetler sabit yatırım tutarında dikkate alınmıştır.

Bununla birlikte her yatırımda olduğu gibi bu yatırım projesi için de hem yatırım hemen işletme döneminde ortaya çıkacak çevre üzerinde olumsuz etkiye sahip unsurlar söz konusudur.

Yatırım dönemi ve işletme döneminde çevresel risk yaratacak çevre boyutları başlıca dört grupta toplanmıştır. Bunlar;

- Katı Atıklar (*Toprağa, suya ve canlı hayatına olumsuz etkisi var*)
- Sıvı Atıklar (*Yer altı suları, toprak ve canlı hayatına olumsuz etkisi var*)
- Gaz Atıklar (*Atmosfere ve canlı hayatına olumsuz etkisi var*)
- Tüketilen Doğal Kaynaklar (*Havaya, suya, toprağa ve canlı hayatına olumsuz etkisi var*).

Bu çevresel boyutlar, etkileri ve bertaraf usulleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

17.2. Projeden Kaynaklanan Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri

Tablo 79: Çevresel Riskler ve Bertaraf Usulleri

Katı Atıklar	Dönemi	Etkisi	Bertaraf Şekli
Organik Atıklar	İşletme Dönemi	Toprak ve su	Üretimden eser miktarda buğday kabuğu ve çalışanlar için hazırlanan yemek artıkları bu türdendir.
Çalışanların içecek kutuları vb		Toprak	Türlerine göre ayrıştırılarak toplanmalıdır.
Sıvı Atıklar	Dönemi		Bertaraf Şekli
Hammadde tavlama yıkama suyu	İşletme	Su kaynakları	Filtrelenerek depolanması ve geri kazanım/gri su olarak değerlendirilmesi önerilir.
Personel kullanımından kaynaklanan atık su		Su kaynakları ve arıtma	Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Deşarj Yönetmeliğine uygun şekilde deşarj edilmelidir.
Gaz Atıklar	Dönemi		Bertaraf Şekli
Taşıt araçlarının emisyonları	Yatırım ve İşletme	Hava	Emisyon kaynağı olan motorlarda ve ekipmanlarda enerji verimli olma özelliği aranmalı ve yanma veriminin istenen değerlerin altında gerçekleşmemesine dikkat edilmelidir. Aylık emisyon değerleri tüketimlere bağlı olarak kayıt altına alınmalı ve azaltılması yönünde önlemler alınmalıdır. Ekonomik ömrü biten ekipman zamanında değiştirilmelidir.
Yangın söndürme tüplerinin kaçak gazları	İşletme		
Baca gazlarının emisyonu			
Doğal Kaynak Kullanımı			Bertaraf Şekli
Elektrik Tüketimi	Yatırım ve İşletme	Su, toprak ve hava	Hem yatırım hem işletme döneminde elektrik tüketimini azaltacak önlemler alınmalıdır. Bu amaçla PV çatı panelleri kullanımı yatırım kapsamında öngörülmüştür.
Su Tüketimi			Şebeke suyunun tasarruflu kullanımı, atık suyun değerlendirilmesi ve yağmur suyu toplama sistemlerinin kurulması ilerleyen süreçte düşünülmelidir.
Kâğıt Tüketimi			İdari birimlerdeki yazılı dokümantasyon olabildiğince dijitale aktarılmalıdır.

17.3. Program ve Eylem Planı Gerektiren Bölgesel Çevre Sorunları

İklim değişikliği ve küresel ısınma, tüm dünya ülkelerinin ekonomilerini, yaşayış ve üretim biçimlerini, insan ve canlı sağlığı üzerindeki riskleri ciddi biçimde artırmaktadır. Gelinen noktada çevresel risklerin değerlendirilmesi ya da yatırım yeri seçiminden yapılması planlanan üretimde girdilerin elde edilebilirliğine ilişkin risklerden başlayıp, bölgesel iklim risklerinin yaratacağı sorunlara kadar daha birçok perspektifin göz önüne alınması zorunlu hale gelmiştir. İklim değişikliğinin kentler üzerinde yarattığı temel sorun, ortaya çıkan etkilerin, bu etkileri bertaraf etmek zere geliştirilen çaba ve önlemlere oranla çok daha hızlı ortaya çıkıyor olması ve önleme çabalarının yetersizliği biçimindedir. Zira tarihsel süreçte iklim değişikliğine neden olan gelişmelerin geçmişi yüz yılı aşkın olmasına karşın bu yöndeki bilinçli çabaların geçmişi birkaç 10 yıl düzeyindedir.

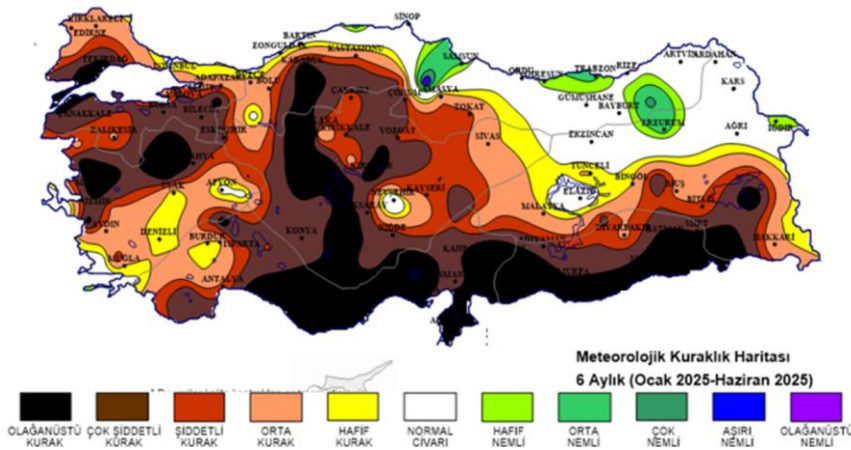
Gümüşhane ili yüksek ve yağış alan bir bölgedir. Yer üstü ve yer altı su kaynakları diğer bölgelerle karşılaştırıldığında tehdit oluşturacak bir düzeyde değildir. Bununla birlikte yağış rejimindeki düzensizlikler, özellikle yaz aylarında kuraklık riskini artırmaktadır. Bu durumun ilerleyen dönemde tarımsal üretimi ve içme suyu kaynaklarını tehdit eden boyutu vardır.¹²⁹

Sıcaklık artışları ve yağış dengesizlikleri, geleneksel ürünlerin yetiştirme koşullarını zorlaştırmaktadır. Özellikle Kelkit Vadisi gibi tarım alanlarında verimlilik düşüşü gözlemlenmiştir.¹²⁶ Artan sıcaklıklar ve düzensiz yağışlar, orman yangını riskini artırıyor. Ayrıca bitki örtüsünde tür değişimleri ve biyolojik çeşitlilikte azalma yaşanabilmektedir.¹³⁰

Gümüşhane Temiz Hava Eylem Planı (2025–2029) kapsamında hava kirliliğiyle mücadele edilmektedir. Diğer yandan, iklim değişikliğiyle birlikte partikül madde ve sera gazı salınımı artışı gözlemlenmektedir.¹³¹

Ani yağışlar ve topografik yapı nedeniyle sel ve heyelan riski artırmaktadır. Aşağıda MGM tarafından 2025 yılı ilk 6 aylık yağış verileri esas alınarak oluşturulmuş kuraklık haritası verilmiştir. Gümüşhane yağışı il genelinde normal olan şanslı illerden biridir.

Şekil 64: Kuraklık Haritası

¹²⁹ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/619922>- İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TARIM SEKTÖRÜ VE EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ Pınar HAYALOĞLU Gümüşhane Üniversitesi[137]

¹³⁰ <https://www.gumushane.gen.tr/gumushane/gude-iklim-krizinde-son-viraj-soylesisi/32571>[138]

¹³¹ <https://gumushane.csb.gov.tr/>[139]

*Bebekler genellikle 6-9 ay arasında 2-3 öğün,
9-24 ay arasında 3-4 öğün beslenmelidir.*

18. SOSYAL ANALİZ

18.1. Sosyal Fayda-Maliyet Analizi

Sosyal fayda toplum yararına olan hemen hemen her konuyu içermektedir. Toplumsal kazanım sağlayan, toplum için iyi olan, toplum için yararlı olan konuları sosyal fayda içeren konular olarak özetleyebiliriz.

Bebek maması Üretimini sağlayacağı sosyal faydalar:

- Kadın istihdamı
- Sağlıklı beslenme
- Eğitim ve bilinçlenme
- Yerel tarımın gelişmesi, şeklinde özetlenebilir

Glutensiz diyet un Üretimini sağlayacağı sosyal faydalar:

- Çölyak ve gıda hassasiyeti olan insanlara erişim,
- Sürdürülebilir tarımın desteklenmesi
- Kadın ve genç istihdamının artması şeklinde özetlenebilir

Her iki yatırım da sürdürülebilir kalkınma amaçlarından;

- Sağlık ve kaliteli yaşam
- İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme
- Sorumlu üretim ve tüketim amaçlarına hizmet etmektedir.

18.2. Sosyo-kültürel Analiz (katılımcılık, cinsiyet etkisi vb.)

Doğu Karadeniz'de tahıl yetiştiriciliği, bölgenin topografik ve iklimsel özellikleri nedeniyle sınırlı alanlarda yapılmakla birlikte, sosyal yapı ve istihdam açısından dikkat çekici etkiler yaratmaktadır. Özellikle çay ve fındık gibi ürünlerin baskın olduğu bu bölgede tahıl üretimi daha çok geçimlik tarım şeklinde sürdürülmektedir.

18.2.1. Sosyal Yapıya Etkisi

- Tahıl üretimi genellikle aile çiftçiliği şeklinde yürütüldüğünden kırsal dayanışmayı ve yerel bilgi aktarımını desteklemektedir.
- Küçük ölçekli üretim, yerel gıda güvenliği açısından önemli bir rol oynamaktadır.
- Tarımda geleneksel yöntemlerin sürdürülmesi, kırsal kültürün korunmasına katkı sağlamaktadır.

18.2.2. Cinsiyet Etkisi

- Kadınlar çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak üretim sürecine katıldığından bu durum görünmeyen emek sorununu doğurmaktadır.¹³²
- Eğitim ve sosyal güvence eksikliği, kadınların tarım dışı istihdama geçişini zorlaştıran bir etkidir.
- Özellikle çay ve fındık üretiminde kadın emeği çok yoğun; tahıl üretiminde ise daha az görünmekle birlikte bu faaliyetler, kritik önemdedir.¹³³

¹³² <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karadearas/issue/10056/123961> [140] ve [https://www.academia.edu/40327890/DO%C4%9EU_KARADEN%C4%B0Z_DE_%C3%87ALI%C5%9EAN_KADININ_SOSYO_EKONOM%C4%B0K_DURUMU_Giresun_%C4%B0li_G%C3%BCce_%C4%B0l%C3%A7esi_F%C4%B1nd%C4%B1kl%C4%B1_K%C3%B6y%C3%BC_%C3%96rne%C4%9Fi_\[141\]](https://www.academia.edu/40327890/DO%C4%9EU_KARADEN%C4%B0Z_DE_%C3%87ALI%C5%9EAN_KADININ_SOSYO_EKONOM%C4%B0K_DURUMU_Giresun_%C4%B0li_G%C3%BCce_%C4%B0l%C3%A7esi_F%C4%B1nd%C4%B1kl%C4%B1_K%C3%B6y%C3%BC_%C3%96rne%C4%9Fi_[141])

¹³³ <https://dspace.ankara.edu.tr/items/916b05bc-88ef-405a-8874-6a5ed98cdd02> [142]

18.3. Projenin Diğer Sosyal Etkileri (istihdama katkı vb.)

- Bölgedeki tahıl üretimi, mevsimlik ve geçici istihdam sağlamaktadır. Özellikle yaşlı nüfus ve kadınlar için ek gelir kaynağı olmaktadır.
- Tarım dışı sektörlere geçiş sürecinde, tahıl üretimi geçiş alanı olarak işlev görebilmektedir.
- Kadınların tarım dışı işlerde (örneğin fındık fabrikaları) çalışmaya başlaması, kırsal istihdam yapısını dönüştürmektedir.¹³⁴

¹³⁴ <http://www.emekarastirma.org/uploads/dergi/2975.pdf> [143]

Kuru fasulyenin Anadolu'ya geliş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 16. yzyılda Osmanlı İmparatorluğu'na İspanyollar tarafından getirildiği düşünölmektedir

19. BÖLGESEL ANALİZ

19.1. Projenin bölgesel düzeydeki doğrudan ve dolaylı etkileri

19.1.1. Doğrudan Ekonomik Faydalar

- İstihdam Yaratımı: Bu proje, gıda mühendisleri, operatörler, kalite kontrol uzmanları ve lojistik personeli için yeni iş alanları açılmasına destek verecek niteliktedir.
- Katma Değerli Üretim: Karabuğday, kinoa, amarant gibi ürünlerin işlenmesiyle yüksek fiyatlı, özel segment ürünler elde edilmesinin önü açılacaktır.
- İhracat Geliri: Avrupa ve Orta Doğu'da glutensiz ürünlere olan talep, ihracat potansiyelini artıracak düzeydedir.
- Yerel Hammadde Kullanımı: Kelkit, Bayburt ve Erzurum gibi çevre illerden temin edilen tahıllar, tedarik zincirini bölge içinde tutacağından bölgenin ekonomik ve stratejik önemi artacaktır.

19.1.2. Dolaylı Sosyal ve Ekolojik Faydalar

- Alternatif tahılların (karabuğday, mısır, sorgum) ekimiyle çiftçilerin gelir çeşitliliği artacaktır.
- Bebek maması ve özel diyet ürünleri, kadın kooperatifleri için uygun üretim alanları sunacaktır.
- Glutensiz ve bebek odaklı ürünler, bölge halkında beslenme farkındalığını artıracaktır.
- Ekolojik ve organik ürün yetiştiriciliği artacaktır bu da sürdürülebilir tarımı destekleyen bir gelişmedir.

19.2. Bölgesel Kalkınma ve Stratejik Etki

- Kırsal Göçün Azalması: Yerinde üretim ve istihdam, genç nüfusun büyükşehirlere göçünü azaltabilir.
- Modüler Tesis Modeli: Küçük ölçekli, taşınabilir üretim birimleriyle yaygınlaştırılabilir.
- Turizm ve Marka Değeri: "Doğu Karadeniz'den glutensiz sağlık" temalı ürünler, bölgeye özgü bir marka yaratabilecektir.

nohut unu, kalori ve karbonhidrat açısından daha düşüktür.

Aynı zamanda lif ve protein bakımından zengin olan

nohut unu, antioksidan özelliklere sahiptir

20. DUYARLILIK ANALİZİ

Duyarlılık analizi için oluşturulmuş 10 farklı senaryonun sonucunda elde edilen NBD sonuçları aşağıda verilmiştir.

Yatırım projesinin en fazla gelirlerdeki azalmaya duyarlı olduğu anlaşılmaktadır.

İkinci derecede NBD üzerinde etkili olan unsur sabit yatırım tutarındaki artıştır.

Üçüncü derecede NBD üzerinde etkili olan unsur ise işletme giderlerindeki artıştır.

Tablo 80: Duyarlılık Analizi, Bin USD

İskonto Oranı	NBD	Sabit Yatırımın %10 Artması Durumunda NBD	İşletme Giderlerinin %10 Artması Durumunda NBD	İşletme Gelirlerinin %10 Azalması Durumunda NBD	Sabit Yatırım ve İşletme Giderlerinin %10 Artması, İşletme Gelirlerinin %10 Azalması Durumunda NBD
9,0	24.997	24.697	24.997	11.215	1.360
20,0	9.057	8.851	9.057	3.119	-1.213

Dolayısı ile yatırım sürecinde doğru teknolojiyi mümkün olan en uygun ödeme şartları ile almak, giderlerdeki artışı göze alarak agresif bir pazarlama ve hammadde alımı ile gelirleri maksimize etmeye dikkat edilmesi bu projenin hayatiyetini sürdürmesinde önemli bir yönetim yaklaşımı olmalıdır.

Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden Mersin'deki Yumuktepe Höyüğü'nde yürütülen araştırmalarda geçmişi Neolitik Dönem'e uzanan iki türe ait buğday tohumları bulundu. Eylül 2024

21. RİSK ANALİZİ

21.1. Risk Unsurları

Bu projenin amacı tahıl üretiminin katma değerli ürüne dönüştürülmesidir. Finansal analiz sonuçları yatırımın gerçekleştirilebilir türde olduğunu göstermektedir.

Bebek maması ve diyet ürünlerinin üretiminde kullanılacak yöresel tahıl ve hububatın özellikleri bu yatırımda kritik öneme sahiptir. Yatırımcı açısından, tahıl bazlı, toz bebek maması üretimi ne tekniği ve ne de satışı açısından gerçekleştirilmesi imkânsız bir üretim ya da girilmesi zor bir piyasa değildir. Ancak bu raporda öngörülen fiyat ve oranlarda bebek maması satışının gerçekleştirilmesi, kullanılan girdinin GDO'suz olması varsayımına dayanmaktadır. Eğer Gümüşhane buğdayı ve diğer hububatların GDO'suz olduğu belgelenebilir ise üretilecek mamanın satışı, raporda öngörülen oranlarda mümkündür. Buğdayın bir adım öteye taşınıp organik olarak üretilmesi ve bunun da belgelenmesi mümkün olursa, bu durumda bebek maması satışının da fiyatının da artacağı muhakkaktır.

Diyet ürünlerde kullanılan hububatlar açısından ise temel argüman glutensizliktir. Bu ürünlerde hammaddenin doğasında gluten olmadığından yapılacak üretim doğal olarak piyasa talebine uygundur. Diyet unların organik ve/veya GDO'suz olması ürünü bu raporda öngörülenden daha üst seviyeye çıkartır. Ancak mevcut durumda piyasa talebinde diyet ürünlerde öncelik organiklikten çok glutensizliktir. Bu nedenle, diyet unların piyasaya girmesi konusunda ne bölgesel ne de ulusal düzeyde bir sorun tespit edilmemiştir.

Dolayısı ile bu projenin gerçekleştirilmesinden önce yapılması gereken ilk eylem yöre buğday ve hububatının GDO'lu olma durumunun netleştirilmesi ve belgelenmesidir.

Bu nun dışında nitelikli üretim ve pazarlama elemanı temini sorun olabilir.

Glutensiz ürünlerin maliyeti hammadde maliyetinden dolayı yüksektir. Bu da kâr marjını sınırlayacağından ekonomik ve pazar riski yaratabilir.

Glutensiz ve bebek ürünleri niş pazarlardır. Talep istikrarsız olabilir; özellikle yerel pazarda tüketici bilinci düşük olursa bu dalgalanma oluşabilir.

Sertifikasyon ve Regülasyon süreci zaman alabilir. Bebek maması ve glutensiz ürünler için özel izinler, analizler ve sertifikalar gerekir. Bu süreçler zaman alıcı ve maliyetlidir.

Ulaşım ve dağıtım açısından Gümüşhane'nin coğrafi yapısı, özellikle kış aylarında lojistik maliyetleri ve sürelerini artırabilir.

Yerel Hammadde Temini Açısından bölgesel üretimin artırılması gerekebilir.

Marka Bilinirliği açısından ulusal ve uluslararası pazarda rekabet edebilmek için güçlü bir marka ve pazarlama stratejisi oluşturulması gerekir.

21.2. Risk Bertarafına İlişkin Önlemler

Nitelikli eleman sorunu ücretlendirme ve verilecek ilave maddi desteklerle aşılabılır.

Hammadde maliyetleri, sözleşmeli tarım ve yüksek işletme sermayesi bulundurmak sureti ile giderilebilir.

Sertifikasyon süreçleri ehil personel ve doğru adımlarla kısa sürede tamamlanabilir.

Ulaşım ve lojistik konusunda Gümüşhane ilinde yeterli altyapı ve firmanın varlığı tespit edilmiştir.

Yerel hammaddenin sürekli ve kaliteli tedariki için çiftçi destek programları gerekebilir.¹³⁵

Özellikle bebek mamasının marka tanıtımı için agresif bir pazarlama gerekli olacaktır. Bunun için işletme giderlerinde yeterli bütçe ayrılmıştır. Ayrıca bu pazarlama stratejisinin unsurları ilgili başlıkta detaylarıyla verilmiştir.

¹³⁵ <https://www.olay53.com/haber/turkiyenin-ilk-glutensiz-un-ve-bulgur-tesisi-gumushaneyeye-kuruluyor-701631.htm> [144]

22. KAYNAKLAR

- [1] <https://www.expertmarketresearch.com/reports/baby-food-and-infant-formula-market-report>
- [2] <https://www.marketresearchfuture.com/reports/organic-baby-food-market-1613>
- [3] www.loyalmachines.com
- [4] <https://www.capital.com.tr/capital-dergi/capitalde-bu-ay/bebekler-cok-hizli>
- [5] <https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r>
- [6] Gümüşhane Tarımsal Yatırım Rehberi, 2024
- [7] Bebek Beslenmesinde Kullanılan Gıdaların Mikrobiyolojik Kalitelerinin Araştırılması Tuğçe BAHÇECİ, Burcu ÇAKMAK SANCAR, Haydar ÖZPINAR İstanbul Kültür Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
- [8] https://www.istanbul saglik.gov.tr/w/mev/mev_tekl/tekl_temel_saglik/bebek_mama.pdf
- [9] Formüla Üretimi, Pro-Prebiyotik Eklenmesi ve Gıda İndeksleri, Prof.Dr.Fatih Yıldız, ODTÜ Gıda Mühendisliği Bölümü, Ankara, 28 Mart 2014
- [10] <https://annebebekkulubu.com/blog/en-iyi-bebek-mamasi-hangisi-hangi-mamayi-tercih-etmeliyim/>
- [11] <https://www.tgrthaber.com/mavikadin/annelerin-en-memnun-kaldigi-ve-tavsiye-ettigi-en-iyi-9-bebek-mamasi/>
- [12] <https://www.glutensizhayat.com.tr/gluten-hakkinda-dogru-bilinen-yanlislar>
- [13] www.loyalmachines.com
- [14] https://www.doka.org.tr/dosyalar/page_99/attachment/2024-yili-doka-faaliyet-raporu-2.pdf
- [15] <https://wmo.int/media/news/january-2025-sees-record-global-temperatures-despite-la-nina>
- [16] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sınıflama Sunucusu, Sınıflamalar
- [17] <https://wmo.int/media/news/january-2025-sees-record-global-temperatures-despite-la-nina>
- [18] <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615>
- [19] T.C. Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm Raporu, Ocak 2025
- [20] TÜİK
- [21] T.C. Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm Raporu, Ocak 2025
- [22] <https://tr.euronews.com/business/2025/01/03/turkiyede-kisi-basina-dusen-milli-gelir>
- [23] <https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-worlds-20-largest-economies-by-gdp-ppp/>
- [24] T.C. Cumhurbaşkanlığı, Orta Vadeli Program (2025-2027).
- [25] <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market->
- [26] <https://www.fortunebusinessinsights.com/baby-food-market-103849>
- [27] <https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market->
- [28] <https://www.fortunebusinessinsights.com/baby-food-market-103849>

- [29] Statista
- [30] Grand View Research
- [31] <https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/diet-food-and-beverages-market-106007>
- [32] Türk Tüketicisinin Organik Ürün Tercih Etmesine Neden Olan Faktörlerin Uygulamalı Olarak İncelenmesi, UHBAB, Setenay TETİK, 2012
- [33] <https://www.techsciresearch.com/news/7796-turkey-baby-food-market.html>
- [34] <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262>
- [35] <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/baby-food/baby-cereals-other-dried-baby-food/turkey>
- [36] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hero_Group
- [37] <https://ticaret.gov.tr/data/5e95606913b876b0cc1f69b4/Nihai%20Bildirim%20Raporu.pdf>
- [38] <https://arisiylabuyusun.com/tr/ariyla-tanis>
- [39] <https://www.platinonline.com/sirketler/kisa-surede-ulkemizin-kiymetli-ailelerinin-guvenini->
- [40] <https://www.aa.com.tr/tr/turk-ekonomisinin-asirlik-cinarlari/bebek-mamasiyla-girdigi-turkiyede-4-fabrika-kurdu-/1389131>
- [41] <https://www.sutas.com.tr/sutas-bebek-ve-cocuk-urunleri>
- [42] <https://pinar.com.tr/images/pdf/Yasar-2023-Surdurulebilirlik-Raporu.pdf>
- [43] <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ulker-ortakliktan-cikiyor-25979509>
- [34] <https://tr.wikipedia.org/wiki/Milupa>
- [45] <https://www.aydin24haber.com/ilk-ve-tek-yerli-mama-kocarlinin-kecilerinden-306810h.htm>
- [46] Trademap verileri Erişim tarihi 1-15 Mayıs 2025
- [47] <https://tamtarim.com.tr/turkiyenin-ilk-karabugday-un-ve-bulgur-tesisi-gumushanede-uretime-basladi-2/?srsltid=AfmBOorg7BD6VbaTE0mjiQdVwly8BDh6pzUsHHllaOPyLrD1w1VfxcZ7>
- [48] Gümüşhane İli Tarım Müdürlüğü
- [49] <https://www.bddk.org.tr/BultenFinTurk>
- [50] https://sanayi.tobb.org.tr/yeni_kod_liste70.php
- [51] TİM 1000 İhracatçı Listesi
- [52] Gümüşhane İli Sanayi Müdürlüğü, 2025 Mayıs
- [53] Gümüşhane TSO 2024 Faaliyet Raporu
- [54] Gümüşhane TSO
- [55] TOBB Kapasite Raporu İstatistikleri
- [56] <https://meydip.sanayi.gov.tr/#/sb-atlas>
- [57] Gümüşhane OSB Yönetimi
- [58] Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
- [59] <https://gumushane.csb.gov.tr/cografi-konum-i-2914>
- [60] 2019 Çevre Durum Raporu, Gümüşhane
- [61] 2023 Çevre Durum Raporu, Gümüşhane
- [62] Osmanlı Dönemi Gümüşhane İli Madencilik Tarihine Genel Bir Bakış, A.G. Üçüncüoğlu- Eren Kömürlü
- [63] https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Gumushane_Madenler.pdf
- [64] <https://tobb.org.tr/TurkiyeSektorMeclisleri/Documents/2053-Lojistik-plan.pdf>
- [65] <https://www.doka.org.tr/dosyalar/editor/files/tr90-bolgesi-illeri-lojistik-merkez-olma-kapasitesi.pdf>

- [66] <https://onlineislemler.turktelekom.com.tr/kapsama-haritasi>
- [67] Karayolları 10. Bölge Müdürlüğü
- [68] Gümüşhane İli 2022 Yılı Ekonomik Görünüm Raporu, 4 Nisan 2023, s.40
- [69] Ticaret Bakanlığı Haziran 2025
- [70] <https://www.alomaliye.com/2024/04/01/ashb-araciligıyla-yapilan-sosyal-yardim-odemeleri-ve-dağılımları>
- [71] ASHB Aracılığıyla 2023 Yılında İllere Gönderilmiş Sosyal Yardım Ödenekleri EK 1. Faaliyet Raporu ve Mali Rapor
- [72] Gümüşhane İlinin Kültürel Turizm Potansiyeli-2021 Elif ÖKTEM
- [73] Kültür Rotası ve Turizm Keşif Rehberi
- [74] DOKA https://www.doka.org.tr/bolgemiz_Gumushane-TR.html
- [75] Kurumsal Yapı Göstergeleri, İhracat ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Bağımsız Devletler Topluluğu Örneği
- [76] Tüketicilerin Organik Gıda Ürünlerine Yönelik Satın Alma Niyetini ve Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktörler: İstanbul İli Üzerine Bir Araştırma, Haziran: 2023 Deniz GÜR , Şakir ERDEM, Journal of Research in Business : 8 (1), 114-152 J Haziran: 2023 • ISSN: 2630-6255 Araştırma Makalesi
- [77] <https://www.expertmarketresearch.com/reports/baby-food-and-infant-formula-market-report>
- [78] <https://www.marketresearchfuture.com/reports/organic-baby-food-market-1613>
- [79] <https://www.capital.com.tr/capital-dergi/capitalde-bu-ay/bebekler-cok-hizli>
- [80] <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/bebekler-20-kilo-mama-yerse-yatirim-yapariz-19541331>
- [81] <https://www.haberturk.com/yazarlar/serpil-yilmaz-2155/1292815-avrupadan-15-asir-sonra-ilk-yerli-mamayi-urettik>
- [82] <https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r>
- [83] <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bebek-cocuk-ekonomisinde-22-milyarlik-pazar-hem-onlar-buyuyor-hem-de-pazarlari-584731.html>
- [84] <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262>
- [85] TÜİK ve https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf
- [86] <https://hbrturkiye.com/dergi/surdurulebilir-kalkinmanin-anahtari-calisan-kadin>
- [87] Trademap
- [88] <https://www.tarim.com.tr/Ulkemizde-Gurur-Duyulacak-Bir-Yerli-Uretim-Daha,2016r>
- [89] data.tuik.gov.tr
- [90] www.tarimhukuku.org.tr
- [91] <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2230168>
- [92] <https://gidabilim.com/gida-trendleri-beslenme-aliskanligimiz-2025te-degisecek-mi/>
- [93] <https://tr.tradingeconomics.com/turkey/capacity-utilization>
- [94] <https://markwideresearch.com/middle-east-and-africa-baby-food-market/>
- [95] <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/middle-east-and-africa-baby-food-market>
- [96] <https://www.ceicdata.com/en/european-union/harmonised-business-and-consumer-survey-capacity-utilization-rate-seasonally-adjusted-by-industry>
- [97] <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/europe-baby-food-market>
- [98] <https://fred.stlouisfed.org/series/CAPUTLG311SQ>
- [99] www.statista.com/topics/1218/baby-food-market/
- [100] <https://www.euromonitor.com/article/early-life-nutrition-baby-food-and-formula-opportunities-in-asia>
- [101] <https://www.6wresearch.com/industry-report/africa-baby-food-market-2020-2026>

- [102] <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/baby-food/africa>
- [103] https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf
- [104] <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bebek-cocuk-ekonomisinde-22-milyarlik-pazar-hem-onlar-buyuyor-hem-de-pazarlari-584731.html>
- [105] <https://www.kingsresearch.com/tr/baby-food-market-262>
- [106] <https://www.hepsiburada.com/ari-mama-gece-7-tahilli-12-vitamin-6-mineralli-pirinc-unu-250-gr-pm-aileakle540185097>
- [107] <https://www.hepsiburada.com/mucize-tip-fasulye-unu-1-kg-pm-HBC00007W15VW>
- [108] <https://www.ovacikdogalurunleri.com/dogal-nohut-unu-glutensiz-1-kg-19>
- [109] <https://www.hammaddeler.com/urun/glutensiz-kirmizi-mercimek-unu-1-kg>
- [110] <https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3535669-oecd-turkiye-ekonomisinin-bu-yil-yuzde-29-buyuyecegini-tahmin-etti>
- [111] <https://www.karar.com/ekonomi-haberleri/oecdden-turkiye-ekonomisi-icin-yeni-buyume-tahmini-1965178>
- [112] <https://video.haber7.com/video-galeri/323112-oecdden-kuresel-ve-turkiye-ekonomisi-icin-revize-tahminler>
- [113] <https://www.yenisafak.com/yazarlar/erdal-tanas-karagol/turkiyenin-2025-yili-ilk-ceyrek-ekonomik-buyumesi-detaylar-ve-beklentiler-4713646>
- [114] <https://www.ahaber.com.tr/ekonomi/2025/04/19/dogu-karadenizi-ucuracak-proje-11-ile-394-milyar-tl-kaynak-neler-desteklenecek>
- [115] https://www.doka.org.tr/planlama_Bolge-Plani-TR.html
- [116] <https://www.bing.com/search?q=G%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fhane+ekonomik+kalk%C4%B1nma+stratejileri+hedefleri&toWww=1&redig=9BC2309EEBB8451C93098890B30B70E8>
- [117] http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/jOn4q+gumushane_oi_25-29_sp.pdf
- [118] <https://www.statista.com/forecasts/1438724/revenue-baby-food-food-market-turkey>
- [119] <https://www.vitocco.com.tr>
- [120] <https://www.gidabilgi.com/Kategori/Detay/tahillar-dc47ea>
- [121] <https://feelgoodpal.com/tr/blog/whole-grain-foods/>
- [122] www.loyalmachines.com
- [123] https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/menu/2025-yili-doner-sermaye-birim-fiyat-listesi_20241231035958-1_20250103034842.pdf
- [124] <https://millermagazine.com/tr/blog/doves-farmdan-glutensiz-un-161>
- [125] <https://www.ulusoyun.com.tr/>
- [126] <https://store.strategyh.com/tr/report/baby-food-market-in-turkey/>
- [127] <https://www.hepsiburada.com/ari-mama-gece-sutlu-7-tahilli-pirinc-unu-200-gr-pm-HB000004TZSI>
- [128] <https://www.ibfan.org/wp-content/uploads/2019/05/STANDARD-FOR-PROCESSED-CEREAL-BASED-FOODS-FOR-INFANTS-AND-YOUNG-CHILDREN.pdf>
- [129] https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-35997-3_4
- [130] <https://tr.tradingeconomics.com/united-states/inflation-expectations>
- [131] <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3503704>
- [132] <https://www.gumushane.gen.tr/gumushane/turkiyenin-ilk-glutensiz-un-ve-bulgur-tesisi-gumushaneye-kuruluyor/23988>
- [133] <https://haber.mynet.com/galeri/glutensiz-un-ve-bulgur-tesisinde-uretim-basladi-110106381810>
- [134] <https://gumushanedenhaber.com/glutensiz-un-fabrikasi-gumushanede-uretime-basladi/>
- [135] <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/619922- İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TARIM SEKTÖRÜ VE EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ Pınar HAYALOĞLU Gümüşhane Üniversitesi>
- [136] <https://www.gumushane.gen.tr/gumushane/gude-iklim-krizinde-son-viraj-soylesisi/32571>
- [137] <https://gumushane.csb.gov.tr/>

[138] <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karadearas/issue/10056/123961>

[139]

https://www.academia.edu/40327890/DO%C4%9EU_KARADEN%C4%B0Z_DE_%C3%87ALI%C5%9EAN_KADININ_SOSYO_EKONOM%C4%B0K_DURUMU_Giresun_%C4%B0li_G%C3%BCce_%C4%B0l%C3%A7esi_F%C4%B1nd%C4%B1kl%C4%B1_K%C3%B6y%C3%BC_%C3%96me%C4%9Fi_

[140] <https://dspace.ankara.edu.tr/items/916b05bc-88ef-405a-8874-6a5ed98cdd02>

[141] <http://www.emekarastirma.org/uploads/dergi/2975.pdf>

[142] <https://www.olay53.com/haber/turkiyenin-ilk-glutensiz-un-ve-bulgur-tesisi-gumushaneye-kuruluyor-701631.htm>

DOĞU KARADENİZ KALKINMA AJANSI
GÜMÜŞHANE YATIRIM DESTEK OFİŐİ

Oltan Sungurlu mah. Müze sok. No: 39
(il Kültür Turizm Müdürlüğü Kat 3)

Gümüşhane

Tel: 0 462 455 40 77

Faks: 0 462 455 40 88